

భారతి

మా స ప త్రి క

*

శివ లెంక శంభు ప్రసాద్

సంపాదకుడు

(1938-1972)

*

సంపుటము : 54

వంచిక : 1

విడిపత్రిక వెల రూపాయిన్నర

డా. శ్రీ. వివేక శంకుప్రసాద్ గారు

జం. నం. ౧౪౭ 1938-72

స్వ విషయం

1977 మంచి “భారతి” పేజీల సంఖ్య పెంచటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాము నేటి భారతిని దృష్టి లో ఉంచుకొనటమే ఇది ఎంత కష్టంతో కూడిన పని అర్థంకాక తప్పదు “భారతి” వంటి సాహిత్య పత్రికలో ప్రకటనలకి ఎక్కువ అవకాశం ఉండదు. అమ్మకం కూడా తక్కిన రకాల పత్రికల అమ్మకాల కన్నా తక్కువగానే ఉంటుంది. ఈ ఇబ్బందులు ఇప్పటివి కావు కాని దేశంలో పరిస్థితులు ఎంతో వేగంగా మారిపోతున్నాయి. తెలుగు సాహిత్యాభివృద్ధిని కోరే వారి ఆదరాభిమానాలు లేకపోయినట్లయితే “భారతి” నిర్వహణ మీలు కానేకాదు. చదివేవారి ఆదరాభిమానాలు మాత్రం చాలవు; రాసేవారు కూడా “భారతి” అభివృద్ధికి తోడ్పడాలి. కొంతకాలంగా “భారతి” కి కవితలకు రాసిషుపే వారి సంఖ్య బాగా పెరుగుతున్నట్లు తోస్తుంది. కొన్ని నెలలుగా “భారతి” లో ‘కవితల’ సంఖ్య పెరగటం పాఠకులు గమనించే ఉంటారు. కథలు, నాటకాలు చాలా తక్కువగా వస్తున్నాయి. రచయితలు, రచయిత్రిలు తమ చుట్టూ ఉన్న ప్రపంచంలోని విన్నిటిని గురించో రాయగలిగినంత రాసి పంపటంలేదని అనిపిస్తోంది. వేటి పరిస్థితులలో ఇది అంత తేలికగా చెయ్యగలిగిన పని కాదని అనిపించవచ్చు కాని ఉన్న పరిమితులలోనే మరి కొంత కృషి చెయ్యటానికి అవకాశాలు లేకపోలేదు. “భారతి” చందాదారులకి ఒక కొత్త సౌకర్యం కల్పించటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాము. సంవత్సరం చందా ఒకేసారి కట్టే వారికి చక్కటి ‘కన్సెషన్’ ఇస్తున్నాము. “భారతి” స్థాపించి ఏభయిరెండేళ్లు దాటుతున్నాయి. ఇంతకాలమూ ఈ పత్రిక తెలుగువారి సంస్కృతికి ఒక ప్రతిబింబంగా ఉండటానికి ప్రయత్నిస్తూనే వచ్చింది. ఈ ప్రయత్నంలో “భారతి” కి తెలుగు సాహిత్యాభిమానుల అండదండలు లభించాయి. ఇక ముందు కూడా వారి ఆదరాభిమానాలు ఉండగలవనే ఆశిస్తున్నాము.

విషయానుక్రమణిక

జనవరి 1977

అచ్యుత విలాసయోగము	శ్రీ మేరభి మనోహరింఞా	5
ప్రియయామిని	శ్రీ మేకా మన్మథరావు	6
బబ్లా రో కవిగారి కళింద గంగ	శ్రీ జి. ఆర్. వర్మ	7
ఇంద్రకల్ప	శ్రీ కే. కేశోబాబు	
	శ్రీ కే. ఆశోక్ బాబు	14
పంచసాత్ర	కే వి స్వే	17
క్రాంత సేనలు కొన్ని	శ్రీ గడియారం శేషభాగిరత్న	26
లేవారం త్రయం	శ్రీ బి. జి. ఎల్. స్వామి	28
తెలుగు మాస్టరు	శ్రీ ఇచ్చాపురపు రామచంద్రం	37
వర్షా పంథ్య	సాంధ్యశ్రీ	43
అకాంక్ష	శ్రీ ముదివేడు ప్రభాకరరావు	44
పునరుత్థానం	"ప్రత్యూష"	45
సంధ్యాలోచన	మోహ	46
కనిపించని క్రాంత "మూసీ"	శ్రీ వి. సంపత్కుమారాచార్య	47
మూడు కవితలు	విఖిల్	48
అఖిల లేఖ	విహారి & శాలివాహన	49
గీతప్రవాహం!	శ్రీ నందిని సిధారెడ్డి	50
జై నరామాయణములు కొన్ని చిత్రాంశములు	శ్రీ ఏరూరు సీతారామశర్మ	51
నా జీవితం	నాగార్జునశ్రీ	54
పంగీత సాహిత్యాల సంబంధం	శ్రీ వాడపల్లి లక్ష్మీచారయ్య నార్యులు	55
గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ : ఆర్థిక సంక్షోభము	శ్రీ యిమ్మానేని సత్యమ వరం	60
'హనుమది గుంటి' వారి కవితా వైశిష్ట్యము	శ్రీ శివలెంక ప్రకాశరావు	64
కలసూరగంప		69
గ్రంథనిమగ్నలు		74

అచ్యుత విలాప యోగము

శ్రీ సురభి మనోహర రావు

ఓ నృసింహకర్తా !

నీవు విచారించా నొకవ్యధుడు,
పూజాదికాటుండరాదని భృగువు శపించినవృద్ధు!
(బతికిపోయావు!

ఆ శాపమే నీ పాలిటి వరమయింది దివ్యుడు!
నిత్య పూజలందుకొ నేనా అవస్థలు చూడు,
నీకు దప్ప, వేరెవరికి చెప్పకోను నా గోడు.

* * *

ఈ పాపండుల హృదయ పాషాణాల మధ్య,
కఠిన శిలా నిర్మితాలయిన గర్భాయాల గోడల నడుమ,
ఊపిరి నలుసని ఊడు వత్తుల పొగల్లో
మకిలి పట్టిన విద్యుద్దీపాల అఖండ జ్యోతుల ముందు,
కర్పూరంగా చెలామణి అవుతున్న
కంపు వుండల హారతుల వాసనల్లో;
చదవటాని కోపిక లేక వేసిన మంత్రాల రికార్డుల రొద,
కర్ణాభరణాల పేర బిగించిన కర్ణ బంధనాల్ని చిల్చుకొని,
శాయశక్తులా శిరో వేదన నృసింహాండగా,
అకమార్తనావరులు, వాకిచ్చిన సక్రమమైన వాటాగా,
నా కంఠాన బిగించిన రత్నహారాల ఉరితాళంతో-
మణి మకుటాలనే ముళ్ళ కిరీటాల్ని మోయలేక మోస్తూ;
చేయని నేరానికి, కటకటాలకావల కాలక్షేపం చేస్తున్నాను.

* * *

బలవంతంగా అంటగడతారు భాగస్వామ్యపు బంధం,
బ్లాక్మార్కెట్ వ్యాపారాల్లో-స్మిగుల్డ్ గూడ్స్ సరఫరాల్లో;
సాటి వాడికి లాభం సంపూర్ణసుస్వారం చూపినా-
లెక్కకన్నా కొంత ఎక్కువే వేస్తారు నా హండిలో.
“అచ్యుత్య” గిట్టదన్న అక్కసుతో కాబోలు,
అడ్డమైన లెక్కలూ అడుగుతారు-అదాయపున్నధికార్లు.
“రూల్ ఫరా”లన్నది ఏవరి వట్ట నిల్చున్నా-

వా వట్ట మాత్రం అక్షరాలా అమలవుతున్నది.
పాపం! ధర్మకర్తలకూ, బ్రహ్మీలకూమాత్రం-
స్వ పర భేదాలన్నవి ససేమిరా-లేవు;
నానీ-వారిని-కలిపే కడతారు-
(అఫ్ కోర్స్! నా డబ్బులోంచే)
ప్రావర్తి, బ్యాంకులూ-చవర్ బిల్లులూ
ప్రెట్రోల్ ఖర్చులూ - పేసర్ చందాలూ,
అనుకొంటుంటారు కొందరు-అబద్ధమో-నిజమోగాని;
అర్చనా ద్రవ్యాలు అర్థభాగం వారికే అర్పితాలని;
నా అస్తి పెట్టే పిల్లలు, వారింటి పిల్లలకే వని!
డబ్బివ్వని వారికి నా దర్శనమే కానియరు,
నైవేద్యం సమర్పించి, ఎసాదాన్ని అమ్ముతారు.

* * *

విశ్వామిత్రుడు ఒకడే నీ కప్పటి ప్రత్యర్థి;
స్వార్థం కాదది; ఆతడవ్వడు త్రిశంకు కార్యార్థి;
ఇప్పుడో! ప్రతివాడూ నీ నృసింహి చిదాద్యేషి;
నీలో దోషం వెదుకుట కొక్కని కొక్కడు పోటీ!
ప్రకృతినే గలిచామని ప్రగల్భాలు కొడుతూనే,
భీభత్సాలకు మాత్రం మూలం నేనేనంటూ;
మంచైతే, వారి మనత, కీడైతే నా తప్పని,
నిస్సంకోచంగా నిందిని నా నెత్తిని రుద్దుతారు.
“చాతు ర్యర్థం మయా నృష్ణ్యం” అని గొప్పపోయాన్నేను,
అయిదో వర్షం నృజించి “అన్నపుళ్ళు”లంటున్నారని విన్న
(ఈ మాట గాఢేయని చెవి సోకుండా చూడు!
పోకిందో! ఆరుంధతిని అంటరాని దంటాడు!)

* * *

కమ్యూనిష్టు పరిభాషలో కేపిలిమ్మనే ను!
ఇంగితాన్ని చెరుస్తూన్న గొంగటి వురుగొతాను;
ప్రగతిమార్గ పథీకుల ముం-గాళ్లకు సంకెలను నేను;

శ్రీ జి. ఆర్. వర్మ

క్రమకట్టు, గారడీ, మంత్ర, తంత్ర సర్వసాయాలూ జన సామాన్యాన్ని నమ్మించడానికి మతాచార్యులూ, పూజారులూ (వయో గింనడం బహు పురాతన కాలాన్నే విశ్వవ్యాప్తంగా ఉంది. ఆచార్యులూ వారి ఆగ్రహానుగతాలూ పురాతన గాథలే - రాజానుగతం, రాజగురు - పురోహిత పదవికి వారోవారి కక్షలూ, కార్మిద్యాల కథలూ మన పురాణాల్లో ఉన్నవే. అపౌరుషేయాలనాడూ; రాజుల శాసనాల నాడూ రచయితలు కవులే. మూర్ఖుడుకూడా చూడలేనివి వారు చూడగలరనడం కవుల భావనాశక్తి కావచ్చును. కాని కవి మహిమా గాధలు పురాతన మనిషివచ్చు. రక్తపు పోటు రోగులవలె మేధావులూ ముక్కుపులే-వెంటనే కరుణించుట. సాహిత్య పోషకులు పూర్వం రాజులూ ధనవంతులూను. రాసురాసు కవితాపోషకులు తమ వంశాన్ని, ప్రీతి పాత్రుల్ని భోగపత్నుల్ని కీర్తింపజేయ దిగజారి ననాడు పుట్టిందేమో చాటువుల్లో తిట్టుకవిత-ఖబద్దార్ కవిత్వం. రోయ్యకులేవా బారెడు మీసాలు నాటి కవితకు పెద్దక్క ఖబద్దార్ కవిత్వము.

దక్షా రామ భీమేశ్వరాలయ తంబలి (బతికుండగా దేవుడు సంతానమియలేదట - ఆ కోర్కె వితంతువు ప్రార్థనతో) విన్నాడట. భీమేశ్వరుని వరప్రసాదాదామె కొడుకు వేములవాడ భీమకవి. అతడమోఘ వాక్కుర్ది గలవాడు - ఏమంటే అది తథాస్థు అయ్యేదట. వితంతువు - కొడుకు సాటి బ్రాహ్మణులందా వెలివేస్తే వాళ్లను భలేగా విద్వంసవాడు కవి.

వేంగిరాజ్యంలో అనాడు కవిపోషకులు లేనట్లుగా పాఠకు రాజ్యంవెళ్లి కళింగ రాజు దర్శనం కోరగా ఏదో 'సందడి' లోమన్న ఆరాజు ఇది సమయం కాదన్నాడట. దాన్తనమానంగా భావించి భీమకవి కోపంతో...మున్ను దినంబులావలన్ జామున కర్తమందతని సంపద శత్రువుల జేరుగావుతన్ ముహూర్తంకూడా పెట్టేశాడు. రాజ్యభ్రష్టుడై వ కళింగరాజుచే పూలమ్మిలచోట కట్టెలమ్మిలవలేక అన్నట్లుగా వేంగిలో తిరిపిమెత్తించాడు కవి. కను చీకటిలో కాలు జారి గోతిలో పడ్డాట్టరాజు - సరిగ్గా భీమకవి ఉన్నచోటే. ఎవరు నీకంటే 'భీమకవి చేసిన జోగి' నన్నాట్ట. తన ఆమోఘ వాక్కుర్దికి తానే సందరపడి, రాజు - వీనావల్లమూచిన కవి కరుణించి మరో ముహూర్తం పెట్టాడు - 'వేయి గజంబులుండ పదివేల తురంగములుండ నాజిలో రాయలగెల్గి నజ్జనగరంబున బట్టము కట్టుకో... బోయిన మీనమానమున బున్నుని పోయిన పన్నీనాటికిన్' అనడంలో ప్లాటిస్టిక్ ఇవ్వడమేకాదు-భీమకవి గొప్ప జ్యోతిష్కుడనిపించును.

కళింగ చోడగంగ సింహాసనమెక్కినది శకవర్ష 999, కుంభ

మాసం; శనివారం శుక్ల తృతీయనాడు నృలం ఆతని రాజధాని (లి)కళింగావని నగరి (ముఖలింగ-నగరి కటక, శ్రీకాకుళంజిల్లా)

పద్యంలో రాయలు మనకు దొరకడు. కళింగరాజు-రాజకళింగ గంగు అనే పేరిట వాడు ఆనంతవర్మ చోడగంగదేవ (క్రీ.శ.1078-1150) అని నిర్ణయించారు. కవి యుద్ధం చేయమన్నాడు. కాని కళింగ గంగు రాజా వెడలెనూ నభకూ నతుగా శత్రురాజు నభ (నవే శించి, కళింగగంగు పాత ఆభినయిస్తూ అనందిస్తున్న శత్రురాజును చంపేసాట్ట.

సాహిత్య నముద్ర మంథనంలో వేములవాడ భీమకవిగూర్చి సంశోధనచేసారు. అనలు పద్యంలో ఉన్న 'తెలుంగదీక' తిప్పివేసి ఎవరో 'కళింగదీక' చేర్చారన్నారు. త్రికళింగాదిపతి చోడగంగు రాజధాని చిత్రకూటమన్నారు. ఇతడు వేంగీశ్వరునిపై తిరుగుబాటుచేసి యుండునన్నారు. వేంగిలో త్రికళింగాదిపతి బిరుదానితుడు కోన పోతరాజులు ఇతణ్ణి ఓడించియుండునన్నారు. సాహిత్య సంశోధనలో నాటి చాచుక్క-చోళ సామ్రాట్ కలొత్తుంగచోళదేవ (క్రీ.శ.1070-1118) వేంగిరాజు (వతినిధుల్లో ఎవరినీ నమ్మలేక త్వరతరగా వారిని మార్చివేసేవాడన్నారు. భీమకవి క్రీ. శ. 12 వ శతాబ్దం ప్రథమ పాదం వాడన్నారు. భీమకవివన్న చాటువద్యాలతప్ప అతని గ్రంథాలేవి అభ్యంకాలేదన్నారు. "కవి జనాశ్రయ" లక్షణ గ్రంథ కర్త అన్నారు. ఇతడే డబ్బుకోసం రేచన అనే కోమటి పేరిట వ్రాసే నన్నారు. తన గ్రంథానికి ధోకా లేకుండా నన్నయగారి లక్షణ గ్రంథం గోదావరిలో తరిపేసాడన్నారు. భీమకవి వ్రాసిన "రాఘవ పాండవీయ" ద్వర్ధికావ్యంకూడా అలభ్యం అన్నారు.

చాటువద్యాలు చదివి ఆనందించడగినవే-సాహిత్య సంశోధనకు పాతువాదం, చరిత్ర పరిశోధనా, సత్యాన్వేషణ జోడిస్తే సారస్వం చెంబుతాడు తెగుతుంది.

పురుష కంఠర్కం లేనిదే స్త్రీ సంతానవతి కాలేదనే సత్యం తెలియకగాదు. వ్యక్తుల మహిమ పెరగడానికా అన్నట్లు సయ్యోగర్పాలు, సయ్యోజాతులు, వరపుర విక్షణల్లో సంతానప్రాప్తి దేవుని వరం, కన్యాసంతానం అయోనిజులు కథలు అనేకుల పవిత్ర గాథల్లో ఉన్నాయి. ధనదపుర (చందవోలు) శివాలయాని కుడితి మైన సాక్కమ్మను హేశ్వరి (దేవదాసి). శివానుగతంచే ఆమె కన్న సంతానం కొడుకు లిద్దరూ ఆయుధోపజీవులు, కూతురు కామిదేవి

వెలనాటి ఇమ్మడి గోంకరాజు భోగవత్తి - ఈ కథా క్రీ. శ. 12వ శతాబ్దానిదే.

కవులముట్టు కథలు ముసురుకోడం చిరకాలాన్నుండి ఉన్నదే - నాటి జానపద గాథల సేకరించి వాల్మీకి "రామాయణం" వ్రాసుండును. శ్రీరామభక్తుడు ఆంజనేయుడు "మహానాటక - హనుమన్ పాటకం" వ్రాయగా (వెక్కగా) దాన్ని వాల్మీకి సముద్రంలో పారవేయించాట్టు.

మాజీ సంస్థానాధిపతులుగూర్చిన వార్తలు చదువుచున్నాము. అలాంటి పనులేవో చెయ్యక తిరి పెమెత్తాడు రాజు కలింగగంగు. వేయి ఏనుగులు, వదివేల గుర్రాలున్న రాజు కలింగ గంగువే తిరి పెమెత్తిం చుట 'రవిగానని...కవిగాంచున్' ఉన్న సైనిక బలంతో రాయల గెల్వ మన్నాడు కవి. కాని కలింగగంగు యుద్ధంచేయకుండా వేషగనిలా వెళ్లి నభరీ శత్రువును చంపేశాడు. ఇలాంటి కథేదో చంద్రగుప్త మౌర్యునిగూర్చి ఉందని జ్ఞాపకం. నెల్లూరు గోమగుంట బలిజవారి గాథల్లో మరోసారి. బలిజవీరులు క్షురకర్మ కామయగచేరి భల్లాణుని తలతీసేసారట. రాజసభ అంటే ద్వార పాలకులు. అంగరక్షకులు, సామంతులు సైనికులుంటారే-వారందరూ తమరాజు హత్యకావడం చూస్తూ ఊరుకొన్నారేమో!

"కవి జనాశ్రయ" కర్త వాడింద్ర మాడమణి (జై నాదార్లు) శిష్యుడూ, చోళవాడి (మహాబాబునగర్ జిల్లా పానగల్లు రాజధాని) రాజు ఇమ్మడి గోకర్ణదేవ (క్రీ. శ. 1120-50) అనే పరిశోధకాధి ప్రాయ మొకటున్నది.

భీమకవిని ప్ర పథమంగా పేర్కొన్నది రాజభోగి శ్రీనాథుడు. అనితల్లి రాజ్యాన్ని భర్త విలుచుండగా అతని సోదరుడు మంత్ర - రాజమండ్రి రెడ్డిరాజు వాశ్యుంపవచ్చిన శ్రీనాథుడు. 'వచియింతు నేములవాడ భీమనాథంగి ఉద్ధండలిల' అన్నాడు. సమీపకాల, సమ కాలిక విషయాలకు శ్రీనాథుని గ్రంథాలు దర్పణం. కాబట్టి భీమ కవి ఉనికి 'బంకం' అనలేము.

పద్య తో సమలు సాధించగల అమోఘవాక్కుద్విగల కవులు రాజాశ్రయం కోరడం ఎందుకో? పద్యంతో తాడిపెట్టు నేలగూల్పడం, చెట్లముళ్లు రాల్పడం, చెఱువు నీరింకించడం, ఒకట్టి చంపడం, వేరొకట్టి పదవీభ్రష్టుడైచేసి తిరిగి రాజ్యం ఇప్పించగల కవులు మోశికట్టినా డబ్బుపన్నుంది. నేడన్న కవిజనాశ్రయాలు సినిమాలు, రేడియో, పత్రికలు, పబ్లిషర్స్, సాంస్కృతిక శాఖలు అప్పుడు లేవు. నాడు రాజపోషణ ఒకటే కవి గొప్పతనానికి గీటురాయిగా ఉండేదేమో!

వేములవాడ భీమకవి వలెనే వేములవాడలో భీమేశ్వరుడున్నట్లు సాహిత్యం చెబుతుంది. చారి తరంగా వేములవాడ నేటి కరింనగర్ జిల్లాలో నాటి వేంబులవాటికా - అక్కడ చాళుక్యులు పాలించారు. కాని అచటి దేవుడు భీమేశ్వరుడు కాదు. చారిత్రకంగా ఒక రేపన కలింగ పోయడు. భీమకవి పూర్వులే నాడు వేములవాడనుండి వేంగికి

వచ్చారో తెలియదు. పూర్వం కవుల కనేక శాస్త్రాల్లో ప్రాసీణ్య ముండేది. అందులో బదుకు తెరువుకు నేటికీ బహుభాష ఉపకరిస్తున్నది బోధ్యం.

భీమకవి తంబలి కొడుకైతే అంత తామసరూ అనిపించక పోదు. కాగా నాడు కవులుకు రాజ సందర్శనకు సమయా సమయ వివక్షణలేదా? ఆ గహామగ్రహాలు రాజభోగి శ్రీనాథునికే చెల్లును. వివిధరంగాల్లో దౌత్య రాజనీతుల్లోగూడా అనుభవజ్ఞులు కాలిదాసు, నన్నయ, అతని మిత్రుడు నారాయణ భట్టా భీమకవిని పేర్కొన్న శ్రీనాథుడూను. ఆ గుణాలు భీమకవిలో ఉన్నదీ లేనిదీ తెలిసే అధ్యాత్మలేదు.

"కలింగాత్తువరణి" మరో తమిళకావ్యంలోనేనాడు అనేకులకు కలింగ, త్రికలింగ, సప్తకలింగ భేదాలు తెలిసినట్లు లేదు. రాజుల బలా బలాలబట్టి రాజ్యాల సరిహద్దులు మారడం సహజమే. దక్షిణకోసల చక్రకూటం, కలింగ, ఉత్తర కలింగ మధ్య గిరివన పాతం తికళింగ. అదే నేటి బస్తరు, రాయపూర్, గంజాం, శ్రీకాకుళం, విశాఖజిల్లా కాని యున్న దరిడకారణ్యభాగం-క్షేత్రగాథల్లో గోవింద కానన; మహా కాంతార-గోండ్వానా శాసనాల్లో దశరణ్య రాజ్యం-వైపధమంగా త్రికలింగాధిపతులమన్నది (క్రీ. శ. 6వ శతాబ్దంలో ఇద్దరు కలింగ గంగామలకులరాజులు. వీరి నోడించి. త్రికలింగాధిపతులమన్నవారు దక్షిణకోసల పాండువంశీయులూ. కొన్యోధ తైలోద్భవులు. గంగామల కులం తర్వాత కలింగ గంగులు గంగానామాన్యయులు. వీరిలో తొలిగా క్రీ. శ. 11వ శతాబ్దంలో త్రికలింగాధిపతి నన్నది అనంతవర్మ ముమ్మడి వజ్రహస్తదేవ. ఇతని పౌత్రుడు రాజధానిని వంశధారా తీరా మ్మండి మహానది ప్రాంతానికి మార్చినా ఆదాదిగా అనువంశిక బిరుదు త్రికలింగాధిపతి. వీరు ఓడ్రులుగా పరిగణింపబడిన పిమ్మట రూప గాంగులయ్యారు. కలింగగాంగుసత్యవర్మదేవ (క్రీ. శ. 850) నోడించిన వేంగీశ్వర గుణగ విజయాదిత్యుడూ (క్రీ.శ. 844-88) త్రికలింగాధిపతి నన్నాడు. కలింగ గాంగుల నోడించిన చేదికాల చుర్యులూ అదే బిరుదు వాడారు. క్రీ. శ. 11వ శతాబ్దంత్యంనాడు దంతపురదేవేంద్రుడూ అంతేనేమో! అధిరాజు పేరు సామంతులు పెట్టుకున్నట్లే ఓడినవారి బిరుదులు గెల్చినవారు వాడుకోడంలో ఆ గెల్చిన రాజులతో ఆ యుద్ధాల్లో పాల్గొన్నవారూ వాడారు.

కలింగ, త్రికలింగ, ఓడ్ర తదితర రాజ్యభాగాలు గెల్చుకొన్న- సప్తకలింగాధిపతి రాజభూషణ సోమేశ్వరునిది దప్ప మరే కలింగ, త్రికలింగాధిపతి రాజధానీ నక్కరకొట్టుంకాదు. కలింగగాంగ త్రికలింగాధిపుల రాజధానులన్నీ వంశధారా-మహానది మధ్య ప్రాంతాలని. శ్రీకాకుళం జిల్లాలో నజ్జ చిరునవ్వం పంటఉంది. కాని నాటి రాజధానీ నామాల్లో నజ్జ నగరంలేదు. నజ్జ నగరం తూర్పుగోదావరిలోఉంటే కథాకాలానికిఅదికలింగరాజ్యంతర్భాగంకాదు. సంఘటనలువేరురాజ్యాల్లో వైనా శాసనాలూ, నిర్మాణాలు, అభిషేకాలు వ్యంత రాజ్యాలలో నిర్వర్తించడం నాటి రాజుల ఆచారము. కలింగ నోడగంగ పట్టాభిషేకం

(క్రీ. శ. 1078లో చంకడారా నదీతీరపు కళింగ నగరి (నగరి) నేటి ముఖలింగ-నగరికలకం (శ్రీకాకుళం జిల్లా)లో జరిగెను. (శకవర్ష 999 కుంభిమాస శుక్ల తృతీయ శనివారం) దానికి సజ్జనగరం అనే పేరు గాని, చక్రకూటమనే పేరుగాని లేదే-శాసనాల్లో ((తికళింగ వని నగరి)-నేటి శ్రీకాకుళం జిల్లాలోది.

భీమకవిని తర్వాతి వారెవరూ ఇంగితజ్ఞానం లేని వానిగాచిత్రించారనుకుంటాను. సందడి కార్యంలోఉన్న రాజు మరోసారి కలుద్దాం అంటే అంత కోపించడం -

భీమకవి కాలం అన్నవాడు భీమేశ్వరక్షేత్రం దక్కారామ అనబడినట్లు తోచదు. గుణగ విజయాదిత్యుని పిమ్మట వేంగీశ్వరుడు విష్ణువర్ధన చాళుక్యభీముడు (క్రీ. శ. 892-918) అతని నాడే దేవునిపేర్లు భీమేశ్వరుడు, ఊర్ధ్వపేర్లు భీమవరంగా వసిద్ధి కెక్కాయని పరిశోధకాభిప్రాయము-నాడేకాదు. చాళుక్య-చోళ-చక్రవర్తుల నాడూ భీమేశ్వరక్షేత్రం పేరు పెదదాకిరేము. వారు, వారి సామంతుల కుల/దేవాలిదేవుడు భీమేశ్వరుడు.

తిట్టు-ఖబడ్డార్ కవిత్వం చాటువుల్లో పీట వేసుకుంది. పురుటిగదిపీరకై నమా? వేంగిలో నండితారాధ్యుడు కర్ణాటకానబసవల్ల పిమ్మట సాహిత్యంలో పీటి చాయలు తిట్టుకవిత క్రీ. శ. 12వ శతాబ్దం ద్వితీయార్థం నుండి స్థానికగాధల్లో కూడా అలాంటి కల్పనలు వేళ్లు పాతుకున్నట్లుంది. అవీ ఇవీ మూలకట్టి ఎవరో భీమకవి భుజానికి తగిలించారేమో!

కళింగ చోడగంగు వేంగీశ్వరులపై తిరుగుబాటు చేసాడనే సాహిత్య సంశోధన-ఆవకాశము కనిపించదు. కులోత్తుంగ చోళుడు వేంగి రాజసతినిధుల విశ్వసించక చీటికి మాటికి మార్చే అనే సంశోధకాభిప్రాయం కూడా సరికాదు.

(క్రీ. శ. 11-12 శతాబ్దాలనాటి చారిత్రక సంఘటనలకు కవిత్వంపూసి భీమకవి నోట జెప్పించిన దెవరో, ఏనాడో తెలియదు. కవి ఆగ్రహానుగ్రహాలకు పాత్రుడైన కళింగరాజు ఎవరు? ఒకడా ఇద్దరా? భీమనాములైన వేంగీపీరులు, భీమేశ్వర భక్తులైన రాజులు వారు చేసిన పనులు ఎవరు భీమకవి పరంచేసారో తెలియదు.

చరిత్ర-సాహిత్యంగూర్చి వ్రాసే అర్హత నాకులేదు. కాని నాకున్న సందేహాలు వందలు-పరిశోధకులూ, సాహిత్య సంశోధకులూ సత్యాన్వేషణ చేయగోరెదను.

కులోత్తుంగచోళుడు సమకాలిక సమీప కాలిక రాజులతో సొలిస్తే తనగూర్చి తర్వాతి కాలపువారు జెప్పకోగలందుకు ఒక్క సూర్యాయం దప్పు మరే నిర్మాణం చేయలేదు. శాసనాలు వేయలేదు, కవుల పోషించనూలేదు. కాని ఇతని చరిత్ర సమకాలిక “కళింగాత్తు పరణి”, పిమ్మట మరో కులోత్తుంగచోళునినాటి మరో తమిళకావ్యం ఇతని సామంతుల శాసనాలబట్టి తెలుస్తుంది-పరమశైవుడు. ఏలై నవ్వుడు వీరోచితక్రీడలూ, సంగీత శ్రవణానకుడు.

రాజ కళింగగంగు కళింగచోడ గంగు అన్నారు కాబట్టి అతని సమీప సమకాలిక సంఘటనలు కొన్ని ఈ క్రింది వివరాలు చూచి పెద్దలు నిర్ణయించాలి.

(క్రీ. శ. 11వ శతాబ్దంలో కళింగ ఇమ్మడి కామార్లన, సోదరుడు రాజేంద్రచోళ సైన్యాలు, వేంగి విమలాదిత్యుని చేతిలో చెల్లిపోయారు. ఈ కామార్లపుని ద్వైమాతరుడు మధుకామార్లపుడు (క్రీ. శ. 1019లో రాజయ్యెను.

కళింగలో వేంగిరాజు వతినిదిగానున్న వీరవిజయాదిత్యుని తిరుగుబాటు ప్రోత్సాహకల్లో కళింగగంగనామాన్యమధు (ఇమ్మడి) కామార్లపుడు. ఇతని పరిపాలనా, వీరవిజయాదిత్యుని తిరుగుబాటూ (క్రీ. శ. 1038 లో ముగిసెను. మధుకామార్లపుని పిమ్మటి కళింగ రాజు అనంతవర్మ ముమ్మడి వజ్రహస్తదేవ (క్రీ. శ. 1038-70). విష్ణువర్ధనరాజరాజు ద్వైమాతరుడు వీరవిజయాదిత్యుని తిరుగుబాటు (క్రీ. శ. 1038 నాటికి) అణచి మధుకామార్లపుని శిక్షించి, ముమ్మడి వజ్రహస్తుని పదమూడే వేసాడంటే భీమేశ్వర భక్తుడైన వేంగిరాజరాజే భీమకవి ఆగ్రహానుగ్రహాలి.

రాజరాజ కొడుకు కుమార రాజేంద్ర చోడుడు (కులోత్తుంగ చోళ) కృష్ణము కట్టమానిన దారావర్ణుని శిక్షించి, అతని చక్రకూట రాజ్యాన్ని నిర్మూలమధామంచేసి వేంగికి వచ్చేటప్పటికి తండ్రి కర్ణాటక యుద్ధంలో మరణించుట-పినతండ్రి వీరవిజయాదిత్యునికి మరోసారి వేంగిరాజానందని. పినతండ్రిని ఓడించినా తన ఆశలన్నీ దాహిత వారసత్వం-చోళచక్రవర్తి కావాలనే కాబట్టి వేంగిని పినతండ్రికి

భారతి

చందా వివరములు

ఏజంటుద్వారా పోస్టులో

విడి ప్రతి రు. 1-50 -

6మాసములచందా రు. 9-00 9-60

సంవత్సరచందా రు. 18-00 19-20

మేనేజరు

భారతి

విడిచి ఆ ప్రయత్నంలో ఉండెను. వీరిద్దరి కష్టత పొరుగురాజులకు ఇబ్బంది కల్పాణి చాళుక్యులకు వీరవిజయాదిత్యుడు మిత్రుడు శత్రువైనాడు. చోళవీరరాజేంద్ర చోళునికి కుమార రాజేంద్ర చోళుడు బంధువు శత్రువైనాడు. వీరరాజేంద్ర చోళుడు ఈ ఇద్దర్ని ఓడించెను. ముమ్మడి వజ్రహస్తాడూ, అతని కొడుకు దేవేంద్రవర్మ రాజరాజ వేంగికి మిత్రులు కారానాడు. విజయోత్సాహంతో వచ్చిన వీరరాజేంద్ర చోళుని కళింగవంటి చన్ద్రాజ్యం నిలువరించలేదు. వీరవిజయాదిత్యుడు సహాయమర్పించుటతో వేంగి కళింగ సైన్యాలు వీర రాజేంద్రచోళుని ధాటి నరికట్టాయి. చోళరాజు రాజసుందరిని కళింగ రాజరాజు రాణినిజేసి (క్రీ. శ. 1068-9) తన రాజ్యంలో కుమార రాజేంద్రుని నోడించబోవుటలో మరణించెను. వేంగియువరాజు కులోత్తుంగ చోళునిగా చోళ సింహాసనమెక్కిన (క్రీ. శ. 1070) వీర విజయాదిత్య-కళింగ రాజరాజు సఖ్యత తాత్కాలికము. (క్రీ.శ.1072 నుండి విరోధులుగా యుద్ధాలు చేసారు. ఇద్దరూ (క్రీ.శ. 1076లో మరణించుట గమనించ దగినది,, కళింగ రాజరాజు వేంగి యుద్ధంలో మరణించియున్న వీరవిజయాదిత్యుడే భీమకవి అగ్రహము.

సేనతోడి మరణమెరిగిన కులోత్తుంగ చోళుడు వేంగికి కొడుకునంపెను. కళింగ రాజరాజు మరణించిన వెంటనే అతని కొడుకు బాలుడైన కళింగ చోడగంగరాజు కాలేకపోయెను. కళింగాధిపతి నన్న దంతపురవాసి గంగామలకుల దేవేంద్రవర్మ బాలరాజు రాజ్యమునవహరించెను. బాలరాజు రాజ్యభ్రష్టతకు వేంగిశ్వరులు కారకులు కారు.

ధారావర్ణుని కొడుకు బాలుడైనందున తల్లి గుండనుహదేవి సంరక్షకురాలుగా పాలించెను. చక్రకూట బాలరాజు సోమేశ్వరుడు (క్రీ. శ. 1068 నుండే విజృంభించి తన రాజ్యభాగా లవహరించిన మధురాంతకాదుల పార్వదోలి అవజయమనే దెరుగుకుండా త్రికళింగ, కళింగ, ఓడ తదితర రాజ్యభాగాలజయించి సప్త కళింగాధిపతి ఐనాడు. ఇతని అండదండలు దంతపుర దేవేంద్రవర్మ కుండెను. వీరూ, కల్పాణి చాళుక్యుల సైన్యాలు వేంగిని పీడించారు.

చోళరాజు కన్య మధురాంతకిని పెండ్లాడిన కులోత్తుంగ చోళునికి కళింగ రాజరాజు-రాణి చోళరాజ సుంగరికి పుట్టిన కళింగ చోడగంగ వరుసకు కొడుకు. కాగా దంతపుర, చక్రకూటరాజుల కారణంగా కళింగ బాలరాజు చాళుక్య-చోళరాజ్యానికి బహు సన్నిహితుడైనాడు.

కులోత్తుంగ చోళుని కొడుకు ఇమ్మడి రాజరాజునే ముమ్మడి చోడ దేవ (క్రీ. శ. 1076-8 మధ్య వేంగినేలెను.

ముమ్మడిచోడుని దండనాయకుడు వెలనాటి మహా మండలేశ్వర గోంకరాజు. వీరి కళింగ దండయాత్ర కళింగ చోడగంగ సహాయార్థమనిపించును. (క్రీ. శ. 1078 లో కళింగ చోడగంగ పట్టాభిషేకం బట్టి వేంగివారు దంతపుర దేవేంద్రవర్మపై దాడిచేసినవారి. ఆ యుద్ధంలో పాల్గొన్న వేంగివీరులు ముమ్మడి భీముడు. ఈ మలయాధిపతి చిన్ననాటినుండి వీరవిజయాదిత్యునివద్ద పెరిగెను. విజయా

సంతరం వేయిగ్రామాలకధిపతి ఐనాడు. దీన్నిబట్టే భీమకవి అనుగ్రహం వేంగివారి తోడ్పాటే. ఆ సంవత్సరంలోనే కర్ణాటక సైన్యాలకు ఓడి ముమ్మడిచోడడు కంచకి పారిపోయెను.

కులోత్తుంగ చోళుడు మరో కొడుకు విష్ణువర్ధన వీర చోడుని సైన్యంతో వేంగికి పంపెను. ఇతడు (క్రీ. శ. 1078 84 మధ్య వేంగినేలెను. ఇతని బెల్లూరి శాసనం-కళింగబాలరాజు తండ్రి నాటి దండనాయక వనపతి కళింగ మంత్రి - మంత్రిభార్య వద్దావతి (క్రీ. శ. 1081) ఈ భీమేశ్వరు దర్శించరావడంలో బాలరాజుకు తోడ్పడ వీరచోడు నర్తించుట (క్రీ. శ. 1096 వరకూ దంతపుర దేవేంద్రవర్మ చక్రకూట సోమేశ్వరుల విజృంభణ సాగుటలో అప్పటి వరకు కళింగ బాలరాజు పదివి సుస్థిరం కాలేదు. వీరసాండ్సుని తిరుగుబాటు సందర్భంగా వీరచోడుడు తండ్రి వద్దకు పోయెను.

వీరచోడుని సోదరుడు చోడగంగదేవ అనే మరోరాజరాజు వేంగి (క్రీ. శ. 1084-9) నేలెను. ఈ గంగ. దండనాయక గోంకరాజు (క్రీ. శ. 1089 లో కళింగ యుద్ధంలో మరణించి యుందురు.

వీరచోడుడు రెండవసారి వేంగి (క్రీ. శ. 1089-94) కి వచ్చెను. వెలనాటి ఇమ్మడి విదుదనకు అగ్ర సింహాసనార్హత, దండనాయక సోతన కొడుకు మేడమార్యుడు తన బిరుదుతో కుమార నారాయణ బ్రహ్మ మహారాజగుటబట్టి మొదటి జయం వీరిద్దె య్యుండును. ముఖలింగ మధుకేశ్వరాయ శాసనంబట్టి వీరచోడుడు (క్రీ. శ. 1092-3 అచట విడిసెను. ఈ దండయాత్ర చక్రకూట సోమేశ్వరుని శిక్షించుట, కళింగబాలరాజుకు తోడ్పడుట దంతపుర దేవేంద్రవర్మకు శిక్షించుటకే ఆయుద్ధంలో వింహరాయణ వీర చోడుడోడి మరణించెను.

విజయోత్సాహంతో చక్రకూట సోమేశ్వర. దంతపుర దేవేంద్ర వర్మ సైన్యాలు వేంగిని ముట్టడించి రాజధాని జననాథపురాన్ని భస్మీ పటంం చేసెను. (క్రీ. శ. 1094) సోమేశ్వరుని శాసనంలో వేంగి రాజధాని దహనం, వీరచోడుని మరణం ఉన్నాయి.

చేతి కందివచ్చిన కొడుకులు ఇద్దరు కళింగ యుద్ధాల్లో మరణించారు. కులోత్తుంగ చోళుడు స్వామిభక్తిపరాయణులైన వెలనాటి వారిలో తనపేరిటి వెలనాటి రాజేంద్రచోడుని దత్తపుత్రునిగా ప్రకటించి, మరింత సైన్యం పంపెను. ఈ సంఘటనతో కులోత్తుంగుని సమయజ్ఞత, పరిపాలనా పాటియేగదు వేంగివారికి నూతనోత్సాహం కల్గించెను. చతుర్థాస్రయులైన వెలనాటివారు రాజబంధువులు, శత్రుయులైనారు. వెలనాటి రాజేంద్రచోడ (క్రీ.శ.1094-1106) అధిరాజు అంచనాలు, ఆశలు, తన విద్యుక్త ధర్మ నిర్వహణలో దేనికి వెనుదియలేదు - చోడగంగ, వీరచోడులు సాధించలేనివి సాధించెను.

సాహిత్య సంశోధకులు "కళింగత్తు వరణ" కవి కులోత్తుంగ చోళుని ఆస్థాన కవి అన్నారు. కులోత్తుంగుని మంత్రి, సేనాని మండలేశ్వర కరుణాకర వర్ణనరాయని వ్రాశితుడు. అందుచేతనే

“కళింగాత్మ పరణి” కరుణాకరుని ప్రశస్తి - కరుణాకరుడూ, చోళ సైన్యమూ వెలనాటి రాజేంద్రునికి బానటగా వచ్చెను. కవి కళింగ దండయాత్ర విజయం కీర్తి తన విలక కరుణాకరునకిప్పుటలో ఇతరుల విస్మరించెను.

వేంగీ కాంచీపుర సైన్యాలు వేంగీ రాజధాని (జననాథపుర) నా కమించియున్న సవత్తకలింగసైన్యాల నోడించి వెంట దరిమెను. వ కకూటమున సోమేశ్వరుడు మిగిలిన వేయి ఏనుగులతో విడిరించి మరెప్పుడూ తలెత్తనంత చిత్తుగా ఓడిపోయెను. అవజయ మెరుగని సోమేశ్వరుని జీవితంలో అవజయము (క్రీ. శ. 1096) చక్రకూట రాజ్యం తన పిమ్మట కొడుకు కన్నరదేవ పాలనా కాలాన కలచురుల (రత్నదేవ) చేది రాజ్యాంతర్యాగమయ్యెను.

ఈ కళింగ దండయాత్రకు నాయకుడు వెలనాటి రాజేంద్ర చోడుడు. దంతపుర దేవేంద్రవర్మను ఓడించి చంపుటేగాక అతని రాజధానిని దిబ్బలుగా చేసారు. అదే నేటి శ్రీకాకుళం జిల్లాలో దంత హండా. మహేంద్రగిరిపై జయస్థంభం శాసనంలో మహాదండ వాయక (వెలనాటి) రాజేంద్ర చోడ, పండై నగర మండలేశ్వర మంత్రి చోళసేనాని తొండైమాన్ కరుణాకర వల్లనరాయన్; కళింగ చోడ గంగ గజసాహిజి, సేనాపతి, రాజరాజ బహ్మమహారాజులున్నారు ఈ యుద్ధంలో సోమేశ్వరుడు సామంతుడై వాడు. కళింగచోడగంగకు సుస్థింఠ కల్గెను. ఈ యుద్ధంలో పాల్గొన్న రాజేంద్ర చోడుని వేంగీ వీరులు-దుర్జయనంక నాదెండ్ల మహామండలేశ్వర ఇమ్మడి మమ్మ (మంజ)రాజు దంతపురం ధ్వంసం చేసిన వారిలో ఒకడు. ఈ కొండ పడమటిరాజు బిరుదుల్లో గంగానామాన్యయులదైన అనియంక భీమ ఉన్నది. చతుర్థాన్యమ మహామండలేశ్వర వల్లనరాయ పండ సత్కరింపబడినాడు. కోనకందరవాడి సీమా మహామండలేశ్వరకోన ఇమ్మడి పోతరాజు వేంగింద్ర బిరుదు పొందాడు. ఇతడే సాహిత్య పరిశోధకులు కళింగ చోడగంగు నోడించాడనుకున్న త్రికళింగాధిపతి బిరుదాంకి తుడు. చాళుక్య నారాయణ బహ్మమహాధి రాజ చమూపతి భీమ నారాయణుడున్నాడు. మహామండలేశ్వర కోటభీమరాజున్నాడు.

గంగైకొండ చోళపురంవారు కళింగనే ఓడ్రరాజ్యం అనక పోలేదు. త్రికళింగాధిపతి బిరుదు కళింగ గంగమలకుల, గంగనామాన్య యలకు ‘కామన్’. అనియంకభీమ గంగనామాన్యయులది. దంతపుర దేవేంద్రవర్మ బాలరాజు రాజ్యమవహరించి రెండు బిరుదులూ వాడేదేనా?

రాజ కళింగగంగు కథలో భీమకవి కాపాడింపబడిన విషయాలు పదవి పోయినది దంతపుర కళింగరాజు. సామంతుడైనది నన్న కళింగ గాధిపతి అమృగహింసబడినది కళింగ నగరి కళింగచోడగంగ. భీమకవి స్థాపిట్టిక్రై వేయిగజాలును వాడినది నన్న కళింగాధిపతి. చక్రకూటమూ కళింగకువల ఏనుగులకు ప్రసిద్ధి. కాని గజపతి అనేపేరు కళింగ గంగా నామాన్యయులది. వారి నిర్మాణాల్లో శిల్పంలో కూడ ఏనుగులకున్న ప్రాముఖ్యత గుర్తాలకులేదు.

సాహిత్య పరిశోధకులు కళింగచోడగంగు తిరుగుబాటు చేసి

యుడునుమకోడానికి ఆస్కారం లేకపోలేదు. తమ రాజ కన్యంగల్లు మానినందువే ఈ దండయాత్ర యనుకొన్న పౌరులు-అభయునికే (కులోత్తుంగచోళ) గాక అతని సైన్యానిక్కూడా భయపడాలా అన్న అవజయమెరుగని రాజు “కళింగాత్మ పరణి” పందర్బం-కళింగచోడ గంగు (క్రీ. శ. 1078-96 మధ్య అనేక విపత్తుల పరిస్థితులకు గురైనాడు, అవజయమెరుగని వాడుకాడు, కష్టము కట్టని వాడు కాదు. అతడు తన పట్టాభిషేకము నాటినుండి తోడ్పడుచున్న కులోత్తుంగచోళునకు భయపడనవసరము కనిపించదు. పోతే మరో పందర్బము కళింగచోడగంగ శ్రీకూర్మం శాసనం (క్రీ. శ. 1136)లో పూర్వపర ఉత్తర రాజ్యాల్లో (?) యుద్ధాల్లో విజయుడై తిరిగి వచ్చుట. అప్పటికి విశేషమైన గడించిన కళింగచోడగంగ ముఖ్యంగా వేంగీ యుద్ధంలో చాళుక్య-చోళ సైన్యాలకు బానటగా పోరుట అవాలి. శాసనాలబట్టి కళింగ గజసాహిజి రాజరాజ బహ్మమహాధి రాజు (క్రీ. శ. 1102-3); కళింగ సేనాపతి చోడగంగ తిలక బహ్మమహారాజు (క్రీ. శ. 1112-3); శ్రీనిందపుత్ర మహా మాండలిక రేవన (క్రీ. శ. 1116-7) జననాథపురంలో ఉన్నారు.

దత్తపు తుని మంజానంతరం పమర్దుడైనవాని నన్యేషించుటలో కులోత్తుంగ చోళుడు వేంగికివచ్చి రాజప్రతినిధిగా కోన రాజేంద్రచోడుని (క్రీ. శ. 1107-10) నియమించుట ఇతరులు పార్షిందలేదనిపిస్తుంది.

కులోత్తుంగచోళుని మరో కొడుకు వరాంతకదేవుడు (క్రీ. శ. 1111-18 మధ్య వేంగినేలి తండ్రి మరణించగా (క్రీ. శ. 1118) ఏకమచోళ దేవ అనే పేరుతో చాళుక్య-చోళచక్రవర్తి అయ్యాడు. (క్రీ. శ. 1118-37 మధ్య పల్నాడు హైహయలు; కొందరు తెలుగుచోడ, చాళుక్య, శ్మశ్రిమి సామంతుల తోడ్పాటుతో కల్యాణి చాళుక్య సైన్యాలు వేంగి వాక్రమించుటలో స్వమిభక్త మాండలికులను కొన్నాళ్లు సామంతులుగాచేసి పాలించుట-చివరికి (క్రీ. శ. 1137 నాటికి వీరిని పార్దోల గిరి నది వెలనాటి ఇమ్మడి గోంకరాజు, కమ్మనాటి మహామండలేశ్వర నందిరాజు ధర్మవరం మహా మండలేశ్వర కడియరాజు, విజయవాడ మహామండలేశ్వర భీమన, మహామండలేశ్వర కోన రాజేంద్రచోడ, మలయాధిపతి మహామండ లేశ్వర బఠమరాజు. వీరంతా చాళుక్య భవన మూలస్థంభాయ మామలూ, వేంగీ చాళుక్య సముద్వారులూ, వేంగీ చాళుక్య నంకకారులుగా ప్రపిద్దులు. కల్యాణి చాళుక్య అర్మడి ఏకమా దిత్తుని మరణం (క్రీ. శ. 1126) వేంగివారిని ఊపిరి తీయనిచ్చెను. కాని పితాపురం చాళుక్యుల్లో ఒకడు విజ యాదిత్య చక్రవర్తిగా ప్రకటించుకోడం-అతనికి తెలుగ్గోడ కొలని నాయక భీమని తోడ్పాటు-ఇమ్మడి గోంకరాజు, అతని కొడుకు ఇమ్మడి రాజేంద్రచోడుడూ తిరుగుబాట్లు, ఆక్రమణల నణచ గలారు. ఆ యుద్ధాల్లో కళింగచోడగంగ వీరికి బానటగా నుండి యుండువేగని వేంగిని గెల్చటూ, తిరుగుబాటుకాదు. చాళుక్య-చోళ చక్రవర్తి ఇమ్మడి కులోత్తుంగచోళ (క్రీ. శ. 1132-48) వేంగీ

పాలన నమర్చుడైన ఇమ్మడి గోంకరాజు కప్పగించెను. పిమ్మటి చక్రవర్తి చాళుక్య నారాయణ అనే మరో రాజధాని (క్రీ. శ. 1140-73) వెలనాటి వారిపై ఆధారపడెను.

కళింగ చోడగంగ పీఠదరికి నమకాలినుడు, గాంగుల్లో చిరకాలం విస్తృత రాజ్యవైరినవాడు. రాజైనపిమ్మట సుమారు 18 ఏళ్లు ఒడుడుడుకుల్లో ఉండి సుమారు ఇరవై యేళ్లు ప్రాయంలో సుస్థిరుడైన (క్రీ. శ. 1096) న ఇతనికి క్రీ. శ. 1140 పూర్వం మరోసారి తాత్కాలిక పదవీమృతి కల్పించినది చేది కలమరి ఇమ్మడి రత్న దేవుడు-మరో త్రికళింగాధిపతి బిరుదాంబితుడు. ఇమ్మడి గోంకరాజు కళింగదండయాత్రలో ఓడినది త్రికళింగాధిపతి ఇమ్మడి రత్నదేవుడు - కళింగచోడగంగ కాడు. ఈ గోంకరాజు శాసనాల్లో ఓడినవారు కర్ణాట, మరాట, లాట, కుంతల, ఆంధ్ర, కటక, త్రికళింగాధిపతులు-తిరుగుబాట్ల ణముట, కర్ణాటక సైన్యాల పాలద్రోలుట వగైరా.

కళింగ చోడగంగ పిమ్మట నాలు శతాబ్దాలనాటి "మాదలా వంశ" (ప్రతిజగన్నాథాయ పు ఓ ధ్రపు కవిలెకట్టు) ఇతనిగూర్చి చెప్పినది. ఉత్కళిరాజు సువర్ణ కేసరి (క్రీ.శ. 1123-32)నిస్సంతు. అతని మాండలిక వాసుదేవ బహువంతి ప్రోద్బలమున కర్ణాటకరాజు (కళింగచోడగంగ) ఉత్కళి మాక్రమించెను. కళింగచోడగంగ శాసనాల బట్టి అతడు ఆదిలో భౌమకర వంశ సువర్ణ కేసరికి తోడ్పడెనని పించును. సువర్ణ కేసరి మరణానంతరమే అతని రాజ్యాన్ని కలపుకొని విడువ (విచ్ఛిన్నం) పురవరకు వ్యాప్తిచేసెను. కలమరి ఇమ్మడి రత్నదేవుని బెడదా తీరెను. ఆ నందర్పముననే విస్తృత రాజ్యపాలనా పాలిభ్యానికి రాజధానిని వంశధారానదీ తీర కళింగ నగరి కటకమునుండి మహానదీతీర కటకమునకు మార్చెను. ఇతని తర్వాత కొంతకాలానికి కళింగ గాంగులు ఓడ్రాలుగా పరిగణింపబడెనారు. నేటి విశాఖ, శ్రీకాకుళం గంజాం జిల్లావరకూ వాటి కళింగ రాజ్యం కళింగచోడ గంగనాడూ వేంగి సామంత రాజ్యముగ నుండెను.

ఇమ్మడి గోంకరాజు వాటినుండి పూర్వంవలె సామంతుల మన్నపుటికి వేంగీశ్వరులు వెలనాటి చోడులు. ఇమ్మడి రాజేంద్ర చోడునిపిమ్మట ముమ్మడి గోంకరాజు - వెలనాటి వారిలో చివరివాడు వెలనాటి ముమ్మడి రాజేంద్ర చోడుడనే పుద్గీశ్వర (క్రీ.శ. 1185-1260) వేంగీశ్వరుడు. క్రీ. శ. 12 వ శతాబ్దం చివరి పాదంలో విజృంభించిన వీర కైఫలతో పుద్గీశ్వరునికి పూర్వమే వింతలుబడ్డారాలు క్షృణాకథలుండెను. వెలనాటి వారికి జంకిన కాకతీయులు పుద్గీశ్వరుని నాటికి నెల్లూరు చోడులు, సామి దోహాలైన మాండలికులు - వీరకైఫలం అంతా కలిసి వెలనాటివారి పాలనను గుంటలో పుద్గీ గంటవాయించారు.

కళింగగంగరాజు అనియంక భీముని కొడుకు అనంతవర్మ ముమ్మడి రాజరాజు (క్రీ. శ. 1198-1211) పాలనకు మున్ను వచ్చేట్లుండగా వెలనాటి పుద్గీశ్వరుని కళింగ దండయాత్ర తిరుగుబాటుచేసిన మరో గాంగవంశ మాండలిక నరసింహనాణి ముమ్మడి రాజరాజుకు తోడ్పడుట మాత్రమే. పుద్గీశ్వరుని మంత్రి కొజివి వెన్నయూ మాత్యుని బిరుదులు కళింగనేక నిర్మామధామ, వీరఘెట్టు విభాల. శ్రీకూర్మశాసనం (క్రీ. శ. 1205) పుద్గీశ్వరుని కోశాధ్యక్షుడు అనంతా మాత్యుడక్కడన్నాడు. మాండలిక నరసింహాని తిరుగుబాటు పూర్తిగా అణచుకుండా పుద్గీశ్వరుడు వేంగిపై దాడి చేసిన నెల్లూరుచోడ, కాకతి గణపతి సైన్యాల నెదుర్కొని కళింగ కదలివచ్చి (క్రీ. శ. 1210లో కాకతీయులతో యుద్ధాన మరణించెను.

● మాండలిక నరసింహ స్వతంత్ర ప్రకటన (క్రీ. శ. 1208. వేంగిని జయించిన కాకతి గణపతి ఇతని నణమటకు రాజవనాయకు నంపెను. రాజవనాయకుడు చొక్కెర (గంజాం) దుర్గం ముట్టడించి గోధూమ (నరసింహ)ని వధించెను. ఆ యుద్ధంలో పాల్గొని యుండును. కాకతి గణపతి బావమరదే జాయుపసేనాని బిరుదుతో గోధూమ ఘరట్ట ఉన్నది. ఈ తిరుగుబాట్లు కళింగ ప్రాంతం నేటి ఉత్తర విశాఖ శ్రీకాకుళం-గంజాం ప్రాంతాని.

భీమకవి ఆగ్రహానుగ్రహాలకు పా తుడైన రాజు కళింగగంగు అనంతవర్మ చోడగంగదేవ అన్నారు. అతని నాటిపి-ముందుపెనుకల నాటి సంఘటనలివన్నీ -

సిద్ధహస్తులైనవారూ, నిష్పాక్షికంగా ఆలోచించగలవారు భీమకవి వరంగావచ్చిన కథ-చారిత్రక సంఘటనలను కవి మహాత్మ్యం చేసినారనిపించకపోదు. సాహిత్య సంశోధకుల పాఠపాట్లూ గుర్తించక పోరు. పిమ్మటి వారెవరో - బహుశా తిట్టుకవిత్వానికీ, అరాజకత్వం ప్రేరేపించడానికీ-మతవైషమ్యాలు దుష్ప్రచారాలకు నాంధి (క్రీ. శ. 12 వ శతాబ్దం చివరి పాదంలో ఇలాచేపారనిపిస్తుంది.

కవి ఆగ్రహానుగ్రహాల వాస్తవం - చారిత్రకంగా భీమేశ్వర భక్తులైన వేంగీశ్వరులూ, భీమనామలివరో కావాలేగాని మంత్రాలకు చింతకాయలు రాలనట్లే కవికోపంతో రాజ్యంపోవడం, అనుగ్రహంతో తిరిగి సంపాదించడం ఎవరూనమ్మరు. ఐతే కళింగదేవేంద్రవర్మరాజు రాజ మరణానంతరం కొడుకు కళింగ చోడగంగ (క్రీ. శ. 1096 వరకూ ఎక్కడెక్కడ భద్రుడై యున్నాడీ నేతెలియగోరుచున్నాను.

[అమ్మడిత 'కళింగదేవ' నుండి]

పసి బిడ్డకు
జీర్ణసంబంధమైన.
వాదలు కలిగినప్పుడు...

సామ్యంగా పనిచేసే
అమృతాంజన్
గ్రేప్ మిక్స్చర్
బాధను అతి త్వరగా తగ్గిస్తుంది

గృహశధములు
తయారుచేయుటలో
తరతరాలుగా
నమ్మికకు పాత్రమైన
అమృతాంజన్ వారి
తయారీ.

కడుపునొప్పి, అజీర్ణము, వాయువు, పళ్ళు
పచ్చేటప్పుడు కలిగేబాధలు మొదలైన
వాటిలో దేనితోనైనా సరే, మీ పసిబిడ్డ
బాధ పడుతుంటే అమృతాంజన్ గ్రేప్
మిక్స్చర్ తో అతి త్వరగా ఉపశమనం
కలిగించండి త్వరగా సులభంగా తిరిగి
మీ పసిబిడ్డ ఆనందంగా నవ్వుతుంది.

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్

OBM 3410/1 TG

ఇంద్రకల్ప

(శ్రీ) కే. కిశోర్ బాబు

(శ్రీ) కే. అశోక్ బాబు

విశ్వన్న చెప్పిందే వేదం అనేది తెలుగువారికి విరపరిచితమైన సామెత.
దీన్ని

ఇప్పుడే చెబుతా ఇనుకో బుల్లెమ్మా
విన్నన చెప్పిన వేదంగూడ

అని పింగళి మహిళా లోకాన్ని మేల్కొల్పుతు 1962లో తెరక్కాడ
ఏక్కించాడు.

ఈ విశ్వన్న పూర్తి పేరు “ఇంద్రగంటివిశ్వవతిశాస్త్రిగారు”.
అతడు పిండి పోలు లక్ష్మణకవి సమకాలికుడని, లక్ష్మణకవి అతనిని
“మామా నీ పేరులో ఏ తీస్తే “శ్వవతిని” శ్వ తీస్తే “వివతిని”
అని పరిహాసం చేసేవాడని చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిగారు తమ కథలు
గాథల్లో చెప్పారు.

ఈ విశ్వవతి శాస్త్రి వేదంలో చాలా గట్టివాడట. కావచ్చు
లేకుంటే వ్యక్తి పేరుతో సామెత ఏర్పడటం సాధ్యంగాదు. ఈలా
ప్రామాణికుడైన ఈ వేదపండితుని పూర్వ్య లెక్కడివారో గాని
పూర్వం వేదపండితులకు నియమమైన ఇంద్రకల్పకటి వేడు నాగర్
కర్నూలు తాలూకాలో ఉంది. దానికి ఇంద్రేశ్వరమని పాచిన నామం.

పండితారాధ్య చరిత్రలోని పర్యత ప్రకరణంలో పేరుతో
ఉండే తీర్థమొకటి శ్రీశైల దక్షిణద్వారస్త క్షేత్రాల్లోను క్షేత్ర
మొకటి పశ్చిమ ద్వారస్త క్షేత్రాల్లో పేర్కొనబడింది.

తెలంగాణ జన పరిమితమైన శ్రీశైల క్షేత్ర స్వరూపాన్ని
సర్వజ్ఞ మల్లికార్జునుడు పండితుని ఇష్టమైన దోనమయ్యకు చూపిన
సందర్భంలో శ్రీశైల చతుర్వారాల్లో ఉండే పిక్కు స్థలాలను
చెప్పాడు.

డా॥ చిలుకూరి నారాయణరావుగారు పండితారాధ్య చరిత్రకు
మిక్కిలి శ్రమించి విపులమైన పీఠిక వ్రాసి అనేక విషయాలు వివ
రించారు గాని పర్యత ప్రకరణంలో పేర్కొనబడ్డ స్థలాలను గుర్తించి
నట్లు లేదు. ఏవరేగాని ఆ ప్రకరణంలోని దోనమయ్య మహేశ్వరవల
ప్రాప్తి వృత్తాంతంలో చెప్పబడ్డ వేదశాస్త్రాన్ని సమగ్రంగా పరిశీలించి
వివరిస్తే తెలుగు దేశానికి పెద్ద స్థలచరిత్ర లభిస్తుంది. ఇది విష
యాంతరం.

పండితారాధ్య చరిత్రలో ఇంద్రేశ్వరం ప్రలు పర్యాయాలు
పేర్కొనబడ్డ వానిలో ఏ ఒక్కటైనా ఈ ఇంద్రేశ్వరాని కన్య
యిమ్మందో లేదో చెప్పలేం గాని ఈ గ్రామం మిక్కిలి పురాతన
మయింది.

ఇది ఒక పట్టణంగా ఉండి మత సంస్కృతులకు కేంద్రమై
జైన, వైదిక శైవమతాలు తాన పతనాలు పొందిన చిహ్నాలు
స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి.

క్రీస్తుశకం పదకొండో శతాబ్దం నాటికి గ్రామం మహా వైభ
వంగా ఉండేది. అనాడిక్కడ వేటి పెప్పింగు వద్దతి గూడ ఉండేది.
మట్టి గునలించా నేలలో ఉన్నాయి. ఇంకా అనేకమైన ఆరియా
లుండేవి. అనేక వేదపండితుల కుటుంబాలుండేవి.

ఇక్కడ గజా, బలపంరాయి, శంఖు మొదలైన వానికి శంఖం
ధించిన పరి శమలుండేవి. గజాతో వివిధాకారాల పూసలు, పిల్లల
ఆట వస్తువులు గూడ చేయబడేవి. పిండిరాతితో గణపతి, దేవి మొద
లైన పూజామూర్తులు చెక్కేవారు. శంఖంతో గజాలు, ఉంగరాలు
మొదలైన భూషణాలు చేసేవారేమో! ఇక్కడ లభించిన శంఖాలను
బట్టి చూస్తే అవి వీరికే నము దతిరంనుండి అందుతుండేవో! అని
అక్కర్యం వేస్తుంది. ఈ పరిశమలతోపాటు ఇక్కడి కుమ్మరి గూడ
మంచి పనివాడు.

ఇక్కడ వెలసిన మతాల్లో మొదట చెప్పదగింది జైనం.
ప్రాచీన చిక్ వాసనలు విడిచి దిగంబరులై ప్రకాశంగా సాగుల పడ
గల వీడల్లో నిలచిన జైనమూర్తులనేకం ఇక్కడుండేవి. వారికి సంబం
ధించిన గాథలిక్కడి శిల్పాలు కృష్ణ శిలాఫలకాలపై తీర్చారు
ప్రస్తుతం గ్రామంలో ఉండే చెన్నకేశవాలయం ఇక్కడి ఆల
యాలన్నింటిలో ప్రాచీనం. దాని ప్రాకార ద్వారాని కిరువైపుల జయ
విజయాలకు బదులు వద్దాననస్తమైన మహావీర ప్రతిమలున్నాయి
కాబట్టి అది మొదలు జైనాలయమే కావాలి.

పాతూరికి సోమనాథుని పిమ్మట జైనానికి దుర్భళ పట్టింది.
దిగంబర జైనులను శూలాలతో పొడిచి చంపటం వారు పవిత్ర
కార్యంగా భావించారు. అలాటి హింస ఇక్కడ కూడ జరిగింది.

ప్రస్తుతము అక్కడ గ్రామదేవత ప్రక్కగా ఉండే ఓ వీర
గల్లి విషయాన్ని చెబుతుంది. ఆ వీరులో వీరశైవముద్ర మూర్తి

నింది ఉంది. అతడు శూలంతో దిగంబర జైనులను పొడిచి చంపు తున్నాడు ఆ వీరగల్గుపై అతని పేరుగూడ చెక్కబడింది.

ఈ ప్రాంతంలో వీరగల్గు లనేకం ఉన్నా ఈలా జైనులను చంపుతున్న వీరగల్గు - అందులోనూ ఇంత వృష్ణ మూ. సుందరమూ అయింది మరెక్కడలేదు.

శైవులీ విధంగా జైనుల్ని హింపించి వారి మూర్తులన్ని భగ్గుంచేసి పారవేశారు.

జైనం పిమ్మట శైవం వ్యాపించింది.

ఈ గ్రామానికి నాలుగు మూలల్లో నాలుగు శివాలయా లుండేవి. వానిలో ఆగ్నేయాలయానికి ముక్కంటిశ్వరాలయం, నైఋతి ఆలయానికి ఇంద్రేశ్వరాలయం, వాయవ్యాలయానికి భీమేశ్వ రాలయం, ఈశాన్యాలయానికి నందీశ్వరాలయం అని వ్యవహారాలు. వీనిలో ఇంద్రేశ్వరాలయాన్నిబట్టి ఈ గ్రామానికి ఇంద్రకల్పని వ్యవ హార మేర్పడిందంటారు. ఈ ఆలయంలో దూలం పైకప్పుపై రామాయణ చిత్రాలుండేవి ఇది ఈ ఆలయంలోని ప్రత్యేకత. కాని రంగులతో చిత్రించబడిన ఈ చిత్రాలు నేడు ఏటేట సున్నం కొడు తుండటంవల్ల మాసిపోయినాయి-గంగాపురంలో ఈలాగే రంగుల

మోహదేవ చెన్నేశ్వరాలయ ప్రధాన ద్వారానికి శిల్పంలోని జీవకళాంత పూడుకుపోయే అట్లు దట్టంగా రంగు పులిమారు.

స్థానికులీ ఆలయాలు గోప గవ్వయ్యగారి కాలంలో కట్టబడిన వంటారు గాని వేడింద్రేశ్వరాలయ స్తంభాలపై ఉదయనచోడుని, అతని కుమారుడైన భీమచోడుని పేర్కొనే దాన కాసనాలవ్యాయి కాబట్టి వదకొండో శతాబ్దం పూర్వార్థంనాటికే ఈ ఆలయాలు వెలసి ఉండాలి.

గంగాపురం రాజధానిగా ఉండే కాలంలో ఇక్కడ ఇంద్రేశ్వ రాలయం ప్రక్కగా ఉండే స్థలంలో ఎప్పుడూ యజ్ఞ యాగాలు జరుగు తుండేవి. వాటికి కావలసిన ద్రవ్యాలు గంగాపుర రాజభవనంనుండి వస్తుండేవి అని పూర్వులు చెప్పేవారు.

చాళుక్యులు మొదట జైనులైనా తర్వాత శైవులై ఆ మతాన్ని గూడ పోషించారు. శిల్పాన్ని గొప్పగా అదరించారు.

శ్రీ కార్తికేయశర్మగారు తమ గణపతి వ్యాసం-1976 సెప్టెంబరు భారతి-లో కిరీటాల్లేని గణపతి మూర్తులను పేర్కొ న్నారు. అలాటి మూర్తులిక్కడ ఇంద్రేశ్వరాలయం దగ్గరున్నాయి.

చాళుక్యులు మాతృగణభక్తులుగాబట్టి వారి కాలంలో వెలసిన శిల్పాల్లో మాతృకామూర్తులు ముఖ్యంగా పేర్కొనదగినవి.

ఇక్కడ మాతృకా మూర్తుల్లో వికాంక్షిశిలపై మలచినవి

ఆంధ్రగ్రంథమాల ప్రచురణలు

పండితారాధ్య చరిత్ర

డాక్టరు తిమ్మావజ్జిల కోదండరామయ్యగారు వ్రాసిన పీఠికతో అమ్మకానికి సిద్ధంగాఉంది.

వెల రు. 15-00

బసవ పురాణము

(పోస్టేజీ అదనం)

బైండుచేసిన రంగుల అట్టతో, కీ. శీ. కాశీవాథుని నాగేశ్వరరావుగారి 'ప్రస్తావన'తో కళాప్రపూర్ణ నిడుదవోలు వేంకటరావుగారి విపుల పీఠికతో అమ్మకానికి సిద్ధంగా ఉంది.

వెల : రు 7-50

భగవద్గీత

(పోస్టేజీ అదనం)

కీ. శీ. కాశీవాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు వ్రాసిన వ్యాఖ్యానముతో బైండు చేసి అమ్మకమునకు సిద్ధముగా మున్నది.

వెల : రు 7-50

ఆంధ్రపత్రిక ఏజెంట్లద్వారా కూడా తెప్పించుకోవచ్చు.

(పోస్టేజీ అదనం)

మేనేజరు.

ఆంధ్రపత్రిక, గాంధీనగర్, విజయవాడ-3

మొదటివి. ఇవి నల్లరాలివి. ఈ మూర్తులన్నిటికంటే సుందరం గానూ పవిత్రంగానూ ఉన్నవి.

వానిలో మాహేశ్వరీ మూర్తి ప్రస్తుతం చెఱువు వెనకఉంది. శిల్పి ఈ దేవి కిరీటాన్ని పాముల అల్లికతో అతి సుందరంగా మలిచాడు. ప్రజలీ దేవిని ప్రస్తుతం “కన్నీటమ్మ” అంటున్నారు. మరొకదేవి గ్రామదేవతగా పూజలందుకుంటుంది. ఆమె సోదరీ మణుల్లో ఇక తక్కిన వారెక్కడున్నారో తెలియదు.

ఈ గ్రామంలోని నాగ ప్రతిష్ఠ మరొక ప్రత్యేకత. పూర్వ మిక్కడ నవాన నాగ ప్రతిష్ఠ ఉండేదట. ప్రస్తుతం ఇం దేశ్వరాలయం వెనుకగల చెఱువునిండా నాగశిల్పాలున్నాయి. నాగశిల్పాల్లో విన్నెన్ని భంగిమలున్నాయో అన్నీ ఇక్కడ కనిపిస్తాయి.

శైవం తరువాత అన్నిచోట్లనలె ఇక్కడగూడా వైష్ణవం వ్యాపించింది. దశావతారాలతో కూడిన ఒక సుందరమైన విష్ణు మూర్తి నేడు చెఱువులోపడివుంది. ఈ గ్రామంలో మత వివ్వనంతో పాటు మరేదో యుద్ధంకూడ జరిగిన చిహ్నాలున్నాయి.

ఇప్పుడు గ్రామాని కుత్తరంగా చితవోలు దారిలో ఓ వీర గల్లుంది. దానిపై ఉండే పురుషుడు కత్తి, దాటు ధరించి ఉన్నాడు. అతనికి “వీరలింగన్న” ప్రజాస్వరవారం. అతనికి కొద్దిపాటి దూరంలో నమాద్రివంటి ఓ శిథిల ప్రదేశముంది. దాన్ని ప్రజ లగ్నిగుండమని పిలిస్తారు. ఇప్పుడున్న గ్రామానికి పూర్వున భూగర్భంలో వివరీతంగా విముకలు దొరుకుతాయి.

ఈ విషయాలను నమస్కర్యం చేసిమాస్తే ఆ విముకల ప్రదేశం ఓ యుద్ధరంగం, ఆ వీరుడు ఆ యుద్ధంలో పాల్గొన్న యోధుడు, అగ్నిగుండం యుద్ధంలో ఘరణించిన వీరుల పత్యులు అగ్నికాహతియైన ప్రదేశంకావాలి. కాని ఈ సంఘటనంతా మూచిన పూర్వ గ్రామం నేటి గ్రామపు టడుగున సుమారు మూడు గజాల అడుగున విడిచిందికాబట్టి, ఆ యుద్ధం ఏ కాలంలో ఏందుకు జరిగిందో తెలిసికునే ఆధారాలింకా దొరకలేదు.

ప్రస్తుత గ్రామానికి భూగర్భంలో తూర్పువైపున విముకలే గాక కూడామూతులవంటి మట్టి పాతలు, డక్షిణ దిశలో శంఖాలు, పిండిరాలితో చెక్కిన ప్రతిమలు, వడమరగా గజాపూసలు, గజ మోడ-దొరుకుతుంటాయి.

అంతేగాక అపుడప్పుడు త్రవ్వకాల్లో బయటపడిన శిథిలజైన

మూర్తులు, ఇంకా ఇతర మూర్తుల్ని గ్రామస్థులు చెన్నకేశవాల యంతో చేర్చారు. వాటిలో కొన్ని ఇటీవల జిల్లాలోని పిల్లలమఱ్ఱి ప్రదర్శనశాలకు కొని వెళ్ళారు.

గ్రామానికి నాలుగు మూలల్లోగల ఆలయాల్లో ముక్కంటి శ్వరం ఇం దేశ్వరం మాత్రమే మిగిలాయి. తక్కినవి కూలి నేలలో పూడుకుపోయాయి.

ఇంద్రేశ్వరం ప్రక్కగాఉండే యజ్ఞభూమి నేడు దెందిరామ వంద్రారెడ్డిగారి పాలమయింది.

ముక్కంటిశ్వరాలయం సుందరం కప్ప కొంతభాగం విచ్చు కొని పోబడింది.

కాకతీయ సామంతుల పిమ్మట ఈ ప్రాంతాన్ని గంగపుర మహాత్మకర్త రెడ్డి రెడ్డి మల్లారెడ్డి నంధ్యులు పాలించారు. ఆ మల్లారెడ్డి రెండోకమారుడు లక్కారెడ్డి నాగర కందమాలు నతిమకు వచ్చినట్లు గంగపుర మహాత్మ్యపీఠికలో శ్రీ సురవరంవారు చెప్పారు. రెడ్డి రెడ్డి బూరుగులనుండి ఈ ప్రాంతానికి వచ్చి మొదట ఇం ద కల్లాలోనే నివసించారు. అప్పుడు వారి అధీనంలో అరన్నె గ్రామా లుండేవి, అక్కడినుండి వారు యాదరెడ్డి పల్లెకు, అక్కడినుండి తాడూరికి వెళ్ళారు.

తాడూరిలో స్థిరపడిన పిమ్మట వారికక్కడ ఒక ఆలయం నిర్మించాచి సంకల్పంకలిగి ఇం దకల్లాలో ఆ యాలు చాలా ఉన్నాయి గదా! ఒకదాన్ని విచ్చి ఇక్కడికి తెచ్చుకుందామని భావించి బండ్లతో వెలి ముక్కంటిశ్వరాలయం కప్ప కప్పకడిలు కొన్ని తీసుకువెళ్ళారు.

వారలా తమ గ్రామాల యందుకు వెళ్ళటంచూసి గ్రామ స్థులు కళ్ళు తెరిచి వారు రెండవ తడవ వచ్చేవర కాటంకపరచారు. అంతటితో ఆ దొరలూనని విరమించుకొని వానితో నిమిత్తంలేకుండానే తమ గ్రామంలో ఆలయం కట్టుకున్నారు. ఈ సంఘటనతో ఆల యానికేర్పడిన వెలితిమాత్రం అలాగే మిగిలిపోయింది.

గ్రామస్థుల అభిప్రాయం ప్రకారం పూర్వగ్రామం క్రింద ప్రస్తుత గ్రామం చాలావరకు విలిచిఉంది. త్రవ్వకాలలో అప్పుడే ఆ వెనకటి గదులు, గోడలు, పొయ్యిలు, కుండలు మొదలైనవి చెక్కు వెదరకుండ కనిపిస్తుంటాయి. అంతేగాదు అక్కడక్కడ శిల్పాలు గూడ కనిపిస్తుంటాయి గాని సామాన్యలు వాటిని వెలికితీస్తే ఆ దేవతలక్కోనమొస్తుందేమోనని జడుసుకుంటుంటారు. కాబట్టి ఇది పురాతత్వాన్వేషణలు తప్పకుండా మంచి పరిశీలించవలసిన ప్రదేశం.

పంచపాత్ర

కే ఎ స్వీ

6

(గ త న ం చి క త రు వా యి)

అమ్మో! ఎన్ని చి తాల! ఎన్ని దృశ్యాలు! నలుపు తెలుపులని! రంగు-
రంగులని! రకరకాలని! చిన్నచి- పెద్దచి!

ఫేడౌట్ అయిపోతూ అయిపోతూ చిన్నప్పటి పరిచయస్థుల
ముఖాలు

బంతాలలో బోర్ల పడిపోయి మోకాలు గీసుకుపోయిన ఎరటి
రక్తం...

తలి ముఖం తండ్రి ముఖం ఎందుకు గుర్తుస్తుందో గావి-
కూటిమాటికీ మధుర ఆలయంలో మీనాక్షిదేవి ముఖం...

చెల్లెలి గయ్యాలిమ్మ ముఖం... ఎత్తుపళ్ళతో సహా...

వొకానొక కుప్ప రోగి కురుపుల ముఖం...

ఏదో పెళ్ళిలో ఏదో గదిలో పెట సర్దుకుంటూ న్ననాలు
బహిర్గతం చేసిన స్త్రీ-ముఖం గుర్తులేదు...

నినిమాల్లో సెక్సు దృశ్యాలు-ఎన్నెన్నో అందమైన
మాంకం-స్త్రీ మాంసంలో వొంపు-బరువు-విక్రతపు మెరుపు-
వాళ్ళ నవ్వుల కృత్రిమత్యంతో సహా అచ్చుపడిన కొన్ని ఘట్టాలు-
స్నాన ఘట్టాలు-పడకటింటి దృశ్యాలు...

వినరో స్నేహితుడింటో వొక స్త్రీ మేడ పైనుంచి కాలుజారి
పడిపోయిన దృశ్యం... ఆమె తలమీద రక్తం-

మోటారుకారు ప్రమాదంలో బుర్ర చితికి చచ్చిపడిన పిల్ల
వాడి శవం-రక్తం-

విక్కడిదో తెలిదు-ఇళ్ళు కాలుతూన్న దృశ్యం-మంటల
దిరుపు-రక్తంలాంటి ఎరుసే!.....

ప్రైవేట్ మిద ఎవరో తీసుకెళ్తున్నారని

కుక్కపిల్ల కంటో ఆపహ్వామైన పుసి

థియేటర్ లో వొకసారి నక్కున కూచున్న కళ్ళజోడు యువతి
(ఇప్పడెక్కడుందో-) అద్దాలుమాత్రం బొమ్మలో వున్నాయి. ముఖం
అసలు లేవే లేదు.....

బిగుతుగా చీరె ధరించి వంకర టెంకరగా నడిచిన పదే నిమి
దేళ్ళ పిల్ల

పాడెక్కర్క్కి వందరాజులుగారి రెండో పెళ్ళాం రామ్ములు...

కేరసనాయిలు క్యూ

మ్యాన్ రీల్స్ ఇందిరా గాంధీ

అందమివ్వడాని కొచ్చిన సెద్దమనిషి కళ్ళలో కంఠితనం

కూరగాయల మార్కెటు లో కొత్తిమిర అమ్మే స్త్రీ ముక్కు
మీద పెద్ద పుట్టు మచ్చ

“ఇక్కడ కాగితములు అంటించరాదు” గోడమీద బోర్డు

“ఇక్కడ ఉచ్చపోయరాదు-” అదీ వొక బోర్డే

“నో వేకెన్సీ -” అది బోర్డు కాదా మరి

“అప్పలేదు” పవారి కొట్టులో ఎప్పుడూ వెక్కిరించే బోర్డు.

స్కూటర్ మీద వెళ్ళే పిల్ల వేసుకున్న బర్మాముడి.

కూలిన వొంతెన ఎలెక్ట్రిక్ షాక్ తిని చచ్చిపోయిన ఆడమనిషి
మెటర్నిటీలో వరుసగా పసికందుల ముఖాలు- ఓ! అన్నట్లు-ఎన్ని
మార్గోదయ / సూర్యాస్తమయాలు- మబ్బుల్లో సరసాలాడే చంద్ర
యానాల రవ్వదృశ్యాలు...కొబ్బరాకులమీద వెన్నెల మెరుపులు-
అవ్వడెప్పుడో కాలేజీ దినాల్లో స్నేహితురాలు (!)-రైల్వే స్టేషన్ లో
వీడ్కోలు-చెయ్యూపుతూ దూరమైపోయిన అనాటి ఆడయ
మయి జాలినిండిన ముఖం...మరిచిపోవడానికి వీరలేదు వీలేలేదు-
దినానికో రకంగా మారుతూ చంద్రకాంతే ఎప్పటికప్పుడు వింతగా
కనిపిస్తూ వచ్చిన చంద్రకాంతే ముఖం.....

...అద్దంలో చంద్రకాంతే!!! ..

ఎన్ని దృశ్యాలుని! అలా ఎన్ని దృశ్యాలుని!

నవ్వించి కవ్వించి ఏడ్వించి పుసిగొలిపి లాలించి బుజ్జగించి
వోదార్చేవి-అన్నీ-అవి అన్నీ దృశ్యాలు.....

చంద్రకాంతే కళ్ళు కెమిరా లెన్సులుగా పనిచేసి అతనిమన
ననే ఫిల్మమీద మాంత్రిక చిత్రాల్లా ముద్రించుకుపోయివని-
అవే దృశ్యాలు!!

చంద్రకాంత్ గురించిన చంద్రకాంత్ కే తెలియని నిజాలకి అవే సాక్ష్యాలు! పంజల సాక్ష్యాలు!!

మెదడు కాలిపోతోంది, చంద్రకాంత్ మనసుతో నా మనసుకి జ్వరం తగిలింది. ఇలా తట్టుకోలేక చంద్రకాంత్ మనసుని మరి తోడుగా పరీక్ష చెయ్యడం (!) చేసేసేను. చంద్రకాంత్ మనసుని మళ్ళీ ఆ పనులపై మౌనపు కాగితంలో పెట్టి జాగ్రత్తగా కట్టేసేను. వలల రాసే రాసేను. లేకపోలేదు ఆ మనసున్నేను మళ్ళీ స్వంత దారుడికి చేరకపోతే-పాపం, అతనేమైపోవాలి ?!

“నామ్మయ్య” అనుకుంటూ కొత్త సిగరెట్టు వెలిగించేను.

చంద్రకాంత్ మనసు గురించే ఆలోచిస్తూ వున్నాను. చెత్తనైనా అంతా రాయాలనుకుని చాలా రోజులుగా వేసు వాచడా వేసుకుంటూ వాస్తూన్న నవలకి చంద్రకాంత్ మనసుని వస్తువుగా ఎంచుకుంటే ?

ఆలోచిస్తూనే వుండగా గడియారం తొమ్మిది గంటలు కొట్టింది.

కిటికీలోంచి నగరం కనిపిస్తోంది. దీపాల నగలతో నవ్వుతూ పిలుస్తోంది.

వెళ్ళి అలా తిరిగిరావాలని వుంది. కాని, పూర్వం - తలదిమ్మగా వుంది. మెదడంతా పంజలు పంజల్ని తేలిపోతూ తూలిపోతోంది...

భోంచేసే వోపికకూడా లేదు.

అసలు ఆకలి లేదు.

ఎక్కడిద వాలేరికి నల్లగా మెత గా మత్తుగా వొచ్చి వారింది నిద్ర. కావించుకున్నాను. అంతే! రాయిలాగా నిద్రపోయేను.....

ఏదో పురుగు దొలున్నాంటే పులిక్కిపడ్డాను. చెవులో దూరింది పురుగుదో అనుకుంటూ చెవులో చిటికెన వెలుదూర్చి గింకొట్టి చూసేను. అప్పుడే తెలిసింది-నన్ను మెలుకొల్పిందొక పురుగుకాదని. వాక రింగ్ రింగ్ మనే శబ్దం నాచెవిలోకి పురుగులా దూరింది... ..

రింగ్ రింగ్ మని మోగుతూనేవుంది టెలిఫోన్.

బెడ్ లైట్ స్వీచ్ వాక్కి వాచి చూసుకున్నాను. ఒకటిన్నర.

ఇంకా రాత్రివేళ నాకు ఫోన్లు ఎక్కణ్ణుంచివూరావు. ఇదేదో

రాంగ్ నంబర్ ఆము వుంటుందనుకుంటూ రిసీవర్ లైట్ ఆలివ్ గుచ్చుకుంటే (అంత గాఢ నిద్రలో వున్నాను మరి -) చెవికి ఆమ్మకుంటూ “హల్లో !...” అన్నాను.

అవతల్లించి ఉరుకూ పలుకూలేదు. వాళ్ళు మండింది. రిసీవర్ పెట్టెద్దామనుకుంటూనే “హల్లో” అన్నాను మళ్ళీ.

“హల్లో” - అంది అవతల్లించి వాక తియ్యని కంఠం. తియ్యటి స్త్రీ కంఠం.

నాకు టంకాల్స్ ఎక్కణ్ణుంచివూ రావు. పోగా, వాకు ఫోన్ చేసే స్త్రీ పరిచయం లు లేరు ఇది తప్పని పరిగా రాంగ్ నంబర్ అనుకుంటూ “ఆనందరావు స్పీకింగ్-” అన్నాను, అవతల్లించి ఫోన్ పెట్టెనుందన్న ఆశతో.

“ఎవరన్నారూ ?-” అంది ఆ స్త్రీ కంఠం. చిన్నప్పట్టుంచి గులాబీ జాకెట్ తిన్నట్టుగా వుంది. అంత తియ్యగా వుంది గొంతు.

“ఆనందరావు - కె. ఆనందరావు-” అన్నాను అసహనంగా - అంత తియ్యటి గొంతు విన్నప్పటికీ ఆనవానం వదలేదు (అంతగా విద్రులో వున్నాను మరి-) “మీకెవరు కావాలి ?-”

“మీరే కావాలి-” అంది ఆ స్త్రీ, వ్యసంగా.

అదిరిపడ్డాను.

1976 సంవత్సరపు జోకేమిటి ? వాకటిన్నరకి - రాత్రి వాకటిన్నరకి ఫోమ-నువ్వే కావాలనే స్త్రీ !

“ఆనందరావుంటే-కె. ఆనందరావుని వేసు కదలచి రాసుంటానెండి-” అంటూ నా అడెన్ చెప్పేను-“బహుశా మీక్కాచలసిన ఆనందరావు వేరే వున్నారేమో!-” అన్నాను.

“వో-వో-మీరే కావాలి-”

“క్షమించాలి-మీరెవరోకూడా నాకు తెలీదు-”

“దానికేం ? మీరెవరో నాక్కూడా తెలీదు-”

“మరి-”

గెగెల గెగెలమని నవ్వింది. “ఇంతకుముందు తెలికపోతే ఇప్పుడు తెలుసుకోకూడదూ?...”

“తెలుసుకోవాచ్చు. తప్పులేదు. కాని, ఇదేమిటి ? - అర్థం రాక-టెలిఫోన్ మీద-మీరెవరో నాతో పోస్టలాడుతున్నారు-”

“పూ-పూ-” అంటూ అలాగే సాగదీసి అవుకోలేక గలగలా కెరటాలు కెరటాలుగా నవ్వేసింది-“బల్లెక్కు! బల్లెక్కు-ఆనందరావు !...” అంది జీరగొంతుతో.

ఇదేదో ఆసాధారణ పరిస్థితిని తేలిపోయింది.

“ఇంతకీ-మీరెవరో చెప్పవలెదు-”

“రంజని, రాజేశ్వరి, సుమిత్ర, కాదంబరి, సుప్రియ, కృష్ణ, వేణి, మంజరి, లత, అనిత, వనిత. వినత, పూ... (నవ్వు)... వీణ, వాణి, రాణి...మీ ఇష్టం-చివరలో నైనా పిలవండి-పలుకుతాను-”

ఈవిడెవరో గడుసుమనిషిని అర్థమైంది- !

“సరే - నాకే విందుకు ఫోన్ చేసేరిప్పుడు మీరు? ఎక్కణ్ణుంచి మాట్లాడుతున్నారు? అసలంతకీ-వ్లాట్ కెన్డూ ఫర్వ? -”

“ఎన్ని వక్కలు!...”

“వొక్కొక్క ప్రశ్నకే సమాధానం చెప్పండి చాలు...”

“వూ-” అంటూ నోరు తెరవకుండానే వచ్చింది - “నిద్ర వేట్ట లేదు. వేలికొచ్చిన సొంబర్లు డయల్ చేస్తూ వున్నాను. ఎవ్వరూ రిసీవ్ చెయ్యలేదు వది వది హేమ కాల్స్-చూడూ-లిఫ్ట్ లింగ్ లేదు. మీరొక్కరే ‘హల్లో’ అన్నారు చివరికి. ఇంత పెద్ద ర్యాటిల్-ఇంత నల్లని నగరంలో మీరొక్కరే ‘హల్లో’ అంటే ‘హల్లో’ అన్నారు. ఐసీ-బల్లెక్యూ-బల్లెక్యూ-”

“ఎక్కణ్ణుంచి-ఫోన్ చెయ్యడం?”

“ఇంటనుంచే-మా ఇంటినుంచే-బెడ్ రూంనుంచే-”

“సరే-హల్లో-అన్నాను. అంతే చాలా? ఇంకా ఇప్పుడు వేను మీ గురించి చెయ్యగలిగిందా?”

“నుంచి నిద్రలో వున్నారు కాబోలు-”

“వూ-” అన్నాను నిద్రను అభివయస్తూ.

“నాకోసం కాస్త నిద్ర వాయిదా చెయ్యలేదా?”

“ఎందుకూ?”

“మీరు వెంటనే బెల్లెర్రి రావాలి-”

“గాడ్! ఎక్కడికి?”

“ఉలిక్కిపడనక్కర్లేదు. మా ఇంటిక్కడులేండి ... సీట్ పార్క్ దగ్గరేగా మీరుంటున్నది...ఆ వక్కనే టవర్ క్లాక్ దగ్గరికి పావుగంటలో రావాలి మీరు...”

“ఎందుకూ?”

“నాన్నే చెప్పాను?”

“అసలు మీ పేరు? -మీ ఫోన్ నంబరు?”

“ఆక-ఓ డిటెక్టివ్ బుద్ధులన్నీ నాకు తెలుసులే! కానీ, నీకు ధైర్యముంది కదా?”

“బోలెడు-” “మీకు” అనేదల్లా “నీకు” అంటోండడం వేను గమనించకపోలేదు!

“అయితే పావుగంటలో టవర్ క్లాక్ దగ్గరికి వచ్చేయ్యి నో, కె?”

ఇదేదో-ఈ తమాషా చూడాలని నాకూ వుంది. కానీ, నిద్ర?

“నా కె?” అన్నాను-నా ముటుకు వేను ఎట్లా విర్ల యించుకోకుండా.

“ఫేక్యూ-” అని ఫోను పెట్టేసింది అవిడ.

నేనూ ఫోను పెట్టేసేను.

కానీ, నగం నిద్ర నుంచి లేచాచ్చిన వక్కనేవు మా సేరికి నిద్ర మళ్ళీ మంచుకొచ్చింది.

ఈ టెలిఫోను యువతెనదు?

కొంపదీసి ఇంకో స్మృతి కాదుగదా! నిద్రకూడా మానుకని స్మృతిల గురించి తలబద్దలు కొటుకుంటే నేనెం కావాలి?

మళ్ళీ నిద్రపోవడానికే విళయించుకున్నాను. అంతలో-

మళ్ళీ రింగ్ రింగ్ ముది టెలిఫోన్!

“హల్లో” అన్నాను.

“అనంగరావ్!?”...అవిడ!

“అవును-”

“నిద్ర కంటిమ్యా చేసేద్దామనుకుంటున్నావ్ కదా?”

అ.ది.

ఎలా కనిపిటేసింది? టెలివటిగని వుందా?

ఆంధ్ర సచిత్ర వార పత్రిక

— చందా వివరాలు —

విడి ప్రతి వెల ... 0 - 75 పైసలు

మ్యాన్ రిజంబుయ్యర రిజంబుయ్యర

రు. సె. రు. సె.

సంవత్సర చందా 39-00 41-60

అర్ధ సంవత్సరం 19 50 20-80

మూడు మాసములకు 9-75 10-40

మేనేజరు

ఆంధ్ర సచిత్ర

“ఎలా కనిపెట్టేసే ననుకుంటున్నావ్ కదూ? నాకేం తెలిసింది లేదు...కానీ, నీతో అయిదు నిమిషాలసేపు తెలిసోన్మీద పొట్లాడి-నీ బుద్ధి కనిసం అమా తం కనిపెట్టలేనా?!”

ఇది మరి విచిత్రం. అబద్ధం లేదుకని నిజమే చెప్పేను-

“మీరు చెప్పింది నిజమే-నిద్రపోదామనుకుంటున్నాను-

“నువ్వు నన్ను మీరనడం బాగులేదు. మర్చిపోయేవా?- మనం వీడువ్వర నిమిషాలనుంచీ స్నేహితులం... చనువుగా పిల్చుకోడానికి మాతం పరిచయం చాలు ... ఇహపోతే- చూడనందరావ్... ఇంకో పది నిమిషాల్లో నువ్వు టవర్ కాక్ దగ్గరికి రాకపోతే రేపు ఈవినింగ్ ఎడిషన్ వాక్ స్ట్రీ ఆత్మహత్య గురించి చదువు కుంటావు...నేను ఇంతవరకు ఎప్పుడూ మాటతప్పలేదు-”అమె ఫోను పెట్టేసింది.

ఇహ తప్పేట్టు లేదు. ఇంతవరకు అమె చేసిన పనులేవీ నేవ్వంగా లేవు. ఇక పెన అపనన్నమైన సమలు చెయ్యకండా వుంటుందని హామీ ఏమీలేదు. నేను వెళ్ళకపోతే ఆత్మహత్య చేసుకున్నా ఆశ్చర్యాలేదు అదీగాక, ఈ విచిత్ర వ్యక్తిత్వం ఏమిటో చూద్దామని నాకూ వుందికదూ? పైజమ్మూపీద లాల్సీ లొడుక్కుని సీగిరెట్టు స్మైకెట్టు లైట్లూ తీసుకుని గదికి తాళం పెట్టేను. చిడిలు దిగు తూంటే చలిగాలి జివ్ వీపునుని లాగికొట్టింది. పళ్ళు పీకేయి. సీగి రెట్టెలిగించి రోడ్డెక్కి నడక పోగించేను.....

టవర్ కాక్ దగ్గరికెళ్ళి బుచ్చున్నాను.

రెండు కావోసోంది!

అమె ఏక్కడుంటోంది? ఎలా వాస్తుందిక్కడికి? అన లొస్తుందా రాదా?

కొంచసీసి ఇదంతా ఒక ప్రాక్టికల్ జోక్ కాదుగదా!

ఏవరికి చెప్పినా ఎవరూ నమ్మరు.

హాస్యాస్పదం. అనంబద్ధం.

వాప్రక్కగా కాలొచ్చి అగింది. నల ఫియట్. నావేపు తలాపు తెరుచుకుంది. ‘గెటెన్ స్ప్లీట్’-ఫోన్ లోనైనా బెట్టైనా అగొంతును అవలీలగా గుర్తుపట్టొచ్చు.

కూచున్నాను. కారు కదిలింది.

“ఎలా గుర్తుపట్టేరు నన్ను!? -” అన్నాను, అమెవేపు చూడకుండా.

“ఎదురుదూసే మనుషులెలా వుంటారో నాకు తెలుసు”-అంది.

“మాటప్రకారం వచ్చినందుకు నీకు మెసీ ఫేంక్స్ - మనిషినే తోడు లేక పిచ్చిపట్టినట్లుంది... నువ్వురాకపోతే సూయిసైడ్ ఎలా చేసుకోవాలా అని ఆలోచిస్తున్నాను...” చాలా పిన్నియర్ గానూ సీరియస్ గానూ అంది.

ఆశ్చర్యపడ్డం, ఆశ్చర్యపడ్డట్టు కనిపించడం-దివ్యుడ మౌనం కున్నాన్నేను.

“నీకు మరి ఇబ్బందయితే-వెళ్ళిపో!-” అంది కారు వేగం తగ్గిస్తూ-...నా ముఖావం గమనించినదేమో!

“అబ్బే-లేదు-” అన్నాను.

“పూహం-మాటప్రకారం వచ్చేవుగా-అంతేవాలు - ఇంక నువ్వు వెనక్కి వెళ్ళిపోయినా నేను ఆత్మహత్య చేసుకోను-”అందామె. వచ్చొచ్చింది నాకు.

నేను కాఫీ తాగను-నేను కాఫీ తాగుతాను-అన్నంత ముఖపుగా నేను ఆత్మహత్య చేసుకుంటాను... నేను ఆత్మహత్య చేసుకోను-అంటోంది అమె.

“ఏం నవ్వుకుంటున్నావు?...” అంది.

“ఏమీలేదు”-అంటూ అమెకేసి తిరిగేను.

ఆశ్చర్యం.

అమె అద్భుత సౌందర్యశి.

జరీఅంచు నల్లచీర. నల్ల రవిక, బన్ పెరు కుండానే మట్టిన కావ్య.

కాటులేదు. లిప్స్ స్వీక్ లేదు. మెడలో ఏమీలేదు. కుడిచేతికి స్కెగ్గర్ వాచీవుంది. ఇంకే ఆభరణాలూ లేవు.

ఏ ఆభరణాలూ ఇవ్వలేని సహజ సౌందర్యం అమెలోవుంది. లక్షలమంది ప్రేక్షకులచేత ఆరాధింపబడే సినీమా తారలు అమెముందు దిగదుడుపు.

“నేను అందమైనదాన్ని-” అందామె. నన్ను కనిపెట్టింది.

ఎలా ఈవిడతో?

ఈవిడముందు ఆలోచించినా ముప్పే!

“అంతేకాదు-నీకు తెలిసికూడావుంది-”అన్నాను.

“ఫేంక్స్ నన్ను మిత్రుల్లాగా - నువ్వు - అని పిలిచేవు. ఐలైక్యూ”

“నువ్వనుకుంటున్నంత విచిత్రంగా లేదదంతా నాకు...”

“ఆ నంగతి నాకు తెలుసు-” అంటూ నవ్విందామె-“నువ్వొక రచయితని కదూ? -”.

“తెలిసీ ఫోన్ చేసేవా? -”

“స్ప్లీట్ నమ్మునన్ను-ఇందాకా వస్తూ ఆలోచించేను-అవును-కె. ఆనందరావ్-నీ కథలు చదివేస్తేను-”

విర్రనమ్మెన వీధులగుండా దర్జాగా వెళ్తోంది కారు. అమె హేలగా అవలీలగా డ్రైవ్ చేస్తోంది. ఏక్కడికని వేనడగలేదా

మనకి జీవితంలో మరపురాని సంఘటనలు కొన్ని, రచయితగా నా జీవితంలో మరపురానిది ఈ మట్టం. ఇంత అందమైన ఈ స్త్రీ అనలు నా కథ అచ్చురస పుస్తకాన్ని ముద్దుకోవడమే నాకు గొప్ప సన్మతం. పెండ్లిని పిలిచి అర్ధరాత్రినే తనతోబాటు కార్లో తిరగమని అడిగితే? - నాకేం? - ఎక్కడికైతే నాకేం?

“నీ కథలేం బావుండవు-” అందామె, కారు మలుపు తివ్వతూ- ఆ మాటతోనాకు ఆగాధంలోకి పడిపోయినట్టు నిపించలేదు.

తిరస్కారాలు నా కంవాటు!

“థేంక్స్!-” అన్నాను సినిమాయర్గానే!

“యు ఆర్ నాటీ!...” అందామె వల్లరున కనిపించేలా ప్యూతూ. “నీ కథల్లో వసానా తక్కువ. అంటే తేలునుగా.....”

“సెక్కు-”

“అంతేకాదు - ప్రేమ - త్యాగం - అభిమానం - మమత - మమకారం - ఇవన్నీ వుండాలి. ఈ భావాలుకాదు. ఈమాటలున్నావాయి... ..నువ్వు హిట్టయి పోతావు... ..”

“నా కథలగురించి మాట్లాడకు - నిగురించి చెప్ప-నీ శరేంటి? -”

“నువ్వే పేరు పెట్టు - నేను పలక్కపోతేవోట్టు-”

“రూప ” అన్నాను.

“మంచిపేరు. కాని నాకిష్టంలేదు - ఎందుకని అడక్కు- నువ్వలాగే పిలు...నీకోసం నేను పలుకుతాను...”

“థేంక్స్!-”

సెకండ్ షో జనాన్ని చీల్చుకుపోయింది కారు. “ఎక్కడికి తీసుకెళ్తున్నానని అడగవేం? -”

“నీకే తెలీదని నాకు తెలుసు-”

“ఇలా చెప్పుకుండానే అన్నీ తెలిసిపోతే ఎన్ని చిక్కులు!-”

“ఏం చిక్కులు?”

“అదీ నీకు తెలుసు-”

“సరే-నీ మీద నవల రాయనా? -”

“అంతకన్నా-నన్ను ప్రేమిస్తాననరాదూ?-వొక్కసారిగా-”

“నీకు పెళ్ళయిందనుకుంటాను-”

“కాలేదు. కాని అయినట్టే లెక్క-”

పెళ్ళి సనక్తితో ఆమెలో విచిత్రమైన మార్పొచ్చింది.

“అయిన-అంటే రాజాగారు-సరదా పురుషుడు. వాళ్ళూరో,

సంసారం వుంది. నెలకో మూడోజాటు సేటికొచ్చి నాతో వంటాడంతే...అందుకోసం నాకో బంగళా ఇచ్చేడు, కారిచ్చేడు, బ్యాంకులో అకౌంట్ కూడా...”

“లక్ష్మణాధికారి కాబోతా-”

“కేవలం పలుకుబడితో వదిలించి లక్ష్మణాధికారాన్ని కొనగలడు-అదృష్టవంతురాల్సికదూ నేను?...”

“ఆయనీ అదృష్టమే...!”

“కాని ఆయనకిది లాభంలేని బేరం...అయినా అదేమిటో మోజా...ఆయన లేనప్పుడు అంతా నా యిష్టం...నిం చేస్తానో విలా వుంటానో ఆయన అడగరు-పట్టించుకోను గూడా పట్టింపు కోరు-కాని, వేరే ఎవరోనూ నా కవనంలేదు-ఇష్టమూలేదు-”

ఆలోచిస్తున్నాను.

“సిగిరెట్లుందా? -” అని అడిగి నా దగ్గర్నుంచి తీసుకుంది.

లైటరుతో నేనే వెలిగించేను.

అందం ఆమె ప్రతి కదలికతోనూ వుంది.

నిజానికి అసలైన అందమేదో ఆమె లోపల-ఆమె మనసులో వుంది!

ఎందుకోగాని సడెన్ గా మా మధ్య మాటలు ఆగిపోయాయి.

కారు వేసే శబ్దంతప్ప ఇంకే శబ్దమూలేదు.

సిగిరెట్ పాగ ఆమె అతి నాజాగా వదుల్తూ మధ్యమధ్యన తనతో తాను నవ్వుకుంటోంది. నా ఉనికిని మర్చిపోయిందా? అనిపించింది కొంతసేపు.

మెయిన్ రోడ్డు మీద అటూ ఇటూ దీపాలు జిగిల్ జిగిల్ని వెలుగుతున్నాయి.

తారురోడ్డు మెరుస్తోంది. నల్లటి తారురోడ్డు.

కారు మెరుస్తోంది. నల్లటి ఫియోట్.

రూప చీరె మెరుస్తోంది. నల్లటి చీరె.

ఆ చీరెలో ఆమె నల్లరాతి శిల్పంలా వుంది.

నాగినిలా వుంది.

పున్నట్లండి కారు స్పీడ్ పెచ్చించింది రూప.

అకారణమైన వేగం.

నాకు భయం వెయ్యలేదు. కాని, ఆమె ప్రవర్తన అంత పట్టక ఆశ్చర్యపడ్డాను.

స్టేడియం డాటాచ్చేక అప్పుడు స్పీడు తగ్గించింది రూప.

వీగిరెట్టు పీకని నాజాగా నిదానంగా అవతరికి గిరాటెట్టింది. నాకేసి తిరిగింది ఎప్పుంది.

"ఏమై నా మాటాడకూడదూ?-" అంది.

"ఏం మాటాడనా? నువ్వే విదై నా చెప్ప..."

"భరించగలవా?-"

"అంత చివరమా? లేక-అంత ఎవోదమా?-"

"భరించలేనంత లోరు-"

"బోరయితే భరించడం కష్టమే! నీకు అగాహనలేనదూ లేదా?-రాజగారు తప్ప-"

"అయినాళ్ళు - వున్నారు. వాళ్ళకి వెను తిను. చచ్చి పోయేను -"

"అదెలా గు-"

"రచయితని. పూసొంచు "

పూసొంచడాన్ని అభినయించేను. "పూసొంచ - అందలేదు "

"అందనిది తే వొదిలెయ్యి-"

"నువ్వు తాగుతావా రూపా?-"

"ఎందుకొచ్చింది అనుమానం?-"

"నీకు తెలుసు-ని అనుమానం ఎందుకొస్తుందో..."

"నీతో మాటాడుతుంటే వాతో వెను మాట్లాడుకుంటు వుట్టుంది ఆనందరావు... నీతో అబద్ధాలు చెప్పను వెను. నీగి రెట్టు-ఎల్. ఎస్. డి... .. అంతకుమించి దురలవాట్లు లేవు వాకు..."

"నిజానికి దురలవాటు అనేది లేవేమో! మంచి చెడూ నీతి అనినీతి-వ్యాయం అన్యాయం వీటిలాగే దురలవాట్లు-మంచి అలవాట్లు-ఇవి రిలెటివ్ టెర్మ్స్ అనుకుంటాను-"

"... .."

"వొకండుకు నాకు పంతోషంగానూ ఈర్ష్యగానూ వుంది రూపా!...స్నేహ నీకు కావలసిన స్నేహ వుంది-"

"నా బానిసత్వం ఎలా తెలుస్తుంది నీకు?-"

"ఎలాంటి బానిసత్వం?-"

"అత్త శరీరానికి చేసే బానిసత్వం-"

"శరీరమే అత్తకి బానిస కదూ?-"

"అత్త బలె మాట!..."

"ఫిలాసఫీ చదివేవా రూపా?-"

"ఫిలాసఫీ 'బదిలే' వాళ్ళు ఫిలాసఫీ న్నూ డెంట్రో మాత్రమే! .. అవల్సిన ఫిలాసఫీ జీవితమే వేర్వేరు ది..."

"ఏం వేర్వేరుది నీకు జీవితం?-"

"ఇంకా వేర్వేరుంది-"

"పోనీ ఇప్పటిదాకా-"

"నువ్వేమీ వేర్వేరుకోలేదు-అని వేర్వేరుంది-"

"బానిసత్వమన్నావు - అది పోవడం యెల్లాగమ? "

"బానిసత్వం పోవడమంటూ యెప్పుడూలేదు...బానిస విదానం మూడుతుంది. పాతావరణం మారుతుంది. దుష్టులు మారతాయి..."

నగరం శివార్లలోకొచ్చేం. కారాసింది రూప.

కళ్ళు చిట్టించి వాచీకేసి మానుకున్నాను.

మూడుగంటలు.

"దిగి వదుద్దాం రా..." అంది రూప. తను గింగి. నేనూ దిగేను.

నల్లటి తారురోడ్డు అటూ అటూకూడా చీకట్లోకి తిరుస్తోంది.

ఆకాశంలో నక్షత్రాల ధగధగ.

కీచురాళ్ళ ధ్వని!

దూరంనుంచి నగరం చీకటి కుదురుతో దీపాల వడవలా వుంది.

రోడ్డు దిగి నడుస్తాంది రూప. అది ఆమెకి అలవాటైన ప్రదేశంలా ఆమె ప్రవర్తిస్తోంది. కానీ, ఆమె అంతకుముందు అలా అక్కడికెప్పుడూ రాలేదని తెలుస్తూనేవుంది. కొంతసేపటి వరకూ కళ్ళు చీకటికి అలవాటు కాలేదు.

"నీగురించి ఇంకేమీ చెప్పలేనా, రూపా?-"

"చెప్పగలను. చెప్పను."

"ఏం?-"

"చెప్పకుండుక్కూడు జీవితం -"

"రహస్యమా జీవితం?-"

"అందరికీ తెలిసిన అతిరహస్యం-"

వడివి వడివి వొకచోట ఇసుకలో కూలబడింది. "ఇహనే న్నడవలేను-"

చీకట్లో ఆమె కళ్ళు తప్ప ఇంకేమీ కనిపించడంలేదు. మనకే చెప్పేయింది మరీ సోనంగా ఆమె బుగ్గ మీద మెరవనైనా లేదు.

ఏమీ మాటాడలేదు నేను.

“చలిగావుందా?” అంది రూప. “కాలో వెనకనీట్లో
బుగ్గ కేసుకునే వచ్చేను-పోయి తీసుకురానా?”

“వాద్దు-”

మళ్ళీ నిశ్శబ్దంగా వుండిపోయింది రూప.

పునఃపునః- “నవ్వింకా పెళ్ళైదుకా చేసుకోలేదు? -”
అంది.

చేసుకోలేదని మా తం ఆమెకు రుద్దే!

“అమ్మాయి దొరకలేదు-”

“ఎల్లాంటిది? -”

“అందంగా వాద్దు-డబ్బుతో వాద్దు - కడువాద్దు నమ్మ
పేమించేది-”

“అంటే? -”

“నాకు చలేను రందేమోనని నమ్మ మాడకమందేకూడా
నాకోసం కాదా వెంటతేచ్చేది-”

“వెంటతేచ్చి-ఇప్పుడు వుండే నాలాంటిది? -”

“మనస్సుడే ఎందుకిప్పుడో నాకు తెలుసు ”

“అనందరావుజీ!-బలె క్యూ...బదేళ్ళ కితం అయితే బహుశా
నిన్నే పెళ్ళాడేదాన్ని ”

“నక్ష తా మాడు-” అన్నాను పూర్తిగా సమ్మతం లేకుండా
మాట మార్చి-“ఓగియన్ అంటే నా కిష్టం-”

“జీవిత నమస్కర్మ మృత్యువు పరిష్కరిస్తుందంటావా? -”

“జీవితం అనలోక నమస్కర్మ. వొక కళ. బాగా బతికే
వాళ్ళింకా మంచి ఆర్థిమి లభిస్తామట...”

“మరి-నామాట? -”

“నామాటే నీమాటాను - మనం తనము చెడిన కళాకారులం-”

“కాణం? -”

“కళన మరీ స్వచ్ఛంగా బతకాలనుకోవడమే! -”

“కళనే బతకడమా? -”

“అవును” -

ఈదురుగలి వీసోంది చీరెని భుజాలచుట్టూ తిప్పి కన్ను
కుంది రూప. జరి బోర్డర్ మెరిసింది. “పాటలోన్నే పాడు-”
అంది.

ఆంధ్రుల అభిమాన దిన పత్రిక

ఆంధ్రపత్రిక

ఇప్పుడు ఎన్నో సరికొత్త శీర్షికలతో వెలువడుతోంది.

విడి 1వ తి వెల 30 పైసలు

..... చందా వివరాలు

సంవత్సరమునకు	ఏజెంటు ద్వారా రు.	108-00	పోస్టుద్వారా రు	115-20
ఆరు మాసములకు	„ రు.	54-00	„ రు	57-60
తె మాసములకు	„ రు.	27-00	„ రు	28 80
1 మాసమునకు	„ రు.	9-00	„ రు	9-60

“చచ్చిపోయేప్పుడు తప్ప-పాడను-అదే ఆఖరు నగీత ప్రయత్నం...”

నరీగా నా పాలిసి...”

అలా నా ప్రతి మాటకీ బదులు చెప్పా నే వుంటి రూప. నవ్వడంలేదు. చిలిపిగా మాటలు వాన్పడంలేదు. నగరంలోని రూపకూ నగరం ఇవార్లలోని రూపకూ పోలికలేదు!

నీ మీద నవల రాస్తావేమో!-” అన్నాను చివరికి.

“అడపిల్లలమీద రాసే అలవాటు-మంచిదికాదు-”

“నీ పెర్మిషన్ తో-”

“పూజూ-పెర్మిషన్ నేనివ్వను, నువ్వు రాసినా ఏమీ అనుకోను, నువ్వు రాసి అది అచ్చయినా-నేను చదవను...”

“వెళ్ళామా ఇహ-” అన్నాను లేస్తూ.

మౌనంగా తనచేయి అందించింది. మాటరసానికి నా చేయూలే గాని తను పువ్వులా తేలిగ్గా లేచి నిలుచుంది. “నువ్వు మరీ బుద్ధి మంతుడివనుకోవాలా నేను? -” అంది ప్రక్కనే నడుస్తూ.

కెరటం బద్దలైంది.

వాక్కుసారిగా దగ్గరికి లాగి పాతుకుని ముద్దు పెట్టుకున్నాను.

ఆ చీకట్లో ఆ క్షణమే చచ్చిపోయింటే అది స్వర్గం

“కొంచెం బుద్ధి మంతుణ్ణే నేను-

“పెళ్ళి చేసుకో-ఆ వుండే బుద్ధి కూడా పోతుంది-”

వాడేదు ఆకెనింకా నేను.

చేతుల్లో అలాగే నిలిచింది-“మనం స్నేహితులం!-”

“శరీరాల్లేని ఆత్మలమైతే బాగుణ్ణు!-” అన్నాను.

“శరీరాలున్నా-ఆత్మలం అని గుర్తుంచుకో చాలు...నిండైన మనిషిని డాతావు-”

తల తిరిగిపోయింది నాకు.

ఎంత తేలిగ్గా సునాయాసంగా చెప్పింది-సత్వాన్ని!

ఆ భావన సాధించడంకోసం ఎన్ని పుస్తకాలు చదివేను! ఎన్ని పునఃపాఠాలు విన్నాను!!

“అనందరావ్-ఐ లైక్యూ-దా-పోదాం-దా-” అని రెండో క్లాసు కుర్రాడికి ఐదోక్లాసు అడపిల్ల చెయ్యిందిచినిట్టు అందించింది.

కారు నగరంలోకొచ్చేసరికి నా గుండెలో గుబులు రేగింది. టవర్ క్లాక్ దగ్గర ఆగేప్పటికి గొంతు తడారిపోయింది.

“మళ్ళీ ఎప్పుడు రూపా? -”

“వాకపారి వుండడం. అంతే. మళ్ళీ-అనేది భ్రమ. అనంతంలో త్రికాలాలు లేవు. పున్నదొకటే కాలం. అది -నిత్యం...”

“మనం ఎలా కలిసేం? ఎందుకు విడిపోతున్నాం? -”

“నిన్నటిదాకా మనం కలవలేదు. రేపట్నుంచి కలవం. నిన్నా మేపులో కలవడంలేదు. మరి నేటి కలయిక? ఏమౌతుంది? ఆలోచించు! కలిసినా కలవనట్టే! కలవకపోయినా కలిసినట్టే-”

“అదెలాగు? -”

“ఆలోచించు-వందేళ్ళక్రితం నువ్వు లేవు నేనూ లేను. మరో వందేళ్ళ తర్వాత నువ్వు వుండవు, నేనూ వుండను. అప్పుడు ఇద్దరమూ లేము, ఇప్పుడు ఇద్దరమూ వున్నాము - వుండడంలోనూ లేకపోవడంలోనూ మనిషిని వొకటే. లోకానికి ఇద్దరం-మనకు మనం వొక్కటే-”

దుఃఖం వల్లనో, ఆనందం వల్లనో కళ్ళలో గిరున నీళ్ళు తిరిగేయి. నా చేతిని అందుకుంది రూప. నిండుకళ్ళతో నాకేసి చూసింది. పుష్పాదినంచి పుష్ప అన్ని చీకటి రా తుట్టి ఇముడ్చుకున్న కళ్ళని!

“నేస్తాం! నన్ను గుర్తుంచుకో! నువ్వంటే నా కిష్టం - ! ఐ లైక్యూ! ఐ లవ్ యూ!.....”

రివ్ వేపున రూపకారు దూసుకుపోయింది. నల్లటి రాతిలో నల్లటి తార్చోడు మీద నల్లటి కార్డో నల్ల చీరలో రూప-చీకటిలో కాటుక నలుపులా కలిసిపోయింది.

వాక్కుణ్ణే మిగిలేను నేను, కాని-

లెక్క లేనన్ని మెరుపులు మెరుస్తున్నాయి నాలో...

* * *

గదికి చేరుకున్నాను.

జరిగినవన్నీ వొకటి వెంట వొకటిగా కళ్ళముందు కదుల్తున్నాయి.

అయిదుగురు-మనుష్యులు!|

అయిదు సాత్రులు!

ధనవతి, కైక, పాన్సమ్మ, చంద్రకాంత. రూప-

వాక్కురొక్కరే వచ్చేరు.

తమ గురించి తాము చెప్పినంత చెప్పగలిగినంత చెప్పేరు.

తమ గురించి రాయమన్నారు ఇద్దరు. రాస్తే రాయమన్నా

రొకరు. రాయొద్ద న్నారొకరు. రాయడమంటే ఏమో తెలిక - దాన్ని గురించి నిర్దిష్టంగా వెళ్ళిపోయేరొకరు.

ఊబిల్మీది కాగితాలు వానేవు తెల్లగా ఖాన్సంగా మాన్సు వ్నాయి.

దీనంగా చదుకుంది నాకలం!

వివర్తి గురించి రాయాలి? - ఏం రాయాలి నేను:

నవల రాసేవారు - తను అమ్మ నేయించుకుంటానన్నాడు ధనపతి. తన గురించి నేను రాయాలి! రాసే - వాసే అతని కొడుకు తిరిగి రావచ్చు. నాకు ఏదో కొంత సంభావన ధనపతిగారి ద్వారాకూడా ముట్టొచ్చు. కాని ధనపతి కథలో కొత్తదనంలేదు చెప్పకోదగ్గ ఉదాత్త లక్ష్యంకూడా లేదు. కుటుంబ కలహం గురించి రాసే తప్పలేదు. ఇంకే అన్యాయాలకి లొంగక అది కేవలం కుటుంబ కలహమే అయి పూరుకుంటే దానివల్ల సాంఘిక ప్రయోజనంకూడా ఆటే వుండదు.

"అదామగా మధ్య ఆర్థిక కారణాలవల్ల ఈదోపిడీ ఇలా ఫిరం తరం జరగాల్సిందేనా?" అని ధిక్కరించి (వెళ్ళించి, అలా జరక్కున్నాడనీ, జరక్కుండా చూడాల్సిన బాధ్యత వామీదావుందనీ చెప్పింది కైక. "నిజానికి వామీదరాసే - ఈతరం ఆడపిల్లల మీద రాసేనట్టు -" అంది. మాటవరకే నేను కైక మీద కైక చెప్పిన కథ రాసే - ఈతరం ఆడపిల్లలు పార్కిస్టారా? నన్నో స్ట్రీడ్స్ కింద జమకట్టేవాళ్ళు కొందరైనా వుండకపోతారా? ఏమో! నాకసలే స్త్రీలంటే భయం. ఎంతటి రచయితైనా స్త్రీ పాఠకుల సానుభూతి లేకపోతే రాజకెక్కలేదు. స్త్రీలకి అప్రియాలరానీ నేను బ్రతికి బట్టకట్టగలనా?

మొగుడు చంపేసున్నాడంటూ కేకలేసుకుంటూ సుధాహ్వాం పారిపోయివున్న పాన్పుమ్మ సాయంత్రానికల్లా వాడికి స్నానానికి వేళ్ళిళ్ళు పెట్టాలని గుడిసెకెళ్ళిపోయింది. పాన్పుమ్మ కథని నవలగారాసే పాఠకులూ, పాఠకీమణులూకూడా పార్కిస్టారు. కాని, పాన్పుమ్మ భాషా నాకురాదు. వాళ్ళ జీవితాల్లో ప్రత్యక్ష పరిచయంకూడా నాకులేదు. చూడకుండా అనుభవించకుండానే చూసినట్టు, అనుభవించినట్టు రామడం కష్టంకూడుగాని నికృష్టం. నాకిష్టంలేదు. పాన్పుమ్మ కథని నేనెప్పుడప్పుడే రాయలేను.

ధనపతి బూర్జువా మనిషి. కైక మధ్యతరగతి ఆడపిల్ల. పాన్పుమ్మ పీడిత వర్గానికి చెందిన స్త్రీ. వీళ్ళ ముగ్గురినీ వర్తక భుక్తంతో పరిశీలిస్తూ సాంఘిక వివరణాత్మక విశ్లేషణాత్మక నవల రాద్దామంటే - పూర్వం - లంకెలందడం లేదు.

చంద్రకాంత్ మనసు వా మనసులో వా మెదడులో చేసిన గారడీతో వాక చెతస్యసవంతి నవల రాయొచ్చు. అల్లాటప్పా కబుర్లు చెప్పి అదే చెతస్య సవంతి అని చెప్పన్నేను. చైతన్య సవంతంటే - అదో కత్తిమీదసాము. అంత సాహసం వాకివ్వడంలేదు.

తన గురించి ఏమీ రాయొద్దంది రూప. రాయాలనుంది నాకు. కాని, రూప మీద కూడా ఏమీ రాయలేనేమో! రూపగురించి రాయడమంటే నా అంతరాత్మగురించి నేను రాయడమన్నమాట! అంత ఆధ్యాత్మిక పరిపక్వత నాలో ఇప్పుడు లేదు. లేని దానికి విచారం లేదు. వయసురాకుండా ముదిరిపోయినా ప్రమాదమే!

ఈ అయిదు పాత్రలు వెప్పిన విషయాల్ని వాకదానో వాకటి కలబోసే? - అనే ఆలోచనకూడా వచ్చింది నాకు! -

కైకను గత చరిత్రపేరిట ఫీ. కొట్టి మోసం చేసింది ధనపతి కొడుకు కళాయే అని చెప్పొచ్చు. ఆ కళాయే ఈ యన్. గోపాలం! ఏం? - ఇహపోతే - రూప ఎవరు? అనిట్టి సోపించే ఆ రాజగరెవరు? సౌకర్యంకోసం కావలిస్తే ఈరెండు పాత్రలూ మార్చొచ్చుచ్చు. ధనపతి వికపత్నీ నలుడు కాడని వాదించడం పెద్ద కష్టంకాదు. నిజానికి వాదించనసరిం లేదు! (అఖిలాదేవికి ఆయనకి - సయోధ్య ఏన్నడూలేదు కూడాను!) మరి పాన్పుమ్మ గతేంటి? - ఆమె భర్తని రిక్తవాడుగా కాక ప్యాక్టరీ వర్కర్ గా చిత్రిస్తే? అతణ్ణి - ధనపతి మనుషులచేత 'యూక్సిడెంట్'లో చంపిస్తే! అన్నట్టు చంద్రకాంత్ ఏం కావాలి? అతడే కైక తొలి పియ్యడు గోపీ సుందరం అనేస్తే? - మిలా లంకెల సరి పోతాయా? - ఎలాగైనా సరి పెట్టాలి! అన్నీ సరిపడితే - ఏదో వాక నవల అయ్యారు చెయ్యొచ్చు ...

పున్నమ్మిండి జ్ఞానోదయం అయింది నాకు. నా ఆలోచనలో గా పెద్ద లోపం తెలిసింది.

ధనపతి - కైక - పాన్పుమ్మ - చంద్రకాంత్ - రూప ... వీళ్ళని విజ మైన కథలుకావు. వీళ్ళంతా నన్ను వలకరించడానికొచ్చిన పాత్రలు. అంతే!

వీళ్ళ జీవితాల్ని నేనెలా కలవగలను!

ఏలానూ కలవలేను.

అన్నట్టు ఈ సాత్రలైనా నాకు పూర్తిగా అర్థం కాలేదు. నిజానికి వాళ్ళకి వాళ్ళే అర్థం కాలేదు. అసంగతి వాళ్ళుకూడా వాళ్ళు కుంటారు! ఇహ నాకేం అర్థం కాలేదు?

పాత్రలు తమకి తామూ అర్థంకాక, రచయితకి అర్థంకాక అలాంటి పరిస్థితిలో రచన సాగితే (!) ఇహ నవల పాఠకులకి చూడం ఏమర్థమౌతుంది? పాఠకులకి అర్థం కాకూడదనే రాజీనామామంటే వుండొచ్చుగాక, వాపర్దతి అది కాదు.

తనాన్ని చెప్పొక్కించే భేదాశుడిలా కాగితలూ కలం మేజా సారగులోకి తోసేసేను.

పూర్వం - నేను నవల రామను

(అయి పోయింది)

క్రాంతి సీసాలు కొన్ని

శ్రీ గడియారం శేషభణిశర్మ

1 మానస భజరే! రమావల్లభమ్
విభుమ్
పావన గుణ నా భవన్||

నలీత మృదు భాషణమ్
వనాంబుద రుచిపోషణమ్
మమృతంక భూషణమ్
మానస భజరే! రమావల్లభమ్||

శ్రీకృష్ణమ్ శుభారమ్
పాపాఘ్న భీకరమ్
ప్రణత జన సమాదరమ్ శ్రీధరమ్
మానస భజరే! రమావల్లభమ్
విభుమ్
పావన గుణ సంభవమ్||

శాభా సన్నతమ్
కుంభ సంభవాది మునిసేవితమ్
మహద్భావమ్
సురుహిత పావన జీవనమ్
మానస భజరే! రమావల్లభమ్
భజరే! భజ భజ||

2. రఘువర శరణంటరా!
దేవరా!
దయకల దొరసిరారా||

కంజ నయన !
అభయంకర చరణా !
అంజనేయ చరణా !
రణరంగ కోవిదా!
రఘువర శరణంటరా !
దేవరా !

అమృతాన నిగమాంత వివరణా !
వరద సుగుణా!
వితగణ ధనా ! పావనా !
రఘువర శరణంటరా !
దేవరా !||

జశరథ వృశవర నందనా !
బుధ వందనా !
కుందగదన !
వందిత సురనాయక !
గుణ బంధుర !
నను రయమున పరిపాలింపరా
రఘువర శరణంటరా !
శేషకవి గీతనామ! రామ||

3. రాముని కొనియాడరా !
తారకామృత నాముని కొనియాడరా !

మునిజనులకు,
యోగివరులకు,
రసిద్దులకు కవు
లకు గాని కనరాని
రాముని కొనియాడరా !||

వరసాల చూడావతంసుని,
రాక్షస హనన రిరంసుని,
రణరంగ విద్యావిశారదుని,
స్థిరమని,
రాముని కొనియాడరా!

భవా భవాది మురవన్నుతున్,
మనోభవ సమున్,

నవాంబుడ క్యాము
సీతా మనోబ్ధ బంధురన్,
భజించుటే వరమని మది నెంచి,
గముని కొనియాడరా
వీడని నీమమలర! ||

4. పాడవా ఒక తీ పాట !

ఇచ్చోట,

మేల్ పసిడి ఎన్నెల వెల్లుబాట! ||

నీదు దరహానముల
విండె విరిమర్తియై !
నీదు క్షీగంట
చర్చించె రేవేలుగులు !
ఆ మర్తియల నేరి,
ఆ వెన్నెల చేరి,
వినలేవి పరవశమున,
రసార్థ ప్రధిత భావముతో
పాడవా ఒక తీపాట! ||

ఓ ప్రణయినీ !

భావనా మరండ రసవాహినీ!

సఖీ !!

నుండర సుమన్దకవలె,
బంధుర నవ మర్తికవలె,
చే తనీవు నిల్వ
నెడద వింతకాంతి తోపగా
పాడవా ఒక తీపాట! ||

5. చిరువన్యాల

విండెవసంతము

లందముగా సకియా !

చెలువగు నీ కను

సన్నల ఎల్లెను

దెన్నెల తారయగు వెలియా !

హరువుగ నీ నడ!

లందున వింద్రధ

సున్నులు విరి పె సఖీ వినవే !

పాటువుగ నీ పలు

పుల ప్రవహించెను

తేనియ వాకలవే చెలువా !

ప్రణయిని నీవల

పుల వల దగలెనె

మనసిది తెలిసికొనన్

మరు ను మర్తిలి

తెలు దరి గనియెద

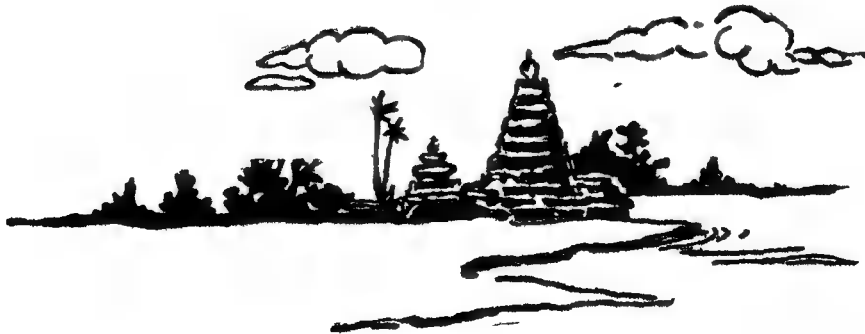
నెలు లిక జనగలనే!

ఇలా లకు వెరవితి

నెటులిక జనియెద

రమణియో విమరిది

వేకువ తెలిరేకను వడివీడి!!

తేవారం త్రయం కాలం

శ్రీ బి. జి. ఎల్. స్వామి

[ప్రాఫెసర్ జెంగుళూరు గుండప్ప లక్ష్మణస్వామిగారు మదరాసు పెన్ జెన్సి కాలేజి ప్రెసిడెంట్ గా, డిప్లొమా ప్రాఫెసర్ అవ్ బాటనిగా పని చేసి రిటయి రయి ఆ కాలేజీలోనే ఎమరిటస్ ప్రాఫెసర్ గా ఉంటున్నారు. వీరు ముద్ర సిద్ధ కన్నడ సాహిత్య వేత్త కీ. శే. గుండప్పగారి కుమారులు. ప్రాఫెసర్ స్వామిగారు మంచి చిత్రకారులుగా పేరు పొందారు. వారి మాతృ భాష తమిళం కాని కన్నడ రచయితగానే ఎక్కువ పేరు సంపాదించుకున్నారు. వారి 'కాలేజిరంగ' ని ఈ మధ్యనే కన్నడంలో సినిమా లీశారు. కొంత కాలంగా ప్రాఫెసర్ స్వామి గారు ప్రాచీన తమిళ చరిత్రకే సంబంధించిన పరిశోధనలు చేస్తున్నారు. చిదంబరం గుడి, తొల్కాప్పియన్, కాలా ముఖశైవం, గంగ కీ పుతం, తేవారత్రయం—చీటి మీద ఆయన ఇంగ్లీషులో రాసిన వ్యాసాలు వివిధ విశ్వవిద్యాలయాలు ప్రచురించే ప్రతికలలో వడ్డాయి. తేవారం త్రయం కాలం గురించి ప్రాఫెసర్ స్వామిగారు చేసిన పరిశోధనల ఫలితంగా రూపొందిన ఇంగ్లీషు వ్యాసం అనువాదాన్ని ఈ నెల 'భారతి'లో మొదలు పెడుతున్నాము. ఆతరువాత ఆయన ఇతర రచనలు కొన్నిటి అనువాదాలని కూడా ప్రచురించగలమని అనుకుంటున్నాము. 'తమిళ చరిత్రని గురించి ప్రచార ములో ఉన్న కొన్ని అభిప్రాయాలనీ, సిద్ధాంతాలనీ ప్రాఫెసర్ స్వామిగారు చేసిన అనుశీలన తెలుగు పాఠకులకి ఎందరికో కొత్త సమాచారాన్ని అంద చెయ్యటమే కాక వారిలో ఆశ్చర్యాలని రేకెత్తించేట్లుగా కూడ ఉండ గల'దని అనువాదకుడి ఆశ. ప్రాఫెసర్ స్వామి గారు 'సంగమ' సాహిత్యం కాలం మీద రాసిన వ్యాసం త్వరలో ప్రచురించబడగలదని తెలుస్తోంది. 'తెలుగులో వాడకంలో ఉన్న అచ్చుతోనే సరిపుచ్చుకొనటానికి ప్రయత్నిం' చినట్లు అనువాదకుడు తెలుపుతున్నాడు. 'తమిళం వచ్చిన వారు దానిని గమనించి సహజయంతో అర్థం చేసుకొనగల'రని అతని నమ్మకం.]

గుంటూరు 80 సంవత్సరాలకింద (1895) సుందరం పిళ్ళై తిరుజ్ఞాన సంబందర్ కాలాన్ని నిర్ణయించే పరిశోధనలు గారు; అంతకిము దు ఇటువంటి పరిశోధనలు జరిగలేదు. కొన్ని రాత్నాధారాలని అనుశీలించి ఆయన ఈ 'తేవారం' కవి (క్రీ.శ.7వ శతాబ్దంలో జీవించి ఉండాలని నిర్ధారణ చేశారు. శేక్స్పియర్ తన 'మిక్లెండ్లర్ పురాణం' (పెరియపురాణం) లో చెప్పిన కొన్ని అనిబట్టి తిరుకవుక్కరసర్ (అగ్రర్) తిరుజ్ఞాన సంబందర్ ను వయస్సులో ఘెద్దవాడయిన సమకాలికుడు అయిఉండాలని నిశ్చయించింది. ఇంకా ప్రత్యేకంగా భావించబడేది ఏమిటంటే—తన తిరుక్కరసర్ పల్లనరాజు మహేంద్రవర్మ (క్రీ.శ.610-630) నుండిన కాలందర్ జీవించి ఉంటాడని, ఈకవి తన జైనమతాన్ని

వదులుకుని కైవాన్ని స్వీకరించి మహేంద్రవర్మనికూడా ఇదేనిధంగా మతం మార్చుకునేట్లు చేశాడని నమ్ముబడుతోంది. ఈ ఊహాకీ రెండు ఆధారాలు. మొదటిది శేక్స్పియర్ పెరియపురాణం; రెండవది తిరుచి రాతిగుడిలో చెక్కబడిన సంస్కృత శిలాశాసనం (శా. ఇం. ఇ. నెం. 33, 34) ఈ శాసనానికి ఎన్నో అర్థాలు చెప్పటం జరిగినదని గమనించాలి. ఈ శాసనంలో దానం ఇచ్చినవ్యక్తి మహేంద్రవర్మ అని ఒక్కచుప్పట్లో దాని అర్థం అన్నప్పటికీ, సందేహంగాకూడా ఉంటోంది; కాని, తిరుజ్ఞాన సంబందర్, తిరునావుక్కరసర్లు మహేంద్రవర్మతోబాటు సమకాలికులన్న విషయం ఒక నిర్ధారణ అయిన యవార్థంగా స్వీకరింపబడుతోంది. తమిళనాడుయొక్క సాహిత్య, మత, సాంస్కృతిక, రాజకీయ చరిత్రకే (నయితం) ఈ వాదం ఒక పునాదిరాయిగా ఉంటోంది.

అయినా, తేవారం కవులలో మూడవ వాడయిన సుందరర్ (నంది ఆరూర్) కాలం ఇంకా తెలయలేదు. కొందరు రచయితలు (శ్రీనివాసశర్మ 1949; రాజమాణిక్యం 1950; మొదలయిన వారు) అతను క్రీ. శ. 9 వ శతాబ్దంవాడు అంటారు. మరి కొందరు (దొరైరంగస్వామి 1958, వెల్లెవరణన్; మహాలింగం 1969 మొదలయినవారు) అతను రెండవ పల్లన సరసింహవర్మ రాజసింహ (క్రీ. శ. 690/1 - 728/9) కాలంనాటివాడు అంటారు. సుందరర్ తేవారంలో పేర్కొనబడిన కాడవర్క్కన్ కళ రచ్చింగన్ ఈ రాజైనని వారి అభిప్రాయం. అంటే ఇప్పటివారిలో ఎక్కువమంది అభిప్రాయంలో ముగ్గురు తేవారం కవులూ నిడవ శతాబ్దంలోనే పరిపాలించిన పల్లనరాజుల (అంటే మహేంద్రవర్మ I నుంచి సరసింహవర్మ II దాకా) సమకాలికులే అన్నమాట.

ఆంతరంగిక సాక్ష్యం

తేవారం త్రయం కాలం నిర్ణయించటానికి మధ్యయుగపు తమిళ సాహిత్యంలోని ఆధారాలు చాలావరకు వాడబడినాయి. 12 శతాబ్దానికి చెందిన శేక్స్పియర్ రాసిన 'తిరుత్తోండర్ పురాణం' లో ఈ కవులు చేసిన పనులు వివరంగా వర్ణింపబడినాయి; ఇదే మూల వివరాలకీ ప్రధానమయిన నిధిగా పరిగణింపబడుతోంది. ఈ గ్రంథం లోని ముప్పైవే ఇంకా ఎన్నోరకాల ప్రయోజనాలకోసం వాడటం జరిగిందని ఇక్కడ గమనించవచ్చు. మధ్యయుగపు తమిళనాడుయొక్క సాంఘిక, సాంస్కృతిక చరిత్రని ఊహించటానికి (రాజమాణిక్యం

1969), ఆకాలం ప్రచారం ఉన్న కైవాన్ని అర్థం చేసుకొనటానికి (నారాయణ అయ్యర్ 1936); తమిళనాడులోని కొన్ని పాత రాజవంశాలకి చెందిన రాజులు, ఇతరవ్యక్తులు కొందరు - సిరెవర్ నిర్ణయించటానికి (మహాలింగం 1969) తిరుత్తోండర్ పురాణం ఉపయోగపడింది. పెరియపురాణం వమ్మతగిన ఒక చారిత్రిక కథనం అన్ని అభిప్రాయాన్ని ఏకైక బాగావ్యక్తపరచారు (1968):

“రాజకీయ చరిత్రకి సంబంధించిన కొన్ని యధార్థాలు కూడా చెప్పబడినాయి...”

ఇంకొక పేరుపొందిన చరిత్రకారుడు ఈ గ్రంథం “అంత విలువకలది కాదు” అన్నారు. ఇది గమనించదగిన విషయం (నీల కంఠశాస్త్రి 1956); ఇంకొకచోట (1955) ఈయనే ఇలాగెడినాడు: “శేక్స్పియర్ మహాగ్రంథంలో పుష్కలంగా కనిపించే ‘వద-చిత్రాలు’ అతని కాలానికి చెందిన జీవితం, సంఘాలని ఆధర్మవంతంగా చిత్రించే వర్ణనలుగా స్వీకరించటమే సమంజసంగా ఉంటుందనిపిస్తుంది. అతనికి పూర్వపు కాలానికి సంబంధించిన అనుశీలనగా కాని, చిత్రాలుగా కాని పిటివి స్వీకరించటం సరికాకపోవచ్చు.” శేక్స్పియర్ ఈ గ్రంథాన్ని రాయటంలో భక్తిని పెంపొందించటమే తన ముఖ్యద్దేశంగా ఉంచుకున్నాడు. రీతిగురు కైవ భక్తుల పవిత్ర కథలని చెప్పి తన గ్రంథాన్ని వినేవారిలోనూ చదివే వారిలోనూ భక్తిని పెంపొందించటానికి అతను ప్రయత్నించాడని గమనించాలి. రచయితకి ఇటువంటి ఉద్దేశం ఉన్నప్పుడు గ్రంథంలోని “చారిత్రిక” సంఘటనలు చాలా వరకు ప్రక్షిప్తాలవలన, ఒకదానివయిన మరొకదానిని పయన రుద్దటం వలన, కాలవిరుద్ధమయిన విషయాలవలన తమ నైజాన్మి, విలువని కోల్పోతాయి. అందుచేత అనలయిన చారిత్రిక మూతాలని కలిసిపోయిన ఈ ముగ్ధలోనుంచి వేరు చెయ్యటం విలువలేకుండా పోతోంది. ఒకవేళ ఏదోఒక దారం వేరయినప్పటికీ అది సందేహాల మంచి, చిక్కులనుంచి విడికాకుండా ఉంటుందని ఇక్కడ నొక్కి చెప్పవలసివస్తోంది.

ఈ సందర్భంలోనే కన్నడ భాషలో 63 గురు కైవ భక్తుల జీవితాలని గురించి చెప్పే రచనలు ఎన్నో ఉన్నాయని పేర్కొనటం అవసరమైతే కాదు. (1) పీటన్విటిలోనూ ప్రాచీనమయినది “శివగణద రగళె” (అంటే శివగణంమీద రగళె రచన). దానిని షుమారుగా 12వ శతాబ్దంలో జీవించిన హరిహరుడు రాశాడు. ఇతను శేక్స్పియర్ నమకాలికుడు. ఈ మధ్యనే ఈ రచయిత రాసిన మరొక గ్రంథం బయటపడింది—ఇది వచనంలో ఉంది, దీనిపేరు “అరవత్తు మూవరు పురాతనర కథాగర్వద గద్ద” (అరవయి ముగ్గురు కైవ భక్తుల వచన కథా సంగ్రహం.) అంటే—నమకాలికులుగా చూసినా, గ్రంథవస్తువు విషయం తీసుకున్నా శేక్స్పియర్, హరిహరుల రచనలు పోల్చటానికి తగినట్లుగా ఉన్నాయన్నమాట. ఇద్దరు రచయితలూ శివభక్తులని గురించి ఒకే క్రమంలో రాశారు. (హరిహరుడు లేక అతని అనుచరులు కన్నడంలో “తిల్లయివాళంద వర్పురాణా”ని వదిలివేశారు.) ఇద్దరూ

భక్తుల కథలలో ఒకేరకం సంఘటనలని వర్ణిస్తారు. అయినా, ఈ రెండు భాషల కథనాలలోనూ ముఖ్యమయిన తేడాలు ఉన్నాయి. ఇవి వాస్తవిక దృష్టితో మానినట్లయితే ఎంతో ముఖ్యమయినవని తెలుస్తుంది. “తేవార” అయిన కాలాన్ని నిర్ణయించటానికి పనికి వచ్చేవిగా పరిగణించబడే కొన్ని ఈ కథలని ఇప్పుడు కృత్రిమంగా పరిశీలించవచ్చు.

తిరుజ్జాన సంబందర్

ఆళుడయప్పిళ్ళయ్యార్ ని అవతల వదిలి అతని తండ్రి కొలనులో స్నానం చేస్తూ ఉండగా ఉమాదేవి అతనికి పాలు ఇస్తుంది. పిల్లవాడు ఏడుస్తాడు. ఇది పెరియ పురాణం కథ.

హరిహరుడు ఈ సంఘటనని గురించి చెప్పడు. పిల్లవాడు “మామ” నిజయించి పాలు తాగినట్లు మాత్రం చెప్పాడు. సురంగుడు తన “తివప్పి పురాతన చరిత్రం”లో నారదుడిని గూడ కథలోకి తీసుకువస్తాడు. స్కాండుడే తిరుజ్జాన సంబందర్ గా పుట్టాడని కూడా ఇతను అంటాడు.

తిరునావుక్కరసర్

కన్నడ గ్రంథాలలోని కథలు తమిళ కథలలాగే ఉంటాయి; జైనులతో భక్తుడు పోషడటాన్ని గురించి చెప్పాయి కాని జైనులు అతనికి రాయి ఒకటి కట్టి నీటిలో పారవేసినట్లు చెప్పవు.

సుందరర్

హరిహరుడుకాని, ఇతర కన్నడ కవులుకాని సుందరర్ కి ఇద్దరు భార్యలు ఉన్నట్లు చెప్పరు.

చేరమాన్ పెరుమాళ్

హరుహరుడు, లక్కణదండేశుడు ఈ రాజు తన రాజ్యాన్ని “తిరునీకంబుళాణ”కి ఇచ్చేసినట్లు చెప్పారు. పెరియ పురాణంలో ఈ సంగతి లేదు.

చిరుత్తోండర్

కన్నడ రచనలలో ఈ భక్తుడు పల్లవుల సేనాధిపతి అని ఉండడు. అని వాతాపి యుద్ధాన్ని గురించి కూడా చెప్పవు ఒక పెరియ పురాణంలో శివుడు జై రవుడినేపించి చిరుత్తోండర్ నే వచ్చి కలుసుకుంటే కన్నడ గ్రంథాలలో శివుడు శివుడుగానే ప్రత్యక్షమవుతాడు.

కోచ్చెంగచ్చోళన్

ఈ భక్తుడు (పూర్వజన్మలో) గోదావరి పరితీరనగా జన్మించాడని కన్నడ గ్రంథాలు; తమిళ గ్రంథాల ప్రకారం అతను చోళ

వశాలనినం - తర్వాత పుష్పనాడు కన్నడకదేధాంబే పరిమళరాజం ధోరణికి బాగా అప్పగించబడినట్లు కన్నడంకలుకోవ్వంగవోళన్ చంపిన వినుగపాలో ఉండే రాక్షసుడుగ జన్మించినట్లు చెప్పాయి; ఈ రాక్షసుడితో రాజు పుర్రణ వచ్చింది అప్పుడే అతను తను శివలింగపూజని ఆశక్త చేసినట్లు గ్రహించాడు. శివలింగపూజని మొదలు పెట్టిన అతను నిమిత్త పొందుతాడు.

నరసింగమున మరియర్

ఈ భక్తుడి ఊరు తిరుమనయిప్పాడి అని పెరిగిపోరాజం చెప్పింది; కన్నడ రచనలు ఆతనిది "తిరునావల్ పుర" అటాయి. పారిపాడు అతని శివపుర (అగవాడి?) నివాసిని చేస్తాడు. త్రివెన్ పురాతన చరిత్రం వంటి గ్రంథాలు ఇతను సుందరర్ తండ్రి అని చెప్పాయి.

ఈ కథాంతరాలు ఒక్కొక్క కవి భావన శక్తితో సహా - ఒకే కథానూపుకే ఎటువంటి కృత్రికపు రెక్కలు ఎవ్వట్లు వేయగలదో నిరూపిస్తాయి. ఇటువంటి కథలు కాస్తీయ చారిత్రిక పరిశోధనకే ఎంతవరకు ఆధారాలు కాగలవని విమర్శనాత్మక దృష్టితో ఆశించిచూడాలి. ఒక సంఘటనకే సంబంధించిన కథలో అతి శయోక్తితో కూడిన పారాజికాంక్షలు ఉంటే వాటిని విస్మరించిన తరువాతనే అంతరింగిక సాక్షానికి విలువ ఉంటుంది. ఇక్కడే ఎంతో జాగ్రత్త, సంగమనం అవసరం అవుతాయి. పెరియరాజంలో, కన్నడ కథలలో పరిమాణం విషయంలోనూ గుణం విషయంలోనూ కూడా మారాలిగిన అంశాలు చాలా ఉంటాయి. వీటిలో ఏ అంశాలలో కలగిన లేకపోయినవలన అవి పరిమాణమయిన ఆధారాలుగా స్వీకరించటానికి అగినవో నిర్ణయించాలి.

తేవారం త్రయం కాలాన్ని గురించి చర్చించేటప్పుడు తేవారంలోని అంశాలనే ఆధారాలుగా తీసుకొనటం జరుగుతూ ఉంటుంది. ముగ్గురూ తమ భక్త్యావేశంలో చెప్పే కవిత్యంలో యధాలాపంగా తమతో సంబంధం ఉన్న - లేదా తమతో సంబంధం కల సంఘటనలలో పాబంధం ఉన్న - కొందరు రాజులని (రాణులని) పేర్కొంటారు ఇటువంటి వారంతా తేవారం రచయితల సమకాలికులనని కొందరు గట్టిగా వాదిస్తారు. ఈ విధంగా పేర్కొనబడిన వ్యక్తులు తేవారం త్రయంకన్నా ముంసరివారు కావచ్చునన్న వాదానికి వారు అవకాశం ఇవ్వరు. వారిని పేర్కొన్నప్పుడు క్రియలకే పరమానకాలం వాడబడుతుంది కనుక వారు తేవారం రచయితల సమకాలికులని చెప్పబడుతూ ఉంటుంది. అయితే, కవిత్యంలో కాలం వాడుక విషయంలో కొంత స్వేచ్ఛ ఉంటుంది. ఇది కాలక్రమాన్ని నిర్ణయించటానికి అనందిగ్తమయిన ఆధారం కాలేదు.

కొన్ని శాసనాలలోని అంశాలు తేవారం త్రయం కాల నిర్ణయానికి వాడబడుతున్నాయి. కాలం గట్టిగా తీరిన శివనాల విలువని అందరూ గుర్తిస్తూ వారు కాని తిప్పి పట్టి మాత్రం కాలం నిర్ణయించబడిన శాసనాల విలువ చరిత్ర పరిశోధన దృష్టితో చూపినట్లు అని తేల్చి చూపాడు.

యింపబడిన శాసనాల విలువ చరిత్ర పరిశోధన దృష్టితో చూపినట్లు అని తేల్చి చూపాడు.

ఇప్పుడే ఆధారాలనీ, వీటి సహాయంతో తేవారం త్రయం కాలాన్ని ఊహించటానికి ఉపయోగించబడిన వాదాన్ని విమర్శనాత్మకంగా అనుశీలించటం అవసరం.

1. తిరునావుక్కరసర్ - మహేంద్రవర్మ I

అ) సాహిత్యం :

జైనులు తిరునావుక్కరసర్ని ఒక రాగి బండకీటి, సముద్రంలో పారవేశారు; అతనప్పుడు మంచాక్షరాని బసించాడు; రాతి బండ తేలేసాయి అని సురక్షితంగా తీరాన్ని చేర్చింది. ఈ అద్భుతాన్ని విన్న ఒక వల్లవరాజు తిరునావుక్కరసర్ని పూజించి శివమతం స్వీకరించాడు ఈ రాజే పాటల్ని తండ్రిని జైనుల మతాన్ని విరగకొట్టించి ఆరాతితోనే మెక్కడో 'గుణభర - ఈశ్వరమ్' అనే గడి కట్టించాడు - ఇది పెరియ పురాణంకథ.

శక్తిశర్ వల్లవరాజు పేరుచెప్పుడు. అతనివరో తెలియకొనటానికి సహాయపడే ఆధారాలు ఏవీ ఇవ్వదు. ఇది గమనించాలి.

ఆ) శాసనాలు :

తిరుచిలోని సయి రాతిగుహలోని (లలితాంకుర వల్లవేశ్వర గృహం) ఋషముపుతాండే గంగాధర శిల్పంలో కొన్ని సంస్కృత శ్లోకాలు ఉన్నాయి (సోల్ ఇండియన్ ఇన్స్ క్రిప్షన్స్ I, 33, 34) వీటి లిపి 'మామల్లపురం. కాంచీపురం వల్లవ శాసనాల లిపిని గుర్తుకొన్నది' అని శాసనాలు గుణభరుడనే రాజుని పేర్కొంటాయి. ఇతనికే పురుషోత్తముడు, శత్రుమల్లుడు, సత్సంధుడు అనే బిరుదుల కూడ ఉన్నాయి. గుణభరుడు లోపలింగం ఉన్న శివా యొక్క కట్టించాడు. ఈ శాసనాలని సంస్కరించి కూర్చిన హల్ ట్స్ ఎంతో జాగ్రత్తగా "గుణభరుడు బహుశ చోళేశాన్ని ఏలిన వల్లవరాజు కుమారుడు అయిఉంటాడు," అన్నాడు.

నెం. 33 శాసనంలోని ద్వంద్వర్మాన్ని గమనించాలని కూడా హల్ ట్స్ అన్నాడు, అది ఇలాగ ఉంది :

గుణభరనామాని రాజ

న్యాయేన లింగేన లింగిణీ జ్ఞానమ్

వృధమ్ విరాయతోకే

విజ్ఞప్తైః పరావృత్తమ్.

ఈ వక్తువా ఎంతో పర్యవసానం ఉన్నాయి. వాటిని పట్టి ఎంతో దూరం పోయినట్లుగా కొన్నిచేశారు కొందరు (క్రిస్టియన్స్ 1964, మహాలింగం 1969, వాగస్వామి 1971.) హల్ ట్స్

ఈ సద్యాన్ని ఈ విధంగా అనువాదం చేశాడు. "గుణభరుడన్న పేరు కల రాజా లింగారాధకుడుగా ఉండగా వివిక్షన్ శ్రుతి నివదులుకున్న జ్ఞానం లోకంలో ఈ లింగంచేత వినిపించబడుగాక!" ఒక అధోజ్ఞాపికలో," ఈ సద్యం అంతా ద్యంద్యార్థంతో కూడి ఉంది. అందులో తర్క శాస్త్ర ప్రసక్తి ఉంది. 'లింగిన్' అంటే ఒక ప్రతిపాదనయే క్క కర్త, 'లింగ' అన్నది ఒక ప్రతిపాదనయొక్క విధేయం. 'వివిక్ష' అంటే వ్యతిరేకోదాహరణ" అని రాశాడు.

మహాలింగం (1969) రెండు నందర్కాలనీ మొదటి మహేంద్రవర్మ మతానికి ప్రస్తుతమయిన ఆధారాలుగా స్వీకరించారు. "పెరియపురాణం సంప్రదాయానికి దీనిని అన్వయిస్తే అతను మతం మార్చుకున్నాడన్న మానవ బయట పడుతుంది," అని ఆయన అంటారు. వాగ్దామి (1971) కూడా మొత్తంమీద హార్ట్‌ఫీల్డ్ వ్యాఖ్యని ఒప్పుకుంటూ కొత్త దానిని ఒకదానిని ఇచ్చారు. ఇది హార్ట్‌ఫీల్డ్ వ్యాఖ్యకన్నా మెరుగని అనిపిస్తుంది. ఆయన రెండవ అర్థం మీద విపులమయిన వ్యాఖ్య ఒకటి ఇస్తారు—అది తర్కానికి సంబంధించినది. ఈ సంకులంలో "వివిక్షవృత్తి" అన్న మాటలు మహేంద్రుడు జైవాన్ని నడులుకుని శైవాన్ని పుచ్చుకొనటాన్ని సున్నంగా తెలిపే" అర్థం ఆయనకి స్ఫురిస్తోందిట. "శివలింగారామని 'లింగ, లింగిన్' అన్నమాటలు సందేహానికి తావులేకుండా తెలుపుతాయి. 'లింగిన్' అంటే లింగధారి, అంటే లింగన్ని పూజించేవాడు."

ఈ నిర్ణయాలు ఎంతవరకు సమర్థనీయమయినవో అనుకూలించి చూడాలి. పద్యంలో రెండర్కాలు ఉన్నాయని అనుకున్నప్పటికీ ఈ కాననానికి తర్కంలో కల సంబంధం ఏమిటి, అన్న ప్రశ్న వెయ్య ముద్రి చేస్తుంది. వివాదాస్పదమయిన ద్యంద్యార్థాని వదిలివేస్తే తాత్పర్యం ఇలాగ ఉంటుంది— "గుణభరుడన్నే రాజా లింగారాధకుడు. వ్యతిరేకంగా ఉన్న జ్ఞానం ఇవ్వడు తిరస్కరించబడింది. ఈ జ్ఞానం ఈ లింగ ప్రతిష్ఠితో వినిపించబడుగాక!"

మహేంద్రుడి మతానికి సంబంధించిన ఒక ముఖ్యమయిన అంశాన్ని శ్రీనివాసన్ మన దృష్టికి తీసుకువస్తారు. మండగనట్టు లోని రాతి గుహాలయం అతని మొదటి శిల్పం. ఇది బ్రహ్మ, విష్ణు, శివులగుడి. తిరుచిలోనిది తరువాత చోలువబడింది. ఇది శివుడికి మాత్రమే అంటే, రాజా, నిర్మించిన ఆలయాలు అతను జైనమతాని మాని మాత్రమే అని సూచించవు. "శైవానికి విరుద్ధంగా ఉండి ఆ మతానికి తిరిగి వచ్చేసి ఉండినట్లయితే మహేంద్రుడు తనమొదటి గుహాలయ త్రిమూర్తులకి గాని, పిదప మహేంద్రవాడిలో విష్ణువుకి కాని కట్టి ఉండేవాడుకాదు."

శ్రీనివాసన్ ఇంకా ఇలాగ అంటారు: "దహాశ అతను విశాల దృష్టికల వైదికమార్గానుయాయ్ అయి ఉంటాడని అనుకో వచ్చువేమో; సమకాలీన సంఘటనల ప్రభావంకింద అప్పటి మత పునరుద్ధరణ ధోరణి ప్రభావంకింద అతను తన జీవితం పూర్వార్థంలో శైవుడయి ఉంటాడని అనుకోవచ్చువేమో, అతని గుహాల

యాలు మూడూ- తిరుచిరపలి, దళవూర్, శివమంగళం లోనివి- తక్కిన దేవుళ్ళని వదిలి శివుడికి కట్టబడి ఉండటానికి ఇదే కారణం అయి ఉండాలి."

ఒకవేళ 'వివిక్షవృత్తి' అన్నమాటకీ, పయన చెప్పినట్లు రాజధర్మం సందర్భంలో "నదాచారానికి దూరమయిన నడవడి" అన్న అర్థం చెప్పినప్పటికీ గుణభరుడే మతాన్ని గురించి ఉపాసని చొప్పు చేందుకు అవకాశంలేదు.

ఇ) చారిత్రక అంశాలు

తిరునావుక్కరసర్ కొన్ని బాలయాలు దర్శించి వాటిలోని ప్రధాన వైచాలని గురించి పాడని సంపాదనం చెప్పుంది. ఈ ఆలయాలు తొండై మండలంలోని పొన్నయ్యారనది ఉత్తరం వైపున ఉన్నవి—అలంగడు, పామ్యూర్, కాళవాస్తి, తిరువట్టమూర్, తిరువాన్మిమూర్, తిరుక్కళుక్కు ఇమ్, కాంచీపురం దేవాలయాలు. మహేంద్రవర్మ I కట్టిన శివుడి గుళు ఎన్నో ఈ ప్రాంతంలోనే ఉన్నాయి. తిరునావుక్కరసర్ ఇక్కడ తిరుగుతూ భక్తితో శివా యాని దర్శించుకున్నాడే అనకుండాము. మరి మహేంద్రవర్మ కట్టిన ఒక్క గుడికీ అతను వెళ్ళకపోవడం విచిత్రంగా ఉంటుంది. ఈ వింత వైఖరి మరింత ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించే దేవుడంటే, ఇంకొక సంప్రదాయం పకారం తిరునావుక్కరసర్ మహేంద్రుడిని జైన మతం నుంచి శైవానికి మార్చాడని తెలుసుకున్నప్పుడూ. ఈమార్పు తరువాతనే మహేంద్రుడు శివుడికి ఆలయాలు కట్టడం మొదలుపెట్టాడని తెలుసుకున్నప్పుడూ.

ఈ సందర్భంలో మరొక ముఖ్యమయిన సోపానం ఉంది తిరునావుక్కరసర్ ఇంతకిముందు చెప్పిన బాలయాలని గురించి గానం చేశాడనీ, అతను మహేంద్రవర్మ సమకాలికుడేననీ ఒప్పుకుంటే అసలు తిరునావుక్కరసర్ వెళ్ళిన ఆలయాలని ఎవరు కట్టించినట్లు? వారు మహేంద్రుడికి పూర్వం నిలిన ఎల్లవరాజు—అయి ఉండటానికి నిలులేదు ఎందుకంటే, వారి ఆలయ నిర్మాణ కార్యాలని గురించి మనకి ఏమీ తెలియదు అని మహేంద్రవర్మ కట్టించినవేనని అనటానికి నిలులేదు; అనినీ ఎల్లవరాజుపు ఆలయాల లక్షణాలు కూడా కావు (ఒక్క తిరుక్కళుక్కు ఇమ్ గుడతప్ప.) అని చోళులు కట్టారా అంటే 6-7 శతాబ్దాలలో చోళుల వంశాన్ని గురించి ఎవరికీ గుఱగా తెలియదు. పోనీ ఈ చోళులు సంగం కాలంగా పిలువబడుతున్న (క్రీ. శ. మొదటి మూడు శతాబ్దాలు) చోళులగని వాదినే రెండు సతీవాదాల ఉదముస్తాయి. ఒకటి, వారి రాజ్యం ఉత్తరం పయిపు తొండై మండలంలాకా వ్యాపించిలేదు; రెండు, ఆకాలంలో శివుడి గుళ్ళు ఏవీ ఉన్నట్లు తెలియదు.

తిరుక్కళుక్కు ఇమ్ ఆలయాలు (ఒరుకార్ మండపం, నేడగిరి శ్వర ఆలయం) మహేంద్రుడికి తరువాతవి. కొండకిందఉన్న భక్త వత్సల ఆలయం ప్రకారం లోపల గజప్పైకారంకల గుడి స్కంద శిష్యుడి కాండాటిది అని కొందరి అనుమానం (చాలామ బుద్ధుల 1968) తిరుక్కళుక్కు ఇమ్ మీద తిరునావుక్కరసర్ రాసిన తిరుత్తాండకమ్ ఈ ఆలయాలో దేనిని గురించి చెప్పడని ఇక్కడ గట్టిగా వొక్కి చెప్పాలి

2. తిరునావుక్కరసర్ - తిరుజ్జాననంబందర్

1895 లోనే సుందరంపిళ్ళై తిరునావుక్కరసర్ కాలాన్ని నిర్ణయించటానికి శీక్ష్పిళర్ పురాణా (తిరుమ్మరైక్కండ పురాణా)న్నీ, పెరియ పురాణాన్నీ బాగా వాడుకున్నాడు. కూన్ పాండ్యన్ అనే అతను జై నమతంనుంచి శైవానికి మారటం “సంబంధుడి జీవితంతో కెల్లా అతి ముఖ్యమయిన చరిత్రక అంశం”గా పరిగణింపబడుతోంది. కాలే డ్యూల్ (1875), నెల్సన్ (1868)లు ఇద్దరూ తిరుజ్జానన సంబందర్ (క్రీ. పూ. 13వ శతాబ్దం (1292) లోనూ, క్రీ. పూ. 14వ శతాబ్దంలోనూ (1320) జీవించినవాడుగా ఊహించారు. సుందరం పిళ్ళై ఈ ఊహని ఖండిస్తాడు—“వీరి ఊహ “betrays such an absence of the sense of historical perspective as cannot but produce the most amusing and grotesque results” అని ఆయన అంటాడు.

సుందరం పిళ్ళై ఉమావతి శివాచార్యుడి కాలాన్ని తన వాదానికి మూలాధారంగా వాడుకుంటాడు. ఆయన కండరాదిత్యుడి కాలం దాకా చరిత్రని వెనక్కి తీసుకు వెడతాడు. తిరుజ్జానన సంబందర్ రోజులలోనే తంజావూర్ ఉండేదని ఆయన వాదిస్తాడు; తేవారమ్మలతో మొదటి పరాంతకుడి వంశం క్రీ. పూ. 12వ శతాబ్దం నుంచి వుట్టి నదే—“బహుశా పాతచోళవంశం, కాంచి పల్లవులతో చేసుకున్న సంబంధం యొక్క ఫలితం—అని కూడా ఆయన అంటాడు.” కోచ్చెంగల్లాన్ అన్న మయానికి పరాంతకుడు, కండరాదిత్యుడూ చెందిన కొత్త చోళ వంశంవలన రావటానికి మధ్య చాలా కాలంపాటు అయోమయస్థితి కొనసాగినట్లు లోస్తుంది అని ఆయన అంటాడు. అంటే, తిరుజ్జానన సంబందర్ కాలాన్ని నిర్ణయించటానికి కోచ్చెంగల్లాన్ కాలాన్ని ఒక పరిమితిగానూ; కండరాదిత్యుడి కాలాన్ని మరొక పరిమితిగానూ ఆయన తీసుకున్నాడన్నమాట. ఈ పరిమితుల మధ్యకాలాన్ని మరింత సంకుచితం చేసేందుకు శ్రీ పిళ్ళై శంకరాచార్యుల సౌందర్య లహరి లోని “ద్రావిడశిఖ” అన్నమాట వాడకాన్ని గురించి రాస్తాడు. ‘ద్రావిడశిఖ’ అన్నమాట తిరుజ్జానన సంబందర్ కి ఉన్న మరొక పేరు “అశుభయప్రకృతి”తో సమానం అని ఆయన వాదం. ఆదిశంకరాచార్యులు (క్రీ. పూ. వివిమిదవ శతాబ్దంనాటి వాడనీ, ఆ రోజులలో సంబంధుడు సుప్రసిద్ధుడేననీ ఆయన వాదిస్తాడు.

సుందరంపిళ్ళై ఇదంతా రాసి ఘమారు వినభయ సంవత్సరాలు ఆయింది; ఈ మధ్యకాలంలో చరిత్ర, శాసనాల విషయంలో చాలా అభివృద్ధి జరిగినదని గమనించటం అవసరం. పాత ఊహలు, నిర్ణయాలని ఏన్నిటిలో తిరిగి పరిశీలించటం ఎంతయినా వాంఛనీయం. ఆయన సిద్ధాంతాన్ని ఈ కిందివిధంగా సవరించాలి.

(1) సుందరం పిళ్ళై “విజయకల సమాచారాన్ని” శీక్ష్పిళర్ పురాణం, తిరుమ్మరైక్కండ పురాణాలనుంచి తీసుకున్నాడు.

క్రీ. శ. 14వ శతాబ్దానికి చెందిన ఉమావతి శివాచార్యుడే రెండింటినీ రాశాడని చాలాకాలంగా భావించబడింది. కొంతకాలంగా ఈ గ్రంథాల కర్తృత్వం గురించి పెద్ద సందేహాలు బయటపడుతూ వచ్చాయి. రచయిత ఉమావతి కాదనీ, అటు ఈ గ్రంథాలు 16/17 శతాబ్దాలకి చెందినవనీ భావించబడుతోంది.

(సదాశివ పండరత్నర్ 1963.)

(2) కూన్ పాండ్యన్ ఎవరు, అన్న విషయం ఇంతదాకా తీవ్రస్థితి కరమయిన సమాధానం దొరకలేదు. ఈ పేరుకల పాండ్య రాజు క్రీ. శ. 640-670కి చెందిన మారవర్మన్ అరికేసరి అయి ఉంటాడని కొందరి అనుమానం (సుబ్రహ్మణ్యం 1955) ఈ అనుమానానికి సహజమయిన, వదార్థ నిష్పక్ష అధారాలు లేవు. ఇద్దరూ ఒకరే అనటానికి చారిత్రక సాక్ష్యంకాని శాసనాల సాక్ష్యంకాని లేదు. వెళ్ళిక్కూడి తామశాసనాలు, ఇరయినార్ అకస్సాగుల్ లోని వ్యాఖ్యలు (22, 106, 235, 309 పద్యాలు). —రవర్మన్ అరికేసరి విజయాని ప్రశంసిస్తాయి. రెండవ గ్రంథం అతని శివభక్తిని మెచ్చుకుంటుంది (పద్యాలు 250, 279) వెళ్ళిక్కూడిదానం అతను పౌరణ్యగర్భ, తులాభారదానాలు చేసినట్లు చెప్తూంది. ఇవి క్ష. తిరువులు చెయ్యలేని దానం అని అంటుంది. ఈ సాక్ష్యం అతను జై నమత స్తుడని మోచించదు. ఇటువంటి వ్యక్తిని “కూన్” (గూన) అనే నిందితవదంతో వర్ణిస్తారా? అతనికి గూనె ఉన్నప్పటికీ? ఇటువంటి సందేహాలు కూన్ పాండ్యన్, మారవర్మన్ అరికేసరులు ఒకరే కానినీ మోచించటమే కాక గూనెరాజు కాలానికవ్యక్తి అని కూడా మోచిస్తాయి.

(3) తిరుజ్జానన సంబందర్ తేవారాలు మొదటి పరాంతకుడి పేరు చెప్పవు. భక్తి ప్రధానమయిన సాహిత్యంలో అందరి రాజుల పేరులూ ఉంటాయని అనుకొనాలా? చిదంబరం గుడికప్పు బంగారం తొడగటాన్ని గురించి శాసనాలలో లేకపోవటాన్ని సుందరంపిళ్ళై గమనించారు. తదనంతరం బయటపడిన తిరువాలంగడు, లెడెన్ తామశాసనాలు తిల్లై దేవాయతనాన్ని బంగారులోకస్థి అలంకరించటానికి ఈరాజు దానం ఇవ్వటాన్ని వృష్ణంగా పేర్కొంటాయి.

(4) మొదటి పరాంతకుడి వంశం “పాతచోళ”, పల్లవ వంశాల మధ్య వివాహం యొక్క ఫలితం అయిఉండాలని సుందరం పిళ్ళై అనుమానం. విజయాల ముడికి ముందుకాలంనుంచి మొదటి రాజరాజు కాలందాకా చోళుల చరిత్ర వివరాలు ఏమిటో అంతభాగా తెలియవు. ప్రస్తుతం పల్లవ-చోళ సంబంధాలని గురించి మనకి తెలిసినదికూడా చాలా తక్కువే. అయినా, మనకి లభ్యంఅయ్యే శాసనాలు సుందరం పిళ్ళై ఊహని బలపరచటంలేదు. బలపరచక పోగా వాటిలో మొదటి అదిత్యుడి కొడుకులలో ఒకడిలో రాష్ట్ర కూటరక్తం ప్రవహించిన దనటానికి ఆధారంఉంది (సదాశివ పండరత్నర్ 1967.) మొదటి పరాంతకుడి తల్లిని గురించి మనకి ఏమీ తెలియదు.

(5) కోవ్వంగల్లో అనేక కాలం తిరుజ్ఞాన సంబంధం కాలానికి దిగువపరిమితి అమృతం అని ముందరపేర్కొని విరచించాడు. ఈ కోవ్వంగల్లో తరువాతి చోటల పూర్వీకుడయి ఉంటాడని ఆయన అభిప్రాయం. ఈ కోవ్వంగల్లో ఎవరు?

నిలకంశశాస్త్రి (1955) ప్రకారం “కలికాటడి జీవితం లాగే కోవ్వంగల్లో జీవితంకూడా తన ముట్టు ఒక కథల మనక తెరని ఆకర్షించుకుంది.” ఈ రచయిత మనల్ని చక్కగా పోపురిస్తారు: “నమకాలినాధారాలలోని యదార్థాలని అనంతర కాలం నమ్మకాలతో కలిపివెయ్యకుండా జాగ్రత్తపడటం అవసరం.” పురూషామారు (74) సంకలనంలో ఈ రాజుపేరు కనిపిస్తుంది. పొయ్కేయూర్ రాసిన “కలవలి” అనే కావ్యంలోకూడా ఇతనిపేరు వస్తుంది. ఇవి రెండూ సంగంకాలపు రచనలుగా చెప్పబడుతున్నాయి. తిరుజ్ఞాన సంబంధం తేవారాలలో అతను కనిపిస్తాడు. తిరుమంగై ఆళ్వార్ ప్రబంధాలలోనూ కనిపిస్తాడు. శాసనాలలో అతని పేరుకల అభిప్రాయమునది (నంశక్రమంలో అతనిపేరు మారుతూఉంటుంది) “10, 11 వ శతాబ్దాల చోళ రాజు శాసనాల పొరాణిక వంశాను కమణిక” కలది (సోల్ ఇండియన్ ఇన్ స్టిట్యూట్స్ పుట 152-3; 253; 377-9). దీనంతటినిబట్టి మనం గ్రహించగలిగినది ఏమిటంటే, ఈ వ్యక్తికి సంబంధించిన కథలు మొదట సాహిత్యంలోకి ప్రవేశించి తరువాత రాగిశాసనాలలోకి విక్సించడాని. రాగిశాసనానికి ముందే చెక్కబడిన రాతిశాసనాలలోకూడా కోవ్వంగల్ పేరు నేరుగా కనిపించక పోవటం గమనించదగిన విషయం.

చోళుల చరిత్రలో కోవ్వంగల్లో నమస్య చాలా గడ్డు నమస్యగా తయారయింది. ఈ నమస్యని పరిష్కరించాలంటే “పురూషామారు” కాలాన్నిగురించి మౌలిక పునరాలోచన చెయ్యవలసి ఉంటుంది. (సంగం సాహిత్యాన్ని గురించి కూడా) అప్పుడుగాని అతను ఎవరో, అతని కాలంఏదో సరిగ్గా తెలియదు-అతను చోళుల పూర్వీకుడా; మనకి తెలిసిన మధ్యయుగపు చోళుడా అన్న విషయం తేడదు. అంత దాకా అతను నమస్యలతోనిండిన ఒక కాలానిక వ్యక్తి అనే అనుకొనాలి.

(6) సుందరంపేళ్ళై అది శంకరుడి కాలం (క్రీ. శ. 7 వ శతాబ్దం అంటాడు. ఈ వివాదం ఇంకా తీరలేదు కాని ప్రస్తుతం అత్యధిక శంకరుడిని 8 వ శతాబ్దంవలన భాగంలోగాని, 9 వ శతాబ్దం మొదటి భాగంలోగాని జీవించిన వ్యక్తిగా పరిగణిస్తున్నారు. “సౌందర్యలహరి” కర్తృత్వాన్ని గురించి పెద్ద నందేవాలకూడా వ్యక్తం అయినాయి. రచయిత అదిశంకరుడేనా, లేదా వీతాధిపతులకి ఉండే శంకరాచార్యుడనే పేరుకల మరొక గురువా అని కొందరు అడుగుతున్నారు. ఆధునిక పండిత లోకంలో ఎక్కువమంది ఈ రచన అదిశంకరుడిది కాదన్న అభిప్రాయం వున్నా మొగ్గుతున్నారు. (బలదేవ ఉపాధ్యాయ 1950, సచ్చిదానందేంద్ర సరస్వతి 1963.)

అంటే ముమారు 80 సంవత్సరాలకింద చారిత్రక ప్రమాణాలుగ సుందరం పేళ్ళై నేత స్వీకరించబడిన ఆధారాలు వేడు అను

కున్నంత ఆర్థవంతంగా కనిపించటంలేదు. అవి పురాణగాథలు కావచ్చు లేదా తమ స్వరూపాన్ని, నందరూపాన్ని కోల్పోవచ్చు లేదా పరిణామం చెందవచ్చు. ఈ ధోరణులనీ, మారిన పరిస్థితిని ఆర్థంచేసుకొన కుండా తిరుజ్ఞాన సంబంధం (క్రీ. శ. 7వ శతాబ్దంలోనే జీవించాడని పడివాదంచేసి ప్రయోజనంలేదు.

తిరుజ్ఞాన సంబంధం, తిరునావుక్కరసర్లు నమకాలికులు అనుకొనటానికి పెరియ పురాణంలో శేక్కిళర్ చెప్పిన మాటలు అప్పు వేరే సాక్ష్యంలేదు, తిరుజ్ఞాన సంబంధం బాల్యంలో జరిగిన అద్భుతాలని వివి తిరునావుక్కరసర్ శిర్కాళికి వచ్చాడని పెరియ పురాణం కథ; అప్పటికి తిరుజ్ఞాన సంబంధం ముమారు ఏడేళ్లు మాత్రమే, తిరునావుక్కరసర్ వార్తక్యంలోకి ప్రవేశించాడు. శేక్కిళర్ చెప్పిన కాలానిక కథని బలవరచే ఇతర సాక్ష్యం లభించేదాకా దానిమీద అంతగా ఆధారపడటం మంచిదికాదు.

3. సరసింహవర్మ II, సుందరర్

ఈ శతాబ్దం ప్రారంభంనుంచి ఎందరో పండితులు సుందరర్ కాలాన్ని గురించి చర్చించారు. ఇటీవలే దొర్ల రంగస్వామి (1958), వెళ్ళై వరణన్ (1962) ఈ నమస్యని సమగ్రంగా పరిశీలించి తమ అభిప్రాయాలని తెలిపారు. అయినా, సుందరర్ కాలంమీద ఇంకా పరిశోధన, పునరాలోచన జరుగువలసిఉంది. ఈ సాహిత్యాన్ని స్థూలంగా పరిశీలించినట్లయితే సుందరర్ రచనలనే కొంతపక్షపాతంతో ఆధారంగా తీసుకొనటం జరిగినదని తెలుస్తుంది. తేలివ తేదీలు కొన్ని మచ్చుకి ఈ కింది విధంగా ఇవ్వవచ్చు.

1. సుందరర్ సరసింహవర్మ II రాజసింహుడి (క్రీ. శ. 690/1-729/9) సమకాలికుడు.
మహాలింగం (1969)
వెళ్ళై వరణన్ (1962)
నదాళిన పండరత్నార్ (1937)
2. సుందరర్ పండితవర్మ II పల్లవ మల్లుడి (క్రీ. శ. 731-796) సమకాలికుడు
వారాయణ అయ్యర్ (1936)
3. సుందరర్ దంతివర్మ (క్రీ. శ. 796-846) సమకాలికుడు
క్రీ. శివాపిళ్ళై
4. సుందరర్ పండితవర్మ III (క్రీ. శ. 846-869) సమకాలికుడు.
మినాక్షి (1938)
రాజమాణిక్యన్ (1960)

దొరై రంగస్వామి (1958), వెళ్ళె వరణన్ (1962) నుండర్ రాజసింహుడి తరువాత వాడనే వారి వాడవలసి ఎంతో కష్టపడి ఖండించారు. ఈ పనిచేసేవ్వడు, తమ వాడవలసి విరివి చేస్తే రంగవేళాలని అధికంగా ప్రదర్శించారు. ఇది శాస్త్రీయ పరిశీలనలో తగదు.

నుండర్ ఒకవోట కాడవర్ కోన్ని గురించిరామ్మా "కడల్ సూశేన్త ఉలకెలామ్ కాక్కిన పెరుమాన్ కాడవర్ కోన్ కళర్చింకన్" (నమ్మ దండేత చుట్టబడి ఉన్నభూమిని వీరకాడివ రాజా) అంటాడు. ఇందులో క్రియక వర్తమానకాలం వాడకాన్ని గమనించాలని వెళ్ళె వరణన్ అంటాడు. "కడల్ సూశేన్" అన్న వర్ణన అతిశయోక్తి అని అంగీకరించాలి. ఎందుకంటే, ఏ వర్ణనరాజా భారత దేశంయొక్క ద్వీపకల్పాన్ని ఏలలేదు నమ్మదం చుట్టూకల భూభాగం ఇదేకదా? ఇక వర్తమానకాలం వాడకం కని చందమ్మ కోసం చేసుకునే సర్వ బాట్లనినట్టి ఉంటుంది. అది సమకాలీన చారిత్రక సంఘటనకే వర్తిస్తుందనటం సరి కానేకాదు.

ఈ పదజాలానికి ఎంతోవివరంగా, విస్తారంగా అర్థం కల్పించటానికి దొరై రంగస్వామి (1958) ఎదుర్కొన్నారు. రాజసింహుడు బంగళాఖాతం అవతల చీనా, శ్రీలంకలలో దౌత్యసంబంధాలు కలిగి ఉండవచ్చు; అగ్నేయ ఆసియాలో ఇతర ప్రాంతాలలో కూడా అతను దౌత్యసంబంధాలు కలిగి ఉండవచ్చు; అతనికి బలమయిన నౌకాదళం ఉండటానికి మంచి అవకాశాలు ఉండి ఉండవచ్చు; కానీ ఈ ప్రాంతాలన్నిటినీ అతను ఏలాడని విస్తృతంగా చెప్పలేము. ముందే ఒక నిర్ణయానికి వచ్చి దానిని సమర్థించటానికి కొంచెంగా తెలిసిన స్వల్పమయిన సాక్ష్యాన్ని కృత్రిమంగా వాడటం అంటే ఇదేకదా? రాజుల విజయాలు, సాహస కార్యాలు కవిత్యంలో అతిశయోక్తితో వర్ణించబడుతూ ఉంటాయి. కవిత్యానికి ఉత్తేజ్జ అవసరం అని సంపదాయం చెప్తుంది. నుండర్ వర్ణనలో ఈ గుణం కావలసినంత ఇమిడి ఉంది. కళర్చింకన్ కోసం దీనిని ఇంకా అధికంచెయ్యటం అవసరం.

ఈ కళర్చింకన్మే రాజసింహుడిని నిరూపించటానికి వింత తర్కం వాడబడుతూ ఉంటుంది. రాజా అనడమేరు చింకన్ ట, అతని బిరుదు కళర్ అతని సాహసానికి గుర్తులు. రెండవ సరసింహవర్ణనకే రాజసింహ, క్షత్రియసింహ, నరసింహ అనే బిరుదులు ఉండటం సామ్యంగా చెప్పబడుతూ ఉంటుంది. రాజ, క్షత్రియ, నర-అన్న పదభాగాలు 'కళర్'తో సమానం అని వాదించబడుతోంది. (వెళ్ళె వరణన్ 1962) దొరై రంగస్వామి మహాలింగం కూడా 1969) 'కళర్' అంటే కాకి సేసుకునే ఒక వీరాభరణం అంటారు. పేరు పొందిన వీరులు ఈ మాటని బిరుదుగా వాడుకునే వారుట. అయితే, ఎన్నో బిరుదులుఉన్న రాజసింహుడు-పిటిలో చాలా అతని కొర్యాన్ని చాటే-కళర్చింకన్ గా (కాలిక వీరాభరణం ధరించిన పింహంగా) ఎక్కడా వర్ణించబడకపోవటం ఆశ్చర్యం.

నుండర్, శక్తిశర్మలు ఇద్దరూ 'కాడవ' అన్నమాటని కళర్ చ్చింకన్ విషయంలో సార్థకమయిన బిరుదుగా వాడుతారని గమనించాలి.

నించాలి. ఈ మాటకే 'కాడువెట్టి' అన్న రూపాంతరం ఉంది. ఈ రెండు మాటలూ పల్లవులని వర్ణించటానికి ఉపయోగించబడే పని కొందరు వాదిస్తారు. (క్రీ. శ. 7, 9 శతాబ్దాలమధ్య కన్నడ శాసనాలు (తరువాతి కాలాని కూడా) పల్లవ, కాడవ వంశాలని వేరుగా పేర్కొన్నట్లు తోస్తుంది, (లిపి. కర్ణాటక సీరగుండు) బహుశకాడు వెట్టి వంశం పల్లవుల వంశపు శాఖ అయి ఉండవచ్చు. ఈ వంశం పల్లవులకే లోబడి ఉన్న వంశం కావచ్చు. ఈ వంశపు రాజులు కొందరి పేరుల చివర "చింకన్" అన్న పదం కనిపిస్తుంది. కాడవ-కాడు వెట్టి చరిత్ర ఇంకా రాయవలసి ఉంది. ఇటువంటి పరిస్థితులలో ఖర్చింకన్ కోసం పల్లవ వంశాన్ని మాత్రమే గాలించటం ప్రమాదకరం కాదా? పరిశోధన ఇంకా జరుగవలసి ఉందికదా?

నుండర్ పనుక్కి సంబంధించిన మరొక విషయాన్ని గురించి ఒక వ్యాఖ్య చెయ్యాలి కాంచీపురంలోని కైలాసవాధా యాన్ని రాజసింహుడు కట్టించాడు, దీని నిర్మాణానికి పూసలార్ అనే భక్తుడి కడకే సంబంధం ఉంది అని కొందరు అంటారు. (నదాశివ పండ రత్నార్ 1957, వెళ్ళె వరణన్ 1962, మహాలింగం (1969) అన్నట్లు "వృక్షులు ఇద్దరూ ఒకరే అన్న వాదాన్ని సప్రమాణంగా ప్రతిఘటించటానికి కావలసినంత అవకాశం ఉంది. కాడవ కోన్ అయిన రాజసింహుడు కాంచీపురంలో రాతిగుడిని కట్టినమాట నిజం. పెరియపురాణంలోని పూసలార్ జీవిత కథ కూడా ఈ రెండు వివరాలని సూచిస్తుంది. కాని, కైలాసవాధుడి గుడిశాసనం రాజసింహుడికి ఆకాశవాణి వినిపించినట్లు చెప్పగా శక్తిశర్మ శివుడు కలలో కనిపించటాన్ని గురించి మాత్రమే చెప్పాడు. అంతేకాక శక్తిశర్మకి ముందు జీవించిన నందిఅందార్ నంది పూసలార్ కట్టించిన గుడిని పేర్కొంటాడు కాని కాంచీలోని పల్లవరాజుని, అతని రాతిగుడిని పేర్కొనడు. ఈ ఆలయం ఒక అభూత కల్పన."

వి మ ర్క-1

పంతొమ్మిదవ శతాబ్దం చివర, 20 వ శతాబ్దం మొదలులో తమిళనాడులో సాహిత్య, చారిత్రక కార్య కమాలు చురుకుగా జరిగటం మొదలు పెట్టాయి. ఈ కాలంలోనే ప్రాచీన సాహిత్య గ్రంథాలు ఎన్నో బయటపడటం, వాటి ముద్రణ జరిగటం సంభవించింది. కవిత్యానికి కొత్తకాల్పనకపు రెక్కలు మొలిచాయి. వృత్తికలద్వారా తమిళభాష విస్తరించింది. కథ, నవల, నాటకంవంటి కొత్త సాహిత్య ప్రక్రియలు వాడుకలోకి వచ్చాయి. ప్రాచీన నిర్మాణాలని అనుశీలించటం మొదలు పెట్టారు, శాసనాలని చదవటం మొదలు పెట్టారు. పురావస్తు శాస్త్రం, శాసనాల రంగంలో పనిచేసేవారికి క్షేత్ర నాయన్ మారుల, వైష్ణవ ఆర్యుల రచనలు మార్గాన్ని చూపించాయి. ప్రభుత్వంవారు ఉన్నత విద్యాలయాలలో సాహిత్య శిక్షణకే కేంద్రాలు ఏర్పరచారు. సాహిత్యం, సంస్కృతి, చరిత్ర, ఇతర శాస్త్రాలకి ఇవి పంగు సానానయ్యాయి. తమిళనాడు చరిత్ర పునర్నిర్మాణ ప్రయత్నాలు ఈ శాతావధిలో జరిగాయి. అప్పటిలో దక్షిణదేశపు

వివిధ భాగాలని పాలించిన రాజవంశాలని గురించి చాలా తక్కువ తెలిసి ఉండేదని మరిచిపోకూడదు. కొన్ని వందల శాసనాలు బయటపడి ఉన్నాయి కాని కమరాపాత్యం వలన అవి సమన్వయ పరచబడలేదు. ముఖ్యకీ ఏవి తీసుకొనాలో ఇంకా బాగా తెలియలేదు. అప్పుడు లభ్యమయిన ఆధారాలు కొన్ని సాహిత్య గ్రంథాలు మాత్రమే - మతానికి సంబంధించినవీ, శౌకికమయినవీ. సుందరంపీళ్ళ పరిశోధనలు (టి. ఎ. గోపీనాథరావు, వెంకయ్య, హుల్ట్స్ మొదలయిన చరిత్ర పరిశోధకులవికూడా) లభ్యమయిన ఆధారాలవలన పరిపూర్ణమయి ఉండటం సమాజం. 70-80 వందల సంవత్సరాలకింద వారు వెల్లడించిన అభి సాయాలూ, నిర్ణయాలూ వేటి సందర్భంలో "నాణానికి ఒక వయపుగా" మాత్రమే తోస్తాయి.

ఒక అర్థ శతాబ్దం పయిగా వెలవడిన చరిత్ర, శాసనాల వివరాలని సాత విషయాలతో కలిపి చూడటం సముచితంగా ఉంటుంది. అప్పుడే "నాణెం అవతలపక్క" అర్థం అవుతుంది. చుననమ్మకాలూ అభి సాయాలూ, భావాలూ సరయినవో కానో తెలుసుకొనటానికి కూడా ఇటువంటి అనుశీలన అవసరం.

సాహిత్యధారాలనుంచి గాఢానుశీలద్యారా సేకరించిన "అంత రంగిక సాక్ష్యాన్ని"నికి చారి తిక పరిశోధనలో తప్పకుండా నిలువఉంది. అయితే, ఒక ప్రశ్న ఉదయిస్తుంది: "అన్నిరకాల సాహిత్యంనుంచి నిజమయిన చారి తిక సమాచారం వస్తుందని ఎదురు చూడవచ్చునా?" ఏన్నో భాషల ప్రాచీన సాహిత్యంలో సేవలయిన రచన కొరత ఏంత

ఉందో చరిత్ర విద్యార్థులందరికీ తెలుసు. ఒకరాజు, లేక ఒక ప్రభువు లేక ఒక చోటు లేక ఒక సంఘటనని వర్ణించే కథనాలని వదలివేస్తే - నీటిలోకూడా అతిశయోక్తిని తగినంతగా వివరించాలి - భక్తికి, తెగలకి ప్రాముఖ్యతని ఇచ్చే పుస్తకాలలో ప్రమాణమయిన చారి తికాధారాలు ఉంటాయని ఎదురుచూడలేము. ఒకవేళ ఉన్నప్పటికీ తక్కిన దారాలతో చిక్కుపడిపోయిన చరిత్ర - సూతాలని విడ దియ్యటానికి ఉపయోగపడే దృష్టి పూర్తిగా వస్తు నిష్ఠ రహిత మయినదిగా తింటూ ఉంటుంది. ఈ పద్ధతిలో పౌరాణిక సంఘట నలు చరిత్రగా తోచవచ్చు, పౌరాణిక వ్యక్తులూ రక్తమాంసాల కల యదార్థ వ్యక్తులూ ఒకరే అని నిరూపించే ప్రయత్నాలు జరుగవచ్చు. కొన్నెప్పుడు వయితే ఎగుర వెయ్యబడిన ఇటువంటి చరి తికధనాలు అర్థంచూడే పరిమితిదాకా, ఆ పరిమితిని మీరి సాగిదియ్యబడిన కొన్ని మూలల సహజంతో మరింత వయితే ఎగిసిపోతూఉంటాయి ఈ ప్రమాదాలదృష్ట్యా శాసనాలు, వాస్తు శాస్త్రం మొదలయిన వాటి "బయట సాక్ష్యం" నిలువ, స్వరూపం తూచబడినదాకా అంతరంగిక సాక్ష్యం పరిశీలనని ఆపి ఉంచవచ్చు.

సాధారణంగా శాసనాలు సాహిత్యంకన్నా నమ్మదగిన సమాచారాన్ని ఇస్తాయని అంటే అతిశయోక్తికాదు. ఈ ప్రయోజనం ఉంది కనుక ఈ సమాచారంతో కాల కమ నిర్మాణం చేసుకుని దానితో సాహిత్యధారాన్ని సమన్వయపరుచుకోవచ్చు. టేవల జరిగిన పరిశీలన ఫలితంగా (స్టామి 1972a) అలయాలో "తిరుప్పర్వ యనో" లని చదివే తలవాటు మొదటి పరాంతకుడి కాలంలో మొద

అమృతాంజన్
లిమిటెడ్ వారి
విశిష్టమైన

ఆముదము

శుద్ధిచేసినది.
వాసనలేనిది.

అమృతాంజన్ ఆముదము.

మూడు
సైజులలో
ఉత్పాదించి:
50 మిలీ
100 మిలీ
200 మిలీ

అయినట్లు తేలింది (139 సంఖ్య - 1935, క్రీ. శ. 910; 99 సంఖ్య 1928 29 క్రీ. శ. 942; 111 సంఖ్య 1925, క్రీ. శ. 943). ఇది ఒక ఉదాహరణ. మరొకటి, మొదటి రాజ రాజ కాలంలోనే తేవారం తయం విగ్రహాలని అలయాలలో ప్రతి ప్తిం చే అలవాటు ప్రారంభం అయినదన్న విషయం (299 అంకె 1917, క్రీ. శ. 995; 68 అంకె 1927/28 క్రీ.శ.1006! 3760. 1920 క్రీ. శ. 1082) వెల్లెవరణ్ (1952) తిరుప్పదియను అర్చనని మొదటి ఆదిత్యుడి కాలానికి తయ్యాలని అంటారు ఈ ఊహాకి ఆధారాలు రెండు రాజకేకరి శాసనాలు; కాని మొదటి ఆదిత్యుడికి ఈ తిరుదు ఉన్నదో లేదో తెలియదు. రెండు శాసనాలూ తిరుచి జిల్లాలోనివే. ఒకటి ఆరాజ పానాకాలంలో మూడవ సంవత్సరానికి చెందినది, మరొకటి ఆరవ సంవత్సరానిది. రెండూ గండరాదిత్యుడి కాలానివి అయిఉంటాయి. అందుచేత, తేవార తయ్యాన్ని పేర్కొనే విశ్వనరీయమయిన ప్రసక్తి చోళులకాలం ప్రారంభంలోనే, అంటే క్రీ. శ. 10 వ శతాబ్దంలోనే కనిపిస్తాయి. (స్వయ 1972a)

ఇంతకిముందే ఈ రచనలో తేవారం తయ్యాన్ని సింహవిష్ణు సంకీర్తికి చెందిన వల్లనరాజుల కాలం వారినిగా అంటే క్రీ. శ. 7వ శతాబ్దం వారినిగా, చి. తింపటానికి ఉపయోగపడిన ఆధారాలు వన్ను తగినవికావనీ, సందిగ్ధ స్వభావం కలవనీ మాపించబడింది. ఒక ప్రశ్న సహజంగా ఉదయసుంది-7-10వ శతాబ్దాలమధ్య ఈ భిక్షుల రచనల వంగతి ఏమిటి, అన్న ప్రశ్న. ఈ ప్రశ్నకి సమాధానంగా అభి మానంతో నిండిన కథలు, పురాణ గాథలు మాపించబడుతాయి. తేవారం రచనలు కొంతకాలండాకాపోయి మళ్ళీ కనిపెట్టబడ్డాయని చెప్పబడుతుంది!

ఇక్కడ కాలవైరుధ్యంకల విశేషం ఒకటి విదురనతుంది. తేవారం రచనని క్రీ. శ. 985-1014నాటి మొదటి రాజరాజే బయటికి తీసుకువచ్చాడని సాధారణంగా చెప్పబడుతుంది. (వీలకం, శాస్త్రి 1955a) అన్నామలై వర్ణం వారు మాత్రం క్రీ. శ. 871-907 నాటి మొదటి ఆదిత్యుడే ఈసవి చేశాడని అంటారు (వెల్లెవరణ్ 1962) చిదంబరం నటరాజుగడి లోని రెండవ ప్రాకారంలో ఒక చోటు మాపించి ఇక్కడే "తేవార"లు పయరాజు లలో ఒకరిచేత నంది-ఆండర్ నంది సహాయంతో తిరిగి కనిపెట్టు బడినట్లు కొందరు చెప్పారు. లోపలి ప్రాకారాలు రెండూ మొదటి కులోత్తుంగుడు (క్రీ. శ. 1070-1120), అతని కొడుకు వి. క ముడి కాలంలో (క్రీ. శ. 1118-1135) కట్టబడినదనటానికి నివాదానికి తావు ఇవ్వని శాసనాల సాక్ష్యంఉంది. సాహిత్యం (ఇక్కడ తిరుమురైక్కండ పురాణం) సహాయంతో చేసిన ఊహ శాసనాల సహాయంతో చేసిన ఊహాకి ఎంత భిన్నంగా ఉంటుందో తెలుపటానికి ఈ ఉదాహరణ సనికివస్తుంది. ఈ ప్రాకారాలు అంతకిముందే, మొదటి ఆదిత్యుడికాలంలో, ఉండగా అవి నాటంతట అనే నాశనం

అవగా, వాటిని మొదటి కులోత్తుంగుడూ, అతని కొడుకూ పునర్నిర్మించారనే వాదం పురాణంకపకి సరిపోతుంది కాని చరిత్రకి తగదు.

తమిళ సాహిత్య చరిత్రలని రాసేవారు సంగంకాలపు సగర్మ యుగం క్రీస్తుశకపు మొదటి మూడు శతాబ్దాలలో వర్ణిల్లుతూ ఉండగా కాలా భులనేవారు దానిని చెడగొట్టారని చెప్పారు. ఈ కాలా భులు అన్నిచోట్లా కనపడే అజ్ఞాతులనికూడా చెప్పబడుతుంది. వీరు సోలీ, ప్రాకృతాలని ప్రవేశపెట్టిన తమిళభాష, సంస్కృతుల శత్రువులుగా వర్ణింపబడుతారు. ఆ తరువాతి మూడునాడుగు శతాబ్దాలడాకా ఈ పరిస్థితి కొనసాగింది; వారి వెనుకనే క్రీ. శ. ఏడవ శతాబ్దంలో వచ్చిన వల్లపులకి ప్రాకృత, సంస్కృత భాషా పక్షపాతం ఉండేదిట, వారు తమిళాన్ని అశస్త్ర చేశారుట (సదాశివ వండరత్నార్ 1957). కాని, ఇదంతా చెప్పినవారే తేవారం తయంవారు వల్లవ రాజులమీద ఖింతో ప్రభావాన్ని చూపగలిగారని చెప్పి తాము చెప్పిన దానిని సమ్మతించారు. ఈ తేవారం తయంవారు తమిళంలో వేలకొద్దీ తిరుప్పదియనుల రాకారని పిరివాదం (వెల్లెవరణ్ 1962.) ఇటువంటి పిదాతాలని చెప్పటానికి సాక్ష్యం ఏమియినా ఉందా? క్రీ. శ. ఆరవ శతాబ్దండాకా ఏమి జరిగిందన్న ప్రశ్న ఇప్పుడు మనకిముఖ్యం. 7వ శతాబ్దపు పరిస్థితులూ, వాతావరణమూ తేవారాలని పుట్టించినవిగా భావించబడుతోంది. ఈ భావనని మనం పరిశీలిస్తున్నాము. తరువాతి కాలంలో క్రమంగా పేరుకున్న పాత సమాచారాన్ని కొత్త దృష్టితో పరిశీలించినట్లయితే మాత్రం ప్రస్తుతం చెలామణిలోఉన్న పేరీ - వాదానికి అన్నివిధాలుగానూ భిన్నంగా కనిపించే కనుకూ, పరిస్థితి కనిపిస్తాయి. వీటిలో సంబంధంకల విషయాలని ఇప్పుడు పరిశీలిద్దాము.

(ఇంకావుంది)

(1) పీటలోకాన్ని :

క్రీ. శ. 1200	హరిహరుడు	శివగణదరగళే లేక పురాతనర రగళే
..	..	అరవత్తుమూవర పుర తనర కథాగర్భధ సార
క్రీ. శ. 1400	భీమకవి	బనవపురాణ
క్రీ. శ. 1425	లక్కణధండేకుడు	శివతత్వచింతామణి
క్రీ. శ. 1470	తొంటదపిద్దలింగ శివ యోగి	పాల్కూరికి సోమనాథ పురాణ
...	పండితారాధ్య	గణనహ ప్రనామావళి
...	పాల్కూరికి సోమనాథ	గణనహ వ నామావ
క్రీ. శ. 1500	విజగుణశివయోగి	అరువత్తుమూవర తివ
క్రీ. శ. 1500	మరంగుడు	త్రిషిష్టపురాతనచరిత్ర

తెలుగు మాస్టారు

(నవవికే)

శ్రీ ఇచ్ఛాపురపు రామచంద్రం

తెలుగు మాస్టారు-పిల్లలకి లోకువ.

ఫరవాలేదు. పిల్లలూ దేముడూ చల్లనివారే. తెలుగు మాస్టారికి నేపానం అనంతం, అవరిమితం. ఆయన - పిల్లల్ని ఉమించగలరు, దేముణ్ణయినా ఉమించగలరు.

తెలుగు మాస్టారు-జీవితానికి లోకువే!

ఇది-బహు బాధాకరం.

కలం విసురుకొద్దీ - మీ గుండెలలో గునసాలు గుచ్చాలనికాదు మాస్టారు!...నిజంగా...మనస్ఫూర్తిగా ... హృదయాంతరాలనుంచి ఉనికి వస్తున్న సానుభూతిని-మీ కందజేయాలనే నా తపన. కు రతనం అయితే-ఉమించెయ్యండి మాస్టారు! మీరెందరిని ఉమించలేదు!

1

సాధారణంగా తెలుగు మాస్టార్లందరూ ఒకేలా ఉంటారు. ప్యామిలి ప్లానింగ్ రోజులలో కూడా గంపెడు సంతానమూ, అరిగి పోయిన చెవ్వులు (ఉంటే)-సదా చేతిలో గొడుగు (కుట్టు, మాసి కలూ ఉంటాయి. (తమనడి చెదికితే ఓ మూల-మాస్టారి పేరు కూడా కనిపించవచ్చు గొడుగు గుడ్డమీద) - మరొక చేతిలో నంచీ. (చనక రకానిదే. రోడ్డునక్క చవగ్గా దొరికితే కూరలు కొనక్కూని స్కూలుకయినానరే వెంటపెట్టుకు వెళ్లేందుకు)-మాసిన, నలభయ్యో సంబరుదో, ఆరవయ్యో సంబరుదో ఖద్దరునంచే - పొడుగు చేతుల-కంటేమెడ చొక్కా-చామన చాయ-సుమారయిన ఏత్తు-వడిలిపోయిన శరీరమూ-నూటికి తొంభై వినిమిదిమంది తెలుగు మాస్టార్లింతే. మిగిలిన యిద్దరూ-తెలుగు మాస్టార్లు కాజాలరు.

మన ప్రాచీన సంస్కృతికి-చిహ్నం తెలుగు మాస్టారు. కాలం హాలనీ, తెలుగు మాస్టారు మారరు.

వారి స్థానం-సమాజపు తీరుతెప్పలతో విమిత్తం లేకుండా-సూక్ష్మం.

సుడిగాలి-గడ్డి పోవని ఏమీచేయదు.

సంఘం-తెలుగు మాస్టారి జోలికిపోదు. కయ్యానికయ్యా, వియ్యానికయినా ఉట్టి కదరాళికదా?

తెలుగు మాస్టారి హృదయంలోకి మాడగలిగితే - నవనీతమో, మంచిగంధమో తప్ప మరేమీ కనిపించదు. అందుకే అనిపిస్తుంది-తెలుగు మాస్టారు-పిల్లలే అని.

తెలుగు మాస్టారు-పిల్లలకి చక్కని తండ్రి.

కోప్పడ్డం ఏరగని శాంతమూర్తి. అందుకే పిల్లలకి ఆయనంటే అతి చనువు.

అర్థాంగికి మాత్రం ఆయనంటే మహా అలుసు.

తెలుగు మాస్టార్లందరూ అవర సో కటిసులే ఏమో!

ఒక్కముక్కలో వెప్పలంటే-తెలుగు మాస్టారు - మరో

ఏనుగు భువు!

ఎంత అమాయకత్వం!

బదిలీచేస్తే-ఊరొదిలి పోడమేతప్ప- దివరనోఅశ్రయించి తన స్థానాన్ని నిత్యం చేసుకోడం చేతకాని తెలుగు మాస్టారు! వాగరికత ఎంత విజృంభిస్తున్నా-పేకముక్కలు పట్టుకోడం వెర్చుకోరే! ఎప్పుడో ఏ వదరంగమో, నమస్క పూరణమో! పేకముక్కలతో బేస్టు లాట కాకుండా యంకా చాలా ఆడుకోవచ్చునంటే-మందహాసం చిందించి ఊరుకుంటారు.

చెప్పడం మరిచాను.

ప్రాచీన సంస్కృతి, సంప్రదాయాలకు ప్రతీకగా నిలిచే తెలుగు మాస్టారికి-తప్పకుండా పిలక ఉండవలసివచ్చింది. ఆ పిలకలో-మందారపూవో, తులసిదళమో చోటు చేసుకుని తొంగి చూస్తూనే ఉంటుంది.

నవ్విపోదురుగాక నాకేటి చేటు.

పిల్లలూ పెద్దలూ, వాగరికతా ఏకమై-నవ్విస్తూ తెలుగు మాస్టారు కింపిత్తయినా చలించరు.

నవ్వి నానచేను-పందాలి.

కాని-పండదు! ఎండిపోతుంది.

ఈ-వరసే ఆన్ లైవ్-వతి తెలుగు మాస్టారిని అట
లాడించి వివరకు చిత్తుగా ఓడించి వదులుతుంది.

అందుకే-తెలుగు మాస్టారంటే నాకు జాలి.

జీవితానికి తెలుగు మాస్టారంటే ఎందుకు జాలి ఉండదు?
అది కూడా ఆయన పాలిటి పాడ్ మాస్టరయి కూర్చుండేదే?
ఎంత శోధించినా యీ ప్రశ్నలకు సమాధానం రాబట్టుకోలేక
పోయాను.

2

తెలుగు మాస్టారికి-కోరికలుంటాయి!

చిత్రమైన కోరికలు! చిన్న పిల్లల కోరికలు!!

మా తెలుగు మాస్టారికి చిన్నకోరిక ఒకటుండేది. ఇదీ ఓ కోరి
కేనా అని వచ్చుకుంటే నేనేమీ చెప్పలేను కాని-విజంగా, మా తెలుగు
మాస్టారికి-హోటల్లో టిఫిన్ తినాలని కోరికుండేది. కోరికలు ఖరీ
దైనవే అయి ఉండాలని నియమమేముంది? అయినా-ఎంతవెట్టు
కంతగాలి!

హోటల్లో టిఫిన్ తినడం-తెలుగుమాస్టారి జీవితానికి కోరికే.
ఎప్పుడో ఓసారి - పాతంపద్యలో - తెలుగు మాస్టారు - శ్రీనాథుడి
భోజనం గురించి చెప్తూ-హోటలు టిఫిన్ గురించి ప్రస్తావించారు.
వారి మాటలలో...

“పాల్ ఫూట్ అయ్యరెంత బాగుంటాడా, విభూతి పండులా!
నింతకుచి! ఎంత కుళ్ళం!... పళ్లార్లో లేత అరిటాకులు వేసి
మరి ఫలహారం యిస్తారటగా? ఒరేయ్... లేత అరిటాకుమీద తినే
ఫలహారానికి కొత్తరుచి వస్తుంది. తామరాకుమీద ఒకలా, మోదు
గాకుమీద మరొకలా, లేత అరిటాకుమీద యింకొకలా, రుచి మారు
తుంది అదే ఫలహారానికి. అయ్యర్లు నీతి నియమాలుకల మనుషులు.
వాళ్ళిచ్చే యిడ్లీలు జన్మముక్కులేనట. ఆ సాంబారు - రోడ్డు
మీదకే ఘుమఘుమలాడుతుంది. అయ్యర్లు హోటల్లో అరడజనిడ్లీలు
తినని జీవితం దేనికిరా?”

ఒక కొంటే కుర్రాడు లేచి- “మీరెప్పుడూ ఆ హోటల్లో
టిఫిన్ చేయనేలేదా మాస్టారు?” అంటూ అడిగాడు.

“లేదురా-” ఏంతో నిరాశగా, దీనంగా - దాదాపు గడ్డ దిక్
స్వరంతో చెప్పారు మాస్టారు.

“నేనురోజూ డజనిడ్లీలు తింటుంటాను మాస్టారు! -”
ఊరించాడు కుర్రాడు.

మాస్టారి ముఖంలోని భావాలను వివరించడానికి ఏభాషా
చాలదు. తెలుగు మాస్టారు చెప్పే చందస్సంత జటిలంగానూ ఉండా
యన భావ ప్రకటన.

భోజనాని మాసిన వారికి కవిత్వం వచ్చేదంటారు.

నాకు నమ్మకం అట్టేలేదు. కాని -

మా తెలుగు మాస్టారిని మాసిన కుర్రాళ్ళందరికీ - జోకులు
తెగ ఊరిపోయేవి. ఇది వచ్చినజం.

మాస్టారు-సరనులు కాకపోలేదు. అయితే - అమాయకుల్ని
వట్టుకుని-ఎంత చిన్నతనం ఐతే మాత్రం-ప్రాక్తికల్ జోకులు వేస్తే
ఏలా?

• అకౌంటే వెదవ- (నాకు మాస్టారిమీద జాలి కనుక, వాడి
మీద కోపం వచ్చింది) ఏం చేశాడంటే...

రోడ్డుమీద-గోడుగు వట్టుకుని నడుస్తున్న తెలుగు మాస్టారి
మాసి-విక్కడలేని భయ భక్తులూ వారికించి - (మాస్టారు మంచి
వారు. ఎదుటివాడిది నటనో నిజమో జేరిజా వేయకుండా నమ్మేసి-
కల్పకవటం ఎరుగని అమాయక మూర్ఖులు)

“ఇడ్లీలు తిన్నప్పుడల్లా మీరే గుర్తుకొస్తుంటారు మాస్టారు.
అంతే-యిక గొంతు దిగదు ఫలహారం. వాతోవచ్చి - మదర్చిత ఇడ్లీ
కాఫీలను సుష్టుగా స్వీకరించి - వన్నానందించజేయగోరు చున్నాను.
భవదీయ శిష్యసరమాణువు.” అంటూ మాస్టారి కాళ్ళా నేళ్ళా
వడ్డాడు.

అనలే కరుణామయుడైన తెలుగు మాస్టారు కాదనలేక
పోయారు. కాళ్ళ మొరాయిస్తున్నా - (ఆరాతికి-యింటల్స్ కూర
లేదని ఆయనకి నిశ్చయంగా తెలుసు. తన జేబులో చిల్లికానీకూడా
లేదనీ, జేబుకి చిల్లి మాత్రమే ఉందనీ తెలుసు. ఆర్గాంగనీ, బిడ్డ
లనీ ఆకలికి వదిలి - తాను ఇడ్లీ కాఫీలు - అయ్యర్లు హోటలులో
ఆరగించడం-పంచమహా పాతకాలలోనూ ఒకటిగా ఆయన కనిపించడం
అతి వాస్తవం. కాని-శిష్యుడు! వాడి వేడికోలు!) కుర్రవాడి వెంట
కదిలాడు.

ఇడ్లీలుతింటూ పారవశ్యంలో ములిగిపోయారు మాస్టారు.

ఆ సాంబారు-అలవాటి-వర్ణనలలోని అమృతంకంటే మిన్నగా
భావించుచుండగా-దాక్టాపాకమూ, కదలిపాకమూ తలుచుకుంటూ,
పద్య కవితలో సాంబారు పాకం ఏలా ప్రవేశించ జేయలేదు? అని అత్త
గతంగా విమర్శించుకుంటూ-క్రొంజిగు రరటి యాకులలో ఆరడజ
నిడ్లీలు-కొన్ని నేతితో, కొబ్బరి చెట్టితో, మరికొన్ని (ఏరసే తలమున
తేలియాడు తెల్లతామరలను సరిపోలు) యిడ్లీలను సాంబారుతో
నేపించి-కాఫీ పుచ్చుకుని-గొంతునిండా త్రేప్పినవారై - పారవశ్యము
మండి పైవడి-వాస్తవ ప్రపంచములోనికివచ్చి-కనులువిప్పిమాడగా-

తమని తీసుకు వచ్చిన కుర్రాడికోసం చూశారు.

ఆ కుర్రవాడు-అంతర్ధానమైన విషయం- ఐదు నిమిషాలకి
కానీ ఆయనకి అర్థం కాలేదు.

అర్థం అయ్యాక—ఆ గ్రహం తెచ్చుకోవచ్చునన్న మాటేమరచి—
నిన్నపోయిందే—బిల్లి రిమావులుమాస్తా—కరి, మొనలిబాధను భరించ
లేక విమ్మపుని (సార్థించే సుట్టాసి) (వదువుడు—గజేంద్రమోక్షము)
మననంచేసుకుంటూ (రాగ యుక్తంగా) కుర్చీకి బిల్లికి మధ్య చిత్ర
రూపులా నిలిచి—పెచ్చూపులు చూడసాగారు, పరమాత్ముడు వచ్చి
రిక్షించడా అని!

పరమాత్ముడు—రాడు.

వచ్చినా—రోడ్డు వక్క సాంబారు హోటల్లోకి అనలురాడు.

తప్పని సరైవసే—కొంటరుడాటి అరంగుళం జరగడు.
మాస్టరి ముందుకువచ్చినవాడు—

సర్యేళ్ళుడు నితమాత్రమూకాదు.

సర్యేళ్ళుడు!

చేతిలోబిల్లు—మాస్టరి బిల్లమీద అంటించేశాడు నీటి
మక్కతో.

తిన్నతిండికి—ఖరీదు కట్టడం—మాస్టరి మనసు చివుక్కు
మనకపోలేదు. కాని—ఏం చేయగలరు?

అలవై కుంతపురంబులో, నగరిలో నామూల సాధంబులోపల—
వెదుకుతున్నట్లు మాస్టరి దీననయనాలు తన శిష్యుడి కోసం వెదుకు
లాడాయి. శిష్యుడు కనిపించలేదు. ఆశాభంగం బంది.

హోటల్ సన్ద్యయ్యోకికూడా అనువేనా తెలుగుమాస్టరు?

“వెళ్లి—బిల్లు చెల్లించండి—” కుర్చీ కాళీవెయ్యమన్న శ్లేష
ధ్వనించింది మాస్టరికి.

చేతిలో గొడుగుతో కదిలాడు.

చిత్రము చిడిముడివడ, తడబడు వడలతో—తలనంచుకుని
—కొంటరువద్దకు చేరి—

దీన, పరిదీన దృక్కులతో అయ్యరు ముఖంలోకి చూడలేక
చూస్తున్నవారై—ఆపాదమనకమూ చిరుచెమటలు క్రమ్ముకుంటూం
డగా—

గొడుగు అయ్యరుమందు పెట్టి—

“నన్ను తీసుకువచ్చిన కుర్రాడు కనిపించడంలేదు. హఠా
త్తుగా ఏం పని తగిలిందో ఏమో! ఈ గొడుగు ఉంచండి. ఎక్కడోనా
అప్సరసే—బిల్లు చెల్లించి—గొడుగు తీసుకుంటాను.”

అన్నారు మాస్టరు.

బిల్లులు పమాళ్ళతో ఉసిరాడని అయ్యరు—క్షణకాలం వారిని
పరికించి—“అవసరంలేదు. గొడుగు తీసుకువెళ్ళండి—” అన్నారు.

అమాయకమ్మేస్టారికి అయ్యరు మాటలర్థం కాలేదు.

అపార్థాలయ్యాయి.

గొడుగు—సాతదే కావచ్చు.

కుట్టునడే ఉండవచ్చు. కాని—

ఉంచలు బాగానే ఉన్నాయి. క్షర బాగానే ఉంది. అంతా
కలిసి ఒకరూపంలోనూ ఉంది. ఈ గొడుగు—అర్థరూపాయ
చేస్తుందా, చెయ్యదా అని కాదు. అర్థరూపాయకి—హామీగా నిలవదూ?
తన పదనీ, పరువూ—బొత్తిగా పూర్ణానుస్వారమేనా? ఇప్పుడు
ఇక్కడ—తన మొరాలకింను వాడెవడు?

అవమానభారంతో, మరింత అవసర శిరస్కుల్లై నిలిచి
పోయారు.

కుర్రవాడు కనిపించనో?

కనిపించెను పో,

హోటలుకు ఏబువసేల?

పిలిచెను పో,

తాను రానో?

వచ్చెను పో,

యిటుల జరుగవో?

అవి పరిపరివిధముల చింతించుచున్న మాస్టరివంక—సాలో
ఘాటయ్యరు—వరమిచ్చు వేల్పు భక్తునివంక చూచు భంగిమ సభిత
యించి ప్రకాశముగా యిట్టనియె:

“మాస్టరు! మీరు నాకు తెలిసినవారే. మా అబ్బాయి
మీ శిష్యుడు. మీరు బిల్లు చెల్లించవసరంలేదు. గొడుగు తీసుకుని
వెళ్ళండి.”

మాస్టరి ఆశ్చర్యాని కంతులేకపోయింది.

అంతటి అయ్యరుకి—తెలుగు మాస్టరు తెలియడమా!

తెలిసినా—యిత మర్యాదగా మాట్లాడడమా!!

చివరకి—బిల్లు వద్ద కూడా మొహమాటమూ, దయా ప్రద
ర్శించడమా!!! అయ్యరూ దేముడూ అలికరుణామయులు.

అనుకుంటూ—కృతజ్ఞతాపూర్వకంగా అయ్యరువంక చూసి
—కదిలారు.

నన్నాశ్చర్యపరిచింది—జరిగిన సంఘటన విశేషశాత్రమూ
కాదు. ఆ సంఘటనను చెప్పినతీరు!

ఈ వృత్తాంతాన్ని చెప్పినది తెలుగు మాస్టరు! |

మందహాస పడవారవిందంతో—

ఉండి ఉండి పాడుమునట్టు డట్టిస్తూ— |

ఒక రవవత్తర సన్నివేశాన్ని వర్ణించినంత శబ్దగా చెప్పారే కాని—

ఆ సన్నివేశంలో తనపాత్ర దయనీయమైనదని కాని—

ఆ కుర్రాడిమీద కోపమడుతూ కాని—

దెవులేదు.

భగవంతుని లీలలలో ఒకదాన్ని వర్ణించినట్లే దీన్ని అతి గౌరవంగా కథనం చేశారు. ఒక పాత్రమీద కోపమూ ప్రకటించలేదు, మరొక పాత్రమీద అపహ్వానూ ప్రకటించలేదు.

సావ్యుషిః కురుతే కావ్యం.

కథా కథనాన్ని—ఆత్మకథా కథనాన్ని కూడా రుపితుల్యురై— నిష్పక్షపాతంగా నెరవేర్చగలిగిన తెలుగు మాస్టర్లు, మీరు మహర్షులే. మరో వానివల్లు!

తెలుగు మాస్టర్ల జీవితంలో అతి చిన్నకోరిక కూడా తీరకనే మిగిలిపోతుందనడానికి—మరొక్క సంఘటన చెప్పి ముగిస్తాను.

కోరిక తీరడమూకాదు, తీరకపోవడమూ కాదు.

మమ్మక్కలుగా భోజనం పెట్టి—తెన్నబొత్తూంటే—హృదయం దహించే మాటలు వినడటమో, మనసు కుమిలిపోయే సంఘటనో జరిగితే—కోరిక తీరనటేలా జరుగుతుంది?

తృప్తి అనేది చాలాచోట్లా—రెండుదశల వ్యవహారం.

మొదటిది శారీరకమూ, రెండవది మానసికమూ.

కోరిక తీరిన అనుభూతిని పొందాలంటే —

బాహ్యోద్రియాలూ, హృదయమూ రెండిటికీ నమస్కరణం కుదరాలి జలేబీ నోటిలోకి వెళ్ళినంతమాత్రాన కోరిక తీరిపోదు. మనస్సుకి తాకి—అది ప్రకంపించాలి. అప్పుడే నిజమయిన అనుభూతి. అదే పరిపూర్ణ రసాస్వాదన.

రవనేం దియాలూ, హృదయమూ తుష్టి చెందితే తప్ప అనుభూతి అనంపూర్ణమే!

వ్యాభ్యాసం అటుంచి—కథలోకి పోదాం.

పై సంఘటన జరిగిన కొన్ని దశాబ్దాలకు—ఆకోణంలో మరో సంఘటన జరిగింది. పరాకాష్ఠ నందుకుంది.

విశాలపట్నం—నాగరికతకు నిలయం.

అక్కడ హోటళ్ళలో సర్వరూపు, కీనర్హుకూడా. ఇంగ్లీషు మాట్లాడతారు. ఇంగ్లీషు మాట్లాడేవాళ్ళనే మనుషులుగా గుర్తించి గౌరవిస్తారు. ఇంగ్లీషు మాట్లాడనివాళ్ళు వాళ్ళ దృష్టికి ద్విపాద పశువులే ఏమో!

టిఫిను తింటున్న వేసు క్రుశ్చివడ్డను.

నామందు రెండు టేబుల్స్ అనంతం గలటా అనలేను కానీ—కొంచెం చెడిన వరిస్థితి—నెలకొంది.

అవమానకరమైన ఆ సంఘటనలో చిక్కుకున్నవ్యక్తి—తెలుగు మాస్టర్లే అని అనుమానం కలిగేసరికి, వెళ్ళకుండా ఉండలేకపోయాను.

సందేహించలేదు.

మాస్టర్లే. తెలుగు మాస్టర్లే. మా తెలుగు మాస్టర్లే.

కొంచెం కంపిస్తూ నిజమన్నారు.

వమ్మదూసీ గుర్తించలేదు.

జరిగినది—విన్నాను.

మాస్టర్లు రెండిట్టి చెప్పారు.

ఒకటి తినేసరికి—వచ్చడి మిగలలేదు వచ్చడి తెమ్మని సర్వ రుకీచెప్పి—ఊరికే కూర్చోలేక—మిగిలిన యిట్టిని చిరు చిరు భాగాలు చేసి ఉంచుకున్నారు కాలాన్ని దుగ్గినియోగం చేయడందేనికని.

ఇంకారాలేదు వచ్చడి.

కుర్చీలో వెనక్కివాలి—గోడమీద సాక్సాత్కరిస్తున్న అర్థ నగ్న అమ్మాయి క్యాలెండరునిమాటు—వెనకావ్వా వెనకావ్వా—అడుకు నరూదిని యింత వగ్గుంగా సౌందర్య ప్రదర్శన గావించి ఉంటుందా అన్న పరిశోధనలోపడి పోయారు.

తెలివి వచ్చేసరికి—

వచ్చడి రాలేదు.

ఇట్టి ప్లేటు క్లీనరు తీసుకుపోతున్నాడు.

“అబ్బాయ్ !—” పిలిచారు మాస్టర్లు.

క్లీనరుకి కోపంవచ్చింది. “అబ్బాయ్మిటి? మిస్టర్ అనలేనా?” ఎదురు తిరిగిడు.

మాస్టర్లకి కోపం రాలేదు. అవిదేయత సహించలేకపోయారు. పెద్దలను గౌరవించడంచేత కానందుకు క్లీనరుమీద విసుక్కున్నారో, తల్లివంటి మాతృభాషని వదిలి—పరకాంతవంటి ఆంగ్లభాష నాశ్రయిస్తున్నందుకు జాలివడ్డారో!

“పరిహారం పూర్తి చేయకుండానే వల్లెం తీసుకుపోతావే?”

“దిక్కులు చూస్తూంటే—యింక తినవేమో అనుకున్నాను. గోడమీద బొమ్మలో టెడ్డూలుమామ్మా—లోకం మరచిపోతే నాదా తప్ప?”

పిగ్గు వడిపోయారు మాస్టర్లు.

సాధారణంగా వయస్సుకి గౌరవం అభిస్తుంది.

తెలుగుమాస్టర్ల విషయంలో—ఆ రూటా వెక్కిరించింది.

రూల్స్ కి కూడా—తెలుగుమాస్టర్లంటే వేళాకోళమే.

“కావాలంటే మరో స్టేటు తెస్తాడటండి— బిల్లు వెయ్య కుండా—” ప్రావయిటరు వచ్చి అన్నాడు.

మాస్టర్ల ముఖంలో కత్తి వేటుకి వెక్కిరిచుక్కలేదు.

“నేను ముష్టివాణ్ణికాను.”

“అదికాదు—”

“మీరు ఊరికే—దయాధర్మంగా వాకు టిఫిన్ పెట్టే వనవరం లేదు. “డబ్బులు కొంటురుమీద పెట్టి—వెళ్లిపోయారు.

అలానా— అనమానించబడిన యుగంధరుడు— మాస్టర్లలా ఉండేవాడా? అనిపించింది.

వాకు తెలుసు.

ప్రావయిటరు క్లీనర్స్ మీ అనలేడు. మందలించలేడు.

నర్సరీ యూనియన్. క్లీనర్ల యూనియన్... విక్కడమానీనా యూనియన్లు. విద్యుత్ ధర్మం నుంచి, కనీస పథ్యతా ప్రవర్తన నుంచి అధిగమించి అతీతులు కావడానికి వినలేని కృషి చేసే యూనియన్లు! యూనియన్ బలంచూసుకునే మాస్టర్లపట్ల పాగుమోటు తనంగా ప్రవర్తించాడు హోటల్ క్లీనరు.

కన్సర్వేటోరాలు ప్రావయిటరుకూడా విస్మయపడుతాయి!

పరుగు పరుగునవెళ్లి పీఠవాసు మాస్టర్లని.

పిలువందలేదు, అందినా అన్యరూ భావించారో, తెలుగు మాస్టర్లు పలకలేదు!

ఆయనకు ఒకప్పుడు వేసు అత్యంత ప్రయత్నం శిష్యుణ్ణి.

నన్నే మరచిపోయారా మాస్టర్లూ?

ఏంత దురదృష్టవంతుణ్ణి!

3

తెలుగు మాస్టర్లకి అభిమాన విషయాలుంటాయి.

కొన్ని సరదాలు—తమాషా దాకా ఉంటాయి.

మా తెలుగు మాస్టర్లూ అంతే.

పరీక్షలు రాకుండానే మా మార్కులు తెలిపిపోయేవి.

ఏలాంటి—

మా తెలుగుమాస్టర్లు సంగీతప్రియులు.

సంగీతమంటే—శ్రావ్యమైన సంగీతం.

సాహిత్య పరమైన సంగీతం!

మాతెలుగు వాచకంలో వద్యభాగంలో—భాగవతంలోనీ, భారతంలోనీ, రామాయణంలోనీ, వైషధంలోనీ, అలా ఎన్నో రకాల వద్యాలుండేవి.

మాస్టర్లు పాఠం చెప్పే వద్దతి పరదాగా ఉండేది.

ఆయన కంఠం శ్రావ్యంగా ఉండదు.

వద్యాలు వల్ల వేసేవట్టుకాక స్వరరాయుక్తంగా పదినితే ఆయన—జోంపాటుక నిదురించే పసిపాపే అయిపోయేవారు.

అదృష్ట వశాత్తు వాగ్గేంతు మధురంగా ఉండేది. సంగీత జ్ఞానం లేకపోయినా—మాయింటి వెనుక నాలుకాల రిహార్సల్స్ జరిగేవి కనుక రాగయుక్తంగా వద్యం వదవగలిగే వాడివి. అందుచేత—మాస్టర్లకి వేసు ప్రేమ శిష్యుణ్ణి. వేసరెలాగ ప్రాసనా ఘస్టుమార్కువాడే. నాలంత మధురంగా మరెవరూ వద్యాలు పాడ గలిగేవారు కారుగా! ఈవిధంగా—వద్యాలు వదవగలగడం అనే అంశాన్నాధారంగా చేసుకుని—వేసర్లకు మార్కులు వేసేవారు తెలుగు మాస్టర్లు.

ఈ వద్దతి అవ్యాయం అని ఒకరిద్దరు కుర్రాళ్ళంటే...

“నిజమైన విద్య కాగితాలమీద కనపడదురా. మునిషిలో ఉంటుంది. ముసవటి చదువులలా ఉండే వనుకొన్నారు? పుస్తకాలు చూసి చదవడంకాదు. గురువుగారు వాటిని పాఠం చెబుతూంటే శిష్యులు వల్ల వేసేవారు. అంతే, విద్య అలాగే వ్యాప్తి చెందేది. మునిషిలోనూ మెడడులోనూ విక్షిప్తమై ఉండేది వివిధ్య అయినానరే. మరొక మాటలా అబ్బాయిలూ. సాహిత్యానికి నత్తుపనివేస్తేది స్వరం. స్వరం అంటే సంగీతం.

ఉట్టుట్టే అక్షరాలు ప్రాణ రహితాలు. భంగీతం—సాహిత్యానికి ప్రాణంపోతుంది. ఉచ్చారణ ననుసరించి ఒకే మాటకు వేర్వేరు ప్రధానాలు కల్పించవచ్చు. అందుచేత—సాహిత్యంకంటే సంగీతమే మిన్న.

వేదాలున్నాయి మాళాగూ—”

“మాడలేదు మాస్టర్లూ—”

“జనులే. వేదాలను మాడగలిగే కళ్ళ మీకెక్కడివి?—వేదాలు అచ్చు పుస్తకాల్లో ఉండేవికావు. గురువుల కంఠాలలో ఉండేవి. సరి ఆయన శ్రుతిలో చదివితేనే వాటిబలం. సామవేదం మచ్చు మాపుతాను. వినండి—”

మాస్టర్లు పామవేదం అందుకున్నారో— మేమంతా మంత్ర ముగ్ధులమయిపోయామన్నమాటే. అసలు—సామవేదం సంగీత ప్రధానమట. శ్రుతి, రయి, రాగం, తాళం—అన్నీ జతచేసి—ఎంత అద్భుతంగా పదివేసారు మాస్టర్లు! మంత్రంకూడా సరిగ్గా జపిస్తేనే తంత్రం జేతుందట.

మాస్టరు చెప్పినదంతా నిజమే అనిపించేది—అయిన వేదమో వనసో, అమరమో, శ్లోకమో చదివారంటే. అయిన—అవి చదువుతూ మమ్మల్నేవో కొత్త (పాత?) లోకాలలోకి తీసుకుపోయేవారు.

మాస్టరు—తెలుగు మాస్టరు రవదామని అనుకోవలెదట.

వివరో దివాను—నంన్నగ్రత పండితులని కాస్తా తెలుగు మాస్టరుగా మార్చేశారట. భుక్తికొనం—మాస్టరు గిరిని పట్టుకు వెళుతున్నారు. ఇంగ్లీషురాదు కనుక—లెక్చరర్ గృహ కాలేదుకానీ లెక్చరే విశ్వవిద్యాలయంలో పనిచేయవలసినంత ప్రజ్ఞాశాలే ఘా మాస్టరు.

అంతెందుకు? ... ఓ కొంటేకురాడు కోరగా—తద్దినం మంత్రాలు వఠించారు మాస్టరు. వింటూ—కిక్కురుమంటే ఒట్టు. మా మాస్టరు తద్దినాలు కూడా పెట్టించగల పనుర్దులే. పెద్దవాళ్ళ యిళ్ళల్లో తద్దినాలకు వెళ్లేవారు కూడా!

చెప్పనచ్చేదేమంటే—నంగీత రసజ్ఞులైన మా మాస్టరు—కుర్రాళ్ళు పద్యం చదివే తీరుననుసరించే మార్పులు వేయడం—ఏంతయినా సముచితమే అని. ఇనస్పెక్టరు వచ్చాడంటే—క్రాసులోనా చేత పద్యం పాడించకుండా వదిలేవారా! ఉత్సాహంలో ఆయన కూడా మాంచి పద్యం చదివేవారు—ఇనస్పెక్టరు డంగయిపోయేలా.

ఆ కాలంలో—ఏంచేతనో కాని—స్కూల్ యిన్స్పెక్టర్లు కూడా సాధారణంగా బ్రాహ్మణ్యే ఐ ఉండేవారు. వాళ్ళ—మా తెలుగు మాస్టరుంటేనే భోజనం చేసేవారు. ఉప్పు వప్పు—మేమూ, 'పాడ్' మాస్టరు సమకూర్చేవారం.

తరువాత—“ఇనస్పెక్టరుగారు భోజనం బాగా చేశారా?” అని మేమడక్కుండా ఉండలేకపోయాళం. మా తెలుగు మాస్టరు చక్కని కథలు. చెప్పడలుచుకున్న విషయాన్ని—ఎడటివారి వ్యాధి యాళకు పాతుకుని జీవితాంతమూ మరచిపోలేనంత బాగా చెప్పేవారు.

“ఒకానొక బీద బ్రాహ్మణుడు డుండేవాడ రా అబ్బాయిలూ! పానం...అతనికి—ఎవరింట్లోనో తద్దినం ఐతే తప్ప భోజనం దొరికేది కాదు. అనాడు మా తం అతనికి కడుపు నిండేది. ఒకసారి—దేముడు కనికరించక—వారాల తరబడి తద్దినపు పిలుపు రాలేదు. ఏదో ముష్టి తుక్కున్నా—అతని కడుపు కొకమూలకి వచ్చేవి కావు.

రాక రాక—తద్దినపు పిలుపు వచ్చింది.

అహోనం అందుకుని—తరలి వెళ్ళాడు.

అతనికి వడ్డించలేక—ఆ యిల్లాలి చేతులు నొప్పెట్టాయి, నడుం పీకింది.

ఏట్టుకేలకు ఎలా ఐతేనేం, ఆ బ్రాహ్మణుడు భోజనం ఐందని పింది—తేప్పి—లేదాడు.

అతని పాట్లు ముడతలలోంచి — రెండు సాలెవురుగులూ, ఓ తేలూ, మూడు బొజ్జింకలూ—చచ్చినకే-రాలిపడ్డాయి. అది మానవ యిల్లాలి కళ ఆనందంగా మెరిశాయి.”

మాస్టరు మానం దాల్చేవారు.

అంటే అర్థం—కథ ఐపోయిందని!

మాస్టరు కథ చెప్పడంలో ఎంత చక్కని టెక్నిక్!

మేము నవ్వలేదంటే—మాస్టరుకి తెలిసిపోయేది మా బుర్ర లకి కథ అర్థం కాలేదని.

కొన్ని నిమిషాలాగి—అప్పటికీ మేము మానంగానే ఉంటే—నీరసంగా వివరించేవారు—అరసికేసు కవిత్వ నివేదనం శిరసి మాలిఖ మాలిఖ అని బాధపడుతున్నట్లుగా.

“ఆకలితో ముడతలు పడిన కడుపు. ఏంతలోతు ముడతలంటే తేళ్ళూ, సాలెవురుగులూ వివాసం ఏర్పరచుకునే అంత! ఆ యిల్లాలి పెట్టిన భోజనంలో—కడుపు ముడతలువిడి—సాలెవురుగు, తేలూ బయటపడ్డాయి. అంటే—అంత నిండుగా భోజనం చేశాడన్నమాట. భోక్తనువ్వుగా తింటేనే—నండి వడ్డించిన యిల్లాలికి తృప్తి, సునతా. ఇప్పుడర్థమైందా?”

కథలను కూడా బోధించేవారు మా మాస్టరు.

అందుకే ఎంతవయస్సు వచ్చినా తెలుగు మాస్టరుని, వారి కథా కథన చాతుర్యాన్ని మరచిపోలేకపోవడం.

తెలుగు మాస్టరులో ఎంత సహృదయత!

తాను చక్కని గాయకులయినా—కుర్రాళ్ళలోని మిడి మిడి గాయకులని మనస్ఫూర్తిగా పోత్పహించేవారు. పిల్లలు బాగా పద్యం చదువుతుంటే—అనందంలో తల ఊపేవారు.

శిశుర్యేత్తి, పశుర్యేత్తి వేత్తి గనరసం సజీ:

నంగీత కళని సాహిత్యం కంటే మరొక మెట్టెక్కించడంలో తప్పేముంది? రాగయుక్తంగా చదవకపోతే రుగ్వేదమయినా రాణించదట.

నిజం మాస్టరు. నిజం.

4

మనం గమనించం కానీ—మన జ్ఞానానికంకటికీ మూల బీజాలు తెలుగు క్లాసులోనే వడివుంటాయి.

మిగిలిన మాస్టర్లలా కేవలం పాఠం మేరకు చెప్పి చేతులు దులిపేసుకోరు తెలుగు మాస్టరు.

జీవితం గురించి పాఠాలు బోధిస్తారు.

జీవిత సత్యాలు బోధిస్తారు.

జీవితంలోని—రసం, సరసం, విరసం—అన్నీ పిల్లల చెవుల్లో నూరిపోస్తే తప్ప నిద్రపట్టదు తెలుగు మాస్టారికి. అజ్ఞానులం కనుక వారి శ్రమని మనం ఛాద్యంగా తీసుకుని వ్యవస్థాపించాలి.

“శిక్షగా చదువుకుని బాగుపడరా!”

ఇదేమాట మిగిలిన మాస్టర్లు చెప్పాల్సివచ్చింది. కాని—
తెలుగు మాస్టారు చెప్పేతరులో ప్రత్యేకత.

స్వంతకొడుకు పాడైపోతూంటే ఎంత బెంగపడుతూ చెప్పారో తన విద్యార్థి చదవకపోతే కూడా అంత దిగులూ పడుతూ నీతులు చెప్పారు.

బాగుపడమని బ్రతిమాలుకుంటారు.

అవసరమయితే—భయపెడతారు కూడా!

అంత అస్వస్థత—తెలుగు మాస్టారికే చెల్లింది. మిగిలిన వాళ్ళు చెప్పే నీతులకంటే—తెలుగు మాస్టారు చెప్పే నీతులకి శక్తి ఎక్కువ. తెలుగు మాస్టారు చెప్పే జీవన సత్యాలు నిత్యం.

ఒకసారి—మార్కులు కనుక్కుందుకుని వారింటికి వెళ్ళాను.

ముఖం చూస్తూనే నేనెందుకు వచ్చానో వసిగట్టేశారు.

పిల్లల మనస్తత్వం—తల్లితండ్రులకి తెలియకపోవచ్చునేమో కాని తెలుగు మాస్టారికి తెలియకుండా ఉండదు.

“అరవైరెండు చాలా?” నవ్వారు వారు.

నమస్కరించి శలవు తీసుకోబోయాను.

“అగరా అబ్బాయ్...”

అగాను.

“నువ్వు కొన్ని మర్యాదలూ, ముష్టివలూ నేర్చుకోవాలిరా.”

అయినవంక మాశాను.

“కార్యార్థియైనవాడు రిక్తవాస్తవాలతో చేరకూడదు. కృష్ణ పరమాత్మవద్దకు వెళ్ళిన ఖుచ్చేలుడు—చివరకి అటుకులయినా తీసుకు వెళ్ళడంలో అంతరార్థ మేమిటుంటాన్?”

“.....”

“నం నదాయం. అంతే. అది లంచంకాదు సుమా!... పెద్దల దగ్గరకి, గురువులవద్దకి, వసిపాలవద్దకి వెళ్ళేటప్పుడు వాట్నా చేతులతో వెళ్ళకూడదు. కాయా, పండో... శక్తిమేరకు విడుటివాళ్ళ చేతిలో పెట్టాలి—”

“క్షమించండి మాస్టారు!”

“అంతమాటెందుకురా!... నువ్వంటే ఏమిటో అభిమానం. వాకు తెలిసినదంతా నీకు మారిపోసియ్యాలనిపిస్తుందంతే. కతే... వెళ్ళు.”

సిగ్గుపడుతూ కదలిపోయాను.

వెనక్కి పిలిచి మరోమాట చెప్పారు.

“కోభవం గదిలో—వధువు కొంగుని వరుడు బంగారు కాసెం దుకు కడలాడో తెలుసా?”

అద్దంగా తలూపాను.

“వధువుని దబ్బుపెట్టి కొనుక్కోమని కాదు సుమా! కేవలం వరుడు వధువునట్టు తనకుకల విలువని ప్రకటించడంకోసం. బహు మతులకి విలువే తప్ప ఖరీదు లెక్కలోకి రాదు. మరచిపోకు.”

తల ఉసి వచ్చేశాను.

అవాడు మాస్టారు చెప్పిన మాట పాటించడంవల్ల నా కనేక లాభాలు కలిగాయి. మంచి, మర్యాద తెలిసిన మనిషి పనిపించుకో గలిగాను. నవ్వు మునిగి చీసింది తెలుగు మాస్టారు కాక మరెవరు?

[ఇంకా ఉంది]

వర్ణాసంధ్య

సాంధ్యశ్రీ

వాస

కురిసి కురిసి

అరిసి వెలిసి ...

కాల నిశ్వాసం లా

గాలి క్షణం

చూరు బారు

బొట్టు బొట్టు కారు

చేతు తెత్తిన

చెట్టు చేమల

అకు నాకున జాలి భయం...

పుట్ట లోపలి

చీమ లిమ్మి

ఒక్కటొక్కటే

నిశ్శబ్దపు తొండంలో...

ఏ కాకే లేని

అకాశం

ఏ కాకే...!

సాయం ముఖం

గాయం...

చినుకు బాబం చురుకున

నేల

నీటి పాయల

వేల వేల

వెలుగు చుక్కలు...

మాదిగా-మాటిగా కంబోలో...!

జాడలో

తడిసి చిరికిన

వగం మునిగిన

కాగితపుడవ జరుగుతో

వగం విరలి - వగం

దెలితి.

ఆ కాంక

శ్రీ ముద్దినేడు ప్రభాకరరావు

వియ్యాలతో

విరిగిన అద్దం ముక్కల చుక్కల్ని
గతుకులేక ఆతుకు పెట్ట
మరో శరణ్యంద్రుణ్ణి సృజించాలనీ—

దాచిన రెక్కలతో

చదలపై విహరించే విహంగాల
పొత్తికడుపుల ఫలకాలపై
పుత్తడి అక్కరాలతో ఋక్కుల రచించాలనీ —)

ఆ పొత్తికడుపుల స్పందనలు

పుట్టలేనియలె ననించి
1 'మధుచ్చందసుడు' మళి బతుకగా
2 'కునశ్శేపుడ' నె వెలిమి చేయాలనీ—

నాలోని 3 'కదలేని ఎద్దు'ను కదల్చి

విగళ విమోచనం చేసి
అనర్గళ వాగ్వివ్యాసాన్ని ప్రసాదించే
సంద్యామారిషుని వృత్యం వందగించాలనీ—

శరణ్యంద్రుని సువలతో ఏటారుగా పెరిగిన

వృక్షాల చిటారు కొమ్మల చివళ పై
ఏక చక్ర భ్రమణం చేసే 4 'ఏకపాదుడైన అజాని'
సువర్ణ కేశ కాంతుల సరోవరంలో
అవబృధ స్నానం ఆచరించాలనీ—

విహ్వలించే వరాల విపంచికా తంత్రులపై

ఎవరూ పాడని పాట

సామగాన లా

విశ్వం ప్రతిధ్వనించ జేయాలనీ —

ఉవ్బెత్తున లేచే

ఉచ్చాస నిశ్వాస తరంగాల
హృదయ సముదంపై
విమాతృ నేతువు వినిర్మించాలనీ —

ద్విరేపాల యుంకారం

ఓంకార నాదమై
హృదయనే సముద్రపుోషలో నిమగ్నమై
నాలోనేనే లీనం కావాలనీ —

మర శ్రీ మందరీ నృత్య విన్యాసంలో

చరణ మంజీరాల
మధుర మంజుల రవంగా
కరిగిపోవాలనీ —

గంగా తరంగిణి తళతళలలో ఓ తళకనె ,

నా కల్యాణస్వామి కమనీయవద నఖకాంతులలో ఓ బెళకనె
నా తల్లి కృపామృత వర్షనారాళిలో ఓ చినుకునై,
నా జాతి రక్తనాడి స్రవంతిలో ఓ మినుకునై,

గతాన్నె—

వర్తమానాన్నె

భవితవ్యాన్నె—

పోవాలనీ.....

కావాలనీ.....

మారాలనీ.....

1. మధుచ్చందసుడు - విశ్వామిత్రుని పుత్రుడు. అండిచే శిష్యుడు. (ఐతరేయ బ్రాహ్మణము ననుసరించి.) చందస్సు మధువువలె ప్రవించేది. అదే ఆ ఋషి పేరుతోని మాధుర్యం.

బుగ్గేదం 1 నుండి 11 సూక్తాల వరకు మధుచ్ఛందన మహర్షి ద్రష్ట. (1 మం. 1 అను. - 1 మం.3 అను.)

2. శునశ్శేపుడు - అజీగర్వుని పుత్రుడు. తండ్రిచే త్యక్తుడు. (చితరేయ బాహ్మణము ననుసరించి) అత్మక్షోభచే బాల్య మందే ఛందోదర్శనం చేసిన వేద ఋషి. బుగ్గేదం 24 నుండి 30 సూక్తాల వరకు శునశ్శేప మహర్షి ద్రష్ట. (1 మం. 6 అను)

3. 'కదల్లేని ఏడు' - "వత్సారి శృంగత్రయో అశ్వపాదా..." మా. Four Horned Bull An Exposition of Rigveda, IV 58.1.11) Dr. V. S. Agrawala, Bharatiya Vidya, Bombay. 1960.61 (pp.18,32)

4. అజనీకపాదః - ఒంటికాలిమేక. దీనికి మూర్యుడని వేదార్థము నిర్ణయించిన వారు Dr. V. S. Agrawala. మా. The One-footed Goat, Brahma Vidya, Adyu Vol XXV, 1.4 1961. (pp 117,122)

పు నరుత్తా నం

"ప్ర త్యా ష"

తూరుపు దిక్కుగ్రం

పడమటి కొండకు దొడుతీసింది

రాతు మూర్యుడు తన అశ్వాని

"సంజె పచ్చిక బీట" మేతకు వదిలాడు

కందిన ముఖంతో స్వీన్నమై

బడలిన ఒడలితో

పడమటి కడలిలో స్నానమాడబోయాడు!

నిదుర లేచిన కలువ కన్నెలు

వెన్నెల నుగంధాలు పూసుకొని

చందమామకు హారతి పడుతున్నాయ్!

ఇంతలో

కొంచెం షికారు చేసి వస్తామని

ఏక్కాను నా కవితాకరంగాన్ని

దొడు తీశాను,

ఓక్క అంగలో లోకమంతా

గ్రుక్కెడు చల్లని అనుభూతుల జలాలు గోలాను

అలా స్వారి చేసి చేసి,

అకాశపు ఇనుక మైదానంలో

రివిరి తైలం తీసే మానవత్వాన్ని చూశాను!

కొమ్ములు మొలిచిన కుందేళ్ళు

చిందులు వేయడం చూశాను!

వా కురంగవేగ ధాటికి

కకావికలై పోతున్న

గుడ్డి కొక్కిరాయిల దొంగజవంచూసి నవ్వుకున్నాను

తరుకోటరాల నిదురపోతోన్న

గుడ్లగూబల్ని కూడా

అహ్వనిస్తోంది ప్రకృతి వసంతోత్సవానికి!

పడమటి కొండ ఒంగి ఒంగి

ఉదయాద్రి గండపాళిపై ముద్దు పెట్టింది

సంజె కెంజాయల వే వెలుగు

కోమలారుణ కరాంగుళులు

రోదసి శిలాఫలకంమీద ఏదో వాసి

చుక్కలన్నిటినీ వెలుగు గీతలతో కలిపి

రంగవల్లికగా మార్చి

మాతృ మానవునికై ఆవాహన జపించింది

వేమ స్వగతించిన వసంతం,

విరిసిన మానవ పునరుత్థానం!

సంధ్యాలోచన

మోనా

ఈ మునిమాపువేళ —

సంధ్యారాగిణి

బలే ఉర ఉరగా

వతారాంబరాన్ని అలంకరించుకొంటూన్నది

నేనూ-సంధ్య

మా యిరువురి మధ్య

కాలం ఆవులించిన గాలివంటి

పలచ వలుచగా ఆవిష్కృతమయ్యే చీకటి

చీకటి సిగలో

కై పెక్కిన వెన్నెల మొగ్గ నవ్వుని శశి

దీప్తాక్షర త్యవలుగా

వెలిగే చీకటి నేతాలవంటి దివ్యలు

శకుంతలముల కిలకిల ధ్వనులలో

సంధ్యానర్తకి జారుకొన్న ధ్వనుల మువ్వలు

యోగి పెదవులపై

తళుక్కున మెరిసే చిరువవ్వుల్లా

జానపదుల పాటలోని మెరుల్లా

అభిజ్ఞానాంగుళీయకముల్లా

గగన తలంపై తారలు !

ఇలా తలంపై నేను!

అవ్వడవ్వడే గతించిన మృతదేహాలా

దినదేహం క్షణక్షణం నలు పెక్కుతూన్నది!

తరుల తలలపై

చీకటి కిరీటాలు

చేతనా ప్రపంతిలో భావ తరంగాలవలె

అస్మానమూ పైళ్ళ మధ్య

తలమునకులుగా తపించి

మునిమాపువేళ బెటనడి

కళ్ళ కిటికీలలో

కాంక్షల కన్పిళ్ళతో

నగరం లోయలో నడుస్తూన్న జీవితాల చాయలు.

రాత్రి సరదాలకు

మునిమాపువేళ ముస్తాబాతున్న

నగరంలోని కాగితాల పూలవంటి కన్నులు.

యిరుల కురుల్లో

నలిగిన విరుల రేకులవంటి జీవితాలు

ఈ సంధ్య

దయసును దాచాలనే మనసులతో కలసి

'లివ్స్ ట్విక్'గా ఎఱ్ఱబడిపోయింది;

యీ మునిమాపువేళ—

కొండమీది కోవెలనుండి

ఖంగ్ ఖంగ్మని బయల్పెరిన ముటానాదం!

రంగు శబ్దంగా ప్రవహించినట్లు—

కోయిలులు విద్దురలేవి

గాండ్రించి ఆవులించి

సంజ చి తించిన

ఏటిమలుపుల ఎ రనీళ్ళపై

కసిగా ఎఱ్ఱగా పేల్చిన మాపుల్లో,

చిరునవ్వుల పిచ్చాపాటి కబుర్లులలో,

నిండుతూన్య నిషాపానీయాల గ్లాసుల్లో

సంజె మత్తుగా నవ్వంది!

మందార పూలపై మంచుబిందువుల్లా

మాధ్యం నుదుట రగిలే కావిబొట్టులా

కోనల్లో, కొండల్లో

వృందించని గుండెల్లో

చటాళ్ళ పొరలలో

కుటలలో కళ్ళులలో

హింసాకాండల్లో

చిక్కని చీకటి

చిందిలించుకొంటూ వచ్చిది!

కనిపించని క్రొత్త 'మూవీ'.....

శ్రీ వి. సంపత్కుమారాచార్య

క్రాంతి వేసిన... ఈ

టెర్రినస్ లేని రోడు మీద

సూర్యుడూ...చంద్రుడూ...నక్షత్రాలూ...

ఏక్కడికి పరుగులేతున్నారా??...

వాళ్ళని తెలీని

ఏ క్రొత్త 'మూవీ' చూడాలనుకుంటున్నారు??...

కాదంటే...అది యీ భూమ్మీద జీవుల భవయే అయితే

మరి...భూమి పరుగు లేక్కడికి??

ఎవరు కదల మన్నారు?...ఎందుకు కదల మన్నారు??

ఏక్కడికి రమ్మన్నారు?...ఎప్పుడొకమన్నారు?? ...

జలసాతాల్లో ఓ కాల్వా...సాగరంలో మరో కాల్వా ఉంచి

సర్కస్ చేస్తూన్న విశ్రాంతి నెరుగని వదుల్లా

కాలమనే★ పాఠావార్షికో

పుట్టడం...గిట్టడం మధ్య ఎలుగుతూ...నవ్వుతూ...

భవమదూ

జీవితాన్ని కాలానికి కొబద్ధ చెయ్యడం మెందుకు??

అలోచిస్తూ...అసిన ఎడద సేదతీర్చి

వలసిన జవాబీయడానికి

వాకేం తెలుసు?...నీకేం తెలుసు?? ఆ మాటకొస్తే ఎవరికి తెలుసు??

[భగవంతుణ్ణా దిలెయ్!...వాడి ఊసెత్తుకు!!అంతాగజిబిజి!!] అలాగని...

తెలీదని మానంగా కూర్చోనిక

నిద్రలో ముల్లు

పుండుమీద కారంలా నలుపుతూ—మండుతూ...మండిస్తూ

వర్తమావాన్ని చంపి గతానికి పంచుతూ...

భవితని పుట్టించి అనుగతంలో కలుపుతూ...

వెనక్కి తిరిగిన మొహాన్ని మొట్టి...ఆ గతాన్ని చూపిస్తూ

ఇలా విచిత్ర విచిత్రలో ముంచుతూ!!...

★జననమూ...

మరణం పాఠం!

1. చావును తన్నిన గాలి

గాలివాకిట
తలుపుతట్టిన చావు
కనుగుడ్డలోనే
గూడుకట్టిన రోజు
తలుపు ఓగ్గర నక్కలా కాచుకుంది కాస్తేవు
భయంతో మాటపడిపోయి
స్థంభించిపోయింది సమీరం.
బ్రతుకు భారంతో
మహానగరంలో
తప్పిపోయిన నిరుద్యోగిలా
చీకట్లో మేడల మధ్య
దిక్కులేని శ్వాసవదులుతున్న పేదవాడిలా
కొన్ని విమిషాల కొనఊపిరితో గాలి.
ఇట్లు ఖాళీదేయాలంటే దారిలేదు
పుట్టమంచి వెళ్లిపోవడం సులభంకాదు
మమకారాల స్నేహాల హాహాకారాల ముందు
గుండెకోని ప్రేమసాగరాల ఉప్పెన ఎదుట
అంతే అకస్మాత్తుగా తిరిగి వెళ్ళింది చావు
బాల్మీ తన్నకుండానే నిలుచుంది గాలి
మృత్యుముఖంలోంచి వీచిన సమీరం
మానవ ప్రాంగణంలో
తన లయకే తాను చిందులేస్తున్నది.

2. మానం

ఈ రోజు ఈ రోపలి మానం
అవ్యక్తంగా
అజిదీవంగా
ఎంతో ప్రయత్నించినా
వీరసించి సామ్రాజ్యం

తనచుట్టూ
తన ఇటుకలను తానే -
చేర్చుకుంటూ మిగిలింది.

అర్ధరాత్రి
అకస్మాత్తుగా
కళ్ళ బతుకుని తల్చుకుంటున్నప్పుడు
తలకింద తలగడలా వున్న చెయ్యి
దిషి బొమ్మ చెయ్యలా
వాదికాదన్నట్లుగా
మెత్తగా రబ్బరు ముక్కలా
తలచుకుంటేనే భయంకరమే న ఆరుభూతి
అదే ఈనాడు పక్షవాతం వచ్చిన
మానంలా
లోపలే కళ్ళనుగానుకొని వుంది.

3. పాము

విద్యుత్ తీగలు చేస్తున్న రాగప్రస్థారం
వ్యాపించిన విస్తృత
ప్రేమ తృష్ణ - హాయి
విస్తరించిన అకాశం కింద
నినాదాల మీద
ఏన్ని భ్రమలు ఏన్ని క్షణికాలు !
వాస్తవాల మీద కమ్మే పాదాలు
నద్దు చుణగిన ఆర నాదాలు
కాలి పొగచూరిన గుడిసెలు
శీలంపై నమ్మకాలు చెదరిన మానాలు
అహంభావాలకుల నిర్మాణాలు
కూలినా - మాడినా
అధికారుల - ధనమాతృర్యాల
పాము బుసకొడుతూనే వుంది.

ఆ ఖ రి రే ఖ

విహారి & శాలివాహన

నీన మీరంపిన ఆహ్వానం అందింది
నే వచ్చే సరికే సంబరం జరుగుతోంది
అప్పటికి మీరంతా అహ్లాదాల 'ఊగు' 'తూగు'లో వున్నారు
అప్పుడు
అలసిన మీ కమరెప్పలు - అడక్కుండానే చెప్పిన
అస్థాంతరన్యాసాలు విన్నాను
అక్కడ
మీరు నిర్మాటుజనన ఖరీదైన వేర్కొట్ట 'కార్పెట్టు',
భేషజాల వచ్చి తాటాకు పందిళ్లు,
పరస్పర గానాల షామియానాలు,
మెహర్బానీ నవ్వుల రంగు కాగితాల తోరణాలు,
మీ మేధస్సుల ట్యూబ్ లైట్లు,
మీ భాషణల బాక్ ఓ నైట్లు,
ఏంతో అక్షతుతతో - మీ ద్వారపాలకుడు అగ్ధాటం చూపిన

అతిశయాల మెట్లు-అన్నీ,
అన్నీ వివరంగా చూశాను.
కళ్లు చెదరినై, ఒళ్లు తూలింది.
అప్పుడు చప్పున స్ఫురించింది
ఆహ్వానం తీసి మరోమారు చూసుకున్నాను
అవును - నా పేరే చెక్కివుంది.
కర్తవ్యం శరీరానికి బోధ చేసేది,
'సభ్యత'లాంటి భావన వారించింది,
అయినా - కళ్లు వెనక్కి మళ్లెయి!
అశాంతి నివాసంలో - అమరలింగేశ్వరుడిలా
అగత పెరిగిపోతున్న విషాద విగ్రహవిష్కరణోత్సవానికి
అన్నన్నా... ప్రవేశార్హత లేనివాణ్ణి!
ఆహ్వానం పంపటంలో దొర్లిన మీ పొరపాటుకు
నేనే శుంతవ్యుణ్ణి !! చిత్తగించండి !!!

ఆంధ్రపత్రిక

“పింగల” నామ సంవత్సరాది సంచిక

ఎప్పటిలాగే రచయితలు, రచయితులు ఆంధ్రపత్రిక “పింగల” ఉగాది సంవత్సరాది సంచికకి తమ రచనలు పంపగలరని ఆశిస్తున్నాము.
రచనలు చేరవలసిన చివరి తేదీ 31-1-1977.

సంపాదకుడు
“ఆంధ్రపత్రిక”.

గీతప్రవాహం!

శ్రీ నందిని సి ధా రెడ్డి

క్రీరణాల చేతుల్లో,

వా సూర్యుడు

వింది కలాన్ని కదిలిస్తున్నాడు.

పముదం బుడ్డిలోంచి

పిరా నింపుకొన్న మేఘం పాళి

సూర్య సృష్టకు ఉలిక్కిపడి

కాగితపు భూమ్మీద

పిరాబిందువుల్ని ప్రసవిస్తూంది !

ఆ క్షణంలో...

కొండలమీద పడిపోయిన]

పిరాబిందువులు

ఒక్కొక్కటే కలిపి

వై నుండి క్రిందికి జారుతూ

అక్షరాల పెరియేళ్లుగా ద్రవిభవిస్తాయి !

ఆ పెరియేళ్లు

స్నేహకరియికలో

వదల ఉన నదీ నదాలు

పరవళ్లు తొక్కుతాయి !

పిల్లనదుల సంతానంలో

గెంతులేస్తున్న మహానదిలా

వా గీతం అనంత వేగాన్ని పుంజుకొంటుంది !

ఈ మహాగీతం వికారంగా ప్రవహిస్తూ,
గుడిసెల్ని; చెట్టు-చేమల్ని స్పృశించి,
బ్రతుకు మోళ్లలో అశల్లి వెలిగించి,
వాటిమీద తన గురుతుల్ని నాటుకుంటూ
సముద్రపు జాతిలోకి
చొచ్చుకుపోతూ
ఆ సముద్రానికే అంకితమౌతుంది.

అప్పుడు—

కొన్ని నిమిషాలు చలనం స్తంభించినా
వాలోని సూర్యుడు మళ్లా కృషించి
మేఘాన్ని సముద్రంలో ముంచుకుంటూ
పిరాచుక్కలు నేలపై వదుల్తాడు!
ఆచుక్కలు రానురాను
దశలోకి రూపరుతూ
మళ్లా మహానదిగా ప్రవహిస్తాయి !

అందుకే—

ఈ మహానదికి మరణం లేదు.

ఈ గీతానికి మరణం లేదు.

ఈ నదీగీతం అన్ని వేళల్ని

అవిష్కరించుకుంటూ ప్రవహిస్తూంది!!

జాతి సముద్రంలోంచి...

జాతి సముద్రం కి!!

శ్రీ ఏరూరు సీతారామశర్మ

శ్రీ జానమద్ది హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు 1976 ఫిబ్రవరినెల భారతిలో బకటించిన 'జై నపురాణములు-జై న సంప్రదాయములో రామ కథ' యను వ్యాసమును జదివితినీ వారందు విశేషము లొకటి రెండు దెలిసినారు. ఎన్నియో విశేషాంశములుగలవు. వాటిని తెలుగు వారికి ఐరివయము చేయ గుఱుపాలముగలిగినది. తెలుగువారికి వాల్మీకి రామాయణము చక్కగా తెలియును. జై న రామాయణములు తెలుగు వాట బహుశాస్త్రిలోలేవు. అందులకే తెలుగువారికెక్కువగా తెలియవు. అందులోని కథాభేదము, ప్రాతల చిత్రకరణమునందు భేదము. సన్నివేశములందు భేదము లెన్నియోగలవు. అందు కొన్నిటిని వ్రాయ బూనుచున్నాను.

శ్రీ మచ్ఛాస్త్రిగారు విమలసూరి కృత 'పపుమచరిత' లోని రామకథయందుగల మార్పులను గుఱించి విపులముగ దెలిపియున్నారు. "ఈ రెండు పురాణములలో వ్యత్యాసము గానవచ్చుచున్నది. మొదటిది దిగంబర సంప్రదాయము. రెండవది శ్రీతాంబర సంప్రదాయమునకు జెందినది" అని విశేషాంశములను వివరించుటకే వూనుకొని, "తక్కిన రెండు రామాయణములు జై న సంప్రదాయమున కనుగుణమైన మార్పులతో రచింపబడినవి" అని ముగించి విమలసూరి రామకథా విధానమును వ్రాయ మొదలిడిరి. శ్రీమచ్ఛాస్త్రిగారు ప్రారంభించిన కార్యమును కొనసాగించుటకు వ్రాయుచున్నానని సవినయ ముగ తెలుపుకొనుచున్నాను.

జై నరామాయణములందు ప్రధానముగా రెండు సంప్రదాయము లున్నట్లు గానబడును. ఈరెంటియందు కథావిధానమున భేదముకలదు. మొదటి సంప్రదాయము విమలసూరి వసుసరించినరీతి. రెండవది గుణభద్రాచార్యుని వద్దతి. దేవచంద్రాచార్యుడు యీ రెండు సంప్రదాయములను సమన్వయించుకొని రచన సాగించినట్లు 'కన్నడకవి చెరిత' వలన దెలియుచున్నది. "సకలజినశాస్త్రక ధృగళం సంబంధిసి రామకథావతార" మును వ్రాయుటకుబూనుకుంటాడు దేవచంద్రుడు.

ప్రాకృతభాషలో 'పపుమచరిత' పురాణములు రెండు కలవు. మొదటిది చోమువాకవి వ్రాసినది. ఇతడి కావ్యమును వ్రాసినట్లు పదియవ శతాబ్దివాడగు ధవళకవి తాను వ్రాసిన 'హరివంశపురాణము' పండు పేర్కొన్నాడు. స్వయంభుదేవుడను మఱియొక కవి వేరొక

'పపుమచరిత' ను వ్రాసినట్లున్నది. ఈ గంధము పూర్తియగుటకు మునుపే అతడు పద్య పదించుటతో నతని కుమారుడు తిభువన స్వయంభువను నతడు పూరించెను. కాని కాలవాహినిలో వీతడు వ్రాసిన భాగము నశించిపోయెనట! లున్నమైన సీభాగమును 'జనకిత్తి భట్టారకుడ'ను నాతడు పూరించెనట. ఇట్లే రెండవ 'పపుమచరిత' గంధము కవి తిథయకృతమై 12000 శ్లోకములు గలిగి విరాజిల్లు చుండినదట. పైరెండు గంధములు దుర్లభములై నట్లుగా సాహిత్య పరిశోధకులు తెలుపుచున్నారు. ప్రాకృతభాషలోని యీ రెండు గంధములు విమలసూరి సంప్రదాయమునకు జేరినవిగా నూహించ బడుచున్నవి.

సంస్కృతభాషలో విమలసూరి సంప్రదాయమునకు జెందిన గంధములు గలవు. అందులో రవిశేఖుడు వ్రాసిన 'పగ్నపురాణం' లేక 'మహారామాయణం' అను కావ్యమొకటి. పాపచంద్రుడు వ్రాసిన జై నరామాయణము యింకొకటి. ఈ కవి కృతిమగు 'తిషష్ఠి శతాకా పురుష చరిత' మందలి ఏడవ సర్గలో నీ రామ కథ కలదు. దేవ విజయగణి రచించిన 'రామకథావతారం' అను గంధము సంస్కృత భాషలో వెలసిన మఱియొక గంధము.

విమలసూరి ననుసరించి కన్నడకవులు కొందరు రామాయణము లను రచించియున్నారు. వారిలో పేర్కొనదగినవాడు నాగవం దుడు. ఇతడు 'పంపరామాయణము'ను వ్రాసియున్నాడు. చంద్రసాగరవర్మ వ్రాసిన 'శివరామాయణము' గలదు. ఈ గంధమంతయు షట్పది ఛందస్సులో వ్రాయబడినది. దేవచంద్రుడింకొక మహాకవి. ఇతని గంధము 'రామకథావతార' మనునది. 'రామ విజయచరిత' యను నది మఱియొక కన్నడ భాష రామాయణముగలదు. ఏకాద్ధంధకర్త దేవస్య. ఇవిగాక షట్పది ఛందమునగల 'కుముదేందు రామాయణము' అను గంధమొకటిగలదు.

ఇట్లు ప్రాకృత, సంస్కృత, కన్నడ భాషలలో విమలసూరి, 'పపుమచరిత' ననుసరించి బయలుదేరిన గంధముల వివరమును తెలిసికొంటిమి. ఇంక "ఉత్తర పురాణ" కర్తయగు గుణభద్రాచార్యుని వద్దతిననుసరించి బయలువెడలిన రామాయణములనుగూర్చి తెలిసికొందము.

గుణభ దుని 'ఉత్తర పురాణము' వందు 'మునిను వతజను'ని కథను చెప్పు నందర్థమున ఆరువది ఎనిమిదవ అధ్యాయమున రామ చరిత్ర కలదు. ఇక్కడి రామకథ విమలమూరి రామకథకంటె భిన్నముగా నున్నది. దీనిని తరువాత వివరించెదను. గుణభ దు వసువరించి వచ్చిన రామకథల వివరములు :- ప్రాకృతభాషలో పుష్పదంతుడు రచించిన 'తినట్టి మహాపురి నగుజాలంకార' యనునది యొకటి. ఇందు రామకథ గలదు. సంస్కృతభాషలో (1) రామచంద్రము ముక్తుడు వ్రాసిన 'పుణ్యానవ' కావ్యము, (2) కృష్ణ కవి కృతమగు 'పుణ్యచంద్రోదయ పురాణము' ముఖ్యములైనవి.

కన్నడభాషలో పుణ్యానవ కావ్యమును నాగరాజ అనునదిం చెను. ఇంక చావుండరాయని కథయొకటి కలదు.

ఉదాహృతములైన గంధములన్నియు గుణభ దాచార్యుని వద్ద తి నవలంబించినవి. ఇవిగాక బంధువర్య రచితమైన 'జీవనబోధన' లో రావణుని కథ గలదు. ఈ కథ పై రెండు సంప్రదాయములకు భిన్న ముగా నున్నది.

గుణభ దాచార్యుని రామకథ యీవిధముగా నున్నది :

రత్నపురమునకు రాజ ప్రజాపతి. అతని యర్థాంగి గుణ కాంతి. వీరికి చంద్రమాళుడను నొక్క కుమారుడు పుట్టెను. మంత్రకుమారుడగు విజయుడు. చంద్రమాళునకు వరమన్నేహి తుడు ఆ రత్నపురమునందు కుబేరనామకుడగు నొక గొప్పవాడు కలడు. అతని కూతురు రూపయ్యన సంపత్తి. చంద్రమాళ విజయ లిర్దురు ఆమెను కామించిరి. ప్రేమకలాపము లొకకొంత గూఢముగా జరిగినవి. కాని చివరకు బయలుపడినారు. అభియోగ మధికారుల దృష్టికి దీసికొన రాజడినది. విచారణ జరిగినది. వేరన్న లిరువురకు దేశభిక్ష్యత్వము శిక్షగా విధింపబడినది.

వారిరువురు దేశభిక్షు లై పరిభ్రమించుచుండగా మహాబలు డను నొక జై నముని వారికి దర్శన మిచ్చెను. వార లాతని సాదములపై బడి తమ వృత్తాంతమంతయు విన్నవించుకొనగా వాడై నముని వారని గరుణించి, యువదేశమిచ్చి, దీక్షనుగూడ నొనంగెను. అట్లుననుండి వీరిరువురు మూడు జన్మలెత్తిరి. నాలుగవజన్మమున వీరు కాలి విషయమున వారాణసీ పురమునేలు దశరథనుచోరాజునకు రామలక్ష్మణు లను పేర్లతో బుత్రులుగాబుట్టిరి. వీరి జననము తరువాత దశరథుడు తన రాజధానిని సాకేతపురమునకు మార్చెను. దశరథుడి కొత్త రాజధానియందు భరత, శత్రుఘ్నులను పుత్రులబడ సెను.

రావణుని తండ్రి లంకాధిపతియగు పులస్తుడు. తల్లి మేఘశ్రీ. మణిమతియను నొక సుందరాంగి తనస్మృతీశుడుండగా రావణుడమె సొందర్థమునకు ని భాంతుడై హోహించి తన మన స్సామెకెలింగించెను. దానికామె కుడ్డయై, వాని సంహార విమిత్తము వాని భార్యయగు మందోదరి గర్భముంచువేరి యామెకు గూతురుగా నుదయించెను. మందోదరి కిష్టయమంతయు దెలిసినది. ఆమె

వెంటనే పుట్టిన బిడ్డను దూరముగా భార్యయదగువారలనియో గించెను వారు బిడ్డనొక పెట్టెలోబెట్టి మిథిలానగర సమీపమునగల యొక తోటలో భార్యవేసిరి. మిథిలానగరరాజు, జనకడు యజ్ఞము చేయవెంచి భూకోధనము గావించు చుండగా నీ పెట్టె దొరికినది. అందలి బిడ్డ వారికి దక్కినది. ఆమెయే సీత.

సీతారాముల వివాహము జరిగినది. రాముడు సీతా లక్ష్మణ సఖితుడై వారాణసీ పురమున కొంతకాలము నివసించుచుండెను. ఇంతలో నారదుడు రావణుని కడకేగి సీతాదేవి సొందర్థమునుగూర్చి వర్ణించి వానిని నమ్మోహితుని జేసెను. వాడు శూర్యభియను నామెను సీత మనస్సు తెలిసికొని రావలసినదిగా నాజ్ఞాపించి పంపెను. ఆమె వారాణసీ నమిపమునగల చక్రకోటోద్ధానమున రామునితో విహ రించు సీతనుగోంచి, పుష్పస్త్రీవేష ధారియై, సమీపించి సీతతో ప్రసంగము మొదలిడి, రావణుని గుఱించి చెప్పెను. సీతతో సంభాషణము ప్రయోజనకారి కాకపోగా, నామెచే తిరస్కృతురాలై మఱిపోయెను. రావణుడివార్త విని, సీతాపహరణ నిమిత్తము మారీ చుని మణిపారిజముగజేసి సీత చెంగిలు దిగుగునట్లు చేసెను. రాముడు దానిని వెంబడించగా నది చాలదూరముగా పోవును. ఇంతలో రాముడు రామవేషధారియై పుష్పక విహానమును వల్లకిగామార్చి, తానశ్యా రూఢుడై 'సాయంకాలమై నది, నగరమునకు బోవుదము, రమ్మ, వల్లకి నధిరోహింపు' మనిచెప్పి సీతను లంకానగరమునకు గొనిపోవును. రావణుని మోస మెఱింగి, రామలక్ష్మణుల క్షేమ వృత్తాంతము తెలియునఱకు అనశన వత మాచరింప మొదలిడెను. ఈ వత పహావ్యక్తునవఱకు రావణుడు సీత పొందు అలభ్యమనిదలంచి యూర కుండవలెపెచ్చెను.

రామలక్ష్మణులు సీతను వెదకుచువచ్చి సుగ్రీవ హనుమదాదుల మైత్రిని సంపాదించిరి. లక్ష్మణుడు వారిని చంపును. హనుమంతుడు లంకకుబోయి సీతాస్వస్థతామో గావించుకొనివచ్చును.

మందోదరి కేదోయొక యజ్ఞాత హృదయవాణి, సీత తనచే తృజింపబడిన పుత్రులయని చెప్పినట్లు తెలిసికొనెను. సీతను విడిచి పెట్టి రామునతిష్ఠి రమ్మని రావణుని ప్రార్థించెను. రావణుడంగీక రించెను. విభీషణుడు రాముని వక్షము చూపించెను. యుద్ధమనిదార్య మైనది. రావణుడు యుద్ధభూమికి రావలెనను తలంపులో లంకా నగరమును హనుమంతుడు కార్చివేయును. అశ్వదూత్య గిరియందు రావణుడు నియోజుబద్ధుడై తపశూచరించి, చిత్ర విచిత్ర శక్తు లనేక ములు సంపాదించుకొని యుద్ధభూమిని ప్రవేశించెను. రావణుడు మాయాసీతను స్పృష్టించి యుద్ధభూమిలో ఆమె శిరచ్ఛేదము గావించెను. ఆ దృశ్యముజూచి రాముడు భిష్ముడయ్యెను. చివరకు లక్ష్మణుడు శక్రాయుధముతో రావణుని చంపినేయును.

రాముడు వారాణసికి మఱిశిక్షి రాజ్యము చేయఁచుండి, వృద్ధుడైన తరువాత, 'కేశలి' యగును. లక్ష్మణుడు పంక ప్రధా నంకమున బడిపోవును.

గుణభ దుని కథలో సీతమందోదరి కూతురు. అద్భుత రామాయణమునందు కూడ సీత మందోదరి కూతురు.

రామకథ భారతీయులకు ప్రీతిపాతమైన కథ. ఈ కథ హిందూ బౌద్ధ జైన ప్రాచీన సంప్రదాయములందు పలువిధములుగా ప్రవర్తితమైనది. ఈనాటికి వాల్మీకి మహాముని రచించిన రామాయణమే మొట్టమొదటిదని విద్యంశులెల్లరు అంగీకరించియున్నారు. వాల్మీకి రామాయణము తరువాత రామకథ ఘోషభారతమునందు, బ్రహ్మపురాణమునందు, వద్మపురాణమునందు, అగ్నిపురాణమునందు, వాయుపురాణమునందు, అతివ్యల్ప విభేదములతోను, సంగ్రహింపబడియు వ్రాయబడినది. ఇవిగాక అధ్యాత్మ రామాయణము, అనందరామాయణము, అద్భుత రామాయణములందు యీ రామకథ కలదు. ఇటులనే జానా, సుమత్రా ద్వీపములందు రామాయణకథ అనేక రూపములను దాల్చి ప్రచారము చేయబడినట్లున్నది.

పై పేర్కొనబడిన రామాయణము లన్నిటికంటె, బౌద్ధుల రామాయణకథ భిన్నముగా నున్నది. బౌద్ధ రామాయణకథ 'దశరథ జాతక'మునందుగలదు. ఈ రామకథ ఏకారము, బుద్ధుడు తన పూర్వ జన్మలలో నొక్కటియై దు రాముడై జన్మించెను. ఇతని తండ్రి కాశీ రాజుల దశరథుడు. దశరథునకు సదునారాచే భార్యలు. వారిలో వట్టపు రాణికి రామలక్ష్మణులు పుత్రులు సీత పుత్రిక రామలక్ష్మణ సీత సీరి తల్లి గణించిన తరువాత వట్టపు రాణియైన యామి యందు భరతుడు జన్మించెను. భరతునికి రాజ్యమిప్పించదలచి యతని తల్లి, రాముని అడవుల కంపెను. చెల్లెలగు సీతతోగూడి రాముడు హిమాలయమునైపునకు బోవును. రాముని అరణ్యవాసము తొమ్మిదేండ్లు గడవిన తరువాత దశరథుడు మరణించెను. భరతుడు రాముని తిరిగి రమ్మనికొరలు, అతడు నిరాకరించుట, వనవాసాంతము రాముడు పట్టణ ప్రవేశము చేయుట జరిగినది. రాముడు సీతను-తన చెల్లెలిని-వివాహము చేసికొని పదునారేండ్లు రాజ్యపాలన మొనరించెను. ఈ రామాయణకథలో రావణుని ప్రస్తావనయే లేదు. ఊదోదనుడు పూర్వజన్మమున దశరథుడు. అతని రాణి, రాముని తల్లి. రావణుని తల్లి సీత. బుద్ధుడే రామచంద్రుడు. అతని ముఖ్యశిష్యుడగు ఆనందుడే భరతుడు. బుద్ధుడు జన్మచెల్లిన కాక్యనంశముందు తన చెల్లెలిని వివాహమాడు సంప్రదాయ ముండినట్లు పాంచుట కవకాశమున్నది.

బౌద్ధ జాతక కథలలో 'సామజాతక' మొకటి. దీనియందు దశరథుని శాపవృత్తాంతము విపులముగా జెప్పబడినది. 'వత్సంతర జాతక'మును మఱియొక కథగలదు. ఇందు రాముడు సీతనడవికి రావలదని పలువిధములుగా జెప్పను; కాని సీత రాముని యొప్పించి అడవికిగ వరకుగల కథ వర్ణితము. 'సంబుల జాతక' మింకొక కథ. శూర్యజ్ఞి రాముని మోహించుట, ముక్కు చెవులు కోయించుకొని భగవదాట యను ఘట్టము ప్రధానముగా వర్ణింపబడినది. 'లంకావతారమాత' మను బౌద్ధ గ్రంథమొకటి కలదు. ఇందులోని రావణుడు మహాతస్య జితేంద్రియుడు. కరుణామయుడు, ధర్మగుణునర్తి. రావణుడు బుద్ధునితో చర్చచేయును.

ఇట్లు ప్రాచీన బౌద్ధ సాహిత్యమునందు రామాయణకథకు సంబంధించిన వానిలో ముఖ్యముగా నున్నవి రెండు జాతక కథలు. అందులో మొదటిది 'జాతకట్ట వల్లదా' అనునది. ఇందులోనే దశరథ జాతక కథ కలదు. రెండవది 'సుతపీటక'యనునది.

ఇంతవఱకు కథాభేదములు, పన్నినేక భేదముల గూర్చి చెప్పితిని. ఇంక పాత విచిత్రకథ భేదమును వరింప నెత్తించును రామాయణములో ప్రతినాయకుడు రావణుడు. అతని పాత విచిత్రకథలోగల భేదములను పరిశీలింతము.

వాల్మీకి రామాయణములోని రావణుడు దృఢుడు ఉద్ధృతమనగ పైకెగురుటయని యర్థము. ఉద్ధృతునిలో నీ యెగురుట కంటేయుండదు. విన్నిసార్లు దెబ్బతిన్నను ఎగురుట మాత్రముగోరుడు. ఉద్ధృతుడైన రావణునకు అత్యున్నతి, పరనింద, విదుటివారిని చులుకునగా చూచుట మొదలగు ధుర్మణములు కలిగియుండుట విచారితముగాదు. కొంత చవలత్య మునడియే యుండును. వాల్మీకి తీర్చిదిద్దిన రావణునకు మాతృర్యము మెండు. మదము, వరహింసయందు సంతోషము మొదలైన గుణపుంజములకి రావణుడు ఆకరము. కుబేరునివలంబంకానగరమును గొను విషయమున నీతని కుటలత్యము, యుద్ధతగమనింపవచ్చును. కుబేరుని తరువాత వరుగుగా కొందరు మహావంతులను జయించినాడు. రావణుని జీవితములో అతనికి ధ్యేయములుగా నున్నవి రెండు విషయములని చెప్పవచ్చును. ఒకటి అతడు వరాక్షసు విధియగు వీరుడు అనుభావము. వాలివేతను శార్దూపిర్యార్జునుని వేతను వరాజయము పొందియు నీతని వీరత్య మాగలేదు పన్నగిల్లలేదు. రెండవది స్త్రీ క్రాముకత-అన్యస్త్రీవాంఛ. రెండవ ధ్యేయమే అతని మరణమునకు గారణమైనది. రావణుని అనుచిత ప్రవర్తనకు తొంగి బాధపడినవారు వేదవతి, మతీయులంభ.

జైనరామాయణములో ప్రసిద్ధమైన విమలమూరి రామకథలోని రావణుడు మనకు చాల భిన్నుడుగా కనపడును. అతని చరిత్రని విధముగా వ్రాసినాడు చూడుడు:-

ఇందుడొకసారి విద్యాధరునితో బోరిలో నోడిపోయి అలంకార పురము-పాతాళాంక-లో దాగియుండెను. అతని కక్కడ రత్నశ్రీపుడను పుత్రుడు గలిగెను. అతడు యుక్తవయస్కుడై యున్నప్పుడు కైకసీయను కన్యను వివాహమాడెను ఈ దంపతుల ప్రథమ పుత్రుడే రావణుడు. ఇతనికి భానుకర్ముడు, విభీషణుడను తమ్ములు. చంద్రనఖియను చెల్లెలు గలరు. రావణుని వంశముతో యద వాసుని వంశము. కైకసీ తన బిడ్డల కదర సమాన వె భవుడు, అశేష యశోవిశాలుడు, రణకేళి కలహాభిరామి, యగునని తెలిసికొన్నదో రావణుడు బాల్యమునుండే సకలశాస్త్ర పారంగతుడై, తమ్ములతో గూడ దశమోచరించి, అకాశగమి విద్య మొదలగునవి సాధించెను. చంద్రవంశమును బడసెను. రావణుని వరాక్షసులైన చెల్లెలమయులను విషమయుడు తన కూతురు మందోదరినిచ్చి పెండ్లిచేసెను. చెల్లెలను జయించి లంకా కమించి, పుష్పక విమానమును కెరసను గవించుకొనెను. శ్రీ జగద్గుప్తమును భద్రగజమును గడిసి దాని

వర్తమానమును కదలించి, వర్తక రాజును మెప్పించి ఆతని పలన శక్త్యములను బడచెను.

రావణుడు జైనుడు. యుద్ధములు క్రూరకర్మములని తెలిసియు అతడనేక యుద్ధములు చేసెను. అతడు యుద్ధములను రాజ్యాభిలాషతో చేయలేదు, దిగ్విజయ కోరిక మాత్రమే. అతని పరా కమోచకటన, ప్రచారము వలననే పరిమితమైనది. అతడు చాలదయమును. జై తయారితో శరణాగతిపొందిన రాజులను కరుణించి కప్పము గైకొని విడిచిపెట్టెను. ఇతని చేతిలో మృతి పొందిన వారెవరులేదు. మహిష్మతీపురాధి రాజగు నవాన భాసాని నిర్బంధి యుండగా జైను మునులతని విడిచిపెట్ట వలసినదిగా కోరిరి. వారి కోరిక మన్నించి నవానభాసాని విడిచిపెట్టెను. వరు డుని చెంప నప్పగ, రాజ్య వజలకోరిక మేరక రావణుడు వరుణుని విడిచిపెట్టెను ఇంద్రుని చెరపట్టగా, అతనితండ్రి నవాసాకుడు రావణుని సార్థివగా, ఇంద్రుని విడిచిపెట్టెను. ఇట్లు విమలనూరి రావణుడు దయాళువ సమస్యకుడు.

అష్టావధ శైలమును రావణుని సామంతరాజ్యముకలదు. దానికి సమీపమున దుర్గంఘ్రపురమున్నది నాకూబరుడు దానికి రాజు. రావణుని జై తయారితను విని తన కోటను దుర్భేద్యముగ నొనర్చుకొనెను. రావణుడు కోటను మట్టగించెను. సాధ్యము కాలేదు అప్పుడు చిత్రమాలియను నలకూబరుని భార్యయగు ఉప రంభ దూతిక రావణుని దగ్గరకువచ్చి, తన యజమానురాలు తమ యందు బద్ధానురగాయై యున్నదనియు, తమరు ఆమె కోరికదిర్చ వలయుననియు దెలుపగా నతడు చెవులు మూసికొని తన శిలనంపగ కీనాడు. అపవాదు వచ్చినందులకు వింతచేసి, రూపవతులగు వేళ్లనే కన్నెత్తి చూడని తాను పర స్థితికి నెరవేర్చుటకుని విచారించును వింగిలివలె పరవారి వర్తనీయమని వచించును. కాని, రావణకార్య విదులైన మంత్రులయనుమతిపై ఉపరంభను తనదగ్గరకు రావలసి నదిగా కోరును. ఆమెవెంటనే రావణుని సమీపించును. కోటను భేదించు మహాయుధుడుగగా, ఆమె ఉపాయము చెప్పగా దాని ప్రకారము దుర్గంఘ్రపురమును జయించును. ఉపరంభ తన కోరిక నెరవేర్చు గొరగా "భర్తా నిపునాకు గురువు. కోటను వడగొట్టు విద్యను వేర్చిన గురువు గనుక నీవు నీభర్త వలకూరునితో ముఖముగనుండు"మని నలకూబరునకు రాజ్యమును యిచ్చినయెను.

విమలనూరి రావణుడెంతటి పర స్థితి పరాజ్ఞుడో మనకు దెలియును. జై తయారితో అనంత వీర్యకేవలం దర్శించి వారి నవిధియందు 'పర మహావిరతి' వలమును స్వీకరించును. ఇట్లు విమలనూరి రావణుడు, ధార్మికుడు, సుజనుడు, దయా క్షమాగూణ భూషితుడు. ధన్యజీవి. కాని యిట్టి రావణుడు సీత విమితము దశరథ రామునిచేత విహతుడగునని నైమిత్తికులు చెప్పగా తెలిసికొనెను.

రావణుడు వయస్కువాది. కనుక దశరథ జనకలను సంపాదించి సుద్యోగించెను. వారిరువురు చనిపోయినచో సీత విక్లాద, రాముడెక్కుడ, రావణుడ యెక్కుడిది. ఇట్లు అతని యూహలు ప్రబలినవి దశరథ జనకులు వారద ప్రేరితులై తమ తమ స్థానములను విడిచి తలదాచుకొనిరి. రావణునకు విధి యెదురైనది. సీతారాముల జననము, వివాహము, అరణ్యవాసము మొదలగు నవన్నియు జరిగినవి. అదనలో లక్ష్మణుడొక నెదురు పొదను చూచును. అందు చంద హాస మొకట కనుపించెను. దానిని తీసికొని యుభిపించుచుండగా చందనఖి కుమారుడు కత్తి కెఱయై మరణించును. దానితో ఖరదూషణునితో లక్ష్మణుడు యుద్ధముచేసి చంపును. రావణునకీ వార్త తెలిసినది. సీతను చూచును. మోహ పరవశుడై రావణుడు సీత నవహరించును.

ప్రాణి హింస చేయకూడదని మరుత్తుని యజ్ఞముచే నిలిపి వేసిన రావణుడు సీత నహాయార్థ మొచ్చిన సర్వ పాణులను సంపాదించెను. అతని పరమహిళా విరతి వలము పటానంచలె నది. తుదకు సీతకారణముగా లక్ష్మణునిచే విహతుడగును.

ఇట్లు వాల్మీకి రావణుడు, విమలనూరి రావణుడు ఎంతో భేదము కలిగిన పాతలుగా గనిపించుదు.

కథావిధానమునందు, సన్నివేశములందు, పాత చిత్రణము లందనేక భేదములు కలిగియున్న నిజై నరాచార్యులగు తప్పిన కొలది విశేషములు బయలుపడుచునే యుండును.

1. 'కేవలి' యనగా కేవల జ్ఞానము కలవాడు. అనగా దేశ కాలముల కతితమైన నెర్వజ్ఞత్వము కలవాడు. ఈ సర్వజ్ఞత్వము తీర్థంకరులకు, గణాధరులకు దప్ప యుండును. కనుకనే వారు కేవలులు. ఈ వదము జై నధర్మమున వాడబడిన పారిభాషిక వదము.

నా జీవితం

నా గార్జన శ్రీ

కళాభూమి నిల్లులుగ

కనుచూపు తూపులుగ

కను రెప్ప కిప్పుగా

కమహిమ లోతులుగ

కళ్లు ప్రమిదలు కాగ

కన్నీరు పమురుగా

కడు వెలుగులో నాకు

వెలుగు లిచ్చిన తల్లి

తండ్రులకు అంకితం

సంగీత సాహిత్యాల సంబంధం

శ్రీ వాడపల్లి లక్ష్మీనారాయణాచార్యులు

"మాణిక్యనివాస మునలాలయంతి మదాలసాం మంజరి వాగ్విలాసాం! మాహేంద్రనీడ్యుతి కోమలాంగం మాతంగ కన్యాం మనోనృలామి!" -

అని ఇలా సరస్వతి స్తుతి చేసినవాళ్ళంతా ముందుగా ఆమెను విలాపిణిగానేచూచి, ఆతర్వాతే వాగ్గుణిణిగా ధ్యానించేరు.

సాహిత్యానికి సంగీతానికి అవినాభావ సంబంధంవుంది! ✦

ఈ రచాస్థాన్ని ఆకళించుకొనే ఎవరోచాలా చమత్కారంగా-

"సంగీతమని సాహిత్యం సరస్వత్యాః స్తనద్వయం!

ఏక మాపాత మధురం అన్యదాలోచనామృతమ్ "

అన్నారు. ఈ శ్లోకాన్ని జాగ్రత్తగా పరిశీలించాలి! ముందుగా ఈ శ్లోకంలో ప్రథమస్థానాన్ని సంగీతాని కివ్వడాన్నీ; యథాక్రమంగా సాహిత్య వైశిష్ట్యాన్ని 'ఆలోచన' అనే పద సభంగిశ్లేషలో - 'ఆలోచన' అంటే 'Thought' అనీ, 'ఆలోచన' అంటే 'కన్పలించుట' అనీ రెండర్థాల్ని సమ్మిళితంచేసి-తెచ్చడాన్ని గమనించాలి.

అంతేకాదు-సరస్వతి మనకు తల్లికదా! తల్లిపాలు మాత్రమే పిల్లలకి మేధస్సునీ, శక్తి సామర్థ్యాల్నీ కలుగజేసాయని వైద్య శాస్త్రం చెప్తేమాట! అంచేత-శ్లోకంలోని 'ఆపాత మధురం' అనే పదం శారీరక శక్తి సంబంధము తద్వారా రసనా విషయకమనీ; 'ఆలోచనామృతం' అనే పదం మేధస్సుసంబంధిత ద్యగ్విషయకమూ అని గుర్తించాలి. కాబట్టి ఆ తల్లి స్తనాల్లో నిడి కరువైనా మనం మన లేమన్న సంగతి నిశ్చయంగా తెలుస్తోంది.

ఇంకో చమత్కారంకూడా వుందీ శ్లోకంలో! స్త్రీకి రెండు స్తనాలుండడం ప్రకృతి సహజం! అలా 'చక్రతి' అనే శిల్పి తన పుష్పియైన నమస్త స్థావర జంగమాత్మక సౌందర్యవృష్టికి పరాకాష్ఠ నందిన సౌందర్య పుష్పిగా మానవస్త్రీహూర్తిని తీర్చిదిద్దుకొన్నాడు. అంచేత-సరస్వతీమూర్తిలో నికన్తనత వాళించడం (చక్ర తికే విరుద్ధ మదమేగాక; అటు వరసతకే-ఇటు వాత్సల్యతకే; అటు మూర్తిమత్యానికి-ఇటు మాతృత్యానికీకూడా తీరనితోటు!

నాటి ఋషుల మొదలు వేటి శ్రీశ్రీ వరకూ కవితారూప విర్యవనం చేసినవాళ్ళందరూ సంగీత సాహిత్యాల అవినాభావ సంబంధాన్ని చొచ్చుకొన్నవాళ్ళే!

"కిష్కిర మెట్ట బంతి నన్న తంతిసె వసం దిపుటారెడు గోపమీటు బల్ మోతలు నుంబలె వారుపు మెచ్చు గవలె నచ్చ తెన్ను లీలితిగ" అని అంటూ- "మృదంగా తలతేహిత హిత హీధిత ధంధాబు ధింధిమి హితయనుకూలంగా - కింకిణీ మాతన పుల్లలా చరణ మాపుర మూళంబుళ్యంగా" కవిత్యం వుండాలన్న పెద్దపూకే; "నా ఊళ కేదారిశిః!" అని అంటూ- "నుడం తీగలపై సాగిన నాద్రుబహ్మపు పరిచుంబనాల్ని" (పతిబింబిపజేన్మాతనను "మం తించిన నమ్ముగ్ధంగావించిన ఆ గాంధర్వానికి" దాసోహ మంటూ- "నానాగానానానస్సానావళితంగా" కవితా సాక్షాత్కారా వృందిన శ్రీశ్రీకి; "పురాణవైణవికునల్ల - విదుర ప్రియ శివో విదుల మంగళస్వాదు వాక్యముల మాదగలను" అన్న కృష్ణశాస్త్రికి ఈ సాహితీసంగీత నిత్యసంబంధం తెలుసు!

"సంగీత భరితమైన ఆలోచనే కవిత్య"మన్న శార్దూలాకే; "కవిత్యానికి లయ నియత ధర్మమేగాక-సహజ ధర్మ"మన్న పాద్యనీకే; "సౌందర్యానికి-లయాన్నిత నృప్తి చేయమే కవిత్యమంటే!" అన్న పోకీ ఈ సంబంధం తెలుసు! ఇక-"పుత్ర కవిత్యం ఛందోపహీనంగా కూడా వుండచ్చు-అన్న కోరికల్ని భావంలో సంగీత సమేత రచనమే వుంద"న్న లైహంట్ ప్రతిపాదననుకూడా ఇక్కడ స్మరించాలి.

తొలి నాళ్ళ మానవునిలో తొలిగా రేకెత్తినది కూనిరాగమేఅనీ; ఆతర్వాతే మాట పుట్టిందనీ పురాతత్వ విదుల సిద్ధాంతం! అంచేత జన్మతఃకూడా సంగీతానిదే ఆ గిన్నాసం!

మానవుని వివిధ మానసిక స్థితులొంచి: శోక కోపానురాగది భావవలొంచి; అవ్వడచ్చు డా మానవుడు (ఏక తిలోని విభిన్న పరిస్థితుల్ని-కోలాహల ప్రభంజనాది ధ్వనుల్నిమానీ రుద్రసీ మురిసే వేసిన కేళలొంచి-వివిధ రాగాలు పుట్టాయి!

ఆమాటల్ని ఈరాగల్లో మేళించుకొని పాటల్ని అటు కొన్న; మానవుడు తనలోని కవన (వకంవనల్ని సార్థకం చేసుకొన్నాడు.

పాట అంటే నైసర్గిక సంగీత భరిత రచన.

జానపద గీతాల బాణీలొంచి, ఉప్పు జాజర-వేణువు మొదలైన వాటిలొంచి-వోక వాగరికుడు శాస్త్రీయ మౌఖిక స్థానితాల్ని మద్దెల-పీణ-సాహాయలంటి వ్యాప్తిని నీడేసుకొన్నట్టు-మరొక

వాగరికుడు వివిధరంగ రసాన్వితంగావున్నజానపద గేయ రచనలలోంచి క్రమక్రమంగా వివిధ మాతాజాతి వృత్తాది ఛందస్సుజననీ, వివిధ శబ్దార్థాలంకార పరికల్పనలనీ చేసుకొని పద్యాన్ని తయారుచేసుకొన్నాడు.

క్రమక్రమంగా వాగరికత పెరిగిపోతున్నకొద్దీ వాగరికుడైన మనస్సికి అవాగరికుడైన మానవునితో ఇతర రంగాల్లో ఎలా పోతుకుదరక దూరం పెరుగుతూ వచ్చింది. ఫలితంగా సంగీతవిద్వాంసుడు జానపదుల పాటల్ని, ఉచ్చలాంటి వాద్యాల్ని ఈనడించుకొన్నట్టే - పండితుడు నివర్త సంగీత ప్రధాన జానపద గీత రచనలనీ, పాటలతో ప్రత్యక్ష సంబంధంగల మాత్రా ఛందస్సునీ క్రమక్రమంగా ఈనడించుకొంటూ విమాత్యానంత ఛందోజననానికి దారితీసేడు.

పండితుడు ఛందస్సులో వింతెంతటి గరిడీలు చేసినా తాళతయూసుగుణంగానే చేసుకొని వస్తున్నాడని; ప్రపంచాన విఛందోభరిత కవిత్వ ప్రక్రియకైనా మూల కందం జానపద గీతమేఅని; ఆ జానపద గేయానికి మూలబీజాలు-ఆవేశిత మానవ ముఖ వినిర్మితాలైన నైనైర్లిక పదాల్లోనూ, ఆవేశిత మానవ మనో వినిర్మిత సంగీతంలోనూ వున్నాయని విన్నవించకూడదు.

ఇలా చిట్టా దివరికి పండితుడు సామాన్యుడికి అర్థంకాకుండానూ సామాన్యుడు పండితుడికి అర్థంకాకుండానూ కవితా సృజన గావించుకొనే స్థితి ఏర్పడింది: ఒకవేళ సామాన్యుని గోడు పండితునికి వినిపించినా వినిపించవచ్చునేమోగాని; పండితుని సాముగరిడీలు ఎంత మాత్రం సామాన్యుని తలకెక్కుకుండా తయారయ్యాయి. దీనికిగల ముఖ్య కారణాలు-ముందుకు సాగేవాడు వెనుకనున్న వాడిని పట్టించుకోకపోవడం అనే మానసిక గుణం మొదలు వివిధ రాజకీయ, సాంస్కృతిక, సాంఘిక పరిణామాలవంటి ఆనుషంగిక గుణాల వరకూ ఎన్నోవున్నాయి.

పండితుని సాము గరిడీలకు ప్రధాపారణలుగా-ప్రాచీన గ్రీకుల పురాణ కాలాన్నీ క్లాంటిలో ఫూట్ వంటి మాత్రాఛందో టైవిర్గాలనీ; జాంటిక్ ఫూట్, పెక్టెలిక్, స్పాండాంట్ మొదలైన వృత్తాలలాంటి ఛందస్సులనీ; అంగ్లేయుల ఎలిజబెత్ ఏరానీ డిమీటర్, ట్రీమీటర్, ఒక్టామీటర్, ట్లాంక్ వెర్స్, అన్ రెప్ట్ ఇయాంటిక్ మీటర్ లాంటి పాటనీ; ఆర్యుల వేదకాలనాటి అనుష్టుప్ లాంటి మాత్రాఛందో తులూ, పురాణ కావ్యయుగాలనాటి వివిధ వృత్త ఛందస్సుల్నీ; ౨౦ ధుల కవిత్వము యుగాన్నీ, నన్నయచేసిన వాగను శాననత్వంతో పాటు వివిధ సంస్కృతి వృత్త స్వీకరణనీ-విన్నుకొని పరిశీలించవచ్చు.

అయితే, ఇలా-సామాన్య ప్రజానీకానికి అన్విరకాలా దూరమైన పండితుడు నవయం వచ్చినప్పుడల్లా కేవలం స్వార్థ ప్రయోజన సాఫల్యంకోసం సామాన్యుణ్ణి ఎలాగైనా తనలో కలుపుకొని తీరాలని ఆశిస్తూనే వచ్చేడు. ఈ ఆశాసాఫల్యానికి కవిత్వాన్ని మించిన సాధనం మరోటి లేదనీ; ఆ కవిత్వానికి సంగీతం ముఖ్యమైన కరణమనీ విక్కచ్చిగా పండితుడు తెలుసుకొన్నాడు.

విడిపోవడం తేలికేగాని తిరిగి కలవడం కష్టం - అన్న సీతి కుదాపారణలుగా యావత్ప్రపంచంలోని వాగరక-సామాన్యవర్గాలమధ్య జరిగిన, జరుగుతున్న, జరుగనున్న సంబంధ ప్రయత్నాలన్నీ కనిపిస్తాయి.

తావాళించిన మత వ్యాప్తికి సామాన్యుని అండదండలూ, మందిబలం అత్యవసరంఅని గుర్తించినప్పుడల్లా దానికి సాధనం సాహిత్యమే అని గుర్తించిన పండిత వర్గం - తననాటి కవిత్వంవల్ల అది సాధ్యంకాదని తెలుసుకొని; తన దృష్టి ననువరించి ఏదో వాక రీతిగా దాన్ని సామాన్యుడికి వచ్చిపాతంగా రూపొందించడానికి - తమూలంగా తనదేమీ సాఫల్యతని సాధించడానికి తన సాయశక్తులూ - పాటుపడుతూవేపుంది.

ఇలాంటి ఈ పండిత వర్గాన్ని అర్థంచేసుకోవాలంటే వాళ్ళ నమకాలిన సమగ్ర సాంస్కృతిక, సాంఘిక పరిస్థితుల్ని మన దృష్టిలో వుంచుకొని; బహియోజనాల దూరం ఎన్నో తరాలబట్టి వచ్చేసిన పండిత వర్గంలోంచి - తన లక్ష్యసాధనకోసం ఆయాపండితులు విడివిడి ఆ సామాన్యుని గూడెల్లో చేరడానికి ఎలా ప్రయత్నించారో; ఎంతగా తమనాటి సాంప్రదాయక వర్గంతో ఘర్షణలు పడివుంటారో వదవ గాచావో మనం చూడాలి!

పై పేరాల్లో పండితుడు చేబట్టిన స్వార్థ ప్రయోజనాలనీ, అందుకై అతడు చేసిన మనులనీ ఆంధ్ర సాహిత్యవరంగా పరిశీలిద్దాం.

ఆంధ్రదేశంలో అలవాటి నన్నయమంచి నేటి విప్లవ రచయిత వరకూ అందరూ తమ మత ప్రచారానికై సంగీత సమేత సాహిత్యాన్ని సాధనంగా వుపయోగించుకు తీరాలన్న కీటుకు తెలిసినవాళ్ళే!

దేశంలో జైన బౌద్ధులు విశ్వంఖల విహారం చేస్తుంటే తమ నమ్మిన, తన విలిక నమ్మిన వైదిక మత ప్రచారానికై బద్ధ కంకణుడైన వన్నయ తత్వమే వదదాహుళ్యంతో, వివిధ వృత్త భరిత ఛంద స్వీకరణతో తాను అనుశాసించిన తెనుగులో-కవిత్వాన్నిచెప్పి; తద్వారా వ్యమత ప్రచారాన్ని సాధించుకోవాలనుకొన్నాడు.

తనకు ముందున్న పండితవర్గం ఆదరించే ఆంధ్ర కవిత్వంలో లేని వాదత్వాన్నిమాత్రం-తమ ఉపయోగించాలనుకొన్న తెనుగునకు - సాయశక్తుల వన్నయ తీసుకొచ్చాడన్నది నిజం. కాని, అతనికిముందే వాగరికునికి అవాగరికునికి మధ్య చాలాదూరం ఏర్పడిపోయి; జానపదాంధ్రంలోని నైవర్లిక సంగీతం ఎన్నో మార్పుల్నిపొంది నన్నయ నాటికుందనీ-అలాంటి ఆ పండిత వ్యవహారంగావున్న తెలుగునే నన్నయ సంస్కరించాడని మనం మర్చిపోదు.

తననాటి సంఘంలో సాహిత్య సాధనంతో వ్యమత ప్రచారాన్ని విశ్వంఖలంగా పాగిస్తున్న జైన బౌద్ధుల అంతరార్థాధి ప్రాయాని అంతంత మాత్రంగానే వన్నయ గ్రహించేడుగాని; వాళ్ళ సామరునికి అత్యంత వచ్చిపాతంగా జరిగిపోడానికై రాజభాషా ప్రతిపత్తి సంస్కృత భాషనుపై తం త్రోసి రాజని, ప్రాకృత భాషలలోనూ పాళీ, పైశాచి

స్వల్ప చేరువకు చేర్చవలసిన అగత్యం వండితునికి తిరిగి కలిగి; అంతా క్రొత్తై; ఎన్నెన్నో నమస్కలు-అంటే-సరిగ్గా మునవటి తరాలవారి నాటివే-ఎదురై వాయి.

పూర్వీకుల అడుగు జాడల్లోనే వీళ్ళు సాగిపోతే అవలీలగా గమ్యాన్ని చేరివుండురేమో! కాని; పాత అంతా రోత అనుకోడం; ఏమాత్రం పాశ్చాత్య సాహిత్యవగాహన-అనే కారణాలవల్ల వీళ్ళు ఎప్పటి కప్పుడు ఎవరిమట్టుకు వారు తమకు లోచనదారిలో సాహితీ కన్యను నడిపి సామాన్యనికి నన్నిసాతంచేయ నమకట్టేరు.

కొంతమంది తమలోపున్న సాహిత్యాన్నే యథాతథంగా కొద్ది సాటి సంస్కారంతో పాచురుని కర్ణమయేలా భాషను కొంచెం సవరించి; ■ సామాన్యని అకర్షించే-అతని కత్యంత నియమైన సంగీత రాగాలవలన ఆ సాహిత్యానికి బోడించి అంధసాహితీ కన్యచే నాలుకాలాడించి, తమ ధ్యేయాన్ని సాధించుకోవాలనుకొన్నారు!

కాని; వీళ్ళు వాడుకొన్న భాషగానీ, సంగీతంకానీ-వీళ్ళను కొన్నంతగా సామాన్యనికి దగ్గరది ఎంతమాత్రంకాదు. కేవలం సంగీతపు మత్తులో ఆకర్షితులైన సామాన్య-తమకే తెలియకుండా తమ గొంతుకంతో చాలా కృతకంగా ఆ అసరిచితరాగాల్ని సాగదీసుకొంటూ ఆ లయతో పూగిపోతూ చేతులాడిస్తూ-వీళ్ళ మాటల్ని పేజీతుండడమే తప్ప; ఆ మాటల్లో దాగిన అంతరార్థాలమాట అటుంచి అవలంబాలుకూడా వాళ్ళ అంతరేంద్రియాలకి ఎంతమాత్రం ఎక్కేవిగావు.

ఈమాత్రపు పనినే వాళ్ళచేత వండితుడు చేయించుకోడానికిగల కారణం కేవలం సంగీతమేఅనీ; వీళ్ళు కూడా మునవటి తరాల వండితులగానే ఏమాత్రం కంఠోక్తిగా 'సామాన్యలకోసమే ఈ రాధా నమ్రంతా!' అని చెప్పకోకపోయినా నిజంగా ముమ్మాటికీ అందుకే తమ సాహితీ జీవితాలంకితం చేసేరనీ; వీళ్ళ దృష్టిలో పాశ్చాత్య దేశాలలో నాటకాలు సాధించిన ప్రగతి స్పష్టంగా వుందనీ గమనించాలి.

ఇదిలా నీరుకారిపోతే ఈ ప్రయత్నంలోగల లోటుపాట్లని హిరంగంగా, చర్చామూలకంగా తేల్చుకొని; పలురకాల ప్రణాళికల్ని ప్రయత్నం చేసుకొని, ప్రచారితం చేసుకొని ఇతర దేశాలలోని వండితుడు రామాన్యని చేరేందుకు సేసిన, ఫలితవజేసుకొన్న ప్రణాళికల్ని శరించుకొని 'కేవలం ఈ కవితాకన్యను వాళ్ళలోకి పంపేయడానికే ఈ చేయమన్న సంగీతా!'-అని సుస్పష్టంగా చెప్పకొని మరి కలంవట్టిన వండితులంతా రంగులోకి దిగేరు.

అటు సాహిత్యాన్నే ఇటు సంగీతాన్నీ వీళ్ళు సంస్కరించి; తిరిగి జాతీయ ఛందస్సులోకే దూకినా పూర్వీకలలాగా కాకుండా మాత్రా ఛందస్సులోకి దూకడంతో ఎంతో మేలు ఒరిగి వుండాలింది!

కాని; పూనుపేర్లు మాత్రమే పరిచితమైన సామాన్యనికి

కవితాకన్య మెడలోని ముత్యాలసరలా, ముప్పేట గొలసులూ ఏమాత్రం మనస్కరించలేదు!

ఇంత ఆలోచించి చేసిన పనికూడా పనికిరాలేదని తిరిగి ఆలోచించిన మరొక వండితుడు ఛందస్సుంటూ ఏమాత్రంపున్నా అది వొక ఎబ్బెట్టుగా-వాగరికవిష్ణంగా సామాన్యనికి కన్పిస్తోందని గుర్తించి; ఆ నర్తనపరివ్యంగాల్ని వాదిలించేసి, లయను మాత్రమే స్వీకరించి, అప్రయత్నంగా తానుపురించే వదాల వెనుకా వాక్యాల వెనుకా వొక రకమైన నాదాన్ని సాధించి-కవితా కన్యని మోడర్న్ మేకప్ తో సింపుల్ గా సామాన్యని చేరువకు పంపి; తన పనిని తాను చక్కబెట్టుకోవానుకొన్నాడు!

కాని; ఇదికూడా సామాన్యనిపట్ల ఏసాటి నల్లలితాల్ని సాధించకపోడం శోచనీయం! పైగా-ఇందుకుగల ముఖ్యకారణాలుకూడా తిరిగి సంగీత శబ్దాలే అవడం మరింత శోచనీయం!

ఛందస్సు నర్తనపరివ్యంగాల్ని వూడలాగిందెందుకు - తలవని తలంపుగా 'భుజంగ ప్రయాతా'ది వృత్తాల నడకల్లో కవితా కన్యని 'పుట్టి' పై 'కవిరాజ విరాజితం'గా 'భజగోవిందం' అనిపించడానికా? 'తోటకం' నడక, 'మాలిని' నడక-ఇలా ఎన్నో నడకల పోయట్లు వచ్చామెకు? పైగా-మునవటివాళ్ళు నేర్చుని 'Semantics steps' కూడా వచ్చా పిల్లకి?!

నిమింటు శ్మశానాల పుంఖానుపుంఖ శబ్ద వాసన ఆమె మేని కంటకుండా చేసిన దెందుకు-జితానువుల చ్యుతాశయుల హృతాశయుల హతాశుల కంపు సోకించడానికా లేక దుర్బల-దుర్బల-దుర్బల ధుర్బలత అని అనడానికా?!

వ్యాకరణాల సంతకల్ప విడిపించడం - రథవ కళ్ళటిరుసులలో ఆమెను కదలగనైనా చాలని రీతిగా త్రోయడానికా లేక నఖుల వలన నరిమ్యుతుల్ని చూపి విడవ కండేడ వకండి అనడానికా-నర్దజాగిన నడిరాతిరి చూపించడానికా?!

తనని తాను చెప్పకొంటూ నాదొక స్వర్గం అంటూ; అనర్థం అనితర సాధ్యం నామార్గం అంటూ; డప్పుల మోతల్ని ఎన్నుకోడం తగ్గించి; రథవక్ర గమనంలో నానా గనా నూనస్సినావలి తంగా పాటగా పాడిన ఆ కవితా కన్య మాట సామాన్యల చెవుల కేసాటి విక్కుతుంది-అనలు వాళ్ళలా అర్థం చేసుకోగలరు!

మునవటి వండితులు చేసినవనే వీళ్ళు చేసేరు! అయితే-వాళ్ళు స్పష్టంగా చెప్పకోలేదు-వీళ్ళు చెప్పకొన్నారు; వాళ్ళకన్నా సామాన్యనికి మరింత దగ్గరగా వెళ్ళి అగడానికైనా తగిన తరతరాల ప్రగతి, అనుకూల వాతావరణం వీళ్ళకున్నాయి-వాళ్ళకి లేవు.

దీనితో విపిగి వేసారిన వండితుడు తిట్టొక్కిన మతితో ముందరేచన అచ్చని లేకుండా; నమస్త్ర ప్రకృతిలోమా కిపించే నగ్నతని అలానే చూపించాలిగాని-దానికేమాత్రం అచ్చురన పున్నా ఫలితం

కాదినవధంక భాషిగితాల్ నూ తమ మత ప్రచారాన్ని సాగించి చాలా మట్టుకు కృతకృత్యులై వాంఛి నిత్య సత్యాన్ని నన్నయ ఆకళించుకొనే పోడం గ్రామ్య భాషనిగాని-దేశీయ ఛందస్సుల్నిగాని అదరించకపోడం వొకరకంగా అంధుల దుర్బుద్ధివ్వం !

కాని; వర్ణాశ్రమధర్మ పరక్షణమే ప్రధాన ద్యేయంగాగల వైదికధర్మ ప్రచారానికై బద్ధకంకణాడైన నన్నయ దృష్టిలో-అలగాజనానికి చోటులేకపోవడం ఏమంత అప్పదం కాదని మనం గుర్తించాలి.

అంతేకాదు-నన్నయ తన దృష్టిని మత సిద్ధాంత కారణంగా తప్పునివరిగా చాతుర్ధ్యార్థానికే పరిమితంచేసి; ఆ నాలుగు వర్ణాలవారికి కూడా ఏమాత్రం అందుబాటులో లేదని తనకు పూర్తిగా అనిపించిన తన వెనుకటి తరాల ఆంధభాషను-ఆ నాలుగు వర్ణాలవారికి అర్థమయే తీరులో తీర్చిదిద్దేదన్న యధార్థాన్ని మనం గ్రహించి సంస్కృత పండిత ప్రాబల్య సభావాలు ఇబ్బడి ముబ్బడిగావున్న అనాటి క్షిప్ర వాతావరణంలో తొలి తెలుగు గ్రంథాన్ని మొండి ధైర్యంతో వాయబూనుకొన్న అతగాడి ధైర్యాన్ని మనం అర్థంచేసు కొని విజంగా అతనికి నిరాజన మెత్తితిరాలి!

నన్నయ పనిలోని లోటుపాట్లను పూర్తిగా ఆకరించుకొనే తన పారిపరాధైర్ధ్య మత ప్రచారానికి, రాజకీయైక్యతా సాధనకీ, శాంతి స్థాపనకీ నడుం బిగించి గంటం పట్టిన తిక్కన-వాడవాడలా తిరిగి, అచ్చపు తెనుగుతనాన్ని ప్రాసచేసి, పల్లెపల్లెలా తిరిగి తెలుగు జాతి ఛందస్సును ప్రాదిచేసి-తన రచన కానిచ్చేడు.

ఆ కవి బహ్మ చేసినపని ముమ్మాటికీ మానవ మాత్రునికి సాధ్యంకాని పనే!

కాని; సామాన్యుడికి తమ వెలుకుబళ్ళే అచ్చంగా వినిపిస్తున్నా; 'తమలో మనిషి' అనే నమ్మిక రేకెత్తిస్తున్నా-ఆ ఉభయ కవి మిత్రుడు తమ దగ్గరకు పంపిన ఆ భారతీకన్య తమకేం చెప్పాలను కొంటోందో కూడా సామాన్యుడికి అర్థంకాకుండా పోయింది! దీనికి గల వాకేవొక ప్రజల కారణం-తెలుగు మాటకన్నా విశిష్టంగా సామాన్యులు భావించే-తెలుగుపాటకు చేరువుగావుండే-తెలుగు సంగీతానికి చేరువగా అమెగొంటు అంతగా అమరకపోడమే-అనాలి.

వీరవైష్ణవ, వీరశైవులు వొకరకంగా బౌద్ధ జైనుల అడుగు జాడల్లో మెంకువగా మెలిగిన వాళ్ళే అనాలి.

నన్నయ తిక్కనలు ఏలా సామరుడికి అర్థంకాకుండా దూరమై వారో ఇట్టి పసిగట్టినవీళ్ళు-అమాంతంగా అనాటివరకూ పండిత వర్గంలోవున్న ఛందోభేదాల్ని అన్నింటినీ కాలరాసి; జానపద సంగీతాని కంతటికీ మూలకందమైన పదకవితను చేపట్టేరు. మారుమూలల నుంచి తెనుగు పదాల్ని ఏరుకొచ్చేరు. ద్విపదలో అంతర్విసంగావున్న

సంగీతంతో వీళ్ళు అంతకు మునపటివారెవ్వరూ చేదీయనంతటి అలగాజనాన్ని కూడదీసుకొని; స్వమత వ్యాప్తిని గొప్పగా సాధించేరు.

ఇంతటి విపరీత పరిణామాల్ని చూచిన తరువాతి తరాల వారందరూ పదకవిత వాదరించడంతోబాటు-ఇంకా లోలోపలి గూడే లోక్తి చోచ్చుకపోయి యక్షగానాలు, జానపీఠ, సుద్దులు, వచనాలు లాంటి విన్నెన్నో దేశీయ ఛందస్సుల్ని స్వీకరించి; వాటిలోపున్న సంగీతంతో లాము పేకరించిన దేశీయ పదజాలాన్ని కలగలిపి తమ తమ ఉద్యమ ద్యేయాలైన భక్తి, శృంగార, ఏరాది భావనల్ని ప్రజల్లో వెదజల్లుకొన్నారు. వాళ్ళంతా ఛందోవిషయకంగా-అంటే సంగీత పరంగా సామాన్యులలో ఇంచుమించు కలసిపోయినట్టేవున్నా భాషా పరంగా కొంచెం వెనకబడివున్న కారణంగా సుంపూర్ణంగా వీళ్ళు సామాన్యులలో బిక్కుం కాలేకపోయేరు. సంగీతపరంగా వీళ్ళు తిక్కన కన్నా ఎక్కువ పనిచేసాధించినా; భాషాపరంగా అతనిపాటికూడా వీళ్ళు చేయలేదు. కొందరు చేయబూనుకొన్నా అంతవను గంగరాజించలేదు.

తమలో ఆడుతూ పాడుతూ, దరువులు వేస్తూవున్న కవితా కన్య సాడుతున్న పాటనిమిటో తెలియక పడేసేదే సామరుడు వెట్టిగా ఆమెవైపు చూచేవాడు!

నన్నయనుంచి పైవాళ్ళవరకూ అందరూ పైన చెప్పినట్లు సామాన్యుడికి దగ్గరగా జరగడమన్న పనిని-నేటి ఉద్యమ కర్తలలాగ ఇదమిత్యమని సుస్పష్టంగా చాటుకోకుండానే-చేసేరు. కొందరు తమ తమ ఆశయాల్ని, లక్ష్యాల్ని చెప్పకోడంలో తమకేలియింకుండా చూచాయగా తమపని చెప్పకొన్నారు. ఏదేమైనా ఇంతటి విపులాన కాళాలున్న, ఇంతటి సంస్కారమున్న ఈ రోజుల్లో ఈనాటి కవులు పాించినదాన్నే మన పూర్వులూ పూచించారనీ, వొకరకంగా వీళ్ళ కన్నా మెటుగ్గానే సంగీత సాహిత్యాల్ని సామాన్యవరం చేసేరనీ తెలుసుకోవాలి.

ఇలా ఇంతటి ప్రగతి వొక పక్క సాగివస్తున్నా; మరో పక్క పాండిత్య స్థిరక ప్రబంధాది ప్రక్రియలూ, శాస్త్రీయ సంగీతభరిత వివిధ ఛందోరీతుల్ని వండితుడు పోషిస్తూనే వస్తున్నాడన్న సంగతి మరువకూడదు.

సామాన్యనికి చేరువలాలనే ప్రయత్నం అలానే ఇంకా కొన్ని తరాలబాటు కొనసాగితే ఏలా ఏం పరిణమించేదో గాని; అమాంతంగా అన్యపాలన దేశాన్నంతనీ వొక్కసారి తన కబంధ హస్తాంతో ఆక్రమించుకొంది. ఫలితంగా ఇతర రంగాల్లోని మన ప్రగతి విస్మృతిలో పలిసమై నట్టే మన సాహిత్య ప్రగతికూడా వెనకడుగుపెసి అడుగుంట పోయింది.

తిరిగి జాతీయోద్యమనాటికీ-సాహితీకన్య సామాన్యని చేరే దేశీయ మార్గాల్ని పూర్తిగా మర్చిపోయి వుంది. ఈ విలుకోసమే వేదివున్న వండితుడు తిరిగి ఆమెను తన మేడల్లోకి లాక్కుపోయి; అనూర్యం పక్కగా ఆమె మమగడమ యధాస్థితికి తీసుకొచ్చేడు!

జాతీయోద్యమానంతరంగా దేశభక్తి, జాతీయోన్మత్సావగాహనాదులను సామాన్యనితో రేకెత్తించడానికై కవితా కన్యను సామా

దక్కదన్న ఆలోచనతో కలితాకన్నని దిగంబరంగా సంపుటూ; ఆ సామాన్యని దగ్గర నోటికొచ్చినట్లుల్లా మాట్లాడి వాళ్ళని తన మాట వివేచనకు గురి చేయాలన్నాడు!

ఇక్కడ-సమస్త ప్రకృతి ఆచారనా విరహితంగానే వుంటుంది. నిత్యసత్యమే అయినా మానవుణ్ణి మిగిలిన ప్రాణికోటినుంచి వేరుచేయడానికే వలె ఈ ఆచారనా-మాటా అనేవే అని వండి తుడు గుర్తించకపోవడం; మానవుని ఆలోచన తట్టి లేవగలిగితే వాడే మైనా చేపిరిగితాడు గాబట్టి-ఆ ఆలోచన తట్టి లేవగలిగే శక్తి, అతని నిత్యవ్యవహారంలోని సాదాసాదానరకం సంభాషణలకన్నా పాటలోని శైలిలో వుందని, ఆ పాటకే ప్రాణం సంగీతంలో వుందని వండితుడు గుర్తించకపోవడం చాలా దారుణం!

ఇందువల్లే ఇతడాశించినదిగాని, ఆజ్ఞాపించినదిగాని ఆ అలగా జనానికి ఏమాత్రం వినిపించలేదు-వాకవేళ వినిపించే అవకాశాన్ని కూడా సరిమానుకున్నా తలకెక్కనూలేదు-ఈ వండితుని వని నెర వేరలేదు

ఇక్కడ మరో రెండు ముఖ్యవిషయాలు గుర్తించాలి!

తరతరాలబట్టి ఈ వండితుడు ఇలా వెనక్కి ముందుకీ పూగిపోతాడున్నాడేగాని; ఆ సామాన్యమంతా తనకు వినిపించి నంతవేరలో ఆయా ఉద్యమాల పిలుపుల్ని వసిగట్టి; తన మేధ కంకి నంతవేర దాన్నర్థం చేసుకొని; తన సంస్కరానికి తగినంతగా దాన్ని తన భాషలో మలుచుకొని; తన కనువైన బాణీలో దాన్ని పాడు కొంటూనే పాఠ్యమైనంతలో సాహిత్య సాధనంలో తన మునుగుని బాగుచేసుకొంటూనే-మరో చక్క పురోగమించిపోతున్నాడన్న నంగీతి గమనించాలి.

చరిత్రకందినంత వేరలో పె సత్యాన్ని పరిశీలిద్దాం.

జంగందేవర పాటలలాంటి పాటలకున్న ప్రచారం ద్వారా వాటియూని కెక్కడుంది? కాటమరాజుకథ, బొబ్బిలిపాట; వల్కాటి పాటలలాంటి పాటలన్న సాధితమైన వీరరసా దేకం శ్రీనాథాదు లేపాటి సాధించేరు? నీత సమర్థ, మె రావణ కథ, లక్ష్మణమూర్తి లాంటి గేయాల్లోని కల్పనా చతుర్మూర్తికి రంగనాథ రాఘాయణం లాంటివే తల్పాగ్నేయ! కుశలపులకథ, కేవలకథ, పాండవుల విషయ మైన పాటలకున్న ఆదరణ ఈ పురాణ సతవంపల్ల నెరవేరుతోందా? చలో మోహనరంగా లాంటి పాటలలోవున్న వివర్ణ ప్రణయ శృంగా రాలు ప్రబంధాల్లో వున్నాయా? వీరభక్తాంగరి పాటలకున్న ప్రచారం పండిత సృష్టియైన అనంత వేదాంత వాఙ్మయాని కుందా? 'పడిసేల'లాంటి పాటలు రాసినవాళ్ళూ, బుట్టుకథలు పాడినవాళ్ళూ చేసిన పాటికన్నేనా సాయుధ రథభీభత్సుని రథసార ఘులు చేయగలిగేరా?!

జానపద గీతాల్లోని వివర్ణ మధురకర్తవలగాని, గుండెల్ని కదలించేస్తా వనిచేయించే - మనసును మైమరపించే సంగీతంగాని;

తేలికగా పుట్టావే చక్కగా వచ్చినానికి అమిరిపోతూ వింతగింత అర్థాలిచ్చే వదజాలంగాని- ఈ యావదాంధ్రసాహిత్య గంధాల్ని దుర్బిణి యంత పెట్టుకు వెతికినా కనిపిస్తాయా కనిపించినా కదిలిస్తాయా -కదిలించినా మైమరపించి వని చేయనిస్తాయా?!

నేవలం ఆంధ్రదేశానికేగక సమస్త పంచానికి ఈ పె వ్యాసన విషయం చెబుతుంది.

ఇంతటి ఉత్కృష్ట ప్రయోజనాల్ని సంగీత సాహిత్యాల కలయికవల్లే సామరుడు సునాయనంగా - తనకే తెలికుండా సాధించు కొంటున్నాడన్న నంగీతి వండితుడు సాకల్యంగా అవగాహన చేసుకు తీరాలి.

ఇటు సంగీతాన్ని - అంటే పాటను తయారుచేసేటంతపాటి చందస్సునూ; అటు భాషాదులనూ - అంటే సామాన్యని మనసును తట్టి పేటంతటి ఎత్తుకే ఎగరగల భాషాంకారాదులనూ వండి తుడు ఆకళించుకోవాలి.

అలా ఆకళించుకోవడాడు సాహిత్యం సంఘంలో నేటిలాగా పాపువంతునకే పరిమితమై వుండిపోకుండా మిగతా ముప్పావు వంతు కూడా జీర్ణమౌతుంది.

సాహిత్యంద్వారా వండితుని పిలుపునిన్న సామాన్యడు తన సర్వ స్వాస్థి వాడ్డి సంఘ సంస్కరణాది కార్యకలాపాల్లో పాల్గొని; లోక శ్రేయస్సును సంపూర్ణంగా సాధించేలాచేసే తీరతాడు.

కాని; వెన్నెంటునే మునపటిలాగా వాడికిగాని; ఆసాహిత్యానికి గాని తిలోదకాలివ్వకూడదు. నిస్వార్థంగా కలకాలం వండితుడు ఇక్కడి తన భిషానాని ఎత్తేసి, ఆ గూడలోనే మాతంగ కన్యతోబాటు కాపుండిపోవాలి!

1. ప్రపంచ ప్రసిద్ధులైన బెక్ట్; ఇంకా విందరో రూసీకవులు చేసినదేలేవీ; ఆ గూడలోకి చొప్పుకుపోయి వారి పాటలవెనకడ్గిన సంగీత సాహిత్యాల్ని ససిగట్టి వాటితో తమ సిద్ధాంతాల్ని కలపి తిరిగి ఆ సామాన్యలకి అందిచ్చి ఆయాకపులంతా ఎంతో ప్రగతిని సాధించేరని గుర్తించాలి.

అలా వండితుడూ సామరుడూ చెట్టచట్టాల్లోను నడచిన నాడు తరతరాలబట్టి కవిత్వంవల్ల సంఘంలో పాపువంతుకే గుత్తగా అబ్బుతున్న హృదయ వైశాల్యం, సంస్కారం, నిశితాలోచనా, కృత్యా కృత్య వివక్షణాజ్ఞానం, మానసికానందం; దేశ ప్రగతికి కృతజ్ఞత సద్గుణ సంపత్తులన్నీ మొత్తం ఉమ్మడి సామ్రాజ్య మారితిరతాయి.

అనాడు సంగీతమాత్ర ప్రధాన సాహితీ సమ మూలతో వివర్ణ మందరంగావున్న ఆంధ్రకవితా మాతంగకన్య లోక కన్యాభావికై గొంతెత్తి పాటపాడి తీరుతుంది.

పెరకంగా సంగీత సాహిత్యాల సత్సంబంధంతో జనతా సత్సంబంధాల్ని ఆశిద్దాం!

గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ: ఆర్థిక సంక్షోభము

శ్రీ యిమ్మానేని సత్యసాందరం

భారతదేశంలో ఆర్థిక సంక్షోభమును గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థను నిర్లక్ష్యము చేయుట ముఖ్యకారణమని చెప్పుచుంది అభిసాయము. సుస్థిరమైన ఆర్థికాభివృద్ధిని సాధించుట ఇప్పటివరకు సాధ్యపడలేదు. ధరల పెరుగుదల, నిరుద్యోగము మొదలగు సమస్యలు విక్రళ రూపము దాల్చినవి.

భారతదేశం ప్రధానంగా వ్యవసాయక దేశమై నప్పటికీ, ఆహార ధాన్యాల దిగుమతి గతంలో తప్పనిసరి అయినది. 1970-1975 మధ్యకాలంలో 14 59 మిలియన్ల ఆహార ధాన్యాలను దిగుమతి చేసి కొనుట జరిగినది. ఆహార సమస్య క్షిప్రంగావున్న రోజుల్లో సంవత్సరానికి 500 కోట్ల రూపాయలు ఆహార ధాన్యంపై ఖర్చుచేయుట జరిగినది. 1965-1973 మధ్యకాలంలో దిగుమతి చేసుకున్న ఆహారధాన్యాల విలువ 2634.82 కోట్ల రూపాయలు. గతంలో ఏ విధంగా భారతదేశం ఆహార ధాన్యాలకు ఇతర దేశాలపై ఆధారపడినది. ఈ దిగువ పట్టిక తెలిపుచున్నది.

పట్టిక 1

ఆహార ధాన్యాల సరఫరా
(మిలియన్ టన్నులలో)

సంవత్సరం	ఉత్పత్తి	దిగుమతులు	మొత్తం
1970-71	108.40	2.05	110.45
1971-72	105.20	0.45	105.65
1972-73	95.20	3.61	98.81
1973-74	103.06	3.61	106.67
1974-75	104.50	4.87	109.37
మొత్తం	516.36	14.59	530.95
బదులనంతరం లకు సగటు	103.27	2.92	106.19

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో దారిద్ర్యాని బట్టి చూచినట్లయితే, వ్యవసాయాభివృద్ధికి, గ్రామీణాభివృద్ధికి మనము చేసిన పెట్టుబడి

చాలా తక్కువని తెలియుచున్నది. ప్రజలలో 70 శాతం గ్రామీణ ప్రాంతాలలో వుండుటచే, ఇటువంటి పరిస్థితి మిక్కిలి కోవనియం. గ్రామీణ ప్రాంతాలలోవున్న అతి బీద ప్రజల జీవన ప్రమాణంలో తరుగుదల కనిపించినది.

వ్యవసాయరంగాన్ని నిర్లక్ష్యం చేయుట ప్రజలలో ఎక్కువ మందికి, అంటే గ్రామీణ ప్రజలకు బాధ కల్గించుటయేగాక, దేశం ఇతర దేశాలపై ఆహార ధాన్యాలకు కూడ ఆధారపడవలసిన పరిస్థితి ఏర్పడినది. ఇతర దేశాల ఆభివృద్ధి పూర్వాలను అనుసరిస్తూ, పారిశ్రామికీకరణకు అతి ఎక్కువ ప్రాముఖ్యతనిచ్చి, వ్యవసాయరంగానికి తగినంత పెట్టుబడి వెనుకూర్చుట జరుగలేదు. వాస్తవంగా, వ్యవసాయరంగంలో పథుత్వ పెట్టుబడి కాలం తగ్గుతూ వచ్చినది. ఇది ఈ దిగువ పట్టికలో చూపుట జరిగినది.

పట్టిక 2

నాలుగు పంచవర్ష ప్రణాళికలలో
ప్రభుత్వ పెట్టుబడి (కోట్ల రూపాయలలో)

అంశము	మొదటి ప్రణాళిక	రెండవ ప్రణాళిక	మూడవ ప్రణాళిక	నాల్గవ ప్రణాళిక
1 వ్యవసాయము అనుబంధరంగాము	290 (14.8)	549 (11.7)	1089 (12.7)	4328 (17.4)
2 నీటిపారుదల వరదలనిరోధకం	434 (22.2)	430 (9.2)	665 (7.8)	1087 (4.4)
3 ఇంధనము శక్తి (Power)	149 (7.6)	452 (9.7)	1552 (14.6)	2523 (10.1)
4 చిన్నతరహా పరిశ్రమలు	42 (2.1)	187 (4.0)	241 (2.8)	853 (3.4)
5 పరిశ్రమలు మరియు ఖనిజములు	55 (2.8)	938 (20.1)	1726 (20.1)	5388 (21.4)

గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ

6 రవాణా మరియు ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు	518	1261	2112	4157
	(26.4)	(27.0)	(24.6)	(16.7)
ఇతరములు	472	855	1492	6596
	(24.1)	(18.3)	(17.4)	(26.6)

(బాకెట లోపున సంఖ్యలు మొత్తం పెట్టుబడిలో శాతంను తెలుపుచున్నవి.)

నాల్గవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో సాధించిన విషయాలు చెప్పకో దగినవిగా లేవు. నాల్గవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో అభివృద్ధి రేటు 5.7 శాతము వుండుటకు బదులుగా 3.5 శాతం మాత్రమే వున్నది. నాల్గవ పంచవర్ష ప్రణాళిక (1969-1974) ఆరంభంలోపున్న ఆహార ధాన్యాల ఉత్పత్తికి, ఆ ప్రణాళిక చివరలోపున్న ఆహారధాన్యాల ఉత్పత్తికి అంతగా భేదంలేదు. రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళికనుండి పరిశ్రమలకు, ముఖ్యంగా భారీ పరిశ్రమలకు అత్యధిక ప్రాధాన్యత ఇచ్చి నప్పటికీ, పారిశ్రామికరంగం విజయాలకూడ పరిమితంగానే వున్నవి. ఈ కారణంగా ఆర్థిక వ్యవస్థలో ధరలు విపరీతంగా పెరిగి, ప్రజలకు పెక్కు ఇబ్బందులు కల్గించినవి. 1949లో పోల్సెపుడు 1974లో రూపాయి విలువ 29.07 పైసలుగా అంచనా వేయబడినది. భూమిలేని శ్రామికుల శాతం మొత్తం శ్రామికులలో 1961లో 16.7 వుండగా 1971లో అది 25.76కి పెరిగినది. ధరలు పెరిగినప్పటికీ ప్రజలవద్ద కొనుగోలు శక్తి తగ్గుటవలన, పెట్టుబడి పెరగలేదు. ఆర్థిక వ్యవస్థలో విచిత్రంగా ద్రవ్యోల్బణ స్తంభిరణ (Economic Stagflation) ఏర్పడినది. ఆర్థిక వ్యవస్థలో గుర్తించనం విపరీతంగా పెరుగుటవలన, ధనవంతుల ఎక్కువగా అనవసరపు ఖర్చులను పెంచుట జరిగినది.

ప్రణాళికలను అమలుపరచుటలో అనేక ఇబ్బందుల సంగతి ఆటించి, అసలు ప్రణాళికా వ్యూహములోనే కొన్ని లోపాలు ఉన్నట్లు తెలియుచున్నది. ఇందులో అతి ముఖ్యమైన లోపమేమిటంటే గ్రామీణ సమస్యలను నిర్లక్ష్యము చేయుట, పట్టణ సమస్యలపై ఎక్కువ శ్రద్ధచూపుట. ఉదాహరణకు, మనదేశం ప్రధానంగా వ్యవసాయిక దేశమైనప్పటికీ, మొత్తం ఇంధనము (Power) ఖర్చులో పారిశ్రామిక రంగము వాటా 70 శాతము, మరొక విశేషమేమిటంటే పారిశ్రామిక రంగంలో ప్రైవేటు పెట్టుబడి పెరిగినప్పటికీ, వ్యవసాయ రంగంలో పెరగలేదు. ఫలితం: ఇతరదేశాలనుండి ఆహార

ధాన్యాల దిగుమతి. వ్యవసాయ ఉత్పాదకాల ధరలు విపరీతంగా పెరుగుటచే సన్నకారు రైతులకు ఆహారధాన్యాల ఉత్పత్తిని పెంచుట సాధ్యపడలేదు.

వ్యవసాయోత్పత్తి ప్రభుత్వం రైతులకిచ్చే ప్రోత్సాహంపై ఆధారపడి యుండును. పేకరణ ధరలలో (procurement prices) మార్పులేదుగాని, రైతులు కొనే ఇతర అత్యవసర వస్తువుల ధరలు మాత్రం విపరీతంగా పెరిగినవి. మార్కెట్టులో ఆహారధాన్యాల ధరలు ఎక్కువగావున్న, మధ్యవర్తులు లాభం పొందారేగాని, రైతులుకాదు దీనినిబట్టిచూస్తే, గ్రామీణ రంగంలో జనాభా పెరుగుదలకు తగినట్లుగా సంపద పెరగలేదని తెలియుచున్నది.

1960-61 వరలో, వ్యవసాయరంగంలో పగిలు ఆదాయం 1960-61 లో 189.5 రూపాయలు, 1969-70 లో 184.1 రూపాయలు వ్యక్తికి 5 రూపాయలు తగ్గుదల. అయితే ఆర్థికవ్యవస్థ మొత్తానికి చూచినట్లయితే, 33 రూపాయల పెరుగుదల కనిపించినది. అంటే అభివృద్ధి ఫలితాలు గ్రామీణ రంగానికి తగినంతగా చేరుటలేదన్నది స్పష్టము. చైనా గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థకు అత్యధిక ప్రాధాన్యత నిచ్చినది. మొత్తం ప్రభుత్వ ఆదాయంలో ఆ దేశంలో 60 శాతం గ్రామీణ రంగంనుండి ఏర్పడినది. మనదేశంలో గ్రామీణ ప్రజలలో ఆదాయపు పన్నుకట్టే ఆర్థిక స్త్రోమతగల వారి సంఖ్య అతి తక్కువ. ఒక అంచనా ప్రకారం, గ్రామీణ కుటుంబాలలో 0.79 శాతం వాటికి మాత్రమే సంవత్సర ఆదాయం 20,000 రూపాయలుగాని అంతకు మించిగాని వున్నది. పైగా ఈ కుటుంబాలు ఎక్కువగా వంజాబ్, హర్యానా, రాజస్థాన్, మహారాష్ట్ర, మైసూరు, మధ్య పదేశ్ లలో కేంద్రీకృతమైనవి. భూకమతాలపై గరిష్ఠ పరిమాణం సకలంగా అమలు పరచనంతకాలం, భూమి కొంతమంది చేతులలో కేంద్రీకృతమగు తగ్గుదు. ప్రణాళికలను రూపొందించువారు గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవసాయాలను స్వరూప స్వభావాలను పరిగా అవగాహన చేసుకోవడం అనవసరం కనబడుచున్నది. ఇలా జరగక పోవుట వలన ఇప్పటి వరకు మనదేశంలో గ్రామీణ ప్రజల అవసరాలను తీర్చుటకు మనః తీసికొన్న చర్యలు ఆశించిన ఫలితాలను సాధించలేదు. కొంత అభివృద్ధి సాధించినా, దాని ఫలితాలు వారికి అందలేదు.

విచిత్రమేమిటంటే, మనదేశం బీదదేశమైనప్పటికీ, అత్యవసర వస్తువుల ఉత్పత్తికంటే అనవసరపు వస్తువుల ఉత్పత్తి గత

కాలంలో వివరీతంగా పెరిగినవి. వైవా అభివృద్ధి పూర్వంలో, సామాన్యులు వివియోగించే వస్తువులకు అత్యధిక ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడినది.

పారిశ్రామికంగా దేశాన్ని అభివృద్ధిలో అభివృద్ధి చేయాలన్న ఆశతో మనము గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థను నిర్లక్ష్యంచేయుట జరిగినది. దాగా అభివృద్ధి చెందిన దేశాల పూర్వాములు మనదేశానికి సరిపోవు. జనాభా పెరుగుదల మనదేశంలో ఎక్కువగా వుండుటవలన, దారిద్ర్యము ఎక్కువగా వుండుటవలన కేవలం పారిశ్రామికీకరణ వలనే ఈమనస్య లను సాధించుట ఏలువడదు. ప్రస్తుతం అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు కూడ ఒక అభివృద్ధి స్థాయిని చేరిన తరువాత పారిశ్రామికీకరణకు అత్యధిక ప్రాధాన్యత ఇచ్చినవి. ఆనమయానికి ఆ దేశాలలో వ్యవసాయ రంగం దాగా అభివృద్ధి చెంది ఆహారధాన్యాలలో మిగులు వున్నది. కాని మనదేశంలో పారిశ్రామికీకరణను తీవ్రతరం చేసేనాటికి, ఆహార సమస్య, జనాభా సమస్యలు కూడా వున్నవి.

దాగా అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో ఆహార ధాన్యాల దిగుమతి ఎక్కువగా వున్నది. పారిశ్రామిక వస్తువులను ఎగుమతి చేసి ఆహార ధాన్యాలను దిగుమతి చేసికొనగలవు. కాని మనదేశంలో ఈ అవకాశం లేదు. కారణం, పారిశ్రామిక రంగంకూడా వెనుకబడివుండుటయే. మన ఎగుమతులు ప్రధానంగా వ్యవసాయ కుక వస్తువులే. అంతర్జాతీయ మార్కెటులో వాటికి గిరాకీ తక్కువ. దిగుమతుల ధరలు పెరుగుట వలన విదేశీమారక ద్రవ్య సమస్య క్షిప్రతరమై నది. ప్రపంచ ఎగుమతులలో మన ఎగుమతుల శాతం 1963 లో 1.2 శాతం వుండగా 1973 నాటికి అది 0.6 శాతానికి తగ్గినది. అంతేకాదు. అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు ప్రధానంగా వాటితో అనే వ్యాపారం చేసుకొనుటవలన, వెనుకబడిన దేశాలు వ్యవసాయ రంగంను అభివృద్ధి చేయుటలో ప్రత్యేక కృషి చేయవలెను. ఉదాహరణకు వైవాలో ఆహార ధాన్యాల ఉత్పత్తి 1962-63 లో 180 మిలియను టన్నులు. 1967-68 నాటికి అది 214 మిలియను టన్నులకు పెరిగినది. మనదేశంలో ఆహార ధాన్యాల ఉత్పత్తి తక్కువగా వుండుటయేగాక అది వివరీతమైన ఒడుడుడుకులకు గురియ్యెనది. ఇతర విధాలుగా అనేక లాభాలు వుంటేతప్ప (ఉదాహరణకు వముల ఉత్పత్తి) వెనుకబడిన దేశాలు వ్యవసాయ రంగమును వింతమాత్రం నిర్లక్ష్యం చేసుకూడదు. సహజ వనరులున్నప్పటికీ, మనము వాటిని పూర్తిగా వివియోగించుకొనుటలేదు. వైవామాత్రం వున్న సహజ వనరులను

పూర్తిగా వివియోగించుకొనుటద్వారా అభివృద్ధి చెందుచున్నది. అలా అభివృద్ధి చెందుటకు కొంతవరకు రాజకీయ కారణాలకూడా లోబడినవి. (వైవా కమ్యూనిస్టు దేశంకూడా)

వెనుకబడిన దేశాలు ఇతరదేశాలపై ఆధారపడవలసిన అవసరం వున్నప్పటికీ, వున్న వనరులను పూర్తిగా వివియోగించుకొనవలసిన అవసరమును మరువరాదు. ఉదాహరణకు, మనకు నీటిపారుదల వసతులు తక్కువ. అయితే ఉన్న నీటిపారుదల శక్తిని పూర్తిగా వివియోగించుకొనుటలేదు, మనూరు 40 శాతం నీటిపారుదల శక్తిని (Irrigation potential) మాత్రమే మనము వివియోగించుకొనుచున్నాము. అంతేకాదు, నీటిపారుదల వసతులు కొన్ని ప్రాంతాలలో పరిమితమైనవి. ఈకారణంగా ఏకరోత్యత్తిలో రాష్ట్రాలమధ్య వ్యత్యాసమున్నది. ఉదాహరణకు, ఒరిస్సా, మధ్యప్రదేశ్ లీవారు రాష్ట్రాలలో వరిసంబ హెక్టారుకు 1000 కి. గ్రా. లోపుగావుంటే బెంగాల్, తమిళనాడులో 2000 కి. గ్రా. పైగా వున్నది.

వ్యవసాయరంగంలో ఇటీవల కాలంలో వచ్చిన పొంతికికమైన మార్పులవలన, వ్యవసాయ ఉత్పాదకాలు, ముఖ్యంగా విరువులకు గిరాకీ వివరీతంగా పెరిగినది. అయితే నీటి ఉత్పత్తిలో పెరుగుదల తగినంతగా లేనందువలన, రైతులు విరువుల కొరతవంటి సమస్యలకు గురిఅయిరి. హరిత విప్లవము (Green Revolution) వలన ప్రయోజనాలు రైతులందరు పొందుట జరగలేదు. రైతులకు లభియ్యే సమయంలో ఉత్పాదకాలను తగినంతగా సరఫరా చేసినచో ఏకరోత్యత్తిని వివరీతంగా పెంచవచ్చును. ఉదాహరణకు బెంగాలులో ఆహారధాన్యాల ఉత్పత్తి 1966-67 లో 41.79 లక్షల టన్నులయందగా 1968-69 కి 62.52 లక్షల టన్నులకు పెరిగినది. అంటే రెండు పంచత్వాలలో పెరుగుదల శాతం 50. మనదేశంలో జాతీయ ఆదాయం పెరుగుదల వ్యవసాయోత్పత్తిపైనే ఆధారపడి యున్నది.

ఇటీవల కాలంలో మనదేశంలో ధరలు పెరిగినా, కొన్ని సరిక్రమంలో గిరాకీ తగ్గినది. దీనినే inflationary recession అందురు. వ్యవసాయదారుల ఆదాయాలు తగ్గుటవలన కొన్ని వస్తువులకు గిరాకీ తగ్గుట సహజము. వ్యవసాయరంగం అభివృద్ధి అంటే కేవలం ఆ రంగంలో పొంతికికమైన మార్పులు లేవట్టుకోకాదు. వ్యవస్థాపూర్వకమైన మార్పులు చాలా అవసరం. అయితే కొన్ని రాజకీయ కారణాలవలన ఇప్పటివరకు వ్యవస్థాపూర్వకమైన మార్పులు

'హనుమదింద్రగంటి'వారి కవితావైశిష్ట్యము

శ్రీ శివలెంక ప్రకాశరావు

క్రమిక, సాహితీకర్తగా, వ్యాసకర్తగా, బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలిగా ఆంధ్రదేశమంతటను పేరెన్నికొన్నవారు శ్రీ ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు.

ఒక నదీ ప్రవాహమువలె 'మొట్టమొదట బహుసమాజ' వు ఉరవడితో బయలుదేరి, అగి వ్యక్తిగత భావకుని సరివేదనలో రాలు దేరి-నవ్యసాహిత్య ప్రణయ పక్వతీ ఆరాధనలలో గడుసుదేరి-అభ్యుదయ కవితామార్గాన మాటకు, మనసుకు పదము, వేడి సంతరించు కుని రచనా వ్యక్తిత్వాన్ని శ్రీ శాస్త్రిగారు సంపాదించుకొన్నారు!

పెక్కు పద్యములు, గేయములు, వచన కవితలు, వ్యాసములు, కథలు, వాటిలు వారు రచించి 'హనుమదింద్రగంటి'గా జగద్రాజ్యాలి గాంచినారు. శ్రీ శాస్త్రిగారి పక్షి పూర్వముగా సందర్భముగా ప్రచురించబడిన దక్షా రామాది పద్యకవితా సంకలన మార్ధముగా జేసికొని, వారి కవితా వైశిష్ట్యము నెన్నటయే ప్రస్తుత వ్యాసోద్దేశము.

విద్యార్థి దశలో రచించబడి, ప్రముఖ మారస తిక 'భారతి' (1929-ఆంగీరస సం॥) లో ప్రచురించబడిన శాస్త్రిగారి పదమ పద్యరచన 'స్మృతికణాలు'.

1929-49 వరకుగల రచనలలో వారి మనస్సులో చెరిగిన ఆదర్శాల పెనుతుపానులు, అవేశాల ఆర్పటాలు, భావాభ్యుదయోద్వేగముల ప్రభావాలు చోటు చేసికొన్నవి. 'దక్షా రామ' సుమ సందర్భన భాగ్యముతో 1949 నుండి ఇంద్రగంటివారి హృదయ క్షేత్రమున ఆధ్యాత్మిక సహసనలు గుబాళించి, వారి సాహితీ గమనము క్రొత్తపుంతలు బట్టినది. ఈ సంపుటిలో ఉన్న పద్యము లనుబట్టి చూడగా 1950-70 మధ్య కాలములో ఆధ్యాత్మిక చింతనా బలముతో కవిత లల్లినట్లు కన్పిస్తున్నది. మొత్తముమీద పరిశీలించగా మొదటి రెండు దశాబ్దములలో 'ఒక అవేశ స్వభావుడు, భావుడు', తరువాతి కాలమున 'ఆధ్యాత్మికత, భావనా విస్తృతి భాషాపాండిత్యము, నైశిత్యము, స్థిమిత చిత్తత'గల ఒక నత్తావృష్ట కుడు శాస్త్రిగారిలో రూపుదిద్దుకొని చెప్పనవచ్చును అందువల్లనే మొదటి దశలో భవభూతి, రెండవ దశలో కాలిదాసు, వాల్మీకివారి కవి మాన కవులుగా హృదయసేత మలంకరించినారు.

విశాఖ జిల్లాలోని 'బిడ్డాది' పూర్వము విరాటరాజ రాజ్య రాజధాని నగరమని పతీతి. కాని నేడా వైభవము నశించి శిథిలై ప్థలోనున్న విడువ చూచి శాస్త్రిగారు పొందిన అవేదనయే స్మృతి కణాలు గా రూపొందినవి.

'ఇదియట మత్స్య భూమికుని పెనుకోట
మంటిగబ్బుల మా కంటి కనురె
ఇది యట మత్స్య రాజ్యే దిర పీఠమ్ము
బాలురు తువల బరాబరల నేడ
ఇది యట యుత రా నుదతి వాల్మీపుకాల
నక్క తొక్కుడుల మానాటి మాట
ఇది యట కీచకోర్కీకు పాపపుశాడ
ఎట్లు కంకరగుట్ల ఎట్లులిప్పుడు
ఇది యట దురంత కౌరవుల్ చెదరిమేము
గోవునుబట్టి యనికి డీకొనిన తావు
కలుకు ముండుల తుమ్మపక్షములలోడ
గ్రాలె నొక్క బయలుగ మా కాలమునకు.'

అని చరిత్ర గర్భమున దాగియున్న సత్యములను వివరించి, కీచకుని 'వైషయేచ్ఛ', 'ధర్మేశు నుదుట' 'రక్తధారలరలి'న ఫలము 'ఒడ్డాది మని' యగుటకు కారణములని వేదనా శువులను రాలివారు శ్రీ శాస్త్రిగారు.

ఇందు భావమున ఉద్వేగము, ఉద్దేకము ఉన్నవి కాని పుష్టి సంపూర్ణముగలేదు.

1932న రాజమండ్రి వాసమేర్పడు పలుకును శాస్త్రిగారి కవితా వ్యాసంగము క్షైతవాస్థలోనే ఉన్నదని చెప్పనవచ్చును. అప్పటి నుండి నుమారు పదునాఱు సంవత్సరాలు అనగా 1948 వఱకు 'కొత్త అన్నదల్లా వెళ్లిని పెట్టుకుని' కలిగిన నవ్యసాహిత్యోద్యమ ప్రభావముచే ఏర్పడిన భావ తీవ్రత, పూర్వ సంప్రదాయములనుండి బయటపడటకు అనుభవించిన అంతర్మథనము ఇంద్రగంటివారి రచ

విద్యత్యము చేయుట జరిగెను. గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థలో అనమానకలమ తొలగించుటకు వ్యవసాయ పూర్వకమైన మార్పులు (భూసంస్కరణలు) గ్రామీణ ప్రజలకు ఉత్పత్తిని పెంచుటలో తగిన ప్రోత్సాహం కల్పించును.

భూకమతాలపై గరిష్ఠ పరిమాణమును పెంచినచో ఉత్పత్తిని పెంచుటకు ఎక్కువ అవకాశమున్నదని కొందరి ఆభిప్రాయము. అయితే ప్రస్తుతము వ్యవసాయ రంగంలో ఉత్పత్తి పెరుగుదల ఉత్పాదకాల వరసరాపై ఆధారపడియున్నదిగాని, కమతాల పరిమాణంపై కాదు. అపానునంటి దేశాలలో చిన్నకమతాలలోకూడా ఉత్పాదకత ఎక్కువగా వున్నది. మన దేశంలో కొన్ని పరిశోధనల వలన చిన్న కమతాలు మిక్కిలి పమర్తవంతంగా పనిచేయుచున్నట్లు తెలిసినది. (మెక్సికోలో హరిత విప్లవమునకు గురిఅయిన ప్రాంతాలు) నీటిపారుదల వసతులు తగినంతగా వున్నచో, చిన్నకమతాలుకూడ ప్రస్తుత పరిస్థితులలో లాభసాటిగా వుండును. వ్యవసాయాభివృద్ధి విషయంలో ఖచ్చితమైన రైతులు ఎక్కువ శ్రద్ధ చూపించగలరు. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో బలహీన వర్గాల ఆర్థిక పరిస్థితులను పెరుగు పరచుటకు ప్రత్యేక కృషి అవసరము. మన రాజకీయ వాయకులు పట్టణ ప్రాంతాలనుండిగాని గ్రామీణ ధనికులనుండిగాని వచ్చుటచే, గ్రామీణ పేదరికమును దూపుచున్నట్లు తగు శ్రద్ధ చూపించుటలేదు. మన దేశంలో సుమారు రెండు మిలియన్ల భూమిలేని వ్యవసాయ కుటుంబాలు వున్నవి.

మిగులుభూమి భూమిలేని వారందరికీ పంచుట సాధ్యపడదు. ఇది అందరికీ తెలిసిన విషయమే. అయితే ఇది ఒక నమస్కర్తాదు.

అయితే భూకమతాలపై గరిష్ఠ పరిమాణం నిర్ధారించుట ద్వారా మాత్రమే గ్రామీణ ప్రాంతాలలో వ్యక్తుల మధ్య సంబంధమును పెంచుట సాధ్యపడును. మనదేశంలో భూమివున్న వారికి సాంఘిక హోదా వున్నది. భూమిలేని శ్రామికుడు పొందే కొద్ది భూమియైనా అతని సాంఘికహోదాను విపరీతంగా పెంచును. లాభసాటిగాలేని భూకమతాలను లాభసాటిగాగల భూకమతాలుగా మార్పుచేసే ప్రభుత్వం శ్రద్ధ చూపవలెను. హరిత విప్లవమువలన అందరు ప్రయోజనాలు పొందలేకపోవుటకు రైతులకి ప్రోత్సాహం లేకపోవుట కారణంకాదు. ఉత్పాదకాలు (inputs) తగినంతగా లేకపోవుట ముఖ్యంగా వ్యవసాయరంగానికి లభించే పరిమతి పోకర్లు తాలా తక్కువ.

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో లాభదాయకమైన ఉద్యోగావకాశములను కల్పించుట ఒక ముఖ్యసమస్య. వ్యవసాయరంగంలోవున్న ప్రభుత్వ నిరుద్యోగమును (కావలసిన వారికంటే ఎక్కువమంది పనిచేసే పద్ధతి) లాభసాటిగా ప్రవయోగించుకొనుట అవసరము. దైనా ఆ విధముగా చేసినది. మొత్తం శ్రామికశక్తిలో వ్యవసాయ కార్మికుల శాతం 1961లో 16.71 వుండగా 1971 నాటికి 25.76కి పెరిగినది. గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ అభివృద్ధికి కేవలం వ్యవసాయరంగంపైనే ఆధారపడరాదు. ఆ ఆర్థిక వ్యవస్థను విస్తృతం చేయవలసిన అవసరం వున్నది. వ్యవసాయరంగం అభివృద్ధితోపాటు చిన్నతరహా పరిశ్రమలు, కోల్చి పెంపకం, పశువుల పెంపకము మొదలగు వాటిని అభివృద్ధి చేయవలెను. గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థను పటిష్ఠం చేయుట ద్వారా, జాతీయ ఆదాయమును పెంచుటయేగాక, దేశంలో ఆర్థిక సాంఘిక అనమానతలను తొలగించుట సాధ్యపడును,

నలలో సాక్షాత్కరించును.

1940 సం.కు ముందు కలముబట్టిన కవులందరిపైన భావకవిత్వ ప్రభావము మిక్కిలముగా మన్నని. వీరికి ప్రేయసి, ప్రకృతి ఆరాధ్యములు. ఈ ప్రభావమునకు శ్రీ ఇంద్రగంధివారు కూడ లోనుగాక తప్పలేదు.

శ్రీ శాస్త్రిగారి ప్రేయసి 'పుత్రప్రియుని'గానున్న తనను మేల్కొల్పిన 'గరిష్ఠ తపః ఫలసిద్ధిమూర్తి' యట! 'నీల గగనాంత వికర్యతారకానుమ వ్యాపియమాణ దేహ' యట! శ్రీతిగమ్మధుర్య కేళి కళా సోపానమ్మట! ఈమె జయదేవుని గీతామకరందము, పండిత రాయల భావనిలాసము, భవభూతి రసోన్మీలనము మున్నగు గొప్ప ఒన్నలకున్న, శాస్త్రిగారికి స్వర్ణమును దెచ్చి వాకిట నిలిపి 'నవ జీవనము' ప్రసాదించిన 'మనోరాగిణి'.

అందువల్లనే 'ఎనతెనోగాని లోలాక్షి! కవికుమారు నమృత భావానాక నోయారమొలుక నిగుడెందితి దిశలు వెలింతుకొనుచు ప్రాత రుత్పుల్లలందుజోబాలవోలె' అని పొగుడుచు 'నీలికనులెత్తి చూడుము - చాలునాకు' అని అంటారు 'తనమృ' అను ఖండికలో!

అంతేకాదు. తన ప్రేయసి 'నేతాంతలాల మళువులో ప్రేమ లకు ఓనమాలుగల' వంటారు 'జ్ఞానకము' అను చిన్న శీర్షికలో.

తన ప్రేయసినాని గూర్చియేగాక తన స్నేహితుని ముఖములో కనబడు సంతోషమునకు 'ఏ కలల వెలంగు ఊర్వసి' ముఖములి ముద్దుల' నిచ్చినదో తెల్సినవో ఒక 'చంపకమాల'ను బహుమతిగా ఇచ్చిదనంటారు. ఇక్కడ కృష్ణశాస్త్రిగారి ప్రేయసి 'ఊర్వసి'ని స్ఫురింపజేసినారు శ్రీ ఇంద్రగంధి.

ప్రేయసి ప్రయుక్తము తరువాత భావకవులకు ప్రకృతిపూజ యొప్పదగిన విషయము. దీనికి సంబంధించినవే 'గోదావరి', 'నదీక్షి', 'మన్మథా', 'చంద్రరేఖ' అను శీర్షికలు.

ఇంద్రదేశమునకు అన్నపూర్ణ గోదావరినది. శాస్త్రిగారు బాల్యమునుండి ఆ నదీమతల్లి చెంతనే నివసించుటచే ఆ నదీమీద ఆయనకు మాతృభావ ముదయించినది.

శ్రీనాథుని సీసములను తలపింపజేయు శ్రీత్యంబకాల దివ్య రాజీవ కర్ణికానన దచ్చతర మాకరంద ధావంటి వద్యములచే కొని యాడి, వారు తమకన్న భక్తిభావమును చాటుకొనినారు.

భవభూతి గోదావరి తీరమున 'పెరిగిన బంతువృక్షములను గూడ బంధువులుగా' మురిసి తన తల్లిగా బుట్టినిల్లుగా భావించి ఆ నదీపైగల వాత్సల్యమును జూపినాడు. అందులకే తనను భవ భూతితో ఉపమించుకొని తృప్తిపడినారు శాస్త్రిగారు. 'మానయాత్రా

విధివేగక నిలిచి చేప చరితలు దెలిసి యాశీర్వదించు'మని అర్థించు తారు గోదావరి తల్లిని.

ఆకనమున శ్రావణ మేఘము లావరించునరికి భూభాగమున నదులు పొంగిపొరలును. అంతవరకు దాహముతో బీటలవారిన భూదేవి పృథ్వీయును చల్లబడును. సంధ్యాకాలములో చక్కగా అలంకరించుకొని పేరంటమునకు బయలుదేరిన తెలుగు పడుచునలె 'నదీ లక్షి' ఉన్నదట!

ప్యాద్యమైన ఆ వద్యము చూడుడు -

'వడమటే నంజుక్రొంబసిడి పానడ దాల్చి దినేశ కుంకుమం బిడి నుదుటనే కపోలముల నిండుక పుప్పొడులెద్ది తీర్చి, కీర్ణడ నుమవల్లులందురిమి శ్రావణ సంధ్యను పేరటమ్ముకై నదీనడ తెంచెనొక్క ననవార్డుక వానిని మోహనాకృతిన్

నదీ లక్షిని మనోకవి కావ్యముతో ఉపమించుట శాస్త్రిగారు చేసిన మరియొక విశేషము.

అనంగుడైనను మనమధుడే సర్వజీవకోటికి 'నవచైతన్యమిచ్చు ప్రేమమూర్తి. అందులకే 'అరువదియేండ్ల పండువయస్సైనను కుచ్చుల పూలరంగడా'నని మనమధుని శక్తియుక్తులను కొనియాడి వారు శ్రీ ఇంద్రగంధి.

అట్లే ముఖానుభూతికి, శైత్యమునకు ప్రతీక అయిన 'చంద్ర రేఖ'ను పార్వతీశ్వరుని జడలోని 'వింతమొగలిపూపు'గా, మనమధుని విల్లుగా, 'గ్రహపాదప'మున విరిసిన చిగురుగా, 'సాంధ్యవారీనితంబ సీమను'ను వెలసిన 'సఖరక్షతము'గా భావించినారు శ్రీ శాస్త్రిగారు.

ఇంతలో కాలిదాసు వ్యృతిపథములో మెదిలినాడు. వెంటనే ఆతని మేఘుడు పృథ్వీకాశమును ఆవరించినాడు. దానిలో శాస్త్రి గారు 'ఓహోహో నవశక్ర నీల శకల పూర్వాక్షతీ! సత్యయోవాహా' అని మేఘుని కొనియాడుచు 'నీలి నీలికొండల వెక్కనెల? వేలవారి నవమేఘ! కోటివరాలనిమ్మ'ని అర్థించినారు.

'జ్ఞానక మాగదోయి నినుగాంచిన చల్లని వేళ' అని మేఘ కావ్యములోని ముఖ్యమైన ఘట్టములను శ్రీ హనుమచ్ఛాస్త్రి వివరించినారు 'అషాఢవ్య వ్రథమ దినసే' అను శీర్షికలో.

ఏ క్షణమున యక్షుని విరహవేదన కాటవట్టయిష మేఘునందే శమును ముట్టకొనరో గాని శ్రీ శాస్త్రిగారి 'జీవిత-కావ్యమే' దుర్భర వేదనా పూరితమయినది. పృథ్వీయును వారికి శాంతి నశించినది. బ్రతుకుబాటలో విప్లియో కంటకములు గ్రుచ్చుకొన్నవి. 'శాంతిదేవత మృదువద వృద్ధులకేపోవుటచే మనుగడ నిలుకడలేక 'రాసి రంపానబెట్టిన'ది.

అందులకే ఏ కర్మ కునిగానో, పేదబానిసగానో జీవన్మరములా బ్రతుకక తానొక కళారాధకనిగా జీవించుట ఎందులకని ప్రశ్నించు కొని హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు 'ఈ యాత్మకేల తరిమి బ్రతుకెల్ల కాల్య సౌందర్యచింత?' అని వేదనను ప్రకటించినారు. 'విషపు నవ్వులు

కలక విక్షణములు పతిపరిచ్చేదమున అడ్డుపడుటచేత 'ఈ ప్రపంచమే అర్థహీన గూఢ మూఢ కావ్యముగా గోచరించి'నది శ్రీ శాస్త్రిగారికి.

విందులకనగా 'భవాని'తోకలిసి 'తొలుకారునేత' పుష్కలకౌసము పరువులెత్తుట, 'నీలమేఘములు' వపుచు పల్కరించుట ఇత్యాదులు ఇనుపసంకెలల బిగువు 'తెలియని' నవయౌవన తీవ్రవేళలలో పొందిన సుఖానుభూతులు 'ఏకాంటి మాటలో' కాగా శాస్త్రిగారి జీవితముతో 'దురంత నిదానము' ఆక్రమించినది. దానితో పూర్వపు కథలను, గాథలను త్రవ్వకొని బాధపడవలసివచ్చినది. దీనికి తోడు తాత తండ్రులవాటినుండి వివసించిన 'మాడుగుల' వదిలిపోవలసి వచ్చెను. ఆనందర్పములో

'అమ్మా! మాడుగుల! తాత తండ్రుల గృహవ్యాపార్తి లక్ష్మీ! ఇదే క్రొమ్మా నాకడపారి వంశము నీకున్ మాక తీరన్ బుణ

మ్మమ్మా! తొమ్మునదాల్చి ప్రాచితిని లోపాలోపమున్ దీగ్గియూ మమ్మున్ తండ్రులతాతలన్, తుదకుచందా! భారమై, పోతిమే!

'నెలవా నాకిక పోయినవైద గృహశ్రీదేవి'... వృద్ధ దుమా పకులారా! నెలవిందు మీతుహినబాష్పన్నన్న పతాళాలన్, మరలేదు పాదమిట నిల్చాభాగ్యము జన్మజన్మకున్ 'పండిన దోసతోటవలె పండుల వంగిన మావివోలె మేముండిన రోజు లేముల నవోకడ! అని విడిపించిన శాస్త్రిగారి ఆశదనము పరికించినవో ఆ ప్రదేశమెంత వారికి ప్రాణ ప్రదయే తెలియగలదు. అందులో పత్తక్షరమునను వారి అనుభూతి, అనుభవము ప్రత్యక్ష మగును. ఇట్లే సత్యమును పేరు గల తమ్ముడు మరణించినపుడు 'ఒకండ్లపు తమ్ముడ మాయమైతివే!' అను శాస్త్రిగారి 'శోక శోకము' పూదయపు లోతులను కుదిపి వేయును. అందులకే 'ఏమి మహాప్రభూ! ఓటు నిధించితివి పరివారి వేదనాసోమ కథా ప్రవృత్తి... 'ఇంక నటించగలేను చిత్తము'దేము విచారపుం బరువు నిండె నికన్ తెరచివుమో విభూ' అని శాస్త్రిగారు నీలపించుట వారి భేద నాటకము' నకు భారతవాక్యము పలికి నట్లుగా భావించవచ్చును. మానసికముగా ఎదుర్కొన్న వ్యక్తిగత సమస్యలకు తోడ్పడి, సహజసిద్ధముగనున్న తీరవాద ధోరణి శాస్త్రిగారిని అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమమువైపు నడిపించినది.

ఆ సమయములోనే ఇందగంటినారు

'కలమా! తమ్మిక నిద్ర జమ్ముకొని నీకన్ లోక కళ్యాణపు మృగ మాండ్యములు నిండిపోయినవి రక్షకృత్య సాండిత్యముల్ కల మా నాగరిక ప్రభావములు సంఘంజలేడిన్ దీయగా కలమాన్నంబులు నిత్యనాథలకు జిక్కిన్ బిక్కికూలారెడిన్.'

అని 'మేలు కొలుపు' పాడినారు.

కలలో, 'భావ' పార్శ్వాలలో దేలక, 'కనుకెఱచి నగ్గు సత్యలోకము చూడు' మని, ప్రబోధించినారు. ప్రపంచములలోని 'కల్పనాయనికలు' ప్రక్కకునెట్టి, శ్రమజీవుల గాఢానువాన్ విక కావ్యములుగా నల్లు మని తన లేఖినికి అదేశించినారు శ్రీ శాస్త్రిగారు.

దానితో శాస్త్రిగారి జీవిత నాటకమున క్రొత్త అంకము పారంభ మయినది. భావకవిత్వపు పోకడలు పోయి ఇదే సమయమున నీరి లేఖినుండి

'పగుల దమ్ముము వ్రజకవాటములను ఆపులించి తిండి చు సెంచాలనదిను బొబ్బలెత్తింపు కృతసటా స్పృటనమున యువక! విసిగ్గ పూదయమ్ముడడికెనే'

నాటి అగ్నిధారలు వెలుగడినవి. 'అతడు వద్యాలు వాస్తాడు' వంటి ముక్తాయంపులు వినిపించిన వ్యంగ్య ధోరణిలో!

'ఏమిటి జీవనబిది ఇసినవనాగరి కంపు కంపు' అను నైరాగ్య చిత్తమే శాస్త్రిగారిని ఒక సత్యాన్వేషకునిగా మార్చి, ఆధ్యాత్మిక దృష్టిని ఏర్పినది.

అప్పుడే వారి కలమునుండి 'భావలహరి', 'జీవలహరి'వంటివి వెలువడినవి.

ఒక నేకున జామున ఏదో ఒకధ్వని వినిబడి పరువెత్తి, జాచి వాడు కవి. ఏకాంతి గుర్తులును కనబడలేదు. సర్వాతీతమైన ఒక విశ్వమయ రూపము వెలుగుగా కనిపించినది. ఈనాటి ప్రపంచపు పోకడలను ఆ విశ్వ ప్రభువునకు నివేదించుకొనటయే 'భావలహరి'. ద్వని గర్భితమైన చక్కని విమర్శకు ఇది ఉదాహరణ ముగా గ్రహించ వచ్చును. కృత్రిమ నటనము, అధర్మ సవర్ణనము, కొంగణనములు, కామవాంఛానిక్తి, నాస్తిక వాదము ఇత్యాది విషయము లిందు ప్రస్తావించబడినవి.

'ప్రతివాడొక్కొక వేదమూర్తి', 'అందరు పుణ్యకార్యకరణాది రతుల్ 'పరమార్థ చింతనాపుండ విరాగచిత్తులు' ఇత్యాదులలో శాస్త్రిగారి వ్యంగ్యవిమర్శనము గమనింపవలెను.

'వట్టిది వట్టిదీ భువన వాటికయొక్క యెడారి'. 'నా బతు కంత సంశయము', 'రంగుల ఇంద్రజాలమిళారా! నగరాయత వాని వాసనా రంగము' 'ఆశల్ మాయపు, కోపమాగడు, వృధాపాంకార యుంకారముల్' ఇత్యాదులలో శాస్త్రిగారి కేర్పడిన నైరాగ్యము, విరసన ప్రతిబింబించినవి.

'అలసితివయ్యదేవ! ఇక నాత్మబలమ్మున పాంకియార్చటే ఫలితములేదు', 'నా ప్యాపిరేజమత్యత్ప్రసాకిరణ సంవృక్తమ్ము గావింపవే' ఇత్యాదులలో 'నినే తప్ప ఇతఃపరంబెరుగ' అను శరణాగతి ధ్వనించుచున్నది.

'ఏలన యీ దయాజలనిధి! యిటు దాగుడుమూతలాట?'... 'నా పోలిక నీ యెడన్ గనను పొమ్మిక సత్యము చాలుమందువా' ఇత్యాది జీవలహరిలో శాస్త్రిగారు సత్యాన్వేషణలో వారికి కలిగిన భావ సంఘర్షణమును తెలిపినారు.

ఇదే సమయములో 'తీసికొనిపోమ్మ! నీ శాంతిధామమునకు' అను పద్యమును విన్న మహాత్ముడు దయదలచి 'దక్షరామక్షేత్ర' సందర్శన భాగ్యము శాస్త్రిగారికి కలిగించినాడు.

1949లో జరిగిన ఈ సంఘటనము మానసికముగా ఇంద్రగంటివారి జీవన విధానములోనే గొప్ప మార్పును తెచ్చినది. కలిగిన భక్తిసారవశ్యమే. అనుభూతి ప్రభావమే మూడు దృశ్యములుగానై 'దక్షరామ కావ్యము'ను తీర్చిదిద్దినది. దీనికి శ్రీనాథుని భీమఖండాది కావ్యములు ఊతనిచ్చినవి.

ఈ కావ్యము పురాణ, చరిత్ర, ఆధునిక గాఢలక్షక సమన్వయము గూర్చుచే ఇంద్రగంటి వారి సేరు' దీనివలన జగద్విఖ్యాతమైనది. 1950 నుండి 70 వరకు 5 మార్లు ముద్రింపబడుటయే ఈ కావ్య పరిశ్రమ కొక విదర్శనము.

'రావోయీ! ఆధునాతనాంధ్రకూమరా!' అని 'ఆ ముఖము'లో ఆహ్వానించి 'అదిగో దక్షపురము... నయన పర్యవ్యాప్తిలోకింపుమా' అని 'దర్శనము' చేయించినారు కవి. ప్రథమ దృశ్యమున త్రిపురాసుర సంహారము, సప్తమనులు సర్వగోదారమును దెచ్చుట, సూర్య ప్రతిష్ఠ, ఇత్యాది విషయములు చెప్పబడినవి.

ద్వితీయ దృశ్యము శిష్యసవేతుడై కాశిని బాసవచ్చిన వ్యాస మహర్షికి అగస్త్యముని ఆహ్వానము, కుశల ప్రశ్నలు, వ్యాసుని ఆవేదనము వర్ణింపబడినవి.

ఇక్కడనే కవి 'నైగమ శిఖాపరమార్థ విబోధ శాంతిని కనురును బ్రహ్మచూతముల నాగిని నయము దక్షనాటికన్' అని అగస్త్యముని వ్యాసమహర్షిని ఆదేశించినట్లు కల్పించి కావ్యమునకు పన్నె గూర్చినారు.

మూడవ దృశ్యమున శ్రీనాథుడు అన్నయ మంత్రానికి భీమఖండమును కృతినీచుట అప్పుడు జరిగిన కవి సన్మానము వర్ణింపబడినది. ఇందుకూడ కృతిస్వీకార మహోత్సవమును ఘట్టము కవి గావించిన స్వకపోల కల్పనమే!

'శిల్పసందర్శన'మను ఘట్టమున దక్షరామ క్షేత్రమునగల శిల్పనైపుణ్యమును శాస్త్రిగారు కొనియాడినారు.

చివరగా 'సంహారలోకనము'న 'నాడుదన్యతమమ్ము జన్మమ్ము గనక పుట్టి నేడిట నేనంత పారసడితిని' అని వాపోవుట శాస్త్రిగారికి ఆ క్షేత్రమున కల్గిన పవిత్ర భావనయే కారణము.

'అవునేదో ముడి నీకు నాకు నిది దక్షరామభీమేశ' అని ఈ కావ్య రచన మేనాటి ఋణాను బంధముగానో భావించి దానిని ఆ స్వామికే అంకిత మొనరించి తమ జన్మ ధన్యత్య మొందెవని ఆనందించినారు హనుమద్వాస్తిగారు.

ఈ కావ్యము గూర్చి ఇప్పటికే ఎన్నియో సమీక్షలు వచ్చుటచే ఇంతలో వదలు చున్నామను మన్నింపుడు.

ఈ కావ్యరచనాసంతరము వెలవడిన పద్యములలో శాస్త్రిగారి 'భావనా విన్మృతి, ఆధ్యాత్మికత, భాషాసాండిత్యము, వైశిష్ట్యము, రామాయణ కవితాస్వాదన పరత' కనిపించును. అంతర్ముఖత్యమున సత్యావేషణ జేయు వ్యక్తిత్వము ఈయనలో రూపుదాల్చినది. ఇప్పటి నుండయే 'కాముదీవిహారా'ది కవితలు శక్తియుక్తులను పుంజుకొన్నవిగా చెప్పవచ్చును.

మిత్రులతో కలిసి వైశాఖ పూర్ణిమనాడు నావపై గోదావరిలో విహరించి, కోరుమిల్లి యగహారమును గాంచినారు. కవి అప్పుడు రాజరాజనరేంద్రుని ఔదార్య వైభవము గుర్తునకు వచ్చి శాస్త్రిగారు

'ఓహో! ఇప్పటి వచ్చే మహాచళక్యోర్వీకు నాదార్యము శ్రీ హృద్యంబయి బారసాచినది ధాత్రిదేవతాపుణ్యరే భావాస్త్రుండగు చీదమార్యుని యమోఘాశీస్సులాంఠేళుగ్రీ నాహీరాంచితహార శోభలయి పహస్! వెల్గుచే వేటికిన్!

అని స్తుతించినారు.

'తొలి తెల్ల బాల ముద్దుల మూటగావించి జాణగీర్వాణితో జతలు కలిపిన 'అంధకవితాది మహాపథికుడు అడుగ్!' అని గౌతమీ తీరమున నన్నయ భట్టారకుని మరల కనుల గట్టించినారు కవి. అంతేకాదు.

'సీపు పెట్టిన భిక్ష వెన్నెలలు మాకు-సీపు కట్టిన రక్ష యాంధ్రికి సురమణి' అని వన్నయభటుని స్తుతించినారు.

'మేఘదూత' అను శీర్షికలో కాళిదాసు కారణముగా ధన్యుడైన మేఘునకు స్వాగతమిచ్చి, 'విదిశా'ది పురములను బాంచిన విశేషమొన వడిగినారు శాస్త్రిగారు.

చివరలో ఆతని 'పరోపకార సంపల్లిలితాను భావమున'... క్రొత్త రుచులారెడు కావ్యము దక్కె'నని కృతజ్ఞతలు తెలిపినారు.

హనుమద్వాస్తిగారి భావనాశక్తికి 'పల్నాటి' ఒక చక్కని ఉదాహరణము.

మాఘ పాల్మణములు శిశిర రుతువు. శిశిరము వసంతాగమనమునకు నాంది. కావున 'ఆకులపాటు గూర్చెనని, అంగములవే వణికించి సీతునట్టాకల బెట్టె నంచును చిరాకులు బొంబ' వద్దనినారు కవిశేఖరులు ఎందులకనగా రాత్రివేళ 'శీత సుఖమ్ముదాచి', వగలు ఎండ వేడిమిని మోచి, ఖండిత నాయికకుకూడా అల్పాత్రిపు సుఖము విచ్చునది శిశిర రుతువేకదా!

ప్రాతఃకాలమున ముత్యములవలె మెఱయు మలచుబిందువు శోభను, బారుల దీర్చి కూయు పిట్టల నాగములను, వెఱకు లోటల్ల సాగులను వర్ణించి 'సకలర్తు శోభల'ను 'పల్లెపల్లుం'తో చూడుదని కవి తమకగల గ్రాహనీమూఢమానమును చాటుకొనినారు. ఇక్కడ

రథసవ మినాడు ముచ్చటగా అలంకరించుకొని 'తులసిమొక్క' ముగ్గులకు చెంత 'సూర్యనారాగుణునకు పాయనము పెట్టు 'కునతి'ని, 'అశల రాణి'గా వచ్చిన 'పాల్న సిదేవి' మన కమ్మలకు గట్టిందివారు శ్రీ ఇంద్రగంటి.

ఇందులోనే 'గాదె బంగరునిండువేళల' అను ముత్యాల సరమును, 'అమ్మగువ లీతమును రెమ్మల చివళ్ళ కుమకమ్మలను గ్రుచ్చియు' అనువూర్య ఛందోరీతులకు మడిపెట్టి 'పాత కొత్తల మేలు కలయిక'గల అభ్యుదయ భావమును ప్రకటించినారు కవి.

'దీశల కెగసిన యార్యసాధ్వీసతా' అయిన 'అమృతసీత' మాహాత్యమునెన్ని 'సీత' అను రెండక్షరములలో ఎంత తీసి ఉన్నదో కదా అని ఆశ్చర్యపోయినారు.

భారతదేశమంతయు రామాయణ గ్రంథమును మాత్రమే పూజించుచుండగా, ఆంధ్రులు సీతారాములను ఇంకేవ్విలుగాజేసి కొల్చుచున్నారని అనందించి, 'హనుమ' చాన్చిస్తారువాల్సికే 'వాసిన వ్రాత తరతరాలకు నక్షరభిక్షయో'నట్లుగా జేసిన సీతమ్మతల్లిని 'రావూ! రఘునాథ జీవన కథావన్యంది మాధుర్యమా' అని అహ్వనించి, తన 'కవితా మృదువున్న సుగంధ' మన్ని దీశకు వ్యాపింపజేయుమని అర్థించి 'ఈ జన్మకిదిచాలు' నను సంతృప్తితో వామసార్థకృ మొనరించుకొనినారు.

అందులకే 'సీతాకోకచిలుక' - 'మూడు తియ్యందనమ్మల ముద్ద'గా 'దండకారణ్యమున సీతను మాయబుచ్చిన లేచిపిల్లగా, ఆ తల్లి 'వంచనలే' వద్ద ఆరవేసిన చిరగా కవి భావనాలోకములో భాసించినది.

అంతియేకాదు. హిమాచల ప్రాంతము వా కనించిన వృత్తాంతమును, రావణుడు కైలాస పర్వతమును కదిలించుటతో ఉపమించి, 'దోహిని, దున్న పాపానుని గాలింపుడు బండింపుడి!' అను నందిశ్యుని బోధామృతముతో భారత వీరకర్తవ్యమును ద్వంద్వజేయుటతో కాన్చిగారికి రామాయణ కావ్యమువగల భక్తిశ్రద్ధలు విదితమగును.

అటులనే 'కవిశరశ్శేఖరుడు కాళిదాసు భావగంధర్వనగర సర్వస్వము'గా, రామ భారత కథలకు అటవట్టుగా 'హిమనగము'ను వర్ణించి 'ఇన్నియేల-నీమానసమున్నదవల' అని తెలిసి 'వీరకర్తవ్యులు' పారించియైనను దానిని పరిరక్షించుకొనవలెనని 'దివ్యనీల'ను మీటి నారు మన భక్త 'హనుమం' తులు.

దేవభక్తితోబాటు కాన్చిగారికి 'నీవేపెట్టిన భిక్ష' అని కృతజ్ఞతా భావముగల గురుభక్తి. 'మ అమ్మయ్యడుల దమ్ములు భజింతు'ని ప్రకటించు దేశభక్తి కూడా సంపూర్ణముగా ఉన్నవి. అందులకే వారికి గాంధీజీ మరణము 'పురుషోత్తమానమయము'గా వ్యధకలిగించినది. దేశములో వ్యాపించిన కులమత భేదములు బాధపెట్టినవి. ఆందువల్లనే కాన్చిగారు

'వచ్చనై నట్టి ఈ మహాభవనసీమ
వేషభాషల వర్ష విద్యేషులను
మరచి మనుతలు పెంచి సోదరులు మెలగ
'ముక్త భారతి' కవుడు సంపూర్ణ జయము'

అని భారతీయులను ప్రబోధించినారు. అటులనే

'తేరిమాడంగరాని యద్భుత్వ దీప్తి
నేల వాలుగు చెఱుగుల నేల గెరు
చెలిమి బలిమిని కలిమిని తెలివిగలిగి
వెలుగు వారేకమతులైన తెలుగువారు'

అని 'మహాంధో'త్యవములలో ఎలుగెత్తి చాటినారు శ్రీ ఇంద్రగంటి.

కాన్చిగారెంతయో సహృదయులు. ఇతరుల బాధకు విలవిలలాడిపోవుదురు. నిలువున కుమిలిపోవుదురు. అదే 'శాశ్వత దంపతి' తిక్క లోకోత్తర కీర్తి 'కేతవ' ముగా, 'ప్రేమ ప్రదీపము' వెలుగొందు 'ముంతాజ భవన'మును వర్ణించుటలో కన్పించును.

ఏమైననేమి? 'ఎద రగిలించి పొడిన నభోదిన గీతికి ఒక్క అశు వేవదల రుళుక్కు మానవులు.' కావున 'వారలతో మనకేమి తెమ్ము' అను నైరాగ్య చిత్తముతో 'తులసిదళాలు బిల్వములతో కలగల్గిన పూజలలో' 'అద్వైత' భావము నెరిగి 'ఏమి చివాటికేనాటి కీడు వండెనాడు సుక్కుతమ్ము, స్వామి శ్రీపాద యుగళి దర్శన మహోత్సవమ్మున తనివితిర కన్నులకు వెన్నెండ్రు ముఖమ్ములచే' అని 'సత్యా'న్వేషణమ్మున ఒకమార్గ ముబట్టి చివరకు 'వేంకట ప్రభువు'ను జేరి కాన్చిగారు

'అన్నావా? ఎప్పుడైన-నీ భవన దివ్యకోటి విశింపరమ్మన్నావా ...కన్నులు గల్గి ఏమి ఫలమయ్యా? దూరమై పోయితివే' అని విచారించి 'దివ్యచిత్త మ్ములోన నీ దీను తావు కదలెవే నేటికైన వెంకన్నబాబు' అని రసాబ్ధిలో నోలరాడుట గమనింప తగును.

కలగూరగంప

శృంగార నైషధము - అనాచిత్య వివేచనము

శ్రీ హర్ష భట్టానుకరి నైషధ మహాకావ్యమును నకలనిద్య ననాధుడు శ్రీనాథుడు దాంధీకరించెను. ఆయన "యాచిత్యం బాధరించియు, ననాచిత్యంబు బరిహరించియు, మాతృకామ సారం బుగా" తనిగించితి నని 'కావ్యసంహారము' క జెప్పికొనెను.

తదను సారముగకొని తావుల యం దాచిత్య సోషణమునకై చేసిన మార్పులు ప్రశంసా పాతములైనవి. కాని, తృతీయాశ్వాస మున మూలాతికిత్యైవ యానాచిత్యమున కతడు పాలుపడినాఁ డనుట చింత్యము.

దమయంతి స్వయం వరమున కింద్రాది సురలు బయలుదేరిరి. మార్గ మధ్యమున గానుపించిన నలుని దమయంతి కడకు దూతగాఁ బొమ్మనిరి. ఇంద్రవత్సమైన తిరస్కరిణ విద్యవే నలుడు నిరాటంక ముగ దమయంతి నమ్ముఖము చేరాలిగను. ఆ సమయముననే ఇంద్రాదుల దూతికలు దమయంతిని జేరి తమను బరివయ మొనర్చు కొని యిట్లు పలికిరి :

"పాలిండ్ల కొత్తు గాఁ బరిరంభణము సేసి
యదిగ నీసేమ మయ్యమర విభుడు!" (3-120)

ఇందుకు మూలము -

"నలిల మాలింగన యోవ పీడన
మనామయం వృద్ధతి వానవస్త్వం" (6-78)

సంస్కృతమున లేని 'పాలిండ్లు' తెనుగునఁ బ్రత్యక్షమైనవి. ఇవట మూలమైన 'యాలింగన' వదమే యానాచిత్యము. ఇక యను వాద మమూలకమే గాక మరియు నాచిత్య భంజకము.

దూతికల సంపినవారు రిగదీకులు. సంవబడినవారు చేడియలు సంపినది నిరావక్కయు, స్వయంవర సంసద్ధయునైన రాజకుమార్తెక. అది యేకాంత సందేశము. కాని, యవట దమయంతి నెఱుఁగెల్లరుఁ గలర్చు పై పెచ్చు యామె హృదయముగొన్నవాడవృత్త్యాడై యవ టవే యున్నాడు. అతని యువకి దమయంతి యెరుగదు. కాని యా సురలు, వారి దూతికలు విరుంగరనలేము. ఒక విశేషము. తండ్రి యైన యేకాంతమునం దుక్తవయస్కురాలైన తనయ నాలింగనము చేసుకొనరాదందురు. అట్టియెడ సంస్కృ 'తాలింగనము' గాని తెనుగు 'పాలిండ్ల కొత్తుగాఁ బరిరంభణము' గాని యనభ్యములు. అవాంఛియములు. మాతృకనే సవరింపవలసియుండగా మరియు నాచిత్యముగా వ్రాయుట విచారణీయము.

ఇది మాతృకామ సరణముకాదు. దాచిత్యమును బోషించుట కాదు. అనాచిత్యమును బరిహరించుటకాదు. శృంగారి నైషధ వ్యాఖ్యాతలుగాని, విమర్శకులుగాని, పండితులుగాని మౌనము వహించుట విచిత్రముగ నున్నది.

ప్రమాదో దీపతామసో యని పరిపుష్పకొందమా?

— శ్రీ ముదిగాండ ఈశ్వరచరణ్.

సంతోషిమా, అన్న దేవత కలదా?

ఇటీవల హిందీలో "జై సంతోషిమా" అన్న చిత్రం విడుదలై విజయ విహారం చేసింది. అనేకమంది, సంతోషి దేవిని కొలుస్తున్నారు. నా ఊహమట్లుకు ఈ 'సంతోషిమా' అన్న దేవత కేవలం పిసీమావారి కల్పనఅని, ఈ దేవతను గుఱించి పురాణాలలో వ్రాయబడలేదని. అయినను విజ్ఞానరంగురా నా సందేహాన్ని నివృత్తి చేసుకొనుటకై ఈ లేఖ వ్రాయుచున్నాను.

కథాసారాంశము :

పిర్మీ, బుద్ధిలను భార్యలుగాగల గణపతి, ఒకరోజు కైలాసములో నుండగా, - ఆరోజు రక్షాబంధన్ దినము కాబట్టి, అతనికి రక్షాబంధనము చేయుటకై అతని చెల్లెలు (?) వచ్చును. అదిచూచి అతని కుమారులు తాముకూడా, అతనికి రక్షకట్టుదుమందురు. అప్పుడు గణపతి రక్షాబంధనము కేవల సోదర సోదరీ పరిమితమైనదని చెప్పగా, వినక, అతని కుమారులు (?) మారాము చేయగా, తన భార్యల నలహాసేరకు, తన కుమారులకై గణపతి ఒక స్త్రీ మూర్తిని సృష్టించును. ఆమెయే సంతోషిదేవి. కుమారులు, తమ అనుంగు సోదరిని చూచి మురిసిపోదురు. త్రిమూర్తులు, ఆమెకు అనేక వరముల నిచ్చెదరు.

భూలోకములో అనేకమంది స్త్రీలు సంతోషిమాతను కొలుచుచుందురు. వ్రతి శుక్రవారము తప్పక ఆ దేవిని కొలిచి, ఉపవసించి, కేనగలు జెల్లము తిని, ఈవిధముగా ఐదు శుక్రవారములు చేసిన వారికి, అనేక భోగభాగ్యములు దేవి ప్రసాదించునని ప్రగఠ విశ్వాసము.

ఒక గ్రామములో పెద్ద ఉమ్మడి కుటుంబములో కడపటి వాడైన ఒక వ్యక్తి సంతోషి భక్తుడు. అతడు పనిపాటలలో శ్రద్ధ వహించక, కేవలం పాటలలో నమయం వెళ్ళబుచ్చుచుండెను. ఒక నాడు గ్రామాంతరమునకుపోయి అచ్చట సంతోషిదేవి ఉత్సవములలో పాల్గొని, తన గవ మాధుర్యంతో, సంతోషిదేవి భక్తురాలి మనస్సు అకర్షించును. త్వరలో వారికి వివాహము జరుగును. కాని సంపాదన లేని కడునటి సోదరుని, అతని అన్నల హీనముగా చూచుచుందురు.

ఈ అవమానము భరించలేక అతడు ధన 'మసార్జర్జును, భార్యను వదిలి విదేశములకు ఓడలో పోవును.

త్రిమూర్తుల భార్యలైన పరస్వతి, లక్ష్మి, పార్వతి భూలోకములో సంతోషిమాకు జరుగుచున్న మర్నాడ మనస్సలమ ఓర్వలేక, సంతోషిదేవి భక్తులను ఆమెను కొలువకుండా చేయుటకు ప్రయత్నించెను. వారు సంతోషి భక్తులైన ఈ యువతికి కలలో కన్పించి ఆమె పూజమానుమని హెచ్చరించెదరు. ఆమె నిరాకరించగా, వీరు వగవూని, ఆమె భర్త, విదేశములలో వ్యాపారములో వుండగా అజానికి విస్మృతి కలిగించి, ఆమెను పూర్తిగా మఱచునట్లు మఱియొక స్త్రీని మోహించునట్లు చేయుదురు. మఱియును ఆ గ్రామమునకు వచ్చి ఆమె భర్త ఓడలో మునిగి చనిపోయెనని చెప్పుదురు. అది విని అందరు ఆమెను విధవ అని నిందించెదరు. దుఃఖితమైన ఆమెకు నారద మహర్షి కనుపించి, సంతోషిదేవి వజ్రమును ఐదు శాకరాములు విడువక ఆవరించవలసినదిగా నెలవిచ్చును. ఆ ప్రకారము ఆమె ఎన్నో కష్టములకు ఓర్చి సంతోషి వజ్రమును పూర్తిచేయగా ఆమె భర్త, విస్మృతినుండి మేల్కొని అపార ధనసంపత్తుతో ఆమెను చేరును. ఆ శాభాసందర్భములో వారు మరలా సంతోషి వజ్రమును పెద్ద ధిత్తు చేయగా, ఓర్వలేని కొండరు దేవి ప్రసాదముతో వివముకల్పి, ఆ ప్రసాదమును తిని కొండరు మరణించగా, ఇది అంతయు వీరి కుట్ర అని, ఆ దంపతులను నిందించి వారిని చంపుటకు రాగా, సంతోషిదేవి వజ్రక్షమై పాపాత్ములను శిక్షించి, ఆ దంపతులను ఆశీర్వదించును. అప్పుడు త్రిమూర్తుల భార్యలు, ఆ దేవిమహత్తును వెల్లడించుటకే తాము ఆ దంపతులను కష్టములకు గొరిచేసితిమని నెల్లొందెదరు.

ఈ సినిమా, బొంబాయిలో మరి అనేక ప్రదేశాలలో విజయ సంతోగా ఆడింది. ఈ సినిమాలో ముఖ్యంగా ఆకర్షించేది (Jazz) (జాజ్) సంగీతము! "జై జై సంతోషి" అని ఒక రకమైన లయలో ప్రాశస్త్య సంగీతాన్ని అనుసరించి, హిందువుల భజనలను ప్రచారం చేయడం సినిమా వారికే తగిలింది. ఎన్నో కాలేజీలో విద్యార్థులు 'కోకాకోల' సీసాలో, ఈ సంతోషిదేవిపై పాటలు పాడి, వెల్లొగంతులు చేయటం పరిసాటి. వాస్తవానికి హిందువుల పురాణంలో లేని కవన సృష్టించి Jazz సంగీతంలో అసవ్యమైనట్టి రీతిగా సృష్టించి తీకరించి, హిందూమతాన్ని ఒకరకంగా కించపరిచింది. ఈ సినిమాలోని త్రిమూర్తులు, వారి దేవేరిల సంభాషణ మరి సాధారణ స్వక్తులు-హిందీ రా వారు మాట్లాడాలా వుంది. ఈ సినిమాలో నైతిక విలువకు స్థానంలేదు. ఉదాహరణకు గ్రామాంతర మెళ్ళిన వ్యక్తి ఒక స్త్రీని మోహించి, ఆమెతో విలాసంగా గడిపి, వివాహమాడి, సంతోషిదేవి దయవల్ల, తన భార్యను జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని, ఆమెను చదిలివేసి, తన భార్యదగ్గర రావడం, మన సంస్కృతికే తల వంపులు తెచ్చేది. ఈ సినిమా పుద్గేళ్ళం, సంతోషిదేవి అనుగ్రహంతో పాపాల మనలను అంటనని వెప్పే రీతి పైవిధంగా రూపొందింది.

మన సంస్కృతి, సంస్కారం పైన మక్కువలేక, కేవలం ధన

నమసార్జునే వ్యాపకంగా పెట్టుకొన్న సినిమా నిర్మాతల స్వంతవలకు మన సామాజిక గతి యింతే! ఈ దృష్టి Beu Hur, Ten Com. mandments వంటి అంగ్ల చిత్రాలను మాస్టే మన సంస్కృతిని ఎదుర్కొనడంలో లోటుపాటలు బాగా తెలుస్తాయి.

ఏమైన, సంతోషిదేవి, అన్నదేవత వుందో లేదో, తెలిస్తే, ఎంతో బాగుంటుంది.

- డా. మురళీధర

సంకల్ప సూర్యోదయము

(ప్రాచీన విద్యత్కృతులు వారి వారి కథిమానములైన జ్యోతిష -
- వైద్య - వేదాంతాది శాస్త్రములలోని విషయమును - అయా శాస్త్రములలోని పరిభాషలను నమచిత రీతిని ప్రాతములుగ గెల్పించి నాటకములుగను, వ్యవహార గ్రంథములుగను రచించి యున్నారు. వేదాంత శాస్త్రములో కవిత్వార్థక సింహ పర్యంత తస్యతంత్రాది బిరుదాంబితులైన శ్రీ వేదాంత దేశికులవారు రచించిన సంకల్ప సూర్యోదయము పదియంకములు కలదియు, శ్రీ ఘటికా శతమదర్శనాచార్య తనూజయిన శ్రీమద్భరదవాచార్యులచే రచితమైన వేదాంత విలాసము అను నామాంతరము కల యతిరాజ విజయము అనియు ఆరంకములు కలదియు, శ్రీరామానుజకవి ప్రణీతమైన వివేక విజయమున్న శ్రీ విశిష్టాద్వైత వేదాంత సంబంధములైన నాటకములు, శ్రీకృష్ణ మిశ్ర ప్రణీతమైన ఐదు అంకములుగల ప్రబోధ చందోదయము, అనందరాయమఖి ప్రణీతమైన విద్యపరిణయము, నల్లాధ్వరి విరచితమైన జీవన్ముక్తి కల్్యాణము, సాంఖ్య చార్య దైవజ్ఞ పార్థభౌమ శ్రీరాణి నృసింహచయనుల వారిచే రచితమైన ఉత్పూర్ణాలోకము అద్వైత సంబంధములైనవి. ఇకను శ్రీ కవి కర్ణపూరి విరచితమయిన చైతన్య చందోదయమును పదియంకములు కలది చైతన్య సంప్రదాయ సంబంధమయిన నాటకము 1 అనందరాయమఖి రచితమైన ఆరంకములకల జీవనందనము (లేక జీవానందము) వైద్య విషయక నాటకము. ఇకను వేదాంత శాస్త్రము లోని పరిభాషలను వ్యక్తులుగ గెల్పించి వ్యవహార పద్ధతితో రచితములైన కొన్ని గ్రంథములు కలవు. అవి - స. కృష్ణమాచార్య విరచితమైన 2 సంఘమునీపురం పాక్షోర్తు వేదాంతవిచారణ సినిమా కేసు, మా తండ్రిగారు విద్యారణ్య వంశానన విద్యా వాచనాతి కళానిధి శ్రీమాన్ కళత్పూరు 3 కాల రామచంద్రాచార్యులవారిచే విరచితమైన వేదాంతము జడ్జి మెంట్, పరమార్థ జడ్జి మెంట్ 4 మున్నగునవి. తిమతములకు చెందినవి. పూర్వాశ్రమములో కవిపార్థభౌమ కవిగిండభేరుండ బిరుదాంబితులైన శ్రీమాన్ వసుదుర్గము కృష్ణమాచార్యులవారు అను పేరుగల శ్రీకృష్ణ (బహ్మతంత్ర పరకాల మహా యశింద్రుల వారు (వేటికి మాట యేబది సంవత్సరముల నాటివారు), వారు విరచించిన అనుగ్రహ పరిపాటియను గద్యగ్రంథములో మధ్యను "శాస్త్రోదయము (అనగా సన్నపరి బియ్యపు అన్నము)ను నాయకుని

గాను, క్షుద్ధారము (అనగా అకలిని)ను ప్రతివక్ష నాయకునిగాను మఱి కొన్నింటిని మఱికొన్ని వ్యక్తులుగాను కల్పించి చమత్కారముగ రచన సలిపినారు. వీటిలోఁ గృష్ణమిత్రుల ప్రబోధచంద్రోదయము నంది మల్లన, పుంట సింగనలు వ్యవకావ్యముగఁ దెలిపించిరి. ఇకను సంకల్ప సూర్యోదయము సంస్కృత గ్రంథమునకు పరిగ (వాటకము గనే) చీరాల వాసపులు బహు గ్రంథకర్తలునైన శ్రీమాన్ శ్రీ కుమార అదివరాహచార్యుల వారిచే ఆంధ్రీకృతమై ముద్రితమై సూర్యోదయము నొందియున్నది. ఈ సంకల్ప సూర్యోదయము సంస్కృత గ్రంథము 1910 సంవత్సరములో భారద్వాజ శ్రీనివాసాచార్య విరచితమైన ప్రభావలీ సమాఖ్య వ్యాఖ్యానముతోటి తెలుగు లిపితో బెంగళూరులో వాగీశ్వరి ముద్రాశాలయందు కీ. న. శ్రీనివాస వరదాచార్యులవారిచే రెండు సంపుటములుగ ముద్రితమై విద్యార్థులచే ముల నలంకరించి యున్నది. దీనికి ఒక వద్యకావ్యరూపానువాదము నేను చూచినది కలదు. చక్కని (మృదునుధురమైన) శైలి. అనువాదము చాల నమృతతో విషయమును సుగమ మొనర్చుచు నిర్వహించబడినది. ఇదియు పైనఁబెలిపిన బెంగళూరులో ముద్రించఁబడిన సంస్కృత గ్రంథమునకు లోలి అంతయు నట్లులే (ఆ పైజాలోనే ఆరణ్యపు కాగితములయందే లిపియు అంతయే) ముద్రితమైనది. ఇది ప్రకాశంజిల్లా కందుకూరు తాలూకా కలికివాయ గ్రామములో నాయంట మా సొంత పుస్తక భాండగారములో నుండినది. నేను దీనిని ౧౫-౨౦ సంవత్సరములవాడు చదివి యుంటిని. ఆ తరువాత వాక మి తుండు చదివి యిచ్చెదనని యడుగ నిచ్చితిని. అంత నది పరపాస్థం గతం గతం ఐనది. చిరకాలమై నందున నిటీవల అనువాదకుని పేరు ముద్రాణసలము వగైరాలు విస్మృతములైనవి.

నే నిటీవల ఇట్లు నాటకములుగాను, వ్యవహార రూపములుగాను రచితములైన శాస్త్ర గ్రంథములయొక్క స్వరూప విషయాదులను చర్చించుచు నొక వ్యాసము రచింపవలెనని సంస్కృత భాషలోనున్న నా గ్రంథముల నన్నింటిని చదివి వ్యాసములో వాటి వాటి ఆంధ్రానువాదములనున్న తెలువఁ దగునని తలచి నేను చదివిన వద్యకావ్య రూపానువాదమును దెప్పించుకొన నెంచి 70-80 యేండ్లనుండి నేటివఱకునుగల నలు ముద్రాక్షర శాలల గ్రంథ మాలికల (క్యాటలాగుల)ను సుమారు 40-50 టిని చూచితిని. కాని వేటిలోను ఈ సంకల్ప సూర్యోదయపు పేరు కనుపించలేదు. పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా పెంటపాడు గ్రామములోని శ్రీ వైష్ణవ వ్రతీకా ముద్రాశాలయపు క్యాటలాగులలో సూర్యోదయమైన శ్రీ కుమార అదివరాహచార్యులవారి యథా మూలానువాద గ్రంథము పేర కనుపించనది. కొన్ని గ్రంథాలయములలోను తిరిగి అడిగితిని. ఏచ్చటను కాననైతిని. చివరకు - దీని అనువాదములు మఱి యేదేని కలవా? కనుగొందమని యెంచి భాషోద్ధారక విశ్వదాత శ్రీ కాశీనాథుని వాగేశ్వరరావు పంతులవారు (ఆంధ్రవ్రతీకా భారతీ సౌప్తకలు) 1929 సంవత్సరములోఁ బ్రచురించిన ఆంధ్రవాఙ్మయ మాలికను చూడగా వాక ప్రబంధరూపానువాదము పేరు కనుపించినది. దాని విషయ మిట్లు లున్నది.

గ్రంథము	గ్రంథకర్త	సంపుటము	సంపుటము	ముద్రాశాలము	విశేషములు
సంకల్ప సూర్యోదయము	రాయడపు రంగరావు	ప్రబంధము	పద్యము		

అని ముద్రిత గ్రంథముల ఫట్టికతో నున్నది. ఇందులో ముద్రాశాలము తెలువఁబడలేదు. మా గ్రంథాలయములోని గ్రంథము మాత్రంఁగి నుంపించినది. వారు 1932 సంవత్సరములో పరమ పదించిరి. కావున నా గ్రంథము అంతకముందు సంవత్సరములలోనే ముద్రితమైనదిగ నూహించబడును. ఇకను రచయిత ముద్రాశాల వివరములు - రచయిత నామము నాకు జ్ఞానములేదు. ముద్రాశాల స్థానము బొబ్బిలియని జ్ఞానము. ఆలనోకాదో. సుమారు 350 పుటలు కలది. యనియు గుర్తు.

ఇప్పుడు దీనిని గుఱించి మనీషిలోకములో నామరస యేమనగా? నేదంత దేశిక విరచితమైన సూర్యోదయమున (సంస్కృత) సంకల్ప సూర్యోదయ వాటకమునకు వద్యకావ్యాత్మకములైన అనువాదములు కానీ. నాటకరూపానువాదములేకానీ. కథా సంగ్రహాత్మక రచనలుకానీ చూచిన విద్యాంసులు వాటి వాటి రచయితల పేర్లు, ముద్రాశాలస్థలములు, అవి దొరుకు తావులు (అడ్డనులు) వగైరాలను నాకు లేఖామూలమునఁ దెలుపఁగోరుచున్నాను. లేక వ్యాస రూపముగ భారతీ మూముననే తెలిపెదరేని కృతజ్ఞతతో గహించఁగలను. ఈ రెండవ వద్దతి యయ్యేనేని దేశములోని భారతీ పాఠకు లందఱు విలుంగం గలరు.

ఈ సంకల్ప సూర్యోదయముయొక్క తెనుంగు అనువాదముల వివరములతోటి-నేను చదివిన సూర్యోదయ గ్రంథములేకాక మఱియు నేవేని యున్నచో వాటి వివరములనున్న తెలువఁగోరెదను.

- 1 చెన్నపురి ఆడయార్ శై బరీవారి లిఖిత సంస్కృత పాక్షిక గ్రంథముల ఫట్టికతో కనుపించెడి "జ్ఞానము దా" అను నాటకమును చూచి వ్యాసము పాయునప్పుడు దాని విషయ వివరణమున్ను వ్రాసెదను.
- 2 ఇది సంస్కృతాంధ్ర ద్రావిడపాణి (ఆంగ్ల) భాషలోను అనూదితమై యున్నది.
- 3 ఇట్టి ఆద్యైత గ్రంథమునకును మారో వదేశీకులు సాహిత్య కారులు పరిష్కరణలు మాత్రం డిగిరేనని అందు తెలియఁ దగును. వ్యాసకర్త - వి. కే.

— ఎ.కాల శేషాచార్యులు.

కలికివాయ పోస్టు, (నయా) సింగరాయకొండ, ప్రకాశం జిల్లా.

ఒక సందేహము

లేఖలు

“చింతామణిలోని తెనుగు వర్ణములలో పా కారము”
నన్నయ మొదలు నేటి వైయాకరణు లెల్లరు అట్లే ఛందః
కర్తలు అచ్చతెనుగు వర్ణమాలలో పాకారమును గ్రహించిరి.

భారతాంధ్రీకరణకర్తగా కొనియాడబడుచున్న నన్నపార్థ్యుడే
ఆంధ్రశబ్ద చింతామణియును ఆంధ్రవ్యాకరణమును తొలిగా రచించి
వాగమ శాసనము డయ్యెనని సకల లాక్షణికుల గాఢవిశ్వాసము. బహు
పండిత ప్రవాదము నదియే. కాని నేటి విమర్శకులు, చరిత్రకారులు
కొందఱు మాత్రము భారతాంధ్రీకరణ కర్త నన్నయ భట్టారకుడు
చింతామణికర్త కాడనియు, భారత రచనననే వాగమ శాసనముడయ్యె
ననియు వాదించుదురు. వీరిది కేవల తార్కికదృష్టి. తర్కముచే వాదము
పెరుగునే కాని చర్చ ముగియదు. తర్కమున వాది దౌర్లభ్యమే కాని
వాద దౌర్లభ్యముండదు. న్యాయస్థానమున న్యాయవాది వాదవటిను
ననుసరించి జయనజయములు తారువారగుట అనుభవసద్దము.
లాక్షణికులు చింతామణి కర్తృత్వమునల్లనే నన్నయభట్టు వాగమ
శాసనముడయ్యెనందురు. అనుశాసనమునగా వ్యాకరణము. మహాభాష్యకర్త
వతంజలి “అధశబ్దాను శాసనమ్” అని తన భాష్యము వారంబించెను.
ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణి ప్రణాళికను లోతుగా పరిశీలించినచో అది
ఆద్యవ్యాకరణమని స్పష్టము కాగలదు. ఈ చర్చ చాల పెద్దది.

ఇక సందేహము.

నన్నపార్థ్యుడు తన ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణిలో అచ్చతెనుగు
వర్ణ సమామ్నాయమున పా కారమును పఠించు ఆయున 11వ
శతాబ్దివాడు. ఆ నాటికి అచ్చతెనుగు పాకారమున్నట్లు
నన్నపార్థ్యుని భారత భాగమున ఒక పదముయినను లభింపదు. ఆ తరు
వాత పా కార ఘటిత కన్నడ పదములు తెలుగున ప్రవేశించియున్నవి.
అనియు శబ్దరత్నాకరమున ద్వైరూప్యము కలసిగా కనిపించుచున్నవి.
సంస్కృతమునుండి “పాంస” మున్నగు పదములు తద్భవములై
తెనుగున చేరువవు “అంప” పదమువలె పా కారము వీడియే ప్రవే
శించుచున్నవి. అప్పుడది అనాంధ్రవర్ణమేకదా? సంస్కృతము తద్భవ
ముగా చేరువప్పుడు అనాంధ్ర వర్ణములను తొలగించుకొనియే చేరుట
సంప్రదాయము. ప్రాకృతములు స్త్రీతము తత్ప్రమాదులలో అనాంధ్ర
వర్ణములను వీడియే ప్రవేశించుచున్నవి. కావున అచ్చ తెనుగు వ్యంజ
నములన్నియు అల్ప ప్రాణములై నపుడు మహా ప్రాణమే ఒక్క పా కార
ము మాత్రము నెంకొన్నందుకు కారణమేమో దురూహముగా
ఉన్నది. సకారము మాత్రము మహా ప్రాణము కాదా యనవచ్చును.
కాని అదొక విధముగా అల్ప ప్రాణమే. అదొక చర్చ. దీనినిబట్టి ఆంధ్ర
శబ్ద చింతామణిలో తెనుగు వర్ణముగా నక్షిప్తమా? లేక ఆ నాటికి
పా కార ఘటితములు అచ్చతెనుగు పదము లేవన గలవా?

పండితులు ఈ సందేహము తీర్చవలయునని ప్రార్థనము.

శ్రీ పి. వి. కృష్ణమూచాధ్యులు

హిమలేహ్యం-శేషేంద్రజాలం

నవంబరు 1976 భారతిలో, శ్రీ గుంటూరు శేషేంద్ర
శర్మగారి కవిత్వముపైని శ్రీ ఆవంత్య సోమసుందర్ వాసిన
“శేషేంద్రజాలం” అను ప్రశంసాత్మక గంధమును శ్రీ రామాచంద్ర
మాలిగారు సమీక్షించిరి. శ్రీ రామాచంద్రమాలిగారికి శ్రీ శేషేంద్ర
శర్మగారి కవిత్వములో గుణముకానీ, శ్రీ సోమసుందర్ గారి ప్రశంసలో
పసకానీ కన్పడినట్లు లేదు. శ్రీ శేషేంద్ర శర్మగారి కవిత్వములో ఒక
శక్తి నే నను మెచ్చుకొనక పోయిన ఎడల బాగుండనేమో అని
బిడియవడి, వారి కవిత్వములోని ఒక సమాసము (హిమలేహ్యం) ను
ఇట్లు ఉగ్గడించిరి.

“శ్రీ శేషేంద్ర శర్మ తన పుస్తకంలో సృష్టించిన హిమ
లేహ్యం (ఐస్ క్రీంకు బదులు) ఎన్న పదం మాత్రం ఓ సుందర
ప్రతిష్ట.”

దాని ఖర్చుమేమోకాని వారు బాగుగా లేవనిన శ్రీ శేషేంద్ర
శర్మగారి ఇతర కవిత్వాంశములకంటె ఇదే తొక్కుగా ఉన్నది ఎట్లు
అందుర్లా? చిత్ర గించరండి :

క్రీం అనిన మీగడ, లేహ్యం మీగడ కాదు. అను వాదము సరిగా
లేదు. క్రీం ఒకానొక నిర్దిష్ట పదార్థము. లేహ్యము తినదగిన పదార్థ
ములలో ఒక దినుసును తెలుపు వర్ణ పదము. లేహ్యము నాక దగినది.
క్రీం లేక మీగడ చక్కరింపగలగినది. “లేహ్య” పదము కూశ్మాండ
లేహ్యము, ఉజ్జ్వలమృతక పత్తుల లేహ్యము, నిర్దాతు సుందర లేహ్యము
మొదలగు ఆయుర్వేద ఔషధముల వాసనకొట్టుచున్నది హిమలేహ్యము
కూడా అట్టిదియే యేమో అని వక్రతి చికిత్సాధారులకు జంకు
కలుగవచ్చును. ఇది శుభము బాకెట్ట (ఐస్ క్రీం) పిట్టుకొనివచ్చిన,
నాకదగినదిగా అనిపించు నేమో! “హ్య” శబ్దము ఉచ్చారణసౌకర్యము
(Volubility) లేనట్టిది. అనవ్య, ఏవ్య, గువ్య, యవ్యభాను
(ప్రాకీర్తన నియంత) వంటి పదములు వెచ్చనకవచ్చి ఏవకలిగినవక
మానదు. కాబట్టి,

ఐస్ క్రీంకు “మంచుమీగడ” అనియున్నారగు. కాదు మేము
ఆధునికాంధ్ర కవులము సంస్కృత పదజాలమే కావలెననిన, “హిమ
మస్తువు”, “తుషారమును వు”లను తయారు చేయువచ్చును మీగడ
సుండివచ్చి అంతటి రుచి, మృదుత్వము, ఆకారము, తెల్లగానము
కలిగిన “నవనీతము” ఉన్నది. ఐస్ క్రీంకు “హిమనీ నవనీతము”
(తెలుగులో “మంచునెన్న”) అనినకూడా అక్షరరమ్యత, అర్థసార
స్వము, “క్రీం”లోని కొంత ఇంద్రజాలమూ ఉండును. మన కవులు
ప్రాయమని వచన పద్యములే కనుక గణ రుతి ప్రాసలు చేవునను
చిత్రయునులేదు.

ప్రేక్షకులను ముగ్ధులను చేయుటకు మారు వారిచే కొక్కి
రింపబడే ఐంద్రజాలికుని మోచిన జాలికలుగక మానదుకదా!

— శ్రీ సర్వేశ్వరయ్య తిరుమలరావు

విజయనగర సామ్రాజ్యస్థాపనకు ప్రేరకులైనవరము విషయముపై శ్రీ శాంతరసగారి అంగవ్యాసమును అనువదించిన శ్రీహనుమచ్ఛాస్త్రిగారి వ్యాసమును భారతిలో చదివిన పిమ్మట కొన్ని సందేహములు కలిగినవి.

విజయనగర సామ్రాజ్యము క్రీ. శ. 1336 హరిహర బుక్కరాయలచే స్థాపించబడిన విషయము జగమెఱిగిన సత్యము. అటు పిమ్మట క్రీ. శ. 1365 వరకూ హరిహరరాయలచేతను క్రీ. శ. 1365 నుండి క్రీ. శ. 1376 వరకూ బుక్కరాయలచేతను సామ్రాజ్యము విస్తరింపజేయబడినది. క్రీ. శ. 1379లో బుక్కరాయలు మరణించినట్లు శాసనాధారము లున్నవి.

బుక్కరాయల కుమారుడగు కుమార కంపరాయల పత్నియైన గంగాదేవి రచించిన మధురా విజయములోని అసాధారణ “నర్మజ్ఞం విలసత్కర్మ మంగలం క్రియాశక్తి గురుం వందే తిలోచన మీలావరం” అను వర్ణన క్రియాశక్తి బిరుదమును పొందిన విద్యారణ్యుల గురించే నని చారిత్రకాలభి పాయపడుతున్నారు.

మాదవ మం తికి జ్యేష్ఠలింగమును ప్రసాదించినట్లు గల రూరోముచ్చలి అ గహరమండలి శాసనములోని క్రియాశక్తి దేవుడు శ్రీ శాంతరసగా రభిప్రాయపడినట్లు కులగురువుకాదని కులదైవమని కర్మాటక ప్రాంతములోని గాథలు చెప్పుచున్నవి.

సారబ శాసనము (ఎఫ్ గ్రాఫికా కర్నాటకా సంపుటి VIII సంఖ్య 375) హరిహర మండలి శాసనము (ఎఫ్ గ్రాఫికా కర్నాటకా సంపుటి XI సంఖ్య 23) చెన్నరాయపట్నం తాలూకా హొలికేరి శాసనము (ఎఫ్ గ్రాఫికా సీరీస్ నెం 256)లో మార్గదర్శకుడని గురూనని వర్ణించబడిన క్రియాశక్తి దేవుడు విద్యారణ్యులే గాని తదితరులు గాదు.

చేటకుక్కలు కుందేలు కథలు, కట్టుకథలు కావచ్చుగాక విజయనగర సామ్రాజ్య స్థాపనా కాలమునకు (క్రీ. శ. 1336) విద్యారణ్యులు హరిహర బుక్కలతో వుండివారని ప్రముఖ చారిత్రకాలు నిరూపించినారు.

శ్రీ శాంతరస పేర్కొనిన క్రియాశక్తి ఒక్కడే అనుటకు ఎట్టి ఆధారములు లేవు.

అనంతపురం జిల్లా ధర్మవరం తాలూకాలో క్రీ. శ.

శక్తి పతిష్ఠించినాడనుటను నిరూపించు శాసనములు ఆ దేవాలయ కుడ్యములపై నున్నవి. అచ్చటి పెక్కు దేవాలయములు, జలాశయము ఈతనిచే నిర్మించబడినవి.

ధర్మవరం చరిత్రలో ఈతనిని క్రియాశక్తి అనియే పేర్కొనిరి.

కావున క్రియాశక్తులు పలువురు వున్నట్లు ఋజువగుచున్నది.

విజయనగరము స్థాపించిన రెండు దశాబ్దములకుపైన విద్యాధ్యాయి విజయనగరములో ప్రవేశించి ప్రాబల్యము నొందినారని శ్రీ శాంతరసగారు ప్రాసనారు.

వారి అభిప్రాయము ప్రకారము క్రీ. శ. 1536 నం॥ తరువాత విద్యారణ్యులు విజయనగరమును ప్రవేశించినట్లు మనము భావించవలసి వున్నది.

అనగా విద్యారణ్యుల వారిని కృష్ణరాయల సూచనమూతముగానైనా ఎరుగడనియే కాదా అర్థము? ఎందుకనగా కృష్ణరాయలు క్రీ. శ. 1530లో మరణించినాడు. కాని కృష్ణరాయలు పెక్కు శాసనములలో విద్యారణ్యుల ప్రస్తావన కనిపించుచున్నది. ఇదెట్లు సంభవించినది.

దీనికి ఆ విమర్శకులే సమాధానమియ్యవలసి యున్నది. క్రీ.శ. 1370-1536 వరకూ వున్న కవులు విద్యారణ్యులను గూర్చి కలలు గనిరా?

అదియునుగాక పాశ్చాత్య చరిత్రకారుడు డా॥ సాలెహోర్ “స్థాపకులకు మహానన్యాసియైన విద్యారణ్యస్వామికి అన్యోన్య సంబంధములున్నట్లు ఎన్నో కథలు పేర్కొంటున్నవి” అంటున్నారు.

అయితే క్రియాశక్తి ఒకరు కానపుడు, బిరుదు కావచ్చును అనుమానం కలుగుతున్నపుడు శాసనములలో పేర్కొనబడిన క్రియాశక్తి దేవుడు విద్యారణ్యస్వామి ఎందుకు కాకాడడు? ఈ విషయమై చారి త్రక పరిశోధకులు పరిశోధనకు దిగి నూతన అంశములను నేటి తరానికి అందివ్వవలసి విశ్వసిస్తున్నాము.

— శ్రీ శాయసల సుబ్రహ్మణ్యం

గ్రంథ విమర్శలు

శ్రీ రామకృష్ణ కథామృతము

(శ్రీ మహేంద్రనాథగుప్త వంగమాతృకకు ఆంధ్రానువాదము. డెమ్మి నైజా 16+240 పేజీలు. వెల రూ. 8. బి. కాలికో బైండు రూ 12బి. ప్రకాశకలు: శ్రీ రామకృష్ణ మఠము, మైలాపూరు, మద్రాసు-600004.)

గత శతాబ్ది చరమభాగంలో ఉండిన గొప్ప యోగులలో శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంసయే అగ్రగణ్యులు. భక్తి, జ్ఞాన, కర్మ యోగాలలో మేలమైన భక్తిమార్గాన్నే అవలంబించి, మొదట కొందరు సంపన్నుల గృహాలలో దేవమందిరాలలో అర్చనచేస్తూ చివరకు దక్షిణేశ్వరంలోని కాశీదేవికి పూజారియై దేవీఅను గహాన్ని ఆయన సంపాదించారు. ఆ అనుగ్రహంవల్లనే ఆయనకు సాటిలేని విజ్ఞానం లభించి నది. ప్రపంచంలో ఎట్టి అనుభవమూలేని ఆయనకు సాటిలేని లోకజ్ఞత అలవడింది. అన్నిమతాల తత్వాన్నీ అవలీలగా గ్రహించారు. సాకార యైన దేవీయందే ఆయన పరబ్రహ్మమును చూడగలిగారు. ఈయన చేష్టలను ఉన్నాదవలెనతాలని భ్రాంతిపడినవారే ఈయన మహాయోగి అని గ్రహించగలిగారు. విగహారాధనను విరసించే బ్రహ్మసామాజికులే యీయనను దర్శించి, బోధనను వినుటకు తపాతపాపదేవారు.

ఆధ్యాత్మిక విషయంలో ఎవరికి ఎట్టి సందేహాలు కలిగినా, వినరు ఎట్టి చిక్కు పళ్ళులు వేసినా, చిన్న చిన్న కథలతోనూ, చక్కని దృష్టాంతాలతోనూ మనస్సుకు హత్తుకునేరీతిని సమాధానమివ్వడంలో ఈయనకు ఈయనయే సాటి! వీరి లోకజ్ఞత అవన్య సామాన్యమైనది.

ఇందులో మొదట భగవాన్ శ్రీరామకృష్ణుల సంక్షిప్త జీవిత చరిత్ర పది పుటలలో ఇయ్యబడినది. చివర 3 పుటలలో గ్రంథకర్త (బెంగాలీ మూలరచయిత) మహేంద్రనాథగుప్త జీవిత చరిత్ర సంగ్రహముగా ఇయ్యబడింది. ఇందులో గొప్ప విద్వాంసుడైన సంపాద జీవితమును సాగించుచు బ్రహ్మసామాజికుల ఆదరమును చూరగోనుచు వారివెంట నుండిన మహేంద్రనాథగుప్త క్రమంగా పరమహంసను అర్థంచేసుకుని, అతని బోధలను విని ఆయనకు ముఖ్యశిష్యుడై పుత్ర విర్యశేషంగా ఉండిన విషయం వివరించబడింది.

శ్రీరామకృష్ణ కథామృతం అయిదు భాగాల పెద్దగ్రంథం. ఇందులో ఇది ప్రథమ భాగం మాత్రమే! ఇందులో 18 అధ్యాయములు ఉన్నాయి. మొట్టటి అధ్యాయంలో గురుశిష్యుల సమావేశం, రెండవ అధ్యాయంలో కేశవాదీ భక్తులతో నౌకావిహారం, మూడవ

దానిలో సింకి బ్రహ్మసమాజ భక్తులతో సంభాషణ, నాగవదానిలో దక్షిణేశ్వరాలయంలో విషయము మున్నగు భక్తులతో సంభాషణ, 5, 6, 7 అధ్యాయాల్లో దక్షిణేశ్వరాలయంలో బ్రహ్మసమాజ భక్తులతోనూ, తదితరులతోనూ సంభాషణ, 8-వ అధ్యాయంలో పింఠారియాచట్ర భక్తులతోను, 9వ అధ్యాయంలో జయగోపాలసేన గృహంలోను, 10-వ అధ్యాయంలో సురేంద్రుని గృహంలోనూ సంభాషించుట, 11-వ అధ్యాయంలో శశిధర పండితుని కలిసికొనుట 12-వ దానిలో పిండి బ్రహ్మ సమాజం వారిని కలుసుకొనుట వివరించబడినవి. 13-వ, 14-వ, అధ్యాయాల్లో దక్షిణేశ్వరాలయంలోనూ, బలరామబోసు గృహంలోనూ భక్తులతో సంభాషించడం, చివర నాలుగు అధ్యాయాల్లో శ్యామపుకూరులో భక్తులతో సంభాషించడం వివరించబడినవి. ఈ సంభాషణలన్నీ అమూల్యములైన విషయములు తెలిపే ప్రసంగాలే కాని ఉత్త సంభాషణలు కావు.

ఈ కథామృతం మూలంగానే శ్రీరామకృష్ణుల ప్రభావం మిక్కిలి వేగంగా సామాన్య ప్రజలలో విస్తరించింది. పంసారాగ్నిలో పడి తపించిపోతూ ఉన్నవారి కందరికీ యీ గ్రంథం చక్కని మయ మారుతంవలెనే తాపోపశాంతిని కలిగిస్తుంది. దీనిని చదవడం ప్రారంభిస్తే పూర్తిచేసేవరకూ మనస్సు మరొక విషయంమీదికి పోదు.

దీని తక్కిన భాగాలు కూడా శీఘ్రకాలంలో ప్రకటింపబడ గలవని ఆశిస్తున్నాను.

— శ్రీ ములుగు వెంకటరమణయ్య

ఆంధ్రాభ్యుదయము

[[బంధకావ్యము) పుటలు : 60. ఖం : రు 3-00. ఈ కావ్యం "వీరభద్ర" (ప్రాప్తిస్థానం : ప్రతి పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజ్ఞాన రోడ్డు, విజయవాడ-2.)

"ఆంధ్రదేశపుచుట్టి అది మహాత్మ్యవకము, ఆంధ్రదేశపు వీరు అది మాకనమృతము" అని ఆంధ్రమాతను పన్నుతించిన కావ్యశైలి యిట్లు ముట్టడిగా లోగడనుండి నేటివరకు ఆంధ్రసారస్వతి కలం కార ప్రాయాల్నై, ఆంధ్రసంస్కృతి కేడుగడలయ్యాయి. మన తెలుగు సంస్కృతి మనసులో వేతనావరం చెందగా, కొంగొత్త ఆశల పల్లవిగా ఈ కావ్యాన్ని వీరభద్రగారు రూపొందించారు. దీన్ని ప్రస్తుతాంధ్ర దేశపువేత యును వెంగళరాయని కంకిత మొసంగటం పదు చితంగాను, సాధిసాయ సుందరంగా వుంది. దీనిలో ఆంధ్రదేశపు

ప్రాచీనాస్త్రాన్ని ప్రస్తుతించే వస్తువులను వైవిధ్యంగా విషయాలను రచించి రచనలు రాసుకోవడానికి మనకు వినిపించారు రచయిత. ఆంధ్ర తిలకం ప్రభావాల భావాలు రచయితలోని రాగవీణ వెలా ఫలికించింది సాహిత్యం ప్రపంచం చేశారు. కవనీయమైన పీఠికలో కరుణాశ్రీ గారు. పృథ్వీరాజు అనుభూతి, పుండరీకే ఈ ఖండికల కూర్పు పర్వతా ప్రాచీనతకు వట్టంకటే. వీరి వ్యక్తిత్వం, ఛందఃలో అందంగా వినిపించటంతో మరింత మాధుర్య ధుర్యంగా వుంది.

“చెలువగు కట్టు బొట్టును వచించగ తియ్యని తెల్ల భావయువ్ విలువగు పూర్వ సంస్కృతియుఁ బెల్ల గనుండగ తారతామీ తలమునఁ బాదవంబుగని దాన నవల చరిత్రకున్ దిశ చలముగ నూతనిచ్చి నొక చాతురి నాంధ్రము దేవ నీ దయన్”
—గోదావరి లవారి సదృశమైన కవి శైలి

అలాంటి పద్యాలలో పదిహెదిగా గోచరిస్తోంది.

రచయిత మానసికావేగికి దీటుగా పరువుతెచ్చిన ఆంధ్రాభి మాన జననాశ్రయ ఈ ఖండికలో విస్తారంగా వినిపిస్తాయి.

“ఈ రోయంగల మానవోన్మతియు, భర్తృహృదయ బంధంబుది వ్యాలంకార కలాపితాతియును, వేదాంధ్రావన్ నిర్మి నే వారోకింతుగదా మనోగత వివేకాక్షిం బ్రవుల్లుండనై వారో నిండు నభూత భావన రసానందంబు త్రాళ్చున్నై”
—“గత కాలము మేలువచ్చు కాలముకంటెన్”

అన్ని భావము ప్రతిరూపుగా నిలచినవిలాంటి పూర్వాంధ్ర ప్రశస్తి తోడకన్న భావదీపికలు.

“ఆ విద్యావగదావనీ విభుకిరీటా గోరురత్నంబు”లాంటి పద్యాలు రచయిత పొందితీ పటిమను పట్టి చూపటమే గాకుండా ప్రాచీనాంధ్ర వగరాల వర్ణనలో విశ్వవాదవారి ఆంధ్ర ప్రశస్తి కావ్యభావలు గోచరిస్తున్నాయి. ఇలాంటి ఉదాత్త వస్తువుకు అట్టి యనుకరణలు మకుటాయమానంగానే వుంటవి. ఆంధ్రదేశంలోని విశిష్ట వ్యక్తులను, వగరాల వాగరికతను పరిగణించానన్నా మూర్తిమత్వం గావించబడ్డది లఘుకావ్యంలో. కవిరసజ్ఞ చేతనకు, చిత్రశుద్ధి గల భావుకతకు దర్పణంగావున్నది లఘుకావ్యం.

అనుభవ రాహిత్యంవల్ల కాబోలు, విడనెడ కొన్ని భాషాదోషాలు జన్మిస్తాయి. విశ్మయకరమైన వాంఛించే నవన కవితలో అవి ఉపేక్ష జీయం అయినా, సంప్రదాయ కవితలో అవి అపేక్షజీయాలు కావు. ముచ్చట కొన్ని : ప్రాజెక్ట్ల పనులకై, తలలుమట, జనయ్యతి, నొడుగువారు, యించరంజనన్, స్వర్గతి.

అవర్గంపై న కవితాశక్తి, అవరంపై న యాంధ్రభక్తి, అన మానమైన కావ్యకళాపక్తిగల వీరి మనుతల మనసునుండి మరిన్ని

మధుర కావ్యాలన్ని వల్లనించేలా తళుకోతలాని దీన్ని సరించిన పాఠకుడు వలుమారు భావిస్తాడు. ■■ అలాంటి రసస్పందన నందించటంలో కృతకృత్యులయారు.

సాహిత్య గంగాలహరి

[(సాహిత్య విమర్శలు, పరామర్శలు) పుటలు : 236 వెల : రు. 8-00. రచన : కీ. శే. మాతలపాటి గంగాధరం ప్రచురణ : చిత్తూరుజిల్లా రచయితలసంఘం, చిత్తూరు.]

ప్రాచీనార్వాచీన సాహిత్యమృతాన్ని పుక్కిటబట్టిన రచయి కీ. శే. మాతలపాటి గంగాధరంగారి ఉత్తమ కవితా విమర్శనాదిదర్శనం యా వ్యాసులంకరణం. “సుక్ష్మతీగతాయః” అన్నట్లుగా వారు స్వర్గస్థులైనా మృత్యువులకు తమ సాహితీ సందేశాన్ని సర్వతా రసస్పందనంగా అందించిన వీరి కృషి వాఙ్మయరంగంలో అక్షరప్రాయంగానే వుంటుంది. ఈ సాహితీ గంగాధరునిలోని రసమయ చంద్రాక్షరాల మాటలలోగా చిత్తూరుజిల్లా రచయితలసంఘంవారు ప్రచురించిన యిలాంటి సామాజిక గ్రంథం యే దీ గీతకాల విద్యార్థులకో వరసాపాఠసాయానిగ నిర్ణయించే అర్హతాధికారాలు యిందులో అవిధంగా వున్నాయి. కానీ “శ్రేయాంసే బహువిష్ణుని” అంటారుగదా మరి.

మాతలపాటివారి సాహితీచంద్రుని వీడత కళలను వెలు రించే సమగ్ర పరిపూర్ణమైన పదపాఠ వ్యాసాలిందులో చోటుజేసి కొన్నాయి. ఇవన్నీ భారతి, ఆంధ్రప్రభ - ఇత్యాది ప్రముఖ సాహితీ పత్రికలు ప్రచురించుకొని, వాటి స్థాయిని చిరస్థాయి చేసికొన్నవని చెప్పాలి. మాతలపాటివారి సమగ్ర పరిపూర్ణతతోకనం యిందులో మూడు భాగాలుగ ముచ్చటించబడింది. వీరికలోని మధురాంతకం రాజారాంగారి స్మృతి వచనాన్నిబట్టి గంగాధరంగారి “సంస్కారం సాహితీనివేచన, వ్యక్తిత్వనైషిష్ట్యం. ఈ ముచ్చటైన మూడ విభాగాల కన్యాయుంచుకోవచ్చు.

మొదటి విభాగంలోని అయిదు వ్యాసాలా ఇత్యాలు, నిజాలలో నిండిన ఆధునిక కవితా లతలను పూయించిన గురజాడ, ఖైరంజీ శ్రీశ్రీ, కుందురి కవాల కామనీయకతను, సంస్కరణాశీలాన్ని ప్రత్యగ్ర సుందరంగా సత్కృతించేసినట్టివి. అయితే వారిలోని నవ సమాజ భావము, సవతాదీనికి పరోక్షంగా ప్రభావంచూపిన ప్రజా కవి వేమన వ్యక్తిత్వం ప్రాతిపదికమని మొదటివ్యాస సారాంశం జీవితానికి దూరంగా విచ్చిన్నట్లే కనబడి, జీవిత లో లీనమై యింకా కొందరు ధీమాన్యులకు మహాకవిగా గోచరించని వేమన రసనైదుర్యం యిలాంటి పద్మాదయుల పృథ్వీలోని జాడవారి సార్వజనీనత

నంది. ప్రజాకవి వేమన కవికుబ్జ వేదాలను పవన మధురంగా వ్యాసంలో ఉటంకించారు. సందర్భంగా సాహితీ పరిచయంలో గొప్ప కవులకు, మంచికవులకు నీరుగావించిన విశేషణ వ్యాఖ్యగాను, వ్యాసో దర్శనీయంగాను వుంది. వేమన ధురద్రుష్టమే మన, “ఏగతి రచియించిరేని చినుకలము వారలు మెచ్చరేగాదా” యన్నట్లుగా అటు సమకాలికుల అవజ్ఞ కూ, వైయక్తిక జీవితంలోని బాధల నాధారంగా భార్య భర్తలు చెబితే ఇటు ఆత్మాధునికులు వేమన పనితాదేసీయని విరుదుకువడుతున్నారు. మంచి కవికి వచ్చిన కితాబులివి. స్వీయ వ్యక్తిము ద కవితలో గోచరింపజేయడమే వేమనచేసిన మహాపాపమా? అటు వెలదులలో అటువెలదుల నిరాసం గావించిన వేమన వేటి సామాజిక కవితా శతనకు నిక్కంగా మకుట గొలిపే మాతృక అని చెప్పక తప్పదు. ఈ కవితా కర్మయోగి తెలుగు వారి కడుగుజాడల నేర్చిన గురజాడ కాధ్యుడని రెండవ వ్యాసంలో సాహితీకారంగా వున్న స్నేహితు గంగాధరంగారు. వీరిద్దరినిగూర్చి ఒకటేమాటలో వాస్తవికత, మానవత, కర్మయోగిత్యం మూరి భరించిన మనీషులంటం వైమచితంగాను, ఎంతో ఆర్థవంతంగాను వుంది. ‘అనుభవం’ అనే మాతన కవితావస్తువును తీసుకొని, వీరిచ్చిన వ్యాఖ్యానం హృదయం గమమేగా, విమర్శారంగంలో నవతను అందించింది. గురజాడవారు వేమననుంచి గైకొన్న సరళపదం, వ్యావహారికభాష, నిత్యజీవితానుభవాలైన ఉపమానాలూ, వ్యావహారికమైన లోకోక్తులు. అనే అంశాలు కవితా కన్యను ‘దివినుండి భువికి’ ద్వారా అమృతాంశువులవు వీరి నలుకులు ఎవరికీ ములుకులు కానేరవు. అందరికీ ఆనంద యోగ్యమే.

“రేపటి కవి తిపురనేని” వ్యాసం సాం పదాయకంపై తిరుగుబాటునే తన తీరుగా యిచ్చిన తిపురనేనివారి తివి కమ సాహితీ స్వరూపాన్ని తేటతెల్లం చేసింది. విశ్వనాథ వర్గంవారి సాహిత్యంలో పరిశీలనా సంస్కారం. దిగంబర కవుల దబాయంపు కవితలో వ్యక్తరణ సంస్కారాలేదు అనే మాటమాత్రం సమంజసమైనది కాదు. హస్తిను శకాంతరా వంటి విశ్వనాథ, కవిత దిగంబర కవితలకు సరికయే పరికాదు. పై పెచ్చు తిపురనేని కవిత్యంలో రెండూ వున్నా మనటం అంగీకారయోగ్యం కాదు. ఆయనకు లక్ష్యబుద్ధి వుండవచ్చు గా ఉత్తమ సాహితీ సిద్ధి లేదు. పరిమిత లక్ష్య పాదల్యం ఆయనకు పరిమిత సాహితీ నిలువల నాచిందింపజేయలేదని నా భావం. పురాణాల కోవిదంతా బూతనేవారి లీలవాదం పాతకొత్తల, మేలికాయలకు కోరేవారికి కూడ కంటింపుగా వుంటుంది. “శ్రీశ్రీ మరో మాటం 1934” అనే మరో వ్యాసం శ్రీశ్రీ గారిలోగల పూర్వజీవితా చరిత్ర, ఆయుః కీర్తిపతాకకు వేదికయ్యున మహా ప్రస్థాన నిర్మాణ కారణాలు సమగ్రంగా చర్చించబడ్డాయి. మహా

ప్రస్థానం, ఆకాశదీపం. యీ రెండే శ్రీశ్రీ మహాత్ముల శృంగార నధిషింపేట్లు చేశాయి అంటారు. మళ్ళీ = స్థాయిని వారందుకోవటానికి కృషిగావించటంలేదనే వీరి అభిప్రాయానికి నేనే కాదు. సహానుభూతిగల వర్ణనలందరూ సమ్మతిస్తారనుకుంటాను. ఆధునిక వచన కవితా ప్రక్రియల వ్యాప్తికి తానే ముందుండి, తానే నెనకుండి నడిపించిన కుందుర్తివారి కవితా స్వరూపవ్యాసం అసమ గతా దోషానికి గురి అయింది. రచయితకు, కుందుర్తికిగల వ్యక్తిగత పరిచయాల ప్రశంస లెక్కువై కారణంగా వ్యాసానికి వెల తగ్గింది.

మాతలపాటివారి ప్రాచీన సాహితీ నిష్ణాతత్యం రెండవ విభాగంలోని రెండు వ్యాసాలలో సమ్యక్ రూపాన్నిస్తుంది. రెండు ప్రాచీన కావ్యాలలోని ఏకవస్తువు నాధారంగా చేసుకుని, తులనాత్మక పరిశీలన యందులో లక్ష్యం. అందును మొదటి వ్యాసంలో కాలిదాసు, నన్నెచోడుల రత్నప్రత చిత్రణల తీరుతెప్పలు, రెండవ వ్యాసంలో శృంగార నైషధ, ప్రభావతి ప్రద్యుమ్నాలలోని హంసదౌత్యాల ధోరణులు సునిశితంగా వ్యక్తం చేయబడ్డాయి. జిజ్ఞాసువులకు ద్వితీయ వ్యాసం అద్వితీయంగాను, అతిపరిభా సమన్వితంగాను అగ్రసిస్తుంది. మొదటిది ఆ పాత మధురము, రెండవది ఆలోచనామృతము - అని వింగడించుకోవచ్చు.

గంగాధరంగారి సాహిత్య గంగాధరారి విరాడూపమై విలసిల్లిన మూడవభాగంలో ఆధునిక కవితా స్వరూప స్వభావాలను గూర్చి పదింబదిగా ప్రస్తుతించిన తొమ్మిది వ్యాసాలూ ఆయన కవితాత్మకు నవరస భరితగీతాలుగా ఒప్పుతున్నాయి. అట్టి ప్రక్రియా సారమ్యాన్ని విశ్లేషించి చూపే వ్యాసాలు గ్రంథస్థంగా యిటీవల రాలేసిన చెప్పొచ్చు. “సేవారె”గారి డీసీన్ తరువాత ఆధునిక కవితాభ్యయన పరుల కానుషంగింగా యీ సంపుటం ఉపకరిస్తుంది. వీనిలోని దోషాలను వెదుక్కునే పని సహృదయునకు అసీధారావతంలాంటిది. గుణ రామణీయకత అంతగా గుబాళించింది. వతనయోగ్యత వివాదదర్శన యోగ్యత అంతగా గోచరించని ‘దారి’ అనే రూపకం మాత్రం దీనిలో అవవాదం. వ్యాసాన్ని బలవంతంగా నాటకీకరణ చేసి నట్లున్నది. ఆధునిక కాలంలో తెలుగునాట పరిధివిల్లిన సాహిత్యోద్యమాలను వ్యష్టిగాను, సమష్టిగాను, ప్రజాకవిత, నవ్యకవితల తీరు తెన్నులను, భూతకాలాన్ని వర్తమానంలో బేరజావేసి భవిష్యదాశంసనలను, వచన కవితా ప్రక్రియలలోని వైవిధ్యాలను, వైరుధ్యాలను రచయిత ఎంతో సూక్ష్మేషికతో దర్శించి, మనకోసం ప్రదర్శించారు. వీరి కాంతదర్శిత్యం అడుగడుగునా పుట్టిపడుతోంది. చాల వ్యాసాలలో పునరుక్తిభావాలు, సంక్షిప్తం చేయబడిన పెద్ద వ్యాసాల ప్రభావాలు సాహితీకంగా కనిపిస్తాయి. “అధికత్య అధి కంఠం” అన్న రీతిలో అవి సామాన్యడికి సాహిత్యపు పునాదిని గట్టిబరుస్తున్నాయని

భావించాలి శ్రీ శ్రీ, కుందుర్తి, ఆరుద్ర, తిలక్. అజంతా కవుల వచన కవితా వైదగ్ధ్యాన్ని వివరించిన ఆఖరు వ్యాసం అత్యంత ప్రామాణికమైనది. వదికాలాలాటు సాహిత్యంలో ప్రజాస్థి నహించేది.

“సుతజల పూరితంబులగు మాతలలో” విశ్వమైన ఈ సాహిత్య గంగలూరిని ఆప్యాయకతానికి ప్రతి రుజ్జుడూ ముందుకు రావాలి. సర్వాంగీణ పరిష్కరం ముంగిరంగా ఈ గ్రంథం అందుకు సమాధుత్తంగా వుంది. “రామగిరి సాంతపు కొండలొగే ఆయన స్నేహం జ్ఞానకంగా మిగిలిపోయింది” అని ముగింపులో ప్రతికాధిపతులు ఆవేదనతో పలికిన పలుకులు ఆయన సాహితీ వాల్లభ్యం విరంతర వర్ణిస్తున్నావే వుంటుందని ఈ గ్రంథంలో నర్తనర్యత్ర ద్యోతకమవుతుంది.

‘వచన కవితకెంతో భవిష్యత్తు వుంది’ అని అంతరిక్షంలోకి జారిపోయిన ఈ విమర్శక శిరశ్చేరుడు సప్తాదయుల రసనలపై చిరంజీవిగానే వుంటాడు. అందు కాధారమైన యీ గ్రంథ నిర్మాణాన్ని దీక్షా దక్షతలతో గావించిన చిత్తూరుజిల్లా రచయితల సంఘం వారి చిత్తశుద్ధి నుతిపా తమి నది, నాణ్యమైనది.

ఊరు వీడ్కోలు చెప్పింది

[(కథల సంపుటి) పుటలు: 114: వెల: రు. 4-00, రచన: శిలా వీరాజు, ప్రచురణ స్పందన సాహితీ సమాఖ్య. 23/182E, న్యూ మున్సిపలు క్వార్టర్లు, మ:లీపట్నం.]

కుందుర్తి వచన కవితా సౌరభంతో వెల్లి విరిసిన కథక చిత్రకారులు శిలా వీరాజుగారి కథన చాతుర్యాన్ని కమనీయుగా అందించిన స్పందన సాహితీ సమాఖ్య వారి మరో శైతన్యజ్ఞాన దీపిక యీ పుస్తకం. ఆణిముత్యాలంటే ఆరు కథలిందులో మనస్సుకు నిండు చేస్తున్నాయి.

మధ్యతరగతి కుటుంబాల్లోని ఉద్యోగాలుచేసే ఉవిదల బాధలను బాధ్యతలను నేర్చుగా వివరిస్తూ అది అంతలేని కథగా చేయకుండా పనందైన పరిష్కారంతో అవధిమాసినది మొదటికథ. సూటిగా, పాతకుని గుండెలోతుల్ని స్పృశించే కథనం. నేటి కాలానికి చాలా అనవరమైన సృజనయింది. ఇందులో రచయితలోని కవిని, చిత్రకారుడిని ఏకత్ర దర్శిస్తాడు పతిత. “గోడపక్క బాదంచెట్టు చీటారు కొమ్మ దాటి, తెల్లని మేఘాల నల్లంచులుదాటి నీలాకాశంలోకి ఆనందపు వుయ్యాల పూగుతోంది” - ఇంతగా కవితా ప్రకృతి రమ్యంగా వదు పరివి అరిస్తుంది.

ఈ సంపుటిలోకెల్ల మకుటాయమైన కథ రెండవది. నేటి పల్లెటూళ్ళు కుళ్ళు వ్యవస్థను, బడిపంతుళ్ళ అవస్థలకు అనుసంధించిన కథనంయిది. ఆద్యంతం ఉత్కంఠనిస్తుంది. సాంతపూరుకన్న మిన్నగ

ఆ పూరి పై మమకారంపై మకున్న బడుగు బడిపంతులుకు తేనె పూసినకత్తుల్లాంటి పూరివాళ్ళు సిద్ధోల్ల తోలు చ్చిన కానుక పృథవి విధారకంగాను, నర్యపాధారణగామృంది. ఈ టైటిలుకథ మానవులలోని వంచనా శిల్పానికి వరాకాష్ట్రగా మరిచారు శిలా శిల్పి.

ప్రేమించిన వ్యక్తి మోసంచేయగా పరిస్థితుల ప్రాబల్యన పతితలయి, మామూలు మగవాడైన అతనిచే తిరస్కృతమై పతిత జీవితాన్నే తనకు విష్కృతిగా నిర్ణయించుకున్న ఒక అభాగినికథ ‘ఒడిసోయాక.’ రచయితలో పాత కథన ప్రవృత్తి పుటే యిలాంటి కథలు ఆమె ఆత్మాహుతితో అంతంచేసి పుండేవారు. నేటికాలపు మగువల తెగునను వివరించే పరిష్కారం రచయిత నవీన దృక్పథాన్ని చూపిస్తుంది. కాని ‘అత్తమీది కోసం దుత్తమీద చూపినట్లు’ ఈ ధరిష్కారం అందరికీ నచ్చదు. అదర్భవర్తనుడుగా రాజారాం ఆమెను నేబడితే మంచి ముగింపు అయ్యేది.

ఈ సంపుటిలో మరో మంచి రచన ‘నీడ’. ఇదొక రంగుల హరివిల్లు. కట్టుకున్న వాని మనస్సున కమగుణంగా తన వృత్తి ప్రవృత్తుల మార్పుకొని, భారతనారిగా మారిన చందన కథ. ఒక పాటాత్పతిత సన్నివేశాన్నిద్వారంచేసుకుని చందన భర్తను పాతకునికి పరిచయంచేసి, అతడూహించని ఎన్నో మజాపులు తిప్పి అద్భుతమైన భావావేశాన్ని కలిగించారు. జీవితాన్ని జీవితంగా చూడగలది మంచి గంధలూటి చందన కథ.

‘చావొద్దు’ కథ వస్తువులోను, తీర్పులోని వ్యత తేనిది కథన చాతుర్యమే పాతకుని మెచ్చును పొందుతుంది. తన అస్వల్లేకుడా పతితమైన పత్నినేలుకున్న రాముని మించిన మరో సుగుణాభిరాముని పరిచయం చేస్తారు. మగవారిలో ఆలోచనాశీలత పెంచే రచనయిదా “అమె అన్నడు వర్ష కాలంలో కొండవాగు, ఇప్పుడు దెన్యాన్ని నింపు కున్న వేనవి వాగు” వంటి సాధి ప్రాయవర్ణనలు వీరాజుగారి వైశిష్టిక భావుక ప్రజ్ఞకు నిదర్శనాలు.

స్నేహాసలం అందరికీ తీసికాదు. కొందరికది తీపులతూపు అవుతుంది. ‘స్నేహమనే మాదకత్యంలో చావకింద సిరులాంటి వారిని నమ్మి వంచితరాలైన సుందరి కథ అశరుది. తూసిలాంటి అవకాశ వాదులు, చెంగల్ల లాంటి నిమిత్త మాత్రులు, నిర్దిష్టాలు నేటి సమాజంలో కోకోల్లలు ఈ ముగ్ధ రమ్యాలు కథనంలో ముందు కథల్లో వున్నంత భావనా పటిమ భాసించదు టైటిలుకు వేసిన ముఖచిత్రంగూడ సామాన్యడికి సద్యస్ఫూర్తి నివ్వదు.

ఇలాంటి సహకార రసాల కథామృతాన్ని రసజ్ఞులకు పందారం చేస్తున్న స్పందన సాహితీ సమాఖ్యవారి సాహితీ సహకారాన్ని, పరిణత ప్రజ్ఞను మరోసారి మెచ్చుకోక తప్పదు.

— సుచంద్ర.

“మూడు పుస్తకాలు”

1. స్పెన్సికథలు.
2. మాలిక.
3. కనితా కల్లోలిని.

స్పెన్సి కథలు అనే యీ పుస్తకంలో 215, పెంచర్ ప్రిటర్స్ అనబడే వారిలో కొంతమంది రాసిన పెంచర్ మిడి కథలున్నాయి. వీటిలో “చిలక చిత్రైపోయింది”లో మానవ దైవం దిన కార్యక్రమాను, అక్రమాను, జంఝూటలనూ, ఆరాటాలను చూపే ఆశ్చర్యపోయి; మీ కెందుకీ జంఝూటన! మాలా స్వేచ్ఛగా పుండరాదా ఆ మాటని అడిగిన వో చిలుకను కథలోని మావచ్చడు నాగరికతగా యిదే అని చిత్తుకొన్నాడు. ఈ కథ కథనం చక్కగా వున్నాయి. “పెంచర్ ప్రిటర్స్ పాచ్చరికలో తెలియజేశారు. ఇది చాలా మెచ్చుకోవాలైన విషయం. ఎటొచ్చి సతికలనూ, అందులోని రచనలనూ కించపరచకుండావుంటే బాగుంటుంది.

మొత్తంమీద యీ రచనల్లో తెగింపు కనుపిస్తోంది. వీరి వృత్తి వ్యాపకాలన్నా, తీరుబడి స్పష్టించుకుని రచనలుచేసి, తమ సంస్కర్తారా సమర్థించుకుంటున్నట్లు, యిది తమ ఆరో పుస్తకమనీ 215, పెంచర్ రైటర్స్ పాచ్చరికలో తెలియజేశారు. ఇది చాలా మెచ్చుకోవాలైన విషయం. ఎటొచ్చి సతికలనూ, అందులోని రచనలనూ కించపరచకుండావుంటే బాగుంటుంది.

168 పేజీలున్న యీ పుస్తకం ఈ సంస్థ విజయనగరం నుంచి వెల వడింది. వెల వాల్తాపాయలు.

ఇహ రెండో పుస్తకం “మాలిక” నల్లగొండ యువరచయితల ఉమితారు ప్రకటించారు. ఇందులో ఎనిమిది కవలన్నాయి. “ఒ మ్రామూలు కథ”లో లంచగొండి ప్రసంగంలో వో విరుద్ధోగి క్షుతం చిత్రింపబడింది. కథానమ్మ పాతదే అయినా కథనం బాగున్నది. “తెలుగు మాసిన చీకటి”లో వో సాదా కుటుంబంలోని స్త్రీ పెళ్ళిమీద ఆశలు, మూడనమ్మకాలు, పెళ్ళి, త్రాగుబోతు భర్త...అంతరాత్మ తిరుగుబాటు...ఆత్మకర్తవ్యబోధ...“అనిడ భర్త పెళ్ళి”లో కడుపు నొందని వో స్త్రీ తన భర్త మరో పెళ్ళి చేసుకుంటున్నాడని తెలుసుకున్నప్పుడు వడే ఆవేదన, సమాధానపరచుకోడం గిరా తననుకున్నట్టుగాక...భర్త వో అనాధపిల్లను పెంపకానికి తీసుకురాడం చూసినపుడమె పొందిన అనందం...చక్కగా రచించబడ్డాయి. అన్ని కథలూ బాగున్నాయి. ఎటొచ్చి కొన్ని కథలు మరి క్లుప్తంగా వున్నట్లున్నాయి.

యువరచయితలను పోషించి, వెలుగులోకి తెచ్చే యిలాటి సమితి లుండడం చాలా ఆనందకరం. ఈ పుస్తకం వెల మూడూపాయలు. ఆ నమితికి రాస్తే దొరుకుతుంది.

మూడవ పుస్తకం శ్రీ కృష్ణకంటి రాజమూల చారి వాసిన “కనితా కల్లోలిని”, ఈ “కల్లోలిని” శ్రీ కృష్ణ దేవరాయల చరిత్రలోని ముఖ్యమైన, మధురమైన కొన్ని ఘట్టాల నల్లుకు. ది. రాయల చరిత్ర, కవిత, కవిపోషణలమీద ఎన్నో పుస్తకాలున్నాయి కానీ యీ “కల్లోలిని”లో రాయల రాజకీయాను, సాహిత్య పోషణనూ రచయిత అతిసుందరంగా రంగరించారు. శ్రీ కృష్ణ దేవరాయలు జననంకన్నా కాస్త ముందునుంచి ఆయన మరణం వరకూగల చరిత్రలో వివిధ విశేషాలను రచయిత పేర్కొన్నారు. అమృతమూల్యధ రచనావశ్యకత, రచనవంటివన్నీ చక్కగా చిత్రించారు. వద్దగద్యములతో యీ “కల్లోలిని” ఆచార్య డాక్టర్ దివాకర్ల వెంకటాచార్యుని గారు తమ తమ అభిప్రాయంలో విశదీకరించినట్లు. “నామమునకు నవల అయ్యి, స్వభావముచే పాదమైన గద్యకావ్యమునలే” విరాజిల్లుచున్నది. రచయిత శ్రీ రాజమూల చారి కృషి అమోఘము, అభినందననీయుము. ప్రకాశకులు మార్కాపురం టానిక్ రైటర్లు వారు కూడా అభినందనీయులు. మూడూపాయలు యీ నవల వెల.

—పాలా భద్రుడు

సంస్కృత వ్యాకరణ సంగ్రహము

[రచయితలు: శ్రీమాన్ సి. వి. శేషిచార్యులు, శ్రీ కె.కె. ఆచార్య, క్రాసు సె.జా 16+216 పేజీలు, వెల: రూ. 5-50, ప్రకాశకులు: సాహితీ పదన్, 141. టి. నగర్, తిరువతి. ప్రతులకై ప్రకాశకులకు వ్రాయవలెను.]

భాషలో ప్రాచీన్యం సంపాదించాలంటే వ్యాకరణాన్ని తప్పక అభ్యసించాలి. తెలుగు భాషలో చాలా వదాలు సంస్కృత సమములై ఉన్నందున సంస్కృత వ్యాకరణం కొంతవరకయినా తెలుసుకొంటేనే గాని, వాటిని అర్థం చేసుకోవడం కష్టం. ప్రాచీనములైన సంస్కృత వ్యాకరణాలు గురువుల వ్యాఖ్యించి అభ్యసనచేసేవాని బోధపడవు. స్వయంగా చదువుకొని, వాటిని అర్థంచేసుకొనడం సాధ్యం కాదు. తెలుగువారు సులభంగా వాటిని తెలుసుకునుటకు ముఖ్యములైన సంస్కృత వ్యాకరణాంశాలు తెలుగులో వివరించే గ్రంథాల అవశ్యకత ఏంతైవా ఉన్నది.

తత్తమ వదాలకు సంబంధించినంతవరకూ సన్నిధానం - సూర్య నారాయణ శాస్త్రిగారి ‘తత్తమ చంద్రిక’ పింగళివారి ‘కుమార వ్యాకరణం’ కొంతవరకూ ఉపయోగిస్తాయి. సంస్కృతం నేర్చుకునే విద్యార్థులకు సులభంగా బోధపడే పుస్తకంమాత్రం కావలసియే ఉన్నది. ఆ లోపాన్ని ఈ ‘సంస్కృతవ్యాకరణ సంగ్రహం’ తీర్చగలిగి ఉన్నది.

తిరువతి శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయంవారు బి. ఏ. డిగ్రీకోర్సు అడ్వాన్స్డ్ తెలుగు విభాగంలో సంస్కృత వ్యాకరణాన్ని కూడా కొంత చేర్చారు. ఇంటర్లోకూడా సంస్కృత వ్యాకరణం

సంస్కృత వ్యాకరణ వాక్యాంశాలు ఉన్నవి. ఏటి నమ్మి టిసి పురస్కరించుకుని, అందరికీ ఉపయోగించే విధంగా ఈ వ్యాకరణ పరిగ్రహం సమకూర్చబడినది. ఆ యా పాఠ్య ప్రణాళికలను అనుసరించి యిందులో మూడు లింగాలలోనూ అజంత, హలంత శబ్దాలు, సర్వనామ శబ్దాలు, అమృత, హల్లం, విసర్గముల సంధులు, దాతు, ప్రత్యయ, అగమ, అదేశాలు భృద్ది దశగణ రూపములు, సమాసములు, తద్ది తాంతములు; వివిధ ప్రత్యయాలు, స్త్రీ ప్రత్యయాలు, కారకములు మొదలైనవి విపులంగా చూపబడినవి.

‘సత్’ శబ్ద యోగంవల్ల సప్తమ్యంత పదం ప్రథమా విభక్త్యర్థాన్ని ఇస్తుంది. ఇది సంస్కృతాభిజ్ఞులకు బాగా తెలిసినా, తెలుగు వారికి నితగా కనబడుతుంది. ఆ ప్రయోగ విశేషాలు ‘సత్ సప్తమి’ (సతి సప్తమి అనికూడా ప్రసిద్ధి) శీర్షికలో ఇయ్యబడినవి. అలాగే ‘సత్’ శబ్ద యోగంలో షష్ఠీకి ప్రథమార్థం రావడంకూడా చూపబడింది. ఇవి రచయితల నిశిత పరిశీలనకు తార్కాణాలు. ఇట్లే వాక్య నిర్మాణ వస్తతి వివిధ శబ్దరూపాలూ ఇయ్యబడినవి.

ఏంత గట్టి పాండిత్యమున్నా - ఈ విధంగా వర్ణ విభాగంచేసి, ప్రధానమైన రూపాలను ఒకచోట చేర్చి కూర్చడం శ్రమసాధ్యమే. అయినా రచయిత లిద్దరూ ఏంతో ఓపికతో ఈ విషయాన్నిటికీ ఒక రూపాన్ని కల్పించారు. ఈ పుస్తకం ఆయా పరిక్షలలో ఉత్తీర్ణులగుటకు మాత్రమే కాకుండా మంచి వ్యాకరణజ్ఞతకూ ఉపయోగపడుతుంది.

భాషా శాస్త్ర వేత్తలు, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయ ప్రాచ్య విద్యాశాఖాధ్యక్షులు అయిన డాక్టర్ బి. ఎస్. రెడ్డిగారి ఆమోదం దీనికి లభించినది.

ఇందులో తప్పులు చాలా దొర్తాయి. తప్పిపుల పట్టికను అనుసరించి, ఆ యా పుటల్లో దిద్దుబాట్లు చేసుకొని మరీ దీనిని చదవడం మంచిది.

(— “అంగీకరణ”

మృత్యువృక్షం

[ఇస్కాయిత; కోన్ 1/16 76 పాఠాలు, ధర రు 5/-
ప్రతులకు-గ్రంథకర్త; లచ్చిరాజునగిరి, కాకినాడ-1.]

ఇది అప్పటిమైన వచనంలో శిల్పం ఉట్టి పడేటట్లు ప్రాసిన కవితానైభనం. ఈ రచయిత ప్రకృతిలోని చిన్న చిన్న విషయాలను చేపట్టి సూతన ఉపమాన ఉద్దేశ్యాలతో, కండ పాటలంబ భావంలో వర్ణిస్తాడు. తెనుగు తీపిదనం బాగా ఒంటబట్టి ఉన్నది సాహిత్య గారికి. షేక్స్పియర్ రాళ్లనుండి తత్త్వాలను గ్రహించినట్లే ఈయన దీనినైనా అర్థవంతంగా పృథ్విగా చెప్పగలడు.

(ప్రయోగాలను వడలి ఉండఁచు) దరువులు వాయించే దొంగల మృగంగాలు; అకాశమంత కాసారాలు ఎండిపోయి; అకలితో ఉబ్బిన పిల్లలపాట్లండ్లో-నిల్చెదలా వాటి చప్పులు (అకలికి పాట్లం ఉబ్బితవా? ఎండి రోవలికి పితవా? బహుశ: నీళ్ళ తాగి తాగి కాబోలు!); కటి ఊసే గోడమీది క్యాలెండరు; కలత నిద్దరోయే వెరువుల కళ్ళ తెరిపించి (ఎప్పుడూ చిన్న అలలు ఉంటువి కాబట్టి కలత నిదురి); సెలయేటిలో షిక్కడో అడుగున నవ్వుగా గొంతెత్తి గులకరాయి; తడి పిస వెల్లుస్తే తళతళలాడే అకుల దోనెలు; ప్రియురాలి వీలనయన గగనం (ప్రాథమయోగం)లోకి ఎగిరిపోతాడు; మెరిసే నీ చిరునవ్వులు చిరుకొందామని వచ్చినా; ఊరే గది చీకట్లు (చీకట్లు ఊరుతున్నవి కాబట్టి నిలిచిపోయ్యే దానికి అవకాశం లేదనట); పట్నాలు నల్లుక పాకులాడే శాస్త్రీయ రైలు (గనుగ ఎద్దు అనే దానికంటే ఇది కొత్త ప్రయోగం, మూఠాచార ఖండన బాగున్నది).

చక్కటి భావుకత, ఉద్దేశ్య, ఉపమానం అనందాన్ని గొలిపే పట్టులు:-బిగిసిన జలచర్మంలో నిగనిగలాడే నది బొజ్జ కడునిండా ముడిగుండాలలో కోట్లకొద్ది కథలు; చెడ్డలు ఊడ్చేసి ఒడ్డున పడేసే మాతృగర్భంలోకి మరలిపో జూచేపిల్లలాగా; వెల్లు వీగులపై మ్యాపు లో ప్రతాలపై నిశ్శబ్దంగా ధాతికి దిగివచ్చి సామాన్య మట్టిలో సామాన్యం పొంది, మ్యాపులోని రహస్య మార్గాలగుండా చేరుకొని వృక్షభిరాని (తిరిగి మూల ప్రకృతిలో తీసం కావడం (Recycling) చెప్పిన తీరు ఇది) ఎరుచెక్కే ఇవాల్లి సంస్కృతిని నలుచెక్కి వచ్చే నిశాంధంకాని నా మనసులో అనందపు తెరచాపలెత్తి (సూర్యుడు:భాల సమతమ పొందించిన మనస్థితి ఇది) ఎవ్వడి చేయక భూమిబుగ్గ పై చల్లటి నవ్వు సాట్టలా ముడుచుకుంటుంది-బావి (ఈ సాట్ట ముఖానికి ఒక మంచి అందమే, రచయిత రసితర ఇది)

నీడల వినవకరని విప్పి ఎండలో పేరతీరుస్తుంది చెల్లు; నీడల మడత వినవకర బావి; అలల కనురెప్పలకింద అలలడిలేని స్వప్నంలా విశృంభంగా వేలాడుతుంది చేప; పుంపీధుల దీపాలపై పురుగు మబ్బులు తేలుతున్నాయి (కనబడిన దానివంటా కవిత్వంగా మారుకో)

ఉ ప యో గ క ర మై సో స రి కొ త్త గ ర థ ము లు

వ్యవసాయము - ఫిషరీ-కోళ్ళ పెంపకం-అడవులు-తోటలు
ఇంజనీరింగ్-నైద్యము-వివిధ సాంకేతిక విషయములపై
గ్రంథములుగలవు. కేటలాగుఉచితం. ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి.

N. K. PAUL & SONS.
P. B. No. 12202, Calcutta-5

గిన శక్తి, ఇది) పరుగెత్తే కాలన (నీళ్ళ అని) తన నీడల్ని తనతో
 రమ్మని చెయ్యట్టుక తగుతోంది; అడదాని అందానికి అలాపై
 పోతాం కనుంగ-అనే చర్మచతు పియులను కాదంటూ, కొండ
 అడవి చూచేకొద్దీ రుచు లూరిస్తూ (ఈ కవికి కొంత పూర్వజన్మ
 సంస్కారం ఉండాలని కోవలసి ఉన్నది, ఇప్పించకారం దీనిని ఆయన
 ఒక్కకోసపోయినా, పాతకుడు ఈ భావాల్లో హిందూత్వం కల్పించుకో
 గలడు) పంచరంగుల సంధ్యని పిసికి వడపా రెవరో (ఇది రమ్య (చక్కతి
 పీతి); అప్పుడూ శ్లో దీపాలు గవ్వన వెలిగి పట్టుం విశాలంగా పరుచు
 కొంటుంది (చీకట్ల చూపునుముడుమకొనేటట్లు చేస్తే వెలుతురు
 విస్తరించజేస్తుంది అన్నది మంచి భావన) వెయివేసి మెడమట్టు
 వెలిలో గునగునలాడే పోన్న వర్షించగలిగిన ఆర్ధ్రత ఈ కవి పూర్వ
 యంతో ఉన్నది. అంతా అన్నది మంచి ప్రియంగా వద్దతి.
 తల్లిచ్చిచ్చిట్ల గుంం అన్నట్లు.

తేజస్సు నా తపస్సు

[కవితా సంపుటి. డాక్టర్ సి. నారాయణరెడ్డి; డిమ్మీ 1/8;
 70 పేజీలు; వెల: రు 4/-; ప్రతులకు - శ్రీ భారతీ ఎంటర్
 ప్రైజెస్, నం. 4, హాపింగ్‌బోర్డు కావి, లాలా పేట,
 హైదరాబాద్-500040.]

నారాయణరెడ్డి (తిక్కనను పాటారు, కొట్టరువు అని అనా
 రా? అట్టచే నారాయణరెడ్డికి డాక్టర్ దిరుదం తగిలించవలసిన
 గత్యంతేదు) - నవ్యాంధ్ర కవితా నియంత్రణలో ఒక దీప్తతార.
 శ్రీనాథాది మహాకవులవలె, తన ముద్రను అంధ్ర వాఙ్మయ మహా
 ఘనంలో చెరిగిపోకుండా ముద్రించుకొన్నాడు. ఈయనది ఒక ప్రత్యేక
 గణి. "విష్ణు రోచిష్ణు జిష్ణు మహిష్ణు కృష్ణు" అని పోతనవలె
 పల వదాడంబరానికి ప్రాకులాడకుండా, యముక గమకాలతో ఒక
 త్త పాటగును సంపాదించుకొన్నాడు.

ఈ సంకలనం ఆయన కవితా తపస్సును లేజోమయంచేసినది.
 పాత్ర చిత్రంతో రెడ్డి రెండు ముఖాలు. యీ కాంతి పరిణా
 మ్మి మూచిస్తున్నది. మనను సంస్కారితమైన పైస్థాయికి పోయి
 న. ఇక భాష దాని వెన్నంటి నడచి, ఆయన అన్నట్లే "ఒక జ్వలిత
 న" ను పొందినది. ఈ గుణం లేకుంటే అట్టి కవిత కాగితానికి
 ప్లేగాకుండ, నమలి నమలి ఉమిసిన చొప్పుదంటు పిప్పి అవుతుంది.
 యన రచనలు "కొనమెరపు వినురులో ముగిస్తాయి". End's
 a Flash! కాబట్టి పుస్తకం మూసిన తర్వాతగూడ, ఆ మెరుము
 రిమిట్ట గొలుపుతూనే ఉంటుంది. ముక్తనరిగ మూటగా చెప్పారంటే
 ఈయన కవితలు మొదలు తుదలు కవితా శిల్ప దీపకాలుగా ఉంటవి.

ఇందు "లేజమ్మ వా తపస్సు" అనే ప్రబంధ శీకలం ఒక
 Master.piece. భావ విహంగం పాతకుని మామిసికాంబరాన్ని చీకటం

చేసి రంజించజేస్తున్నది. భాష పాతకాదురం. కల్పనా వర్తిక గట్టి
 నేంపై వేరుని ప్రవల్ల కుసుమితమై నది. "నమక నా తల్లి,
 సోపార్థం నా తండ్రి, అనాది నా జననం" అని పతాతన సత్యకామియై
 అలౌకికమైన ఉదాత్తతో విశ్వమానస పొరుడుగా ఆనందాన్ని గొల్పు
 తున్నాడు.

ఇక నానుడి పువ్వులను గంపరికెత్తి వెదజల్లు చున్నాడు:-
 "ఇక్కడి ధృక్కు ముక్కుమీదగాదు; దిక్కు మొనమీద" అంటూ
 చూపు మేరలను దిగంతాలకు చాచుతున్నాడు. "మృత్యువు వికటించే
 మరు భూమిలో నిత్య తరుణ సమీర మాతృకలు వచ్చి వచ్చగా సౌమ్య
 తేజవాన్ని ప్రవరించా" అని, "జగన్మంగళ గీతిక అపార్థికం సాగా" అని
 ఉజ్వల కాండను మధుర మురొచ్చి రీతిలో చెప్పబడినది. "ఇతరుల
 కట్టడిలో మూల్గుతున్న", "మరణాన్ని వరించిన మోక్షలో తరుణ
 వల్లవానతరణం - ప్రమానాలు రాతిపోతూ ఫలాల సావరి అందించడం
 తపస్సు" అని చైతన్యాన్ని ఆరాదిస్తున్నాడు - ఈ భావుకడు.
 "చలి సులి మంట", "తెగిన వెన్నెల తీగలు", "పెచ్చెత్తిన మతాల
 తొక్కిడి", "సజీవ చైతన్య ప్రజ్వలం" - ఇవి వాచవికి.

ఈ ఉపమానాల సౌభాగ్యం చూడండి:- "సముద్రమధ్య
 దీపం ఆకాశంమధ్య చంద్ర బింబంలా-గుడి సెలమధ్య మేడ చంద్రుడి
 లోని కళంకంలా". సమత కోరే యీ కవికి మేడ వికటంగా తోచడం
 భావమే. "చక్కలు నిను విడిచి ఉరేసుకుని వేలాడుతున్న" వలు.

"తేతాగ్నులు" ఖండికలో యీ ప్రసంగాన్ని గురించి ఒక
 లోకాకాశిత భావన విర్రడి ఉన్నది. ఇది భావ ఉత్కృష్టమణ మానవ.

సరే! "ప్రబంధాల పంజరాలను, వ్యాకరణాల ఐనువ పెట్టె
 లను" నిరసించడం వేడు తెలుగుకు బట్టిన తెగులనుకొందాం.
 ఇది ప్రపంచ మంతా ప్రాచీన వారు సర్దుకొంటున్నారు; మనకూ ఆ
 దివాల మరలా వస్తుంది. కాని ఆచార్య పదవిలోఉన్న వీరు ప్రబంధాలను
 చదువకనే భాషకు అర్హత వీర్రురచుకొన్నారా? నిన్నుమొన్నటిదాక
 వీరు చందస్సు శృంఖలాలనుకోలేదే! ఇది కాలపు వెర్రి అనుకొందాం-
 ప్రస్తుతానికి. అయితే వీటిని తమ విద్యార్థులకు చెప్పడం చూచి
 వేస్తారా? (ఈయన పాతాలు చాలా ఫలండుగా చెప్పుతున్నారని విద్య
 లయ ప్రాంగణాలలో వినబడేమాటలు) మాబోంట్లు పాత కొత్తలు
 రెంటినే చదువుతామయ్యా. "గుణంబులు ఘన వృత్తులు, వృత్తు
 తార కావ్యేంద్రికున్" అన్న కావ్యాలంకార సంగ్రహ కర్తమాట
 ఒప్పుకోరా?

"నిలువెత్తు మంటలలో తడవడం", "మంచు మంటలు",
 "ఎండలో శీతలించడం"-మొదలగు విరోధాభాసల వీర విహంగగూడ
 యీ పుస్తకంలో చెర్రేగొన్నది.

- శ్రీ మదుపూరు కోదండరామరెడ్డి